NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 07808

LEV TOLSTOY FAR KINDER

Leo Tolstoy

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

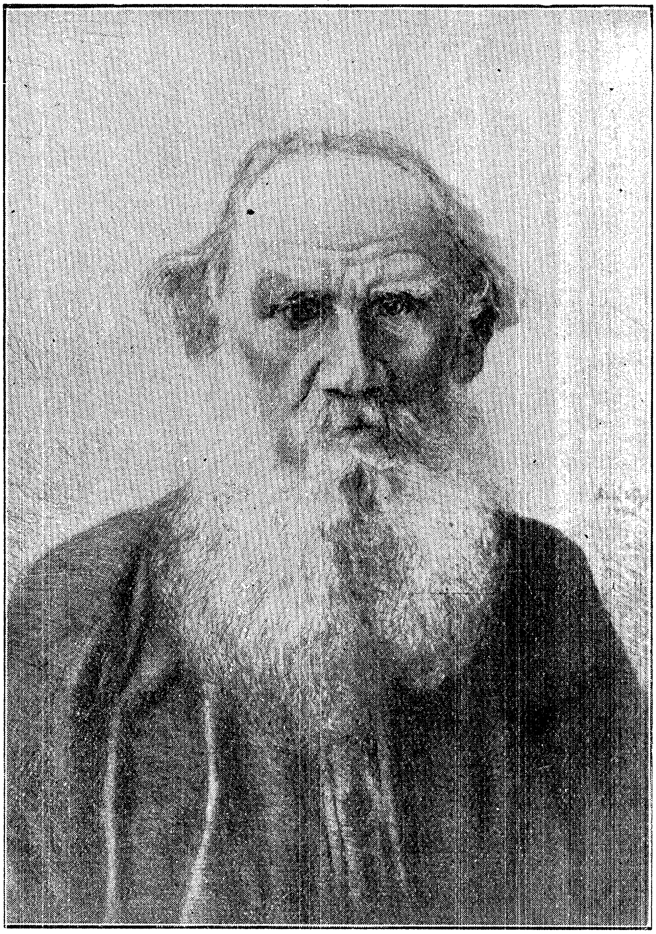

לעוו טאָלסטאָי

קינדער ביבליאָטעק „טאָמאָר"

לעוו טאָלסטאָי

פאַר קינדער

איבערזעצט ג. מייזיל

ווילנע — 1928

פאַרלאַג „טאָמאָר" פון יוסף קאַמערמאַכער

PRINTED IN POLAND

Lew Tołstoj dla dzieci.

Drukarnia Notes i Szwajlich, Wilno.

פאַבּלען.*)

די מוראַשקע און דאָס טײַבעלע.

אַ מוראַשקע האָט זיך אַראָפּגעלאָזט צום טײַכל. איר האָט זיך פאַרגלוסט אַ טרונק. האָט אַ כוואַליע זי פאַרגאָסן און שיר זי ניט דערטרונקען. אַ טײַבעלע האָט געטראָגן אַ צווײַגל; זעט זי — אַ מוראַשקע טרינקט זיך. האָט זי איר אַ וואָרף געטאָן דעם צווײַגל גלײַך אין טײַכל אַרײַן. די מוראַשקע איז אַרויפגעקראָכן אויפן צווײַגל, און אַזוי אַרום זיך געראַטעוועט. שפּעטער האָט אַ יעגער געכאַפּט דאָס טײַבעלע אין אַ נעץ, און שוין געוואָלט די נעץ פאַרהאַקן. אָבער דאָ איז צום יעגער צוגעקראָכן די מוראַשקע און האָט אים אַ בּיס געטאָן אין פוס. דער יעגער האָט אַן אויקע געטאָן און האָט אַרויסגעלאָזט די נעץ פון די הענט. האָט דאָס טײַבעלע אַ פאָכע געטאָן מיט די פליגל און איז זיך אַוועקגעפלויגן.

דער שילדקרעט און דער אָדלער.

אַ שילדקרעט האָט זיך געבעטן בײַ אַן אָדלער, אַז יענער זאָל אים אויסלערנען פליען. דער אָדלער האָט אים אָפּגערעדט פון דעם און געזאָגט, אַז דאָס איז ניט פאַר אים קיין אַרבעט. אָבער ער איז פון דעם אָדלער ניט אָפּגעשטאַנען. האָט דער אָדלער אים אָנגענומען מיט די נעגל, אויפגעהויבן אים אין דער

*) איבערגעזעצט פון עזאָפּן, איבערגעמאַכט פון אידיש און נאָכגעמאַכט.

הייך און דאָרט אים אָפּגעלאָזט: דער שילדקרעט איז אַראָפּגע־פאַלן אויף שטיינער און האָט זיך צעקלאַפּט.

דער טכויר.

אַ טכויר איז אַריין צו אַ קופּערשמיד און גענומען לעקן דעם אייזן־זעגעכץ. האָט פון דעם טכוירס צונג אָנגעהויבן צו ט־יפן בלוט. אָבער ער האָט זיך געפרייט, נישט אויפגעהערט צו לעקן און געמיינט, אַז דאָס בלוט גייט פונעם אייזן. אַזוי אַרום האָט ער זיך געפּטרט דעם גאַנצן צונג.

דער לייב און די מויז.

אַ לייב איז געשלאָפן. פלוצים איז איבער זיין לייב דורכ־געלאָפן אַ מויז. האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און זי געפּאַקט. די מויז האָט זיך גענומען בעטן ביי אים; זי האָט געזאָגט: „לאָזט מיך אָפּ, וועל איך זיך אויף דיר אַמאָל אויך דערבאַרימען". דער לייב האָט זיך צעלאַכט פון דעם, וואָס אַ מויז זאָגט אים צו אַ טובה טאָן, און האָט זי פריי געלאָזט.

שפּעטער האָבן יעגער געכאַפּט דעם לייב און אים צוגע־בונדן צו אַ בוים. די מויז האָט דערהערט, ווי דער לייב ברילט, איז זי געקומען צו לויפן, איבערגעביסן די שטריק און האָט גע־זאָגט: „דו געדענקסט, ווי דו האָסט געלאַכט און זיך ניט גע־וואָלט גלויבן, אַז איך וועל דיר קאָנען אָפּדאַנקען. איצט זעסטו שוין, אַז אַ מויז קאָן אויך אַמאָל אַ טובה טאָן".

דער ליגנער.

אַ יינגל האָט געפּאַשעט שאָף, און פונקט ווי ער וואָלט דערזען אַ וואָלף, האָט ער גענומען רופן: „ראַטעוועט—אַ וואָלף, אַ וואָלף". די דאָרפסלייט זיינען געקומען צו לויפן, זעען זיי: עס הייבט זיך ניט אָן. אַזוי האָט ער אָפּגעטאָן אַ צווייטן און אַ דריטן מאָל, ביז עס האָט זיך געטראָפן, אַז אַ וואָלף איז אין דער אמתן אָנגעלאָפן. דער יינגל האָט גענומען שרייען: „אַהער, אַהער, גיכער—אַ וואָלף". די דאָרפסלייט האָבן געמיינט, אַז ער

נאַרט זיי ווייטער אָפּ, ווי זיין שטייגער איז—האָבן זיי זיך ניט צוגעהערט צו זיינע געשרייען. זעט דער וואָלף, ניטאָ וואָס מורא צו האָבן: האָט ער פריי אויסגעקוילעט די גאַנצע טשערעדע.

דער אייזל און דאָס פערד.

איין מענטש האָט געהאַט אַן אייזל מיט אַ פערד. איינמאָל זיינען זיי געגאַנגען אין וועג. זאָגט דער אייזל צום פערד: „מיר איז שווער, איך וועל ניט דערשלעפּן די גאַנצע משא; נעם כאָטש אַ ביסל אַראָפּ פון מיר". דאָס פערד האָט זיך ניט צו־געהערט צו זיינע רייד. דער אייזל האָט זיך אונטערגעריסן און איז געשטאָרבן. דער בעל־הבית האָט איבערגעלייגט די גאַנצע משא פונעם אייזל אויפן פערד און אַחוץ דעם נאָך די פעל פונעם אייזל אויך. האָט זיך דאָס פערד צעיאָמערט:

„ווי איז מיר, דעם אָרימען, ווי און ווינד איז מיר, דעם אומגליקלעכן. איך האָב אים אַ ביסל ניט געוואָלט צוהעלפן,— שלעפּ איך איצט די גאַנצע משא, און דערצו נאָך זיין פעל אויך".

די קראָ און די טייבעלעך.

אַ קראָ האָט דערזען, אַז די טייבעלעך גיט מען גוט צו עסן, האָט זי זיך אויסגעווייסט און איז אַריינגעפלויגן אין אַ טויבן־שלאַק. די טייבעלעך האָבן קודם אויף איר געמיינט, אַז זי איז אויך אַ טויב, האָבן זיי אַריינגעלאָזט זי צו זיך. אָבער די קראָ האָט זיך לאַנג ניט געקאָנט איינהאַלטן און האָט זיך באַלד צעשריען אויף קראָעריש. דאַמאָלסט האָבן די טייבעלעך אָנגעהויבן זי צו פּיקן, און זיי האָבן זי דורכגעטריבן. איז זי צוריק אַוועקגעפלויגן צו איריקע, אָבער די קראָען האָבן זיך דערש־אָקן, וואָס זי איז אַ ווייסע, און זיי האָבן זי אויך דורכ־געטריבן.

די בעל־הביתטע און די הון.

אַ הון האָט געלייגט יעדן טאָג אַן אייעלע. די בעל־הבית־טע האָט געמיינט, אַז אויב זי וועט דער הון געבן מער צו עסן,

וועט יענע לייגן צוויי מאָל אַזויפיל אייער. האָט זי אַזוי טאַקע געטאָן. אָבער די הון איז שטאַרק פעט געוואָרן און האָט אינגאַנצן אויפגעהערט צו לייגן אייער.

דער לייב, דער בער און דער פוקס.

אַ לייב מיט אַ בער האָבן ערגעץ געקראָגן פאַר זיך פלייש און האָבן נישט געקאָנט זיך מיטן פלייש צעטיילן. האָבן זיי אָנגעהויבן צו שלאָגן זיך, און קיין איינער פון זיי האָט ניט געוואָלט נאָכגעבן. זיי האָבן זיך געשלאָגן און געשלאָגן, ביז זיי זיינען מיד געוואָרן און זיינען געבליבן ליגן אָן כוחות. אַ פוקס האָט דערזען דאָס שטיקל פלייש, האָט ער עס אַ כאַפּ געטאָן און איז מיט דעם אַנטלאָפן.

דער הונט, דער האָן און דער פוקס.

אַ הונט מיט אַ האָן האָבן זיך אין צווייען געלאָזט וואַנדערן. פאַרנאַכט איז דער האָן איינגעשלאָפן אויף אַ בוים, און דער הונט האָט זיך צוגעשפּאַרט ביי דעם זעלבן בוים צווישן די שטאַמען. ווען די צייט איז געקומען, האָט זיך דער האָן צעקרייט. דער פוקס האָט דערהערט, געקומען צו לויפן און אָנגעהויבן פון אונטן אַרויף צו בעטן, אַז דער האָן זאָל אַראָפּגיין צו אים; עס גלוסט זיך אים, כלומרשט, אָפּגעבן דעם האָן גרויס כבוד דערפאַר, וואָס יענער האָט אַזאַ גוטע שטים. דער האָן האָט געזאָגט: „מען דאַרף קודם אויפוועקן דעם וועכטער—ער שלאָפט צווישן די שטאַמען. זאָל ער אויפשליסן, וועל איך אַראָפּגיין". האָט דער פוקס אָנגעהויבן צו זוכן דעם וועכטער און האָט זיך פאַרהוסט. דער הונט איז האַסטיק אויפגעשפּרונגען און האָט דערוואָרגן דעם פוקס.

דאָס פערד און דער פערד-יונג.

אַ פערד-יונג האָט געגנבעט ביים פערד זיין האָבער, דעם האָבער פאַרקויפט, אָבער דעם פערד יעדן טאָג געריייניקט און געפּוצט. רופט זיך אָן דאָס פערד צום פערד-יונג: „אויב דו ווילסט אויף אָן אמת איך זאָל אויסזען שיין, טאָ פאַרקויף זשע ניט מיין האָבער".

די זשאַבע און דער לייב.

אַ לייב האָט דערהערט, ווי אַ זשאַבע קוואַקעט, האָט ער געמיינט, אַז אַ גרויסע חיה שרייט אַזוי הויך. שפּעטער אַ ביסל איז די זשאַבע אַרויסגעקראָכן פון דער בלאָטע. דער לייב האָט זי צעקוועטשט מיט דער לאַפּע און האָט געזאָגט: „ניטאָ אויף וואָס צו קוקן און איך האָב זיך דערשראָקן".

די ליבעלע און די מוראַשקעס.

ביי די מוראַשקעס איז הערבסט-צייט נאָכ'ן געוואָרן ווייער ווייץ; האָבן זיי דעם ווייץ געטריקנט. קומט צו זיי אַ הונגעריקע ליבעלע און בעט ביי זיי עסן. און די מוראַשקעס זאָגן צו איר: „פאַרוואָס זשע האָסטו פאַר זיך זומער ניט צוגעגרייט קיין עסן?". ענטפערט זי: „קיין צייט ניט געהאַט: איך האָב לידער געזונגען". די מוראַשקעס האָבן זיך צעלאַכט און געזאָגט צו איר: „זומער האָסטו געזונגען, טאָ גיי זשע ווייטער טאַנצן".

די הון און די גאָלדענע אייער.

אַ הון האָט געלייגט גאָלדענע אייער. דעם בעל-הבית האָט זיך פאַרוואָלט מיט אַמאָל צו האָבן אַ סך גאָלד, האָט ער גע-קוילעט די הון (ער האָט געמיינט, אַז אינווייניק ליגט ביי איר אַ גרויסע שטיק גאָלד). אָבער די הון איז געווען פונקט אַזאַ, ווי אַלע אַנדערע הינער.

דער אייזל אין דער פעל פון אַ לייב.

אַן אייזל האָט אַמאָל אָנגעטאָן אויף זיך אַ לייבן-פעל. אַלע האָבן געמיינט אויף אים, אַז ער איז אַ לייב, און מענטשן און חיות האָבן געהאַלטן אין איין אַנטלויפן פון אים. אַ ווינט האָט גראָד אַ בלאָז געטאָן, צעעפנט די פעל, און אַלע האָבן דערזען דעם אייזל. באַלד איז זיך צונויפגעלאָפן אַ גרויסער עולם, און דער אייזל האָט געכאַפּט גוטע קלעפּ.

די הון און דאָס שוועלבעלע.

אַ הון האָט געפונען אייער פון אַ שלאַנג און גענומען זיי אויסוואַרימען. אַ שוועלבעלע האָט עס דערזען און געזאָגט צו איר:

„אַט אַ נארישע! דו ווערסט זיי אויסוואַרימען, און ווען זיי וועלן אונטערוואַקסן, וועלן זיי פריער פון אַלץ דיך טאַקע באַליידיקן".

דער אַלטער און דער יונגער הירש.

אַ יונגער הירש האָט איינמאָל געזאָגט צום אַלטן:
„פאָטער-לעבן, דו ביסט דאָך גרעסער און פלינקער פון די הינט, און דערצו האָסטו נאָך הערנער גוואַלדיק גרויסע אויף צו פאַרטיידיקן זיך, פאַרוואָס זשע ציטערסטו אַזוי פאַר די הינט?". דער אַלטער הירש האָט זיך צעלאַכט און האָט געענטפערט:

„דעם אמת זאָגסטו, קינד מיינס. אַן אומגליק אָבער: קוים דערהער איך, אַ הונט בילט, איז איידער איך גיב אַ טראַכט, לויף איך שוין".

דער פוקס און די ווינטרויבן.

אַ פוקס האָט דערזען אין דער הייך העגנען צייטיקע ווינטרויבן. האָט ער גענומען זוכן אַן עצה, ווי אַזוי זיי צו באַקומען.
ער האָט זיך לאַנג געמאַטערט, אָבער בשום אופן ניט געקאָנט צו זיי דערלאַנגען; כדי צו באַהאַלטן זיין פאַרדראָס, האָט ער געזאָגט: „זיי זיינען נאָך גרין".

די אַרבעטאָרנס און דער האָן.

אַ בעל-הביתטע פלעגט וועקן פון שלאָף אירע אַרבעטאָרנס, בשעת עס איז נאָך אינגאַנצן געווען פינסטער און, ווי נאָר די הענער פלעגן אָנהייבן צו קרייען, האָט זי זיי שוין געזעצט צו דער אַרבעט. די אַרבעטאָרנס זיינען געווען שטאַרק ניט צופרידן, און זיי האָבן באַשלאָסן צו הרגענען דעם האָן, כדי ער

זאָל ניט וועקן די בעל־הביתטע. דעם האָן האָבן זיי געהרגעט, אָבער זיך האָבן זיי נאָך ערגער געמאַכט: די בעל־הביתטע האָט מורא געהאַט, זי זאָל ניט פאַרשלאָפן, האָט זי נאָך פריער אָנגעהויבן צו שטעלן אויף די פיס די אַרבעטאָרנס.

דער פישער און דאָס פישל.

אַ פישער האָט געכאַפּט אַ פישל, און דאָס פישל זאָגט צו אים:

„פישער, לאָז מיך אָפּ אין וואַסער; זעסט דאָך, אַז איך בין נאָך קליין: וואָס קאָנסטו פון מיר האָבן? לאָז מיך בעסער אָפּ, גיב מיר די מעגלעכקייט אויסצוּוואַקסן, און דאַמאָלסט כאַפּ מיך — וועסטו פון מיר אַ סך מער נוץ האָבן".

רוּמט זיך אָן דער פישער:

„אַ נאַר איז יענער, וואָס זעצט זיך וואַרטן אויף אַ גרויסע נוץ, און די קליינע לאָזט ער דערווייל פון די הענט אַרויס".

דער פוקס און דער באָק.

אַ באָק האָט זיך פאַרגלוסט אַ טרונק; האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזט באַרג אַראָפּ צו אַ ברונעם, אָנגעטרונקען זיך און איז געוואָרן שווער. וויל ער צוריק אַרויפקריכן און קאָן ניט. האָט ער גענומען רעווען. אַ פוקס האָט אים דערזען און געזאָגט צו אים:

„דאָס הייסט אומגעלומפּערט! ווען דו וואָלסט אָבער געהאַט אַזויפיל שכל אין קאָפּ, וויפיל דו האָסט האָר אין באָרד, וואָלסטו פריער, איידער אַראָפּצוקריכן אַ טראַכט געטאָן וועגן אַרויפקריכן צוריק".

דער הונט און זיין שאָטן.

אַ הונט איז געגאַנגען אויף אַ בריקל איבער אַ טייכל און געטראָגן אין די ציין אַ שטיקל פלייש. ער האָט זיך דערזען אין וואַסער און האָט געמיינט, אַז דאָרט גייט אַן אַנדער הונט מיט פלייש אין די ציין — האָט ער זיין פלייש אַוועקגעוואָרפן און זיך אַ לאָז געטאָן צום צווייטן הונט ביי אים אויסצוכאַפּן

דאָס פלייש. אָבער קיין אַנדער פלייש איז דאָך, פאַרשטייט זיך, ניט געווען, און זיין שטיקל האָט דערווייל די כוואַליע אַוועקגעטראָגן.

און דער הונט איז געבליבן ביי גאָרניט.

דער בושל און דער שטאָרך.

אַ פויער האָט צעשטעלט נעצן אויף בושלען, ווייל זיי פלעגן אים פטרן זיין פאַרזייט פעלד. די בושלען זיינען אַריינגעפאַלן אין דער נעץ און צוזאַמען מיט זיי אויך אַ שטאָרך.

רופט זיך אָן דער שטאָרך צום פויער:

„לאָז מיך אָפּ: ניט קיין בושל, אַ שטאָרך בין איך. מיר זיינען די חשובסטע פייגל. איך וווין ביי דיין פאָטער אויפן דאַך. ועסט דאָך אָן די פעדערן, אַז איך בין ניט קיין בושל".

אָבער דער פויער האָט געזאָגט:

„צוזאַמען מיט די בושלען האָב איך דיך געכאַפּט, צוזאַמען מיט זיי וועל איך דיך קוילן".

דער גערטנער און זיינע זין.

אַ גערטנער האָט געוואָלט אויסלערנען זיינע זין גערטנעריי. האָט ער זיי פאַרן טויט צוגערופן צו זיך און אַזוי צו זיי געזאָגט:

„הערט זיך איין, קינדער. ווען איך וועל שטאַרבן, זאָלט איר אין וויינגאָרטן גוט אַ זוך טאָן, וואָס דאָרט איז באַהאַלטן".

די קינדער האָבן געמיינט, אַז דאָרט ליגט אַן אוצר, און, ווען דער פאָטער איז געשטאָרבן, האָבן זיי גענומען גראָבן, און די גאַנצע ערד איבערגעשאַרט. קיין אוצר האָבן זיי ניט געפונען, אָבער אַזוי גוט איבערגעגראָבן די ערד אין וויינגאָרטן, אַז זי האָט אָנגעהויבן אַ סך מער פרוכט צו געבן.

דער וואָלף און דער בושל.

ביי אַ וואָלף איז געבליבן שטיין אַ ביין אין האַלז, און ער האָט זיך ניט געקאָנט קיין עצה געבן. האָט ער גערופן דעם בושל און האָט געזאָגט צו אים:

„אַ נו, בושל, אַ האַלז האָסטו אַ לאַנגן, שטעק נאָר אַריין דיין קאָפּ צו מיר אין גאָרגל און שלעפּ אַרויס פון דאָרט דעם ביין. איך וועל שוין דיר אָפּדאַנקען".

האָט דער בושל אַריינגעשטעקט דעם קאָפּ, אַרויסגעשלעפּט דעם ביין און געזאָגט:

„גיב זשע מיר דעם לוין".

אָבער דער וואָלף האָט אַ קריץ געטאָן מיט די ציין און האָט געענטפערט:

„און דאָס איז פאַר דיר קאַרג, וואָס דיין קאָפּ איז ביי מיר אין האַלז געווען און פון דאָרט אַרויס גאַנץ?"

די האָזן און די פּרעש.

איינמאָל זיינען זיך צונויפגעקומען האָזן און אָנגעהויבן צו וויינען אויף זייער מזל: „סיי פון מענטשן, סיי פון הינט, סיי פון אָדלער און פון די איבעריקע חיות קומען מיר אום. שוין בעסער איינמאָל פאַר אַלעמאָל שטאַרבן, איידער צו לעבן אין שרעק און שטענדיק צו מאַטערן זיך. לאָמיר זיך דערטרינקען!"

זיינען די האָזן אוועקגעשפּרונגען צום טייך טרינקען זיך. די פּרעש האָבן דערהערט, אַז די האָזן קומען אָן, האָבן זיי גענומען וואַרפן זיך אין וואַסער אַריין. רופט זיך אָן איין האָז:

„שטייט, חברה! לאָמיר זיך נאָך ניט טרינקען. דאָס לעבן פון פּרעש איז נאָך, אַ פּנים, ערגער פון אונזערס: זיי האָבן פאַר אונז אויך מורא".

דער פאָטער און די זין.

אַ פאָטער האָט אָנגעזאָגט זיינע זין, זיי זאָלן לעבן בשלום, אָבער זיי האָבן אים נישט געפאָלגט. האָט ער געהייסן ברענגען אַ בעזים און געזאָגט צו די זין:

„צעברעכט!"

וויפיל די זין האָבן זיך ניט געמאַטערט, האָבן זיי דעם בעזים ניט געקאָנט צעברעכן. דאַן האָט דער פאָטער צעבונדן דעם בעזים און געהייסן ברעכן יעדן ריטל באַזונדער. האָבן זיי צעבראָכן.

זאָגט צו זיי דער פּאָטער:

„די אייגענע מעשה איז מיט אייך: ווען איר לעבן בשלום, וועט אייך קיינער ניט בייקומען; טאָמער אָבער ווילט איר זיך קריגן, און יעדער וויל לעבן פאַר זיך, וועט אייך יעדער איינער גרינג אומברענגען".

דער פוקס.

אַ פוקס איז אַריינגעפאַלן אין אַ נעץ, אָפּגעריסן זיך דעם עק און איז אַרוים אויף דער פריי. האָט ער אָנגעהויבן צו זוכן עצות מיט וואָס זיין חרפה צו פאַרשטעלן. ענדלעך האָט ער צונויפגערופן אַלע פוקסן און גענומען איינריידן זיי, אַז זיי זאָלן זיך אַלע אָפּהאַקן די עקן. „אַן עק, זאָגט ער, איז אונז אינגאַנצן נישט נייטיק, מיר שלעפּן זיך נאָר אַרום מיט אַן איבעריקער לאַסט". רופט זיך אָן איינער פון די פוקסן:

„אַך, ניט אַזוי וואָלסטו גערעדט, ווען דו זאָלסט אַליין ניט האָבן קיין אָפּגעהאַקטן עק".

האָט אים דער פוקס ניט געהאַט וואָס צו ענטפערן, און זיך געמוזט נעמען די וועג.

דער ווילדער אייזל און דער שטוב-אייזל.

אַ ווילדער אייזל האָט דערזען אַ שטוב-אייזל, איז ער צוגעגאַנגען צו יענעם און האָט אָנגעהויבן צו באַוואונדערן יענעמס מזל: ווי גלאַטיק ער איז אויפן לייב, און וואָס פאַר אַ זיס לעבן ער האָט. שפּעטער אָבער, ווען מען האָט דעם שטוב-אייזל אָנגעלאָדן, און דער אָנטרייבער האָט אים גענומען טרייבן מיטן גראָבן שטעקן, האָט דער ווילדער אייזל געזאָגט: „ניין, ברודער, איך בין שוין דיר ניט מקנא; איך זע, אַז דיין זיס לעבן קומט דיר גאָר ניט גרינג אָן".

דער הירש.

אַ הירש איז געקומען צום טייך אָנטרינקען זיך. ער האָט זיך דערזען אין וואַסער און האָט גענומען פרייען זיך, וואָס די הערנער זיינען ביי אים אַזוי גרויס און צעצווייגט. אָבער ווען ער

האָט אַ קוק געטאָן אויף זיינע פיס, האָט ער געזאָגט: „נאָר די פיס מיינע זיינען מיאוס און מאָגער". און דאָ שפּרינגט פון ערגעץ פּלוצים אַרויס אַ לייב און גיט זיך אַ וואָרף אויפן הירש. דער הירש האָט זיך געלאָזט לויפן איבערן פרייען פעלד. ער איז גיך געלאָפן, אָבער ווען ער איז אַריין אין וואַלד, האָבן זיך זיינע הערנער פאַרטשעפּעט אין די צווייגן, און דער לייב האָט אים געפּאַקט. אין דער לעצטער מינוט האָט דער הירש געזאָגט צו זיך אַליין:

„אָט אַ נאַר בין איך! די, וואָס איך האָב אויף זיי געמיינט, אַז זיי זיינען מיאוס און מאָגער, האָבן מיך געראַטעוועט. און פון די, וואָס מיט זיי האָב איך זיך געפרייט, קום איך אום".

דער הונט און דער וואָלף.

אַ הונט איז אַנטשלאָפן געוואָרן אין דרויסן. אַ הונגעריקער וואָלף איז גראָד אָנגעקומען אויף דער מינוט און געוואָלט אויפעסן דעם הונט. רופט זיך אָן דער הונט: „וואָלף! וואַרט נאָר צו, עס מיך דערווייל ניט, — איך בין איצט דאַר און מאָגער. האָב געדולד, ביי די בעלי-בתים מיינע איז אינגיכן אַ חתונה, עסן וועט זיין, וויפיל דאָס האַרץ גלוסט. איך וועל ווערן פעט און דו וועסט האָבן אַ געשמאַקערן ביסן". דער וואָלף האָט אים געפאָלגט און איז זיך אַוועק זיין וועג. קומט ער אַ צווייטן מאָל און טרעפט דעם הונט ליגן אויפן דאַך. „נו, וואָס?, — פרעגט דער וואָלף,—שוין געווען די חתונה?" „ווייסטו וואָס, וואָלף,— ענטפערט אים דער הונט, — טאָמער פּאַקסטו מיך אַ צווייטן מאָל, ווען איך שלאָף, זאָלסטו שוין ניט וואַרטן אויף קיין שום חתונה".

דער מוק און דער לייב.

אַ מוק איז געקומען צו פליען צו אַ לייב און רופט זיך אָן צו אים: „דו מיינסט, אַז דו האָסט מער כח פון מיר? עס הייבט זיך ניט אָן! און וואָס באַשטייט דיין כח? וואָס דו דראַפּעסט זיך מיט די נעגל און בייסט זיך מיט די ציין? — אויף

אַזאַ אופן קאָנען ווייבער אפילו מיט די מענער זיך שלאָגן. איך בין שטאַרקער פון דיר: ווילסט, קום אַרויס אויף אַ מלחמה מיט מיר!" דער מוק האָט זיך צעטרומייטערט און גענומען בייסן דעם לייב אין די נאַקעטע באַקן און אין נאָז. דער לייב האָט גענומען פאַטשן זיך מיט די לאַפּעס איבערן פּנים און קראַצן זיך מיט די נעגל. ער האָט זיך צעבלוטיקט דאָס גאַנצע פּנים און האָט זיך גיך אַרויסגעשלאָגן פון די כּוחות.

דער מוק האָט זיך צעטרומייטערט פון פרייד און איז אַוועקגעפלויגן. שפּעטער האָט ער זיך פאַרפּלאָנטערט אין אַ שפּינוועבס. און ווען דער שפּין האָט אים גענומען אויסזויגן, האָט דער מוק געזאָגט: „די שטאַרקע חיה, דעם לייב, בין איך בייגעקומען, און אָט פון דעם נישטיקן שפּין קום איך אום".

דאָס פערד און זיינע בעלי-הבתים.

ביי אַ גערטנער איז געווען אַ פערד. אַרבעט האָט דאָס פערד געהאַט אָן אַ שיעור און עסן איז ניט געווען וואָס. האָט דאָס פערד גענומען זיך בעטן ביי גאָט, אַז גאָט זאָל אים צושיקן אַן אַנדער בעל-הבית. און אַזוי האָט געטראָפן. דער גערטנער האָט פאַרקויפט זיין פערד צו אַ טעפּער. דאָס פערד איז געווען צופרידן, אָבער ביים טעפּער האָט ער געהאַט נאָך מער אַרבעט, ווי פריער. האָט ער גיך ווייטער אָנגעהויבן צו קלאָגן זיך אויף זיין מזל און בעטן ביי גאָט אַ בעסערן בעל-הבית. אויך דער ווונש איז מקוים געוואָרן. דער טעפּער האָט פאַרקויפט זיין פערד צו אַ הויט-שינדער. אָבער ווי נאָר דאָס פערד האָט דערזען אויפן הויף פונעם נייעם בעל-הבית די פערדישע פעלן, האָט ער זיך צעיאָמערט: „אָך, ווי און ווינד איז מיר, דעם אומגליקלעכן! בעסער וואָלט איך שוין ביי די פריערדיקע בעלי-הבתים געבליבן: איצט האָט מען מיך שוין, אַ פּנים, ניט צוליב מיין אַרבעט, נייערט צוליב מיין פעל פאַרקויפט".

דער אַלטער און דער מלאך-המות.

אַן אַלטער האָט אָנגעהאַקט האָלץ און זיך געלאָזט מיטן האָלץ אין וועג. ניין האָט מען באַדאַרפט ווייט, איז ער מיד געוואָרן, אַראָפּגעלאָזט דעם בערעמעק האָלץ אויף דער ערד און

זאָגט: „עך, דער מלאך־המות זאָל שוין קומען". איז געקומען דער מלאך־המות און זאָגט: „איך בין דאָ, וואָס ווילסטו?" דער אַלטער האָט זיך דערשראָקן און האָט געזאָגט: „איך וויל דו זאָלסט מיר אויפהייבן דעם בערעמעק האָלץ".

דער לייב און דער פוקס.

אַ לייב איז אַלט געוואָרן און שוין נישט געקאָנט כאַפּן קיין חיות, איז ער געפאַלן אויף אַ שפּיצל: אַריין אין אַ הייל, זיך געלייגט און געמאַכט זיך פאַר קראַנק. האָבן חיות אָנגעהויבן צו קומען אים געוואָר ווערן. און ער פלעגט אויפעסן אַלע חיות, וואָס זיינען נאָר צו אים אַריין. דער פוקס איז אויך געקומען, אָבער ער האָט פאַרשטאַנען די מעשה און איז געבליבן שטיין ביים אַריינגאַנג אין הייל.

„נו, לייב, וואָס מאַכסטו?" פרעגט ער.

זאָגט דער לייב: „שלעכט; אָבער פאַרוואָס גייסטו נית אַריין?"

און דער פוקס ענטפערט אים אָפּ: „איך גיי ניט אַריין, ווייל די שפּורן ווייזן מיר, אַז אַריינגאַנגען זיינען פאַראַן אָן אַ שיער, און קיין אַרויסגאַנגען איז נישט צו זען".

דער הירש און דער ווייַנגאָרטן.

אַ הירש האָט זיך באַהאַלטן פון די יעגער אין אַ וויינגאָרטן. ווען די יעגער זיינען שוין פאַרבייגעגאַנגען, האָט ער גענומען אַרומרייסן די טרויבן־בלעטער.

די יעגער האָבן באַמערקט, אַז די בלעטער באַוועגן זיך, איז זיי איינגעפאַלן: „אפשר געפינט זיך די חיה צווישן די בלעטער".—זיי האָבן אויסגעשאָסן און האָבן פאַרוואונדעט דעם הירש.

אין דער לעצטער מינוט האָט דער הירש אַליין צו זיך געזאָגט: „אַ מצוה אויף מיר. איך האָב ניט באַדאַרפט עסן די בלעטער, וואָס האָבן מיך פריער געראַטעוועט".

דער קאָטער און די מייז.

אין אַ שטוב האָבן זיך באַוויזן אַ סך מייז. אַ קאָטער האָט

זיך אַריינגעגאַרט אין דער שטוב און גענומען זיי כאַפּן. ווען די מייז, אַז עס האַלט שמאָל, זאָגן זיי: „הערט זיך איין, מייז, לאָמיר שוין מער ניט אַראָפּקריכן פון דער סטעליע, און אַהער צו אונז וועט דער קאָטער ניט דערלאַנגען!" ווען די מייז האָבן אויפגעהערט אַראָפּצוגיין, האָט דער קאָטער אָנגעהויבן צו זוכן מיטלען, ווי אַזוי זיי איבערצושפּיצן. האָט ער זיך אָנגעכאַפּט מיט איין לאַפּע פאַר דער סטעליע, געבליבן הענגען, און געמאַכט זיך פאַר טויט. אַ מייזל האָט אַרויסגעקוקט צו אים און זאָגט: „ניין, ברודער, זאָלסט שוין אַפילו ווערן אַ זאַק, וועל איך סיי ווי צו דיר ניט צוגיין".

דער וואָלף און די ציג.

אַ וואָלף זעט—אויף אַ שטיינערנעם באַרג פּאַשעט זיך אַ ציג און צוקומען צו איר איז אוממעגלעך, זאָגט ער צו איר: „וואָלסט בעסער אַראָפּ אַהער: דער אָרט איז דאָ אַ גלייכערער און די גראָז איז דאָ אַ סך זיסער אויפן טעם".

ענטפערט אים אָפּ די ציג: „נישט צוליב דעם רופסטו מיך, וואָלף, אַראָפּ: מיינסט דען מיין טובה? דו זאָרגסט דאָך וועגן שפּייז צוליב זיך".

דער איילבערט־בוים און דער אָטשערעט.

אַן איילבערט־בוים מיט אַן אָטשערעט האָבן זיך צעאַמפּערט צווישן זיך, ווער פון זיי איז שטאַרקער און פעסטער. דער איילבערט־בוים האָט אָפּגעלאַכט פון דעם אָטשערעטל, וואָס פאַרן מינדסטן ווינט בייגט זיך יענער איין. דער אָטשערעט האָט אים פאַרשוויגן. איז געקומען אַ שטורעם. דער אָטשערעט האָט זיך געשאָקלט, געוואָרפן זיך אין אַלע זייטן, געבויגן זיך ביז צו דער ערד און — איז געבליבן גאַנץ. דער איילבערט־בוים אָבער האָט אָנגעשטעלט אַלע צווייגן זיינע קעגן ווינט און—האָט זיך צעבראָכן.

צוויי חברים.

צוויי חברים זיינען געגאַנגען אין אַ וואַלד. פּלוצים איז זיי

באַפֿאַלן אַ בער. האָט זיך איינער פֿון זיי געלאָזט לויפֿן, איז אַרויפֿגעקראָכן אויף אַ בוים און האָט זיך דאָרט באַהאַלטן, און דער צווייטער איז געבליבן אין מיטן וועג. קיין ברירה האָט ער ניט געהאַט: איז ער אַ פֿאַל געטאָן אויף דער ערד און געמאַכט זיך פֿאַר טויט.

דער בער איז צוגעגאַנגען צו אים און גענומען אים אַרומשמעקן: האָט ער איינגעהאַלטן דעם אָטעם.

דער בער האָט אַ שמעק געטאָן זיין פּנים, געמיינט, אַז ער איז טויט און איז זיך אַוועק פֿון אים.

ווען דער בער איז שוין געווען ווייט, איז דער צווייטער אַראָפּגעקראָכן פֿון בוים און לאַכט: „נו, זאָגט ער, וואָס האָט דיר דער בער איינגערוימט אויפֿן אויער?"

„ער האָט מיר געזאָגט, אַז מענטשן, וואָס לאָזן איבער אין אַ געפֿאַר זייערע חברים אַליין, זיינען זייער שלעכטע".

דער וואָלף און דאָס שעפּעלע.

אַ וואָלף האָט דערזען—ביי אַ טייך טרינקט אַ שעפּעלע וואַסער.

דעם וואָלף האָט זיך פֿאַרגלוסט אויפֿעסן דאָס שעפּעלע, און ער האָט זיך גענומען צום שעפּעלע טשעפּען: „דו מאַכסט מיר, זאָגט ער, אומריין דאָס וואַסער און לאָזט מיך ניט טרינקען".

זאָגט דאָס שעפּעלע: „אַך, וואָלף, ווי קאָן איך דיר מאַכן דאָס וואַסער אומריין? איך שטיי דאָך נידעריקער פֿון דיר מיטן וואַסער־שטראָם, און אַחוץ דעם באַריר איך דאָך קוים מיט די ליפּן דאָס וואַסער". און דער וואָלף זאָגט: „טאָ פֿאַרוואָס זשע האָסטו פֿאַראַיאָרן זומער געשאָלטן מיין טאַטן?". ענטפֿערט דאָס שעפּעלע: „אָבער, וואָלף, פֿאַראַיאָרן זומער בין איך דאָך נאָך אויף דער וועלט ניט געווען". איז דער וואָלף געוואָרן אין כּעס און זאָגט: „כ'װעל דיר ווערט מען זיך ניט אויסטענהן. בין איך אויפֿן ניכטערן האַרצן און דערפֿאַר וועל איך דיך אויפֿעסן".

דער לייב, דער וואָלף און דער פוקס.

אַן אַלטער קראַנקער לייב איז געלעגן אין אַ הייל. זיינע אַלע חיות געגאַנגען דעם קיסר געוואָר ווערן. און נאָר דער פוקס האָט זיך ניט באַוויזן. דער וואָלף האָט זיך דערפרייט מיט דער געלעגנהייט און געגומען פאַרן לייב באַריידן דעם פוקס.

„דער פוקס, זאָגט ער, האַלט דיך פאַר גאָרנישט: קיין איינמאָל אַפילו נישט אַריין זען, וואָס דער קיסר מאַכט".

אויף די ווערטער איז גראָד אָנגעקומען דער פוקס. ער האָט דערהערט, וואָס דער וואָלף רעדט אויף אים אוים, טראַכט ער זיך: „וואַרט נאָר, וואַרט נאָר, וואָלף, איך וועל זיך שוין מיט דיר אָפּרעכענען".

ווי נאָר דער לייב האָט זיך צעברומט אויפן פוקס, רופט זיך יענער אָן: „וואַרט נאָך צו, טויט מיך ניט, לאָז אַ וואָרט אויסצוריידן. איך בין דערפאַר צו דיר ניט געקומען, ווייל איך האָב קיין צייט ניט געהאַט, און קיין צייט האָב איך ניט געהאַט, ווייל ווי די וועלט איז גרויס, בין איך פול געווען, פאַר דיר ביי די רופאים אַ רפואה געזוכט. ערשט וואָס געקראָגן, בין איך שוין געקומען צו לויפן".

זאָגט דער לייב:

„און וואָס זשע באַשטייט די רפואה?"

„אָט אין וואָס: פּרווו נאָר אַ לעבעדיקן וואָלף אָפּשינדן און זיין וואַרעמע פעל אויף זיך אָנטאָן..."

ווען דער לייב האָט אַנידערגעלייגט דעם וואָלף, האָט זיך דער פוקס צעלאַכט:

„אַזוי איז דאָס, ברודער: די הערשער דאַרף מען ניט צו שלעכטע, נאָר צו גוטע מעשים צוריידן".

דער לייב, דער אייזל און דער פוקס.

אַ לייב, אַן אייזל און אַ פוקס האָבן זיך אין דרייען געלאָזט אויף אַ געיעג. זיי האָבן געכאַפּט אַ סך חיות, און דער לייב האָט געהייסן דעם אייזל, אַז ער זאָל אַלץ צעטיילן צווישן זיי. דער אייזל האָט צעטיילט אויף דריי גלייכע חלקים און זאָגט: „נו, איצט נעמט!" דער לייב איז אין כעס געוואָרן, אויפגעגעסן דעם אייזל און האָט געהייסן דעם פוקס, אַז ער זאָל טיילן אויפסניי. דער פוקס האָט אַלץ

צונויפגעשאַרט אין איין קופּע פאַרן לייבס=וועגן און זיך נאָר אַ קליין ברעקעלע געלאָזט. דער לייב האָט אַ קוק געטאָן און זאָגט: „ביסט אַן אמתער חכם! פון וואַנען קאָנסטו אַזוי גוט טיילן?"

האָט דער פוקס אים געענטפערט: „נו, און מיטן אייזל איז וואָס געווען?"

דער פויער און דער וואַסער=מענטש.

אַ פויער האָט אַראָפּגעוואָרפן זיין האַק אין טייך אַריין, האָט ער זיך שטאַרק גענומען צום האַרצן, זיך אַוועקגעזעצט אויפן ברעג און אָנגעהויבן צו וויינען.

אַ וואַסער=מענטש האָט דערהערט דעם געוויין, זיך מרחם געווען אויפן פויער און אַרויסגעטראָגן אים אַ גאָלדענע האַק פון דעם טייך. „איז דאָס אפשר דיין האַק?" פרעגט ער.

„ניין, דאָס איז ניט מיין האַק" ענטפערט דער פויער.

האָט דער וואַסער=מענטש אַרויסגעטראָגן אַן אַנדערע—אַ זילבערנע האַק.

און דער פויער זאָגט ווייטער: „ניט מיין האַק".

דאַן האָט דער וואַסער=מענטש אַרויסגעטראָגן אַ פּשוטע האַק.

זאָגט דער פויער: „אָט דאָס איז מיין האַק".

האָט דער וואַסער=מענטש דעם פויער אַלע דריי העק געשענקט פאַר זיין אמת זאָגן.

אינדערהיים האָט דער פויער באַוויזן זיינע חברים די העק און האָט זיי דערציילט, ווי די מעשה איז געווען.

האָט זיך אַ צווייטן פויער פאַרגלוסט דאָס אייגענע אָפּצו=טאָן און ער איז אַוועק צום טייך, ספּעציעל אַריינגעוואָרפן זיין האַק אין וואַסער אַריין, זיך געזעצט אויפן ברעג און האָט זיך צעוויינט.

דער וואַסער=מענטש האָט ווייטער אַרויסגעטראָגן אַ גאָל=דענע האַק און האָט געפרעגט: „איז דאָס דיין האַק?"

דער פויער האָט זיך דערפרייט און האָט זיך צעשריען: „מיינס, מיינס!"

אָבער דער וואַסער=מענטש האָט אים די גאָלדענע האַק

נישט געגעבן און אויך זיין האַק אים נישט אומגעקערט — פאַר זיין ליגן זאָגן.

דער ראָב און דער פוקס.

אַ ראָב האָט ערגעץ געפּאַקט אַ שטיק פלייש און זיך גע־זעצט מיט דעם אויף אַ בוים. אַ פוקס האָט געוואָרפן אַן אייג אויפן פלייש. גייט ער צו אַין זאָגט:
„אַך, ראָב, ווי איך קוק דיך אָן, מיט דיין ווּקס און שיינ־קייט, איז נאָר אַ קיסר צו זיין. און דו וואָלסט געווים געווען אַ קיסר, ווען דו וואָלסט נאָך געקאָנט שיין זינגען".
דער ראָב האָט צעעפנט זיין מויל און זיך צעלאָזט אויף אַלע כלים. און דאָס פלייש איז דערווייל אַרויסגעפאַלן פון מויל. דער פוקס האָט אַ כאַפּ געטאָן דאָס פלייש און זאָגט:
„אַך, ראָב, ווען דו זאָלסט נאָך האָבן שכל אויך דערצו, וואָלסטו שוין געווים געווען אַ קיסר".

דער קאָפּ און דער עק פון אַ שלאַנג.

אַן עק און אַ קאָפּ פון אַ שלאַנג האָבן זיך צעקריגט צווישן זיך, ווער פון זיי ביידע זאָל גיין אַפריער. דער קאָפּ האָט געזאָגט: „דו קאָנסט ניט גיין פאָרויס — האָסט ניט קיין אויגן און אויערן".
און דער עק האָט געזאָגט: „אָבער דערפאַר האָב איך כח: איך שטופּ דיך; אָט לאָמיך פּרווון אַרומוויקלען זיך אַרום אַ בוים, וועסטו בשום אופן זיך ניט קאָנען רירן פון אָרט". זאָגט דער קאָפּ: „איז צעגאַנגען זיך".
דער עק האָט זיך אָפּגעריסן פונעם קאָפּ און איז אַוועק־געקראָכן אויף פאָרויס. אָבער ער איז ווייט ניט אַוועק, באַלד אָנגעטראָפן אויף אַ שפּאַלט און איז אַהין אַריינגעפאַלן.

דינגע פערדעם.

אַ מענטש האָט באַשטעלט ביי אַ וועבערן דינגע פאָרעם. די וועבערן האָט אויסגעוועבט דינגע פאָרעם, אָבער דער מענטש האָט געזאָגט, אַז די פאָדעם טויגן ניט, און אַז ער דאַרף

האָבן גאָר דינע פּאָדעם. האָט די וועבערן געזאָגט: „אויב די זיינען פאַר דיר ניט גוט, האָסטו דאָ אַנדערע". און זי האָט אים אָנגעוויזן אויף אַ פּוסט אָרט. ער האָט געזאָגט, אַז ער זעט ניט. האָט די וועבערן געזאָגט. „אָט דערפאַר טאַקע זעסטו ניט, ווייל זיי זיינען זייער דין; איך אַליין זע זיי אויך ניט".

דער נאַר האָט זיך דערפרייט און באַשטעלט פאַר זיך נאָך אַזוינע פּאָדעם, און פאַר די האָט ער באַצאָלט געלט.

די ירושה.

ביי איין פאָטער זיינען געווען צוויי זין. האָט ער זיי פאַר זיין טויט אָנגעזאָגט: „ווען איך וועל שטאַרבן, זאָלט איר אַלץ צעטיילן אויף דער האַלב". אָבער, ווען דער פאָטער איז געשטאָרבן, האָבן די זין בשום אופן זיך ניט געקאָנט צעטיילן מיט דער ירושה. האָבן זיי באַשלאָסן צו פאַרלאָזן זיך אויף מענטשן און זיי זיינען אַוועק צו אַ שכן. דער שכן האָט געפרעגט, וואָס האָט זיי דער פאָטער אָנגעזאָגט. זיי האָבן געענטפערט: „ער האָט געהייסן אַלץ טיילן אויף דער האַלב". האָט דער שכן געזאָגט: „טאָ צערייסט זשע אויף דער האַלב אַלע קליידער, צעשפּאַלט אויף דער האַלב דאָס גאַנצע געפעס און צעשניידט אויף דער האַלב דאָס גאַנצע פי". די ברידער האָבן דעם שכן געפאָלגט און זיי זיינען געבליבן מיט גאָרנישט.

די מאַלפּע.

אַ מענטש איז געגאַנגען אין וואַלד אַריין נאָך האָלץ, האָט דאָרט אַראָפּגעהאַקט אַ בוים און גענומען אים זעגן. ער האָט אַנידערגעלייגט איין עק פונעם בוים אויף אַ קלאָץ, אַליין זיך געזעצט רייטנדיק אויפן בוים און גענומען זעגן. באַלד האָט ער אַריינגעהאַקט אין דעם צעזעגטן אָרט אַ פלעקל און געזעגט ווייטער, שפּעטער אַרויסגענומען דעם פלעקל און איבערגערוקט אים נאָך ווייטער.

אַ מאַלפּע איז געזעסן אויף אַ בוים און זיך צוגעקוקט צו דער אַרבעט. ווען דער מענטש האָט זיך געלייגט אָפּרוען, האָט זיך די מאַלפּע געזעצט רייטנדיק אויפן בוים און געוואָלט נאָכמאַכן דעם פויער; אָבער ווען זי האָט אַרויסגענומען דעם פלעקל,

האָט זיך דער בוים צונויפגעקוועטשט און האָט פאַרקלעמט איר דעם עק. האָט זי אָנגעהויבן צו שרייען. דער מענטש האָט זיך אויפגעכאַפּט, אָנגעשלאָגן די מאַלפּע און צוגעבונדן זי אויף אַ שטריקל.

די מאַלפּע און דער אַרבעס.

אַ מאַלפּע האָט געטראָגן צוויי פולע הויפנס אַרבעס. איין אַרבעסל איז אַרויסגעשפּרונגען. די מאַלפּע האָט געוואָלט אים אויפהייבן און דערווייל אויסגעשאָטן נאָך 20 אַרבעסלעך. האָט זי זיך אַ וואָרף געטאָן צונויפקלייבן זיי און דערווייל צעשאָטן אַלע איבעריקע אַרבעסלעך. די מאַלפּע איז שטאַרק אין כּעס געוואָרן, דעם גאַנצן אַרבעס צעשמעטערט און איז זיך אַנטלאָפן.

די מעלקעדיקע קו.

אַ מענטש האָט געהאַט אַ קו; די קו האָט געגעבן יעדן טאָג אַ טעפּל מילך. איינמאָל האָט דער מענטש איינגעלאַדן צו זיך געסט. כּדי צו האָבן מער מילך, האָט ער צען טאָג נישט געמאָלקן די קו. ער האָט געמיינט, אַז אויפן צענטן טאָג, וועט די קו געבן צען קריגלעך מילך.

אָבער דאָס מילך איז אין דער קו איבערגעברענט געוואָרן, און זי האָט געגעבן ווייניקער מילך, ווי פריער.

די קאַטשקע און דער מולד.

אַ קאַטשקע איז אַרומגעשווומען איבערן טייך, געזוכט פיש, אָבער פאַרן גאַנצן טאָג קיין איינס נישט געפונען. ווען עס איז געוואָרן נאַכט, האָט זי דערזען דעם מולד אָפּשפּיגלען זיך אין וואַסער. זי האָט געמיינט אויפן מולד, אַז עס איז אַ פיש און האָט זיך אונטערגעטוקט, כּדי צו כאַפּן אים. די אַנדערע קאַטשקעס האָבן עס באַמערקט און זיי האָבן גענומען פון איר אָפּצולאַכן.

די קאַטשקע האָט זיך שטאַרק פאַרשעמט, און פון יענעם מאָל אָן האָט זי אינגאַנצן אויפגעהערט צו גלייבן אין זיך. ווען זי האָט שוין אַפילו יאָ געזען פיש אונטערן וואַסער, האָט זי זיי אויך ניט געכאַפּט. אַזוי אַרום איז די קאַטשקע געשטאָרבן פון הונגער.

דער וואָלף און שטויב.

אַ וואָלף האָט געוואָלט כאַפּן אַ שעפּעלע פון אַ טשע־רעדע, האָט ער זיך געלאָזט גיין אַנטקעגן ווינט, כּדי דער שטויב פון דער טשערעדע זאָל אים פאַרשטעלן.

דער הונט פון דער טשערעדע האָט אים אָבער דערזען און זאָגט צו אים:

„דאַרפסט ניט, וואָלף אַרומגיין אין שטויב: די אויגן וועלן דערנאָך ווי טאָן".

זאָגט דער וואָלף:

„אָט דאָס איז דאָך די צרה, הינטל, וואָס די אויגן טוען מיר שוין פון לאַנג ווי. מען זאָגט אָבער, אַז דער שטויב פון אַ שאָפּן־טשערעדע איז אַ גוטע רפואה קעגן דעם ווייטאָג".

די מויז אונטערן שפּייכלער.

אַ מויז האָט געוווינט אונטער אַ שפּייכלער. אין בריק פונעם שפּייכלער איז געווען אַ שפּעלטל, און דאָס ברויט האָט זיך געשאָטן אין שפּאַלט אַריין. דער מויז האָט גאָרניט ניט גע־בעלט, אָבער זי האָט זיך געוואָלט באַרימען מיט איר גוט לעבן. האָט זי געמאַכט גרעסער די לאָך און האָט אײַנגעלאַדן צו זיך נאָך מייז.

„קומט, — זאָגט זי, — צו מיר אין געסט, עסן וועט זיין גע־נוג פאַר אַלעמען". אָבער ווען זי האָט געבראַכט צו פירן די מייז, האָבן זיי קיין שום לאָך ניט געפונען.

דער פויער האָט באַמערקט די גרויסע לאָך אין בריק און האָט זי פאַרשלאָגן.

די געשמאַקסטע באַרן.

אַ בעל־הבית האָט געשיקט זיין דינער נאָך די געשמאַק־סטע באַרן. דער דינער איז געקומען אין קלייט און געפרעגט אויף באַרן. דער סוחר האָט אים געגעבן, אָבער דער דינער האָט געזאָגט:

„ניין, גיב מיר די בעסטע".

האָט דער סוחר געזאָגט:

„פּאַרזוך אײנע: װעסטו זען, אַז זײ זײנען געשמאַק".

„װי אַזױ זשע װעל איך װיסן, אַז זײ זײנען אַלע געשמאַק, אױב איך װעל נאָר אײנע פּאַרזוכן?"

און ער האָט אָפּגעביסן פון יעדער באַר אַ שטיקל און ערשט דעמאָלט געבראַכט זײ צום בעל־הבית. אָבער דער בעל־הבית האָט אים תיכּף דורכגעטריבן.

דער פאַלק (סאָקאָל) און דער האָן.

אַ פאַלק האָט זיך צוגעװױנט צו זײן בעל־הבית און אױף יענעמס רוף געגאַנגען צו אים גלײך אין די הענט; דער האָן אָבער פלעגט יעדעם מאָל אַנטלױפן פון דעם בעל־הבית און שטאַרק שרײען, װען יענער האָט זיך דערנעענטערט צו אים. רופט זיך אײנמאָל אָן דער פאַלק צום האָן:

„ניטאָ אין אײַך, הענער, קײן דאַנקבאַר געפיל: אײַער קנעכטיש בלוט לאָזט זיך באַלד פילן. נאָר װען איר זײט הונגעריק, גײט איר צום בעל־הבית. גאַנץ אַנדערש זײנען מיר, די װילדע פױגל. כּוחות האָבן מיר אַ סך, פליען פליען מיר פלינקער פון אַלעמען, פונדעסטװעגן אַנטלױפן מיר ניט פון די מענטשן, מיר גײען נאָך אַלײן צו זײ אױף זײער רוף. מיר געדענקען גוט, אַז זײ גיבן אונז עסן".

ענטפערט אים אָפּ דער האָן:

„פאַרװאָס זאָלט איר אַנטלױפן פון די מענטשן? איר האָט דען געזען אַמאָל אַ געבראָטענעם פאַלק? װאָס שײך אונז, זען מיר זײער אָפט געבראָטענע הענער".

די שאַקאַלן און די העלפאַנדן.

שאַקאַלן האָבן אױפגעגעסן אַלע פּגרים אין װאַלד, און זײ האָבן שױן ניט געהאַט װאָס צו עסן. האָט אַן אַלטער שאַקאַל געטראַכט און געטראַכט און געפאַלן אױף אַן עצה. ער איז אַװעק צום העלפאַנד און אַזױ געזאָגט צו אים:

„בײ אונז איז געװען אַ קיסר, אָבער ער איז קאַליע געװאָרן: באַפױלט אונז אַזעלכע זאַכן, װאָס עס איז אוממעגלעך זײ אױסצופירן; װילן מיר אַן אַנדער קיסר אױסקלײבן—און דאָס

פאָלק האָט מיר געשיקט צו דיר בעטן דיך אונזער קיסר צו זיין. לעבן לעבט זיך אונז גוט,—וואָס דו וועסט הייסן, וועלן מיר פאָלגן און דערצו דיר גרויס כבוד אָפּגעבן. קום אין אונזער מלוכה!"

דער העלפאַנד האָט מסכים געווען און איז אַוועק נאָכן שאַקאַל. דער שאַקאַל אָבער האָט אים פאַרפירט אין אַ זומפּ אַריין. ווען דער העלפאַנד איז פאַרזונקען געוואָרן, האָט זיך דער שאַקאַל אָנגערופן:

„איצט באַפויל: וואָס דו וועסט הייסן, וועלן מיר טאָן".

דער העלפאַנד האָט געזאָגט:

„איך באַפויל, אַז דו זאָלסט מיך אַרויסשלעפּן פון דאַנען".

האָט דער שאַקאַל זיך צעלאַכט און געזאָגט:

כאַפּ זיך אָן מיט דיין נאָז פאַר מיין עק, וועל איך דיך באַלד אַרויסשלעפּן".

דער העלפאַנד האָט געפרעגט:

„קאָן מען דען מיך אַרויסשלעפּן מיט אַן עק?"

האָט אים דער שאַקאַל געענטפערט:

„פאַרוואָס זשע הייכטו טאָן, וואָס מען קאָן ניט? מיר האָבן דערפאַר טאַקע דעם ערשטן קיסר דורכגעטריבן, ווייל ער האָט געהייסן טאָן, וואָס מען קאָן ניט".

ווען דער העלפאַנד איז אין זומפּ געפּגרט, זיינען געקומען די שאַקאַלן און האָבן אים אויפגעגעסן.

דער פישכאַפּער (צאַפּליע), די פיש און דער קרעבס.

אַ פישכאַפּער האָט געוווינט ביי אַ טייך. ווען ער איז געוואָרן אַלט און שוין מער קיין כוחות ניט געהאַט צו כאַפּן קיין פיש, האָט ער גענומען זוכן מיטלען, ווי דורכצולעבן. ער איז געפאַלן אויף אַ שפיצל, געקומען צו די פיש און זאָגט צו זיי: „הערט זיך איין, פיש, איר ווייסט גאָרניט, וואָס פאַר אַ צרה עס גייט אויף אייך. איך האָב געהערט פון די מענטשן, אַז זיי ווילן אויסטריקענען דעם טייך און ווילן אייך אַלעמען כאַפּן. אין דאָ, אונטערן באַרג, ווייס איך, איז פאַראַן אַ גוט טייכל. מוזט איר זיך אַהין איבערקלייבן. איך וואָלט אייך אַוודאי געהאָלפן, בין איך שוין אָבער זייער אַלט: שווער פאַר מיר געוואָרן צו

פליען". די פיש אָבער זיינען צוגעשטאַנען צום פישכאַפּער ער זאָל זיי אַרויסהעלפן אין זייער נויט.

זאָגט דער פישכאַפּער:

„מילא, איך וועל זיך שוין באַמיען צוליב אייך, איך וועל שוין זען אייך איבערצוטראָגן אַהין. אָבער אַלעמען מיט אַמאָל קאָן איך ניט. סיידן טראָגן אייך איינציקווייז".

און די פיש פרייען זיך, בעטן זיך ביי אים: „מיך טראָג אָפּ, מיך טראָג!"

האָט דער פישכאַפּער גענומען טראָגן זיי: נעמט אַ פיש, טראָגט אים אַרויס אין פעלד און עסט אים דאָרט אויף. אויף אַזאַ אופן האָט ער אַ סך פיש אויפגעגעסן.

אין דעם זעלבן טייך האָט געוווינט אַן אַלטער קרעבס. ווען דער פישכאַפּער האָט גענומען אַרויסטראָגן די פיש, האָט ער פאַרשטאַנען די מעשה און רופט זיך אָן צו אים:

„אַ נו, פישכאַפּער, אפשר וואָלסטו מיך אויך אַריבערגעטראָגן אויפן נייעם אָרט".

האָט דער פישכאַפּער זיך געלאָזט מיטן קרעבס אין וועג. ווען ער איז מיט אים אַרויסגעפליגן אין פעלד, האָט ער אים געוואָלט אַראָפּוואַרפן. אָבער דער קרעבס האָט דערזען די ביינדעלעך פון די פיש, וואָס האָבן זיך געוואַלגערט אין פעלד. האָט ער צונויפגעקוועטשט דעם פישכאַפּער דעם דאַלז, דערוואָרגן אים, געקומען צוריק צום טייך און דערציילט די פיש די גאַנצע מעשה.

דער ים-מענטש און דער פערל.

אַ מענטש האָט זיך געשיפט אויפן ים און האָט צופעליק אַראָפּגעוואָרפן אַ קאָסטבאַרן פערל אין וואַסער אַריין. האָט זיך דער מענטש אומגעקערט צוריק צום ברעג, אויסגעזוכט אַן עמער און גענומען שעפן דאָס וואַסער פון ים. שעפט אָן און גיסט אויס אויף דער ערד. אַזוי האָט ער געשעפט און אויסגעגאָסן דריי טעג נאָכאַנאַנד.

אויפן פערטן טאָג איז פון ים אַרויס דער ים-מענטש און פרעגט אים:

„צוליב וואָס שעפסטו דאָס?"

ענטפֿערט דער מענטש:

„איך שעפּ דערפֿאַר, ווייל מיינער אַ פּערל איז אַריינגע=
פֿאַלן אין ים".

דער וואַסער=מענטש פֿרעגט:

„און גיך וועסטו אויפֿהערן?"

זאָגט דער מענטש:

„איך וועל פֿריער אויסטריקענען דעם ים, און דאַמאָלסט
וועל איך אויפֿהערן".

דער ים=מענטש איז אַוועק אין ים, געקומען צוריק מיטן
פּערל און אָפּגעגעבן אים דעם מענטשן.

דער בלינדער און דאָס מילך.

אַ בלינדער פֿון געבוירן האָט אַמאָל געפֿרעגט אַ זע=
ענדיקן:

„וואָס פֿאַר אַ קאָליר האָט מילך?"

דער זעענדיקער האָט געזאָגט: „מילך האָט דעם זעלבן
קאָליר, וואָס ווייס פּאַפּיר".

האָט דער בלינדער געפֿרעגט: „נו, און דער קאָליר סקרוכט
אויך אַזוי אונטער די הענט, ווי פּאַפּיר?"

דער זעענדיקער האָט געענטפֿערט: „ער איז ווייסער, ווי
ווייס מעל".

דער בלינדער האָט געפֿרעגט: „נו, איז ער אַזוי ווייך און
שיט זיך אַזוי ווי מעל?"

דער זעענדיקער האָט געזאָגט: „ניין, ער איז פּשוט אַ וויי=
כער, ווי אַ ווייסער האָז".

„נו, איז ער אַזאַ ווייכער און האָריקער ווי אַ האָז?" האָט
געפֿרעגט דער בלינדער.

„ניין, אַ ווייסער קאָליר איז פּונקט, ווי שניי", האָט געענט=
פֿערט דער זעענדיקער.

אָבער דער בלינדער האָט ווייטער געפֿרעגט: „נו, איז ער
אָבער אַזאַ קאַלטער, ווי שניי?"

און וויפֿל ביישפּילן דער זעענדיקער דאָט ניט געבראַכט,
האָט דער בלינדער אַלץ ניט געקאָנט פֿאַרשטיין, ווי זעט אויס
דער ווייסער קאָליר פֿון מילך.

דער וואָלף און דער בויגן.

אַ יעגער איז מיט זיין פייל און בויגן געגאַנגען אויף יאַגד, געהרגעט אַ ציג, אַרויפגעוואָלגערט זי אויף די פּלייצעס און זיך געלאָזט מיט איר גיין. אויפן וועג האָט ער דערזען אַ ווילדן חזיר. האָט דער יעגער אַ וואָרף געטאָן די ציג, אויסגעשאָסן אין ווילדן חזיר און אים פאַרוואונדעט. דער ווילדער חזיר האָט זיך אַרויפגעוואָרפן אויפן יעגער, צעריסן אים אויף שטיקלעך און איז אַליין געפּגרט. אַ וואָלף האָט דערשמעקט בלוט און איז געקומען צו יענעם אָרט, וווּ עס זיינען געלעגן די ציג, דער ווילדער חזיר, דער מענטש און זיין בויגן. האָט זיך דער וואָלף דערפרייט און טראַכט זיך: „איצט האָב איך שוין שפּייז אויף לאַנג; איך וועל ניט כאַפּן עסן אַלץ מיט אַמאָל, איך וועל עסן צו ביסלעכווייז, כדי קיין ברעקל זאָל ניט פאַרלאָרן גיין: פריער וועל איך אויפעסן דאָס האַרטע, און פאַרבייסן וועל איך מיט דעם ווייכן און זיסן".

און דער וואָלף האָט אַרומגעשמעקט די ציג, דעם ווילדן חזיר און דעם מענטשן און האָט געזאָגט: „דאָס איז אַ ווייכער ביסן, איך וועל דאָס שפּעטער אויפעסן, לאָמיר אָקאָרשט אויפעסן אָט די אָדערן אויפן בויגן". ער האָט אָבער איבערגעביסן דעם אָנצי-שטריקל, דער בויגן האָט אַליין פון זיך אַ שפּרונג געטאָן און דערלאַנגט דעם וואָלף גלייך אין בויך אַריין. דער וואָלף איז באַלד טאַקע געפּגרט, און אַנדערע וועלף האָבן אויפגעגעסן דעם מענטש, די ציג, דעם ווילדן חזיר און דעם וואָלף.

די פויגל און די נעץ.

אַ יעגער האָט צעשטעלט אַ נעץ ביים טייך און געכאַפּט אין איר אַ סך פויגל. די פויגל זיינען געווען גרויסע, האָבן זיי אויפגעהויבן די נעץ און זיינען צוזאַמען מיט איר אַוועקגעפלויגן. דער יעגער האָט זיך געלאָזט זיי נאָכיאָגן. אַ פּויער האָט דערזען, ווי דער יעגער לויפט, רופט ער זיך אָן צו אים: „וווּהין לויפסטו דאָס? ניט שוין-זשע וועסטו צופוס דעריאָגן די פויגל?" דער יעגער האָט געזאָגט: „ווען איך וואָלט געהאַט צו טאָן מיט

איין פויגל, וואָלט איך ניט דעריאָגט, אָבער איצט וועל איך זיי געוויס דעריאָגן".

און אַזוי איז טאַקע געווען. ווען עס איז געקומען די נאַכט, האָבן די פויגל אָנגעהויבן צו ציען אויף נאַכטלעגער — יעדער אין זיין זייט: איינער — צום וואַלד, דער צווייטער — צו דער בלאָטע, דער דריטער — אין פעלד אַריין, און זיי זיינען אַלע צוזאַמען מיט דער נעץ אַראָפּגעפאַלן אויף דער ערד און דער יעגער האָט זיי געכאַפּט.

דער קיסר און דער פאַלק (סאָקאָל).

אַ קיסר האָט געהאַט אַ פאַלק, און האָט דעם פאַלק זייער ליב געהאַט. איינמאָל, בשעת אַ יאַגד, האָט דער קיסר אָנגערייצט דעם פאַלק אויף אַ האָז.

דער פאַלק האָט דעם האָז געכאַפּט און געבראַכט אים צו טראָגן דעם קיסר. און דעם קיסר האָט זיך דערווייל פאַרגלוסט אַ טרונק. האָט ער גענומען זוכן אַ קוואַל און לסוף געפונען אַ בערגל, וואָס פון אים איז טראָפּנווייז גערונען וואַסער. דער קיסר האָט אַרויסגענומען פון זיין זאָטל אַ כוס און אונטערגעשטעלט אים. אָבער דאָס וואַסער האָט זייער פאַמעלעך געטריפט, און עס האָט געדויערט זייער לאַנג ביז דער כוס איז פול געוואָרן. סוף כל סוף האָט דער קיסר צוגעטראָגן אים צום מויל און שוין געוואָלט טרינקען, פלוצים איז אויף זיין האַנט אַרויפגעפלויגן דער פאַלק, זיך צעפּאָכעט מיט די פליגל און האָט צעשפריצט דאָס וואַסער. האָט דער קיסר ווייטער אונטערגעשטעלט דעם כוס, ווייטער לאַנג געוואַרט, און ענדלעך צוגעטראָגן דעם פולן כוס צום מויל. אָבער עס האָט זיך ווייטער איבערגעחזרט דאָס זעלבע: דער פאַלק האָט אַ שטופּ געטאָן דעם קיסרס האַנט און צעגאָסן דאָס וואַסער.

און ווען דער קיסר האָט צום דריטן מאָל אָנגענומען אַ פולן כוס וואַסער, און דער פאַלק האָט צום דריטן מאָל דאָס וואַסער צעגאָסן, איז שוין דער קיסר שטאַרק אין כעס געוואָרן. פון גרויס כעס האָט ער אַ שמיץ געטאָן דעם פאַלק אויף אַ שטיין און אים דערהרגעט. דערווייל זיינען צוגעפאָרן דעם קיסרס באַדינער, און איינער פון זיי איז אַרויפגעלאָפן צום קוואַל, כדי

מיט אַמאָל אָנגעמען דאָס וואַסער. אָבער אויך דער דינער האָט קיין וואַסער ניט געבראַכט. ער איז געקומען מיט אַ ליידיקן כּוס און האָט צום קיסר געזאָגט: „מען טאָר דאָס וואַסער ניט טרינקען. אין קוואַל ליגט אַ שלאַנג, וואָס האָט אַרויסגעלאָזט אין וואַסער אַריין סם. אַ גליק וואָס דער פֿאַלק האָט דיר ניט געלאָזט טרינקען. וואָלסט זיך געווים פֿאַרסמט".

האָט דער קיסר געזאָגט: „שיין האָב איך אָפּגעדאַנקט דעם פֿאַלק: ער האָט מיר מיין לעבן געראַטעוועט און איך האָב אים דערהרגעט".

דער קיסר און די העלפֿאַנדן.

אַ אינדישער קיסר האָט איינמאָל געהייסן צונויפֿקלייבן אַלע בלינדע פֿון זיין לאַנד און באַווייזן זיי זיינע העלפֿאַנדן. און ווען מען האָט די בלינדע געבראַכט צו פֿירן אין שטאַל אַריין, האָבן זיי גענומען טאַפּן מיט זייערע הענט די העלפֿאַנדן. איינער האָט געטאַפּט די פֿיס, דער צווייטער—דעם עק, דער דריטער—די פֿליישיקע טייל פֿונעם עק, דער פֿערטער—דעם בויך, דער פֿינפֿטער—די פּלייצע, דער זעקסטער די אויערן, דער זיבעטער—די פֿאָדערשטע לאַנגע ציין, דער אַכטער די גרויסע נאָז פֿון די העלפֿאַנדן און אַזוי ווייטער. שפּעטער האָט דער קיסר גערופֿן צו זיך די בלינדע און געזאָגט צו זיי: „באַשרייבט מיר מיינע העלפֿאַנדן!" האָט איין בלינדער זיך אָנגערופֿן: דיינע העלפֿאַנדן זיינען ענלעך אויף זיילן,—דער בלינדער האָט געטאַפּט די פֿיס; דער צווייטער בלינדער, וואָס האָט געטאַפּט דעם עק, האָט געזאָגט: זיי זיינען ענלעך אויף בעזימער. דער דריטער האָט געזאָגט: זיי זיינען ענלעך אויף צווייגן,—ער האָט געטאַפּט די פֿליישיקע טייל פֿונעם עק. יענער וואָס האָט געטאַפּט דעם בויך, האָט געזאָגט: די העלפֿאַנדן זיינען ענלעך אויף אַ קופּע ערד; יענער, וואָס האָט געטאַפּט די זייטן, האָט געזאָגט: זיי זיינען ענלעך אויף אַ וואַנט. יענער, וואָס האָט געטאַפּט די פּלייצע, האָט געזאָגט: זיי זיינען ענלעך אויף אַ בערגל. יענער, וואָס האָט געטאַפּט די אויערן, האָט געזאָגט: זיי זיינען ענלעך אויף טוכן. יענער, וואָס האָט געטאַפּט דעם קאָפּ, האָט געזאָגט: זיי זיינען ענלעך אויף אַ שטייסל. יענער, וואָס האָט געטאַפּט די פֿאָ=

דערשטע צײַן, האָט געזאָגט: זײ זײַנען ענלעך אויף הערנער. יענער, וואָס האָט געטאַפּט די לאַנגע נאָז, האָט געזאָגט: זײ זײַנען ענלעך אויף אַ גראָבער שטריק.

און די בלינדע האָבן נישט געקאָנט דורכקומען צווישן זיך און זײ האָבן זיך שטאַרק צעקריגט.

פון וואָס נעמט זיך דאָס שלעכטס אויף דער וועלט.

אַ נזיר האָט געלעבט אין אַ וואַלד, און די חיות האָבן פאַר אים קײן מורא נישט געהאַט. ער און די חיות האָבן גע־רעדט צווישן זיך און אײנער דעם אַנדערן גוט פאַרשטאַנען.

אײנמאָל האָט זיך דער נזיר געלײגט אונטער אַ בוים, און אַ ראָב, אַ טויב, אַ הירש און אַ שלאַנג זײַנען זיך צונויפ־געקומען אויף נאַכט צו דעם זעלבן אָרט. די חיות האָבן אָנגע־הויבן צו שמועסן צווישן זיך, פון וואָס נעמט זיך דאָס שלעכטס אויף דער וועלט.

דער ראָב האָט געזאָגט: „דאָס גאַנצע שלעכטס אויף דער וועלט נעמט זיך פון הונגער. ווען דו עסט זיך זאַט אָן, דו זעצט זיך אַנידער אויף אַ צווײַג, און קראָקעסט זיך אונטער— איז אַלץ גוט, ווײל און מיט אַלץ ביסטו צופרידן. פּרוּוו אָבער אָפּהונגערן אַ טאָג—צוויי, כאַפּט דיך שוין אָן אַזאַ עקל צו אַלץ, אַז גאַנץ וועלט איז דיר נישט ליב. און עס ציט דיך ער־געץ, דו פליסט איבער פון אײן אָרט אויפן צווייטן, אָבער קײן רו געפינסטו נישט. און טאָמער דערזעסטו אַ שטיק פלײש, ווערט דיר שוין גאָרנישט גוט, גיסט זיך אַ וואָרף אויף דעם נישט גע־טראַכט. אַן אַנדערש מאָל פאַרוואַרפט מען דיך מיט שטעקנס, מיט שטײנער, וועלף און הינט באַפאַלן דיך, אָבער דו שטײסט נישט אָפּ. נישט אײנער פון אונזער חברה איז שוין אַזוי אומ־געקומען. יאָ, דאָס גאַנצע שלעכטס נעמט זיך פון הונגער".

די טויב האָט געזאָגט: „און איך מײן, אַז נישט פון הונ־גער, נאָר פון ליבע נעמט זיך דאָס גאַנצע שלעכטס אויף דער וועלט. ווען מיר וואָלטן געלעבט באַזונדער, וואָלטן מיר פון קײן שום צרות נישט געוווּסט. אײן קאָפּ איז נישט קלײן, און אויב ער איז יאָ קלײן, איז ער דאָך פאַרט אַלײן. און דאָ לעבן מיר כסדר פאַרלעכווייז. און דו באַקומסט אַזוי ליב דײַן פּאָר, אַז דו גע־

פֿינסט זיך ניט קיין אָרט — האַלסט אין איין טראַכטן: איז זי זאַט? איז איר וואַרים? און טאָמער פֿליט דיין פֿאָר ערגעץ אַוועק פֿון דיר, ווערסטו שוין גאָר אויסער זיך, הערסט ניט אויף איבערצוטראַכטן, אפשר האָט זי אַן אָדלער אַוועקגעשלעפּט, אָדער מענטשן האָבן זי געכאַפּט; פֿליסט אַוועק זי זוכן און פֿאַלסט אַריין אין אַן אומגליק — צו אַן אָדלער אין די נעגל, אָדער אין אַ נעץ אַריין. און טאָמער ווערט דיין פֿאָר פֿאַרפֿאַלן, איז שוין דיר גאָרנישט ניט ליב. נישט דו טרינקסט, נישט דו עסט, האַלסט אין איין אַרומזוכן און אין איין וויינען. וויפֿל אונזעריקע קומען אום אַזוי. דאָס גאַנצע שלעכטס נעמט זיך פֿון ליבע און נישט פֿון הונגער".

און די שלאַנג האָט געזאָגט: „ניין, דאָס שלעכטס קומט אַרויס ניט פֿון ליבע און ניט פֿון הונגער, ווייל דאָס שלעכטס נעמט זיך גאָר פֿון שלעכטסקייט. וואָס וואָלט אונז אָפּגעגאַנגען, ווען מיר וואָלטן געלעבט רואיק און זיך ניט געבייזערט? טאָמער טוט זיך עפּעס אָפּ ניט אַזוי, ווי דו ווילסט, ווערסטו באַלד אין כּעס און אַלץ ווערט דיר נמאס. הערסט נישט אויף צו טראַכטן אויף וועמען דעם כּעס אויסצולאָזן. דו ווייסט שוין אַליין ניט, אויף וועלכער וועלט דו ביזט, דו צישסט, קריכסט אַרום, זוכסט וועמען אַ ביס צו טאָן. אויף קיינעם לייגסטו דאַמאָלסט קיין אַכט ניט, דעם טאַטן, דער מאַמען ביזטו גרייט צו בייסן, זיך זעלבסט וואָלסטו, דאַכט זיך, דאַמאָלסט, אויפגעגעסן אַ לעבעדיקן. בייזערסט זיך אַזוי לאַנג, ביז דו ברענגסט זיך אום. אַזוי איז דאָס, דאָס גאַנצע שלעכטס אויף דער וועלט נעמט זיך נאָר פֿון שלעכטסקייט".

און דער הירש האָט געזאָגט: „ניין, ניין, דאָס שלעכטס נעמט זיך פֿון מורא, און ניט פֿון שלעכטסקייט, פֿון ליבע אָדער פֿון הונגער. מען זאָל קאָנען נישט מורא צו האָבן, וואָלט אַלץ גוט געווען. פֿיס האָבן מיר פֿלינקע, כּוחות אָן אַ שיעור. פֿון אַ קלענער חיה וואָלטן מיר געקאָנט זיך אָפּשלאָגן מיט די הערנער, פֿון אַ גרויסער — אַנטלויפֿן. אָבער נישט מורא האָבן קאָנען מיר ניט. עס איז גענוג אַ צווייג זאָל אַ קראַך טאָן אין וואַלד, אָדער די בלעטער זאָלן אַ שאָרכע טאָן, דו זאָלסט ווערן פֿאַרציטערט פֿון שרעק. דאָס האַרץ הייבט זיך אָן וואַרפֿן, שיער עס פֿאַלט ניט אַרויס, און דו פֿליסט פֿון אַלע כּוחות. אַן אַנדערש

מאָל לויפט דורך אַ האָז, אַ פויגל גיט אַ צאַפּל, אָדער אַ טרוקענע צווייג ברעכט זיך איבער, און דו מיינסט שוין, אַז אַ חיה איז נאָענט. דו לאָזט זיך לויפן און טרעפסט אָן אויף אַ חיה. אַמאָל אַנטלויפסטו פון אַ הונט און פאַלסט אַריין צו אַ מענטשן. אָפט דערשרעקסטו זיך אָן אַ שום סיבה און לויפסט, פאַלסט אַראָפּ פון אַ באַרג און ווערסט דערהרגעט. און שלאָפן שלאָפסטו דאָך אויך אויף איין אויג. הערסט זיך צו און ביזט פול מיט שרעק. קיינמאָל האָבן מיר ניט קיין רו. יאָ, דאָס גאַנצע שלעכטס נעמט זיך פון מורא.

דאַן האָט זיך דער נזיר אָנגערופן:

„נישט פון הונגער, נישט פון ליבע, נישט פון שלעכטסקייט, נישט פון מורא נעמען זיך אַלע צרות. דאָס גאַנצע שלעכטס אויף דער וועלט יעמט זיך פון אונזער גוף. פון אים קומט דאָס אַרויס דער הונגער, די ליבע, די שלעכטסקייט און די מורא".

דער וואָלף און די יעגער.

אַ וואָלף האָט אויפגעגעסן אַ שעפעלע; האָבן די יעגער דעם וואָלף געכאַפּט און גענומען אים שלאָגן. רופט זיך אָן דער וואָלף: „אומזיסט און אומנישט שלאָגט איר מיך; עס איז ניט מיין שולד, וואָס איך בין אַ גרויער,—אַזוי האָט שוין מיך גאָט באַשאַפן". אָבער די יעגער האָבן געזאָגט: „נישט דערפאַר שלאָגט מען דעם וואָלף, וואָס ער איז גרוי, נאָר דערפאַר, וואָס די שעפעלע עסט ער אויף".

צוויי פויערים.

צוויי פויערים האָבן זיך איינמאָל באַגעגנט אין וועג און זיך פאַרטשעפעט מיט די שליטנס. איינער שרייט: „לאָז דעם וועג, — איך דאַרף וואָס גיכער אין שטאָט זיין!" און דער צווייטער שרייט: „דו לאָז דעם וועג, מיר איז בילכער, איך מוז אַהיים פאָרן!" האָבן זיי זיך געקריגט און געקריגט, ביז אַ דריטער פויער האָט זיי דערזען און געזאָגט צו זיי: „אויב איר דאַרפט איך דער אמתן גיך פאָרן, טאָ מאַכט זשע פריי דעם וועג".

דער פויער און דאָס פערד.

אַ פויער איז געפאָרן אין שטאָט אַריין נאָך האָבער צוליב זיין פערד. ווי נאָר ער איז אַרויסגעפאָרן פון דאָרף, האָט דאָס פערד באַלד גענומען פאַרקערעווען אויף צוריק אַהיים. דער פויער האָט דעם פערד דערלאַנגט מיטן בייטש. דאָס פערד האָט זיך געלאָזט גיין און טראַכט זיך דערביי וועגן פויער: „וואוהין טרייבט ער מיך, דער נאַר, בעסער וואָלטן מיר אַהיים געפאָרן". ווען מען האָט זיך שוין דערנעענטערט צו דער שטאָט, זעט דער פויער, אַז דעם פערד איז שווער צו גיין אין בלאָטע. האָט ער פאַרקערעוועט אויפן ברוקירטן שליאַך, און דאָס פערד ציט צוריק פונעם שליאַך. האָט דער פויער דעם פערד ווייטער דערלאַנגט מיטן בייטש און אים אַ שלעפּ געטאָן; דאָס פערד האָט זיך געלאָזט איבערן שליאַך און טראַכט זיך דערביי: „און צוליב וואָס שלעפּט ער מיך אויפן שליאַך, נאָר די קאָפּיטעס צעברעכן. דאָ איז זייער האַרט אונטער די פיס".

דער פויער איז צוגעפאָרן צו אַ קראָם, געקויפט האָבער און האָט פאַרקערעוועט אַהיים. ווען ער איז געקומען אַהיים, האָט ער געגעבן דעם פערד האָבער. האָט דער פערד גענומען עסן און טראַכט זיך דערביי: ווי די מענטשן זיינען נאַריש! זיי האָבן זיך ליב איבערנעמען, אָבער שכל האָבן זיי ווינציקער פון אונז. וואָס האָט ער געטומלט? עפּעס ערגעץ געפאָרן, מיך גע- טריבן. וויפיל מיר זיינען נישט געפאָרן, זיינען מיר דאָך פאָרט געקומען אַהיים. בעסער וואָלטן מיר שוין לכתחילה ביידע גע- בליבן אין דער היים: ער אויפן אויוון צו זיצן, און איך צו עסן מיין האָבער.

צוויי פערד.

צוויי פערד האָבן געפירט צוויי פורן. דאָס פאָדערשטע פערד האָט גוט געפירט, און דאָס הינטערשטע איז צוגעשטאַנען. האָט מען גענומען איבערלייגן די משא פון דער הינטערשטער פור אויף דער פאָדערשטער. ווען מען האָט אַלץ איבערגעלייגט, איז דאָס הינטערשטע פערד געגאַנגען מיט אַ ליידיקער פור. רופט עס זיך אָן צום פאָדערשטן:

„שוויג, שלאָג זיך פון די כוחות אַרויס. וואָס מער דו וועסט זיך פלייסן, אַלץ מער וועט מען דיך מוטשען".

אָבער ווען זיי זיינען געקומען אויף דער אכסניה, האָט דער בעל־הבית געזאָגט:

„וואָס טויג מיר צוויי פערד צו האָדעווען, אויב איך פיר נאָר מיט איינעם? בעסער וועל איך איינעם געבן גענוג צו עסן, און דעם אַנדערן וועל איך קוילן. דאַמאָלסט וועל איך כאָטש זיין פעל האָבן".

און אַזוי האָט ער טאַקע געטאָן.

די האַק און די זעג.

צוויי פויערים זיינען געגאַנגען אין וואַלד נאָך האָלץ. איינער האָט געהאַט אַ האַק, און דער צווייטער — אַ זעג. האָבן זיי אויסגעקליבן אַ בוים און גענומען אַמפּערן זיך. איינער זאָגט: דעם בוים דאַרף מען אָראָפּהאַקן, און דער צווייטער זאָגט: ניין, מען דאַרף אים אָראָפּזעגן.

רופט זיך אָן צו זיי אַ דריטער פויער: „איך וועל אייך באַלד איבערבעטן: אויב די האַק איז שאַרף, איז בעסער צו האַקן, נאָר אויב די זעג איז נאָך שאַרפער, איז בעסער צו זעגן". ער האָט גענומען די האַק און געפּרוווט האַקן דעם בוים. אָבער די האַק איז געווען אַזוי טעמפּ, אַז מען האָט מיט איר אינגאַנצן ניט געקענט האַקן.

האָט ער גענומען די זעג: די זעג איז געווען אַ שלעכטע און האָט אינגאַנצן ניט געשניטן. דאַן האָט ער געזאָגט: „וואַרט צו, קריגט זיך ניט: די האַק האַקט נישט און די זעג זעגט נישט. שאַרפט פריער אָן די האַק און מאַכט צורעכט די זעג, וועט איר שפּעטער צייט האָבן צו קריגן זיך". אָבער די פויערים זיינען נאָך מער איינער אויפן צווייטן אין כעס געוואָרן פאַרוואָס איז ביי דעם די האַק ניט שאַרף און ביי יענעם די זעג טעמפּ, און זיי האָבן זיך אָנגעהויבן צו שלאָגן.

די הינט און דער קעבער.

אַ קעבער האָט געקאָכט מיטאָג; ביים טיר פון קיך זיינען

געלעגן הינט. דער קעכער האָט געקוילעט אַ קעלבל און אַרויסגעוואָרפן די געדערים אויפן הויף. האָבן די הינט געכאַפּט די געדערים, אויפגעגעסן און האָבן געזאָגט: „אַ גוטער קעכער: קאָכט גוט".

אַ ביסל שפּעטער האָט דער קעכער גענומען רייניקן אַרבעס, רעטאַך און ציבעלע און האָט אַרויסגעוואָרפן אויפן הויף די שאָלעכץ. האָבן זיך די הינט אַ וואָרף געטאָן אויף דער שאָלעכץ, אָבער באַלד אַ דריי געטאָן מיט די נעזער און האָבן געזאָגט: „קאַליע געוואָרן אונזער קעכער: פריער גוט געקאָכט, און איצט טויג ער שוין אויף גאָרנישט".

דער קעכער האָט זיך ניט צוגעהערט צו זיי, און האָט געקאָכט, ווי ער פאַרשטייט. דעם מיטאָג האָבן געגעסן און געלויבט די בעלי־הבתים, און נישט די הינט.

דער האָז און דער יאַגד־הונט.

אַ האָז האָט זיך אַמאָל אָנגערופן צו אַ יאַגד־הונט: „פאַרוואָס בילסטו בשעת דו יאָגסט זיך נאָך אונז? דו וואָלסט דאָך אונז גיכער געכאַפּט, ווען דו שווייגסט בשעת מעשה: מיט דיין בילן שיקסטו נאָר אָן אויף אונז דעם יעגער. ער דערהערט דיין בילן, פאַרלויפט אונז דעם וועג מיטן ביקס, הרגעט אונז, און דיר קומט גאָרנישט אָן".

האָט דער הונט צו אים געזאָגט: „נישט צוליבן יעגער ביל איך. די זאַך קומט פאָר אַזוי: ווי נאָר איך דערפיל דיין ריח, ווער איך אין כעס, פריי זיך, וואָס איך וועל דיך באַלד כאַפּן, און הייב אָן צו בילן, אַליין ניט וויסן פאַרוואָס".

דער דעמב און דער ניסן־בוים.

אַן אַלטער דעמב האָט אַראָפּגעוואָרפן אַ חזירשן ניסל גלייך אונטער אַ ניסן־בוים. האָט דער ניסן־בוים געזאָגט צום דעמב: „קאַרג אָרט האָסטו אונטער דיינע צווייגן? וואַרף בעסער דיינע חזירשע ניסלעך אויף אַ פריי אָרט. דאָ איז אַפילו פאַר מיר און פאַר מיינע שטאַמען ענג. איך אַליין וואַרף ניט מיינע ניס אויף דער ערד. איך גיב זיי אָפּ די מענטשן".

„איך לעב 200 יאָר, — האָט דער דעמב אָפּגעענטפערט, — און דער דעמבל פון אָט דעם חזירשן ניסל וועט אויך אַזויפיל לעבן".

דאַן איז דער ניסן-בוים געוואָרן אין כעס און געזאָגט: „וועל איך דערשטיקן דיין דעמבל, און ער וועט אַפילו קיין דריי טעג ניט לעבן". דער דעמב האָט גאָרניט געענטפערט, און נאָר געהייסן זיין זונדל, אַז ער זאָל וואַקסן פונעם חזירשן ניסל.

דאָס חזירשע ניסל איז אָנגעווייקט געוואָרן, האָט געפּלאַצט, זיך פאַרטשעפּעט מיט אַן עק פון אַ וואָרצל פאַר דער ערד, און אַ צווייטן וואָרצל געלאָזט וואַקסן אַרויף.

דער ניסן-בוים האָט אים פאַרשטעלט און ניט דערלאָזט צו אים די זון. אָבער דער דעמבל האָט זיך געצויגן אַרויף און געוואָרן שטאַרקער אין דעם שאָטן פונעם ניסן-בוים. עס זיינען אַריבער הונדערט יאָר. דער ניסן-בוים איז שוין לאַנג פאַרדאַרט געוואָרן, און דער דעמב האָט זיך אויפגעהויבן פונעם חזירשן ניסל ביזן הימל אַרויף און האָט צעוואָרפן אויף אַלע זייטן זיין צווייגן-געצעלט.

די קוואָקע און די הינדעלעך.

אַ קוואָקע האָט אויסגעוואַרעמט אַ סך הינדעלעך. ווען זיי האָבן זיך אויסגעפּיקט, האָט די הון ניט געוואוסט, ווי אַזוי זיי צו פאַרהיטן. רופט זי זיך אָן צו זיי: „קריכט צוריק אין שאָלעכץ אַריין; איר וועט ווייטער זיין אין שאָלעכץ, איך וועל זיך ווייטער זעצן אויף אייך, ווי איך בין פריער געזעסן, און קיין שום שלעכטס וועט אייך ניט געשען". די הינדעלעך האָבן זי געפאָלגט און געפּרוּווט קריכן צוריק אין זייער שאָלעכץ אַריין, אָבער זיי האָבן בשום אופן ניט געקאָנט אַהין אַריינקריכן. זיי האָבן זיך נאָר די פליגל צעקנייטשט. רופט זיך אָן איין הינדעלע צו זיין מוטער:

„אויב דו האָסט געטראַכט כסדר צו האַלטן אונז אין שאָלעכץ, האָסטו אינגאַנצן ניט באַדאַרפט ברענגען אונז אויף דער וועלט".

דער וואַכטל און זיין פּאָר.

אַ פֿעלד־וואַכטל האָט שפּעט געמאַכט זיין נעסט, און ווען עס איז געקומען שניט־צייט, איז זיין פּאָר נאָך געזעסן אויף די אייער. איינמאָל גאַנץ פֿרי זיינען אין פֿעלד געקומען די דאָרפֿסלייט. זיי האָבן אויסגעטאָן די אייבערשטע מלבושים, אָנגעשאַרפֿט די קאָסעס און האָבן אָנגעהויבן צו שניידן די גראָז, אויסלייגן זי רייענווייז. דער וואַכטל איז אַרויסגעפֿלויגן אַ קוק טאָן, וואָס די שניטערס טוען. ער האָט דערזען, ווי איין פּויער האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער קאָסע און האָט צעשניטן אַ שלאַנג אויף דער האַלב. האָט ער זיך דערפֿרייט, אַוועקגעפֿלויגן צו זיין פּאָר און האָט געזאָגט צו איר: „האָב ניט קיין מורא פֿאַר די דאָרפֿסלייט. זיי זיינען געקומען שניידן די שלאַנגען; די שלאַנגען לאָזן שוין אונז לאַנג ניט לעבן". און זיין פּאָר האָט געזאָגט: „די דאָרפֿסלייט שניידן די גראָז, אָבער צוזאַמען מיט דער גראָז שניידן זיי אַלץ, וואָס עס קומט זיי אונטער דער האַנט: אַ שלאַנג אָדער אַ נעסט פֿון אַ וואַכטל אָדער דעם קאָפּ פֿונעם וואַכטל אַליין. עפּעס זאָגט מיר מיין האַרץ ניט קיין גוטס. אָבער איך קאָן ניט אַוועקטראָגן די אייער, איך קאָן אויך ניט אַוועקפֿליען פֿונעם נעסט, ווייל איך האָב מורא, די אייער זאָלן ניט אָפּגעקילט ווערן".

האָט אַ פּויער אַ מאַך געטאָן מיט דער קאָסע און האָט אַראָפּגעהאַקט דעם וואַכטלס פּאָר איר קאָפּ. די אייער האָט ער אַריינגעלייגט אין בוזעם און שפּעטער אָפּגעגעבן זיי די קינדער אויף שפּילן זיך מיט זיי.

די קו און דער באָק.

אַן אַלטע באָבע האָט געהאַט אַ קו מיט אַ באָק. די קו מיטן באָק זיינען צוזאַמען געגאַנגען פּאַשען זיך. איינמאָל, בשעת מען האָט די קו געמאָלקן, האָט זי בשום אופן ניט געוואָלט איינשטיין אויף איין אָרט. האָט די אַלטע אַרויסגעטראָגן ברויט מיט זאַלץ, געגעבן דער קו און דערביי געטענהט מיט איר: „אָבער שטיי־זשע איין, ליבע; נאַ, נאַ, איך וועל דיר נאָך ברענגען, אַבי שטיי רואיק".

אויפֿן צווייטן אויפֿדערנאַכט איז דער באָק געקומען צוריק פֿון פֿעלד פֿריער פֿאַר דער קו, צענומען די פֿיס און געשטעלט זיך לעבן דער אַלטער. די אַלטע האָט אַ מאַך געטאָן אויף אים מיטן האַנדטוך, אָבער דער באָק איז געשטאַנען און זיך נישט גערירט פֿונעם אָרט. ער האָט גוט געדענקט, ווי די אַלטע האָט צוגעזאָגט דער קו ברויט, אויב זי וועט שטיין רואיק. די אַלטע האָט געזען, אַז דער באָק שטייט נישט אָפּ פֿון איר, האָט זי גענומען אַ שטעקן און גוט אים אָנגעשלאָגן.

ווען דער באָק איז אָפּגעטראָטן פֿון איר, האָט די אַלטע ווייטער גענומען האָדעווען די קו מיט ברויט און איינ־ריידן זי.

„די מענטשן האָבן גאָר קיין יושר נישט! — האָט אַ טראַכט געטאָן דער באָק: — איך בין רואיקער פֿון דער קו געשטאַנען, האָט מען מיך געשלאָגן".

און ער איז אָפּ אין אַ זייט, זיך צעיאָגט, אַרויפֿגע־לאָפֿן אויפֿן עמער, צעגאָסן דאָס מילך און אַ קלאַפּ געטאָן די אַלטע.

דער עק פֿון דעם פֿוקס.

אַ מענטש האָט געכאַפּט אַ פֿוקס און האָט געפֿרעגט ביי אים: „ווער האָט אויסגעלערנט די פֿוקסן, צו נאַרן מיט זייערע עקן די הינט?" דער פֿוקס האָט געפֿרעגט: „וואָס הייסט נאַרן? מיר נאַרן דען די הינט, מיר אַנטלויפֿן נאָר, וויפֿיל מיר האָבן כּוחות, פֿון זיי". דער מענטש האָט געזאָגט: „ניין, איר נאַרט זיי אָפּ מיטן עק. ווען די הינט דעריאָגן אייך און האַלטן שוין ביים כאַפּן אייך, גיט איר אַ דריי דעם עק אין איין זייט; דער הונט גיט זיך האַסטיק אַ לאָז נאָכן עק, און איר אַנטלויפֿט דאַמאָלסט אין דער צווייטער זייט". האָט זיך דער פֿוקס צע־לאַכט און האָט געזאָגט: „מיר טוען דאָס גאָר נישט, כּדי אָפּצו־נאַרן די הינט, נאָר ווייל מיר דאַרפֿן זיך אויסקערעווען: אַז דער הונט דעריאָגט אונדז און מיר זעען, אַז מיר קאָנען נישט אַוועקגיין מיטן גלייכן וועג, — פֿאַרקערעווען מיר אין אַ זייט; און כּדי צו קאָנען ראַפּטום אַ קערעווע טאָן זיך אין אַ זייט,

דאַרפֿן מיר אַ מאַך טאָן מיטן עק אין דער צווייטער, —
פּונקט ווי איר טוט אַ מאַך מיט די הענט, בשעת איר ווילט
זיך אויסדרייען אין מיטן לויף. עס איז ניט אונזער אײַנפֿאַל;
גאָט אַליין, בשעת ער האָט אונז באַשאַפֿן, האָט עס צוגעטראַכט.
כּדי די הינט זאָלן ניט פֿטרן אַלע פֿוקסן ביז איינעם".

מעשיות פאַר קינדער.

דער וואָלף.

געווען אַמאָל אַ ייִנגל. האָט ער זייער ליב געהאַט צו עסן הינדעלעך און האָט זייער מורא געהאַט פאַר וועלף.

ליגט זיך איינמאָל דער ייִנגל שלאָפן און ווערט אַנט־שלאָפן. חלומט זיך אים, אַז ער גייט איבער אַ וואַלד און זוכט שוואָמען, פּלוצלונג שפּרינגט פון אונטער די ביימלעך אַרויס אַ וואָלף און באַפאַלט אים.

דער ייִנגל האָט זיך דערשראָקן און גענומען שרייען: „אַי, אַי, אַי, ער וועט מיך אויפעסן!"

זאָגט דער וואָלף: „איך עס נאָך דיך דערווייל ניט, איך וויל נאָר מיט דיר אַ ביסל דורכשמועסן זיך".

און דער וואָלף האָט גענומען ריידן מיט אַ מענטשיש קול.

און ער רופט זיך אָן: — דו האָסט מורא איך זאָל דיך ניט אויפעסן. און דו אַליין טוסט אַנדערש? האָסט ליב הינ־דעלעך?

— יאָ, איך האָב זיי ליב.

— פאַרוואָס זשע עסטו זיי? זיי, די הינדעלעך, זיינען דאָך פּונקט אַזעלכע לעבעדיקע, ווי דו. גיי אַרויס אין אַ פרימאָרגן, קוק זיך צו ווי מען כאַפּט די הינדעלעך, ווי דער קעכער־טראָגט זיי אין קיך אַריין, שניידט זיי איבער דעם האַלדז און ווי די מוטער קוואָקעט נעבעך, וואָס מען נעמט צו ביי איר אירע קינ־דערלעך. האָסט דאָס געזען? — פרעגט דער וואָלף.

דער ייִנגל זאָגט: — ניין, איך האָב ניט געזען.

— אויב דו האָסט ניט געזען, טאָ גיב זשע אַ קוק. אָבער איצט וועל איך דיך שוין אויפעסן. דו ביזט דאָך אויך אַזאַ הינדעלע — וועל איך דיך טאַקע אויפעסן.

און דער וואָלף האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אויפן ייִנגל. דער ייִנגל האָט זיך דערשראָקן און אַ געשריי געטאָן: „אַי, אַי, אַי!" אַ געשריי געטאָן און זיך אויפגעכאַפּט.

פון יענעם מאָל אָן האָט שוין דער ייִנגל אויפגעהערט צו עסן פלייש — ער האָט זיך ניט צוגערירט נישט צו קיין רינדערן־פלייש, נישט צו קיין קעלבערנעם און אויך צו קיין שום עופות ניט.

דאָס אונטערגעוואָרפן קינד.

אַן אָרעמע פרוי האָט געהאַט אַ טאָכטער מאַשאַ. איינמאָל אינדערפרי איז מאַשאַ געגאַנגען נאָך וואַסער און ביי דער טיר דערזען עפּעס אַ זאַק פאַרוויקלט אין שמאַטעס. מאַשאַ האָט אָוועקגעשטעלט די עמער און גענומען פונאַנדערוויקלען די שמאַטעס. אָבער ווי נאָר זי האָט זיך צוגערירט צו די שמאַטעס, האָט פון צווישן זיי עפּעס אַרויסגעשריִען: אואַ, אואַ, אואַ! מאַשאַ האָט זיך איינגעבויגן און דערזען אַ קליין רויט קינד. דאָס קינד האָט הויך געשריִען: אואַ! אואַ! מאַשאַ האָט אים גענומען אויף די הענט, אַריינגעטראָגן אים אין שטוב און געגעבן אים מילך פון אַ לעפעלע. די מוטער האָט זי געפרעגט: „וואָס האָסטו מיט זיך געבראַכט?" מאַשאַ האָט איר געענטפערט: „איך האָב געפונען ביי אונזער טיר אַ קינד". די מוטער האָט געזאָגט: „מיר זיינען אַזוי אויך אָרעם, ווי קאָנען מיר אויסהאַלטן נאָך איין קינד; איך וועל גיין מעלדן, מען זאָל צונעמען פון אונז דאָס קינד". מאַשאַ האָט זיך צעוויינט און האָט געזאָגט: „מאַמע, ער וועט ניט עסן קיין סך, לאָז ער בלייבן ביי אונז. קוק אָן זיינע רויטינקע, געקנייטשטע הענטעלעך און זיינע קליינינקע פינגערלעך". די מוטער האָט אַ קוק געטאָן, זיך דערבאַרעמט אויפן קינד און אים געלאָזט ביי זיך. מאַשאַ האָט דעם קינד געגעבן עסן, געוויקלט אים און פאַרן שלאָף געזונגען אים לידער.

דער פויער און די אוגערקעס.

א פויער איז אמאל אריין צו א גערטנער גנבענען ביי אים אוגערקעס. ער איז צוגעקראכן צו די אוגערקעס און טראכט זיך בשעת מעשה: „באלד וועל איך אננעמען א פולן זאק או־גערקעס און וועל זיי פארקויפן, פארן געלט וועל איך קויפן א הון. די הון וועט מיר לייגן אייער, פון די אייער וועלן זיך אויספיקן א סך הינדעלעך. די הינדעלעך וועל איך אויסהאדע־ווען און פארקויפן, כדי פאר דעם געלט צו קויפן א חזירל. דאס חזירל וועט האבן א סך חזירימלעך. די חזירימלעך וועל איך פארקויפן, כדי צו קויפן א פערדל. און ווען ביי דעם פערדל וועלן שוין זיין לאשעקלעך, וועל איך זיי אויסהאדעווען און פארקויפן, כדי צו קויפן א שטוב. לעבן שטוב וועל איך פאר־פלאנצן א גארטן און וועל פארזעצן דארט אוגערקעס. גנבים וועלן אהין ניט האבן קיין צוטריט, איך וועל דינגען א שטארקע וואך, כדי זי זאל היטן די אוגערקעס און אליין וועל איך פארביי־גיין מיט א געשריי: „היי, איר, היט דארט שמארקער!" און דער פויער האט זיך דערביי צעשריען אויפן קול. די היטערס האבן דערהערט, זיינען זיי ארויסגעשפרונגען און האבן דעם פויער גוט מכבד געווען מיט קלעפ.

די שרפה.

די מעשה איז געווען שניט־צייט. די פויערים מיט זייערע ווייבער זיינען אוועק אין פעלד אויף דער ארבעט. נישט געגאנ־גען זיינען נאר אלטע־לייט און קליינוואַרג. אין איין שטוב זיינען אין דערהיים געבליבן א באבע מיט אירע דריי איניקלעך. די באבע האט פארשארט דעם אויסגעהייצטן אויוון און האט זיך צוגעלייגט א ביסל. די פליגן האבן איר ניט געלאזט צורו, גע־האלטן אין איין בייסן זי. האט זי פארדעקט דעם פנים מיט א האנטוך און איז אנטשלאפן געווארן. מאשע, איינע פון די איי־ניקלעך, וואס איז אלט געווען דריי יאר, האט אויפגעעפנט דעם אויוון, אנגעשארט אין א שטשערבל א ביסל קוילן און אוועק מיט זיי אין פארדערהויז. דארט איז געלעגן היי, וואס די ווייבער האבן צוגעגרייט אויף צו בינדן די סטערטעס. מאשע האט גע־בראכט די קוילן, אריינגעלייגט זיי צווישן היי, און גענומען

בלאָזן אויף זיי. ווען דאָס היי האָט זיך אָנגעכאַפּט, האָט זי זיך שטאַרק דערפרייט, איז אַריין אין שטוב און געבראַכט צו פירן פאַר אַ האַנט איר ברודער קירושקען (ער איז אַלט געווען אָנדערטהאַלבן יאָר, און זיך ערשט אויסגעלערנט גיין), און האָט אַזוי געזאָגט צו אים: „קוק, קילוסקע, וואָס פאַל אַן אויוון איך האָב צעבלאָזט". דאָס היי האָט שוין געברענט און שטאַרק געקנאַקט. ווען דאָס פאָדערהויז איז געוואָרן פול מיט רויך, האָט זיך מאַשע דערשראָקן און איז אַריינגעלאָפן צוריק אין שטוב. קירושאַ איז געפאַלן אויפן שוועל, צעשלאָגן זיך די נאָז און האָט זיך צעוויינט. מאַשע האָט אים אַריינגעשלעפט אין שטוב און זיי האָבן זיך ביידע באַהאַלטן אונטער אַ באַנק. די באָבע האָט גאָר ניט געהערט און איז זיך אַלץ געשלאָפן. דער עלטערער יינגל, וואַניאַ (ער איז אַלט געווען אַכט יאָר), האָט זיך געשפילט אין דרויסן. ווען ער האָט דערזען דעם רויך, וואָס האָט געשלאָגן פונעם פאָדערהויז, איז ער אַריין אין טיר, קוים דורכגעריסן זיך דורכן רויך אין שטוב אַריין און גענומען וועקן די באָבע; די באָבע איז פון שלאָף פונקט ווי דול געוואָרן און האָט אינגאַנצן פאַרגעסן וועגן די קינדער. זי איז אַרויסגעשפרונגען און געלאָזט זיך לויפן נאָך מענטשן. און מאַשע איז זיך דערווייל געזעסן אונטערן באַנק און האָט געשוויגן, אָבער דער קליינער יינגל האָט געשריען, ווייל עס האָט אים שטאַרק וויי געטאָן די צעשלאָגענע נאָז. וואַניאַ האָט דערהערט זיין געוויין, אַ קוק געטאָן אונטערן באַנק און האָט אַ געשריי געטאָן צו מאַשען: „לויף, וועסט פאַרברענט ווערן!" מאַשע האָט זיך אַ לאָז געטאָן צום פאָדערהויז, נאָר דער רויך מיטן פייער האָבן זי נישט געלאָזט דורכגיין. איז זי געקומען צוריק. דאַמאָלסט האָט וואַניאַ אויפגעעפנט דעם פענסטער און געהייסן איר קריכן. ווען זי איז דורכגעקראָכן, האָט וואַניאַ אַ כאַפּ געטאָן דעם ברודער און גענומען אים שלעפן, נאָר דער יינגל איז געווען אַ שווערער און נישט געלאָזט זיך שלעפן. ער האָט געוויינט און געשטופט וואַניען. צוויי מאָל איז וואַניאַ געפאַלן, ביז ער האָט אים דערשלעפט צום פענסטער; די טיר פון שטוב האָט שוין געברענט. האָט וואַניאַ אַריינגעשטעקט דעם יינגלס קאָפּ אין פענסטער אַריין און געוואָלט דורכשטופן אים; נאָר קירושאַ (ער האָט זיך שטאַרק דערשראָקן) האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַרן פענסטער און ניט אָפּגעריסן די הענטלעך פון אים. דאַמאָלסט האָט וואַניאַ

אַ געשריי געטאָן צו מאַשען: „שלעפּ אים פאַרן קאָפּ" און אַליין האָט ער אים געשטופּט פון הינטן. און אויף אַזאַ אופן האָבן זיי ביידע אַרויסגעשלעפּט אים דורכן פענסטער אויפן גאַס.

דאָס אַלטע פערד.

געווען ביי אונז אַ זקן, פּימען טימאָפעיטש האָט ער גע־הייסן, איז ער אַלט געווען 90 יאָר. האָט ער גאָרניט געטאָן און געלעבט ביי זיין איניקל אויף אַלעם גרייטן. זיין פּלייצע איז שוין געווען איינגעהויקערט: ער איז אַרומגעגאַנגען מיט אַ שטעקן און שטיל געשאַרט מיט די פיס בשעתן גאַנג. קיין ציין האָט ער שוין אויך ניט געהאַט און דער פּנים איז ביי אים גע־ווען איינגעשרומפּן. די אונטערשטע ליפּ האָט זיך ביי אים גע־טרייסלט. ער האָט שטענדיק געשמאַקעט מיט די ליפּן און מען האָט ניט געקאָנט פאַרשטיין, וואָס ער רעדט.

מיר זיינען געווען פיר ברידער, און אַלע פיר האָבן מיר ליב געהאַט צו פאָרן רייטנדיק. אָבער קיין רואיקע רייט־פערד זיינען ביי אונז נישט געווען. האָט מען אונז ערלויבט צו פאָרן רייטנ־דיק נאָר אויף איין אַלט פערד, וואָס האָט געהייסן וואָראָנאָק.

איינמאָל, ווען די מאַמע האָט אונז ערלויבט צו פאָרן רייטנדיק, זיינען מיר אַלע פיר, צוזאַמען מיט אונזער אויפזעער, אַוועק אין שטאַל און דער פערד־יונג האָט אָנגעזאָטלט וואָראָ־נאָקן. דער ערשטער האָט זיך אַוועקגעזעצט דער עלטערער ברודער. ער איז לאַנג געפאָרן; פריער האָט ער זיך געלאָזט צום שייער, שפּעטער אַרומגעקרייזט דעם גאָרטן, און ווען ער איז צוגעפאָרן צוריק, האָבן מיר אַ געשריי געטאָן צו אים: „נו, איצט פלי אַדורך!"

האָט דער עלטערער ברודער גענומען שלאָגן וואָראָנאָקן מיט די פיס און מיטן בייטש, און וואָראָנאָק איז גיך דורכגע־לאָפן פאַרביי אונז.

נאָכן עלטערן האָט זיך געזעצט דער צווייטער ברודער. ער איז אויך לאַנג געפאָרן, ער האָט אויך מיטן בייטש געיאָגט וואָראָנאָקן און אָנגעהויבן פון אונטערן באַרג, דורכגעפלויגן פאַר־ביי אונז. ער האָט נאָך געוואָלט פאָרן, אָבער דער דריטער ברודער האָט אים געבעטן, ער זאָל אים גיכער פריילאָזן דעם

פערד, דער דריטער ברודער האָט זיך געלאָזט רייטן צום שייער, שפּעטער אַרום דעם גאָרטן און דערצו נאָך איבערן דאָרף אויך, און איז דורכגעפלויגן פון אונטערן באַרג ביז צום שטאַל. ווען ער איז צוגעקומען צו אונז, איז וואָראָנאָק געווען פאַרסאָפּעט און זיין האַלז און פלייצע זיינען געווען שוואַרץ פון שווייס.

און ווען עס איז געקומען צו מיר, האָב איך זיך געוואָלט אויספיינען פאַר מיינע ברידער, באַווייזן זיי, אַז איך פאָר גוט — און איך האָב גענומען פון אַלע כוחות טרייבן וואָראָנאָקן, אָבער וואָראָנאָק האָט ניט געוואָלט אָפּטרעטן פונעם שטאַל און וויפיל איך האָב אים ניט געשלאָגן, האָט ער ניט געוואָלט לויפן, גע-האַלטן אין איין ציטערן און אַלץ פאַרקערעוועט אויף צוריק. איך בין געווען שטאַרק אויפגעבראַכט אויפן פערד, און איך האָב אים געשלאָגן מיטן בייטש און מיט די פיס, וויפיל איך האָב נאָר כוח געהאַט. איך האָב זיך באַמת טרעפן אין אַזוינע ער-מער, עס זאָל אים וואָס מער ווי טאָן. איך האָב צעבראָכן דעם בייטש און מיטן ביישטעקל פון בייטש געקלאַפּט אים איבערן קאָפּ. נאָר וואָראָנאָק האָט זיך אַלץ ניט גערירט פונעם אָרט. דאַמאָלסט האָב איך פאַרקערעוועט אויף צוריק, צוגעפאָרן צו אונזער אויפזעער און געבעטן ביי אים אַ שטאַרקערן בייטש. אָבער דער אויפזעער האָט געזאָגט צו מיר:

— גענוג שוין אייך צו פאָרן, ליבער, קריכט אַראָפּ, ביז וואַנען איז דער שיער צו פייניקן אַ פערד!

איך האָב זיך באַליידיקט און האָב געזאָגט:

— וואָס נאָך, איך בין דאָך אינגאַנצן ניט געפאָרן! אָט וועסטו זען, ווי איך וועל דאָס דורכפליען. גיב מיר, איך בעט דיך, נאָר אַ בייטש אַ שטאַרקערן. איך וועל אים שוין צו-געבן היץ.

דאַמאָלסט האָט דער אויפזעער אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און געזאָגט:

— אַך, ווי איר האָט דאָס גאָר קיין רחמנות ניט: צו וואָס וועט איר אים צעהיצן? ער איז דאָך שוין 20 יאָר אַלט. דאָס פערד איז פאַרמאַטערט, קוים וואָס ער זשיפּעט, און דערצו איז ער שוין אַלט אויך. ער איז דאָך אַזוי אַלט, אַלץ

איינס ווי פּימען טימאָפּעיטש. אַט פּרובט זעצט זיך אויף טימאָפּעיטשן און טרייבט אים אַט אַזוי מיט גוואַלד, שלאָגט אים אַזוי מיטן בייטש — איז וואָס, וועט איר גאָר קיין רחמנות ניט האָבן?

איך האָב זיך דערמאָנט אין פּימען טימאָפּעיטשן און געפֿאָלגט דעם אויפֿזעער. איך בין אַראָפּגעקראָכן פֿונעם פֿערד, אַ קוק געטאָן אויף אים, דערזען ווי ער מאַכט מיט די שווייסיקע זייטן, אָטעמט שווער מיט די נאָזלעכער און דרייט מיטן אָפּגעבראָכענעם עק, און איך האָב פֿאַרשטאַנען, אַז דעם פֿערד איז זייער שווער געווען און איך האָב דאָך געהאַט געמיינט, אַז אים איז פּונקט אַזוי פֿריילעך ווי מיר. אַזאַ רחמנות־געפֿיל האָט מיך אַרומגעכאַפּט צו וואָראָנאָקן, אַז איך האָב גענומען קושן זיין שווייסיקן האַלדז און בעטן ביי אים מחילה פֿאַר מיינע קלעפּ.

פֿון דאַמאָלסט אָן בין איך שוין געוואָרן אַ גרויסער, איך האָב שטאַרק רחמנות אויף פֿערד, און בשעת איך זע, ווי מען פּייניקט זיי, דערמאָן איך זיך שטענדיק וועגן וואָראָנאָקן און וועגן פּימען טימאָפּעיטשן.

ווי איך האָב זיך אויסגעלערנט צו פֿאָרן רייטנדיק.

ווען איך בין געווען נאָך גאָר אַ קליינינקער, האָבן מיר זיך יעדן טאָג געלערנט און נאָר אין די זונטאָגן און אין די יום־טובֿדיקע טעג זיינען מיר געגאַנגען שפּאַצירן און געשפּילט זיך מיט די ברידער. איינמאָל זאָגט דער טאַטע: „די עלטערע קינדער דאַרפֿן זיך שוין לערנען צו פֿאָרן רייטנדיק. זאָלן זיי פֿאָרן אויפֿן רייט־אָרט". איך בין געווען קלענער פֿון אַלע ברידער, האָב איך געפֿרעגט: „און איך מעג זיך אויך לערנען?" דער טאַטע האָט געזאָגט: „דו וועסט פֿאַלן". איך האָב אים גענומען בעטן, מען זאָל מיך אויך לאָזן זיך לערנען, און שיער זיך ניט צעוויינט. האָט דער טאַטע געזאָגט: „נו, גוט, דו אויך. זע זשע: טאָמער פֿאַלסטו, זאָלסטו ניט וויינען. ווער עס פֿאַלט קיין איינמאָל ניט אַראָפּ פֿונעם פֿערד, דער וועט זיך קיינמאָל ניט אויסלערנען צו פֿאָרן אויפֿן פֿערד".

ווען עס איז געקומען מיטוואָך, האָט מען אונז אַלע דריי אַוועקגעפֿירט אויפֿן רייט־אָרט. מיר זיינען אַרויף אויף אַ גרויסן

גאַנעק, און פונעם גרויסן גאַנעק דורכגעגאַנגען אויף אַ קליינעם גאַניקל, אונטער דעם קליינעם גאַניקל איז געווען אַ גרויסער צימער מיט הילצערנע ווענט. איבערן צימער, וואָס קיין בריק האָט ער ניט געהאַט, זיינען אויפן זאַמד אַרומגעפאָרן רייטנדיק מענער, פרויען און אַזוינע יינגלעך ווי מיר. דאָ איז געווען דער רייט־אָרט. אויפן רייט־אָרט איז ניט געווען ליכטיק, עס האָט געשמעקט מיט פערד, עס האָט זיך געהערט אַ קנאַקעריי פון בייטשן, איינצלנע אויסגעשרייען און אַ קלאַפּעריי פון די קאָפּי־טעס. איך האָב זיך לכתחילה דערשראָקן און כמעט גאָרנישט נישט געזען אַרום זיך. שפּעטער האָט אונזער אויפזעער צוגע־רופן דעם רייט־מענטש און געזאָגט צו אים: „גיט פאַר די יינגלעך פערד, זיי ווילן זיך לערנען פאָרן רייטנדיק". דער רייט־מענטש האָט געזאָגט: „גוט".

שפּעטער האָט ער אַ קוק געטאָן אויף מיר און זיך אָנגע־רופן: „דער איז צו קליין". אָבער אונזער אויפזעער האָט גע־זאָגט: „ער האָט אָבער צוגעזאָגט ניט צו וויינען, טאָמער פאַלט ער אַפילו אַראָפּ". דער רייט־מענטש האָט זיך צעלאַכט און איז זיך אַוועק.

שפּעטער האָט מען געבראַכט צו פירן דריי אָנגעזאָטלטע פערד. מיר האָבן אויסגעטאָן די מאַנטלען און געלאָזט זיך מיט די טרעפּ אַראָפּ צום רייט־אָרט. דער רייט־מענטש האָט גע־האַלטן דאָס פערד פאַר אַ גרויסער שטריק און די ברידער זיינען געפאָרן אַרום אים. פריער זיינען זיי געפאָרן טריט ביי טריט, שפּעטער אַלץ גיכער און גיכער. באַלד האָט מען גע־בראַכט צו פירן אַ קליין פערדל. דאָס פערדל איז געווען אַ רויטס און דעם עק האָט ער געהאַט אַן אָפּגעהאַקטן. מען האָט אים גערופן טשערוואָנטשיק. דער רייט־מענטש האָט זיך צע־לאַכט און געזאָגט צו מיר: „נו, בחור, זעצט זיך". איך האָב זיך איינצייטיק געפרייט און געשראָקן זיך און האָב זיך באַמיט, אַז קיינער זאָל מיין מורא ניט באַמערקן. איך האָב לאַנג גע־פּרוווט מיט די פיס אָנכאַפּן די פיס־אייזנדלעך, אָבער איך בין געווען צו קליין, און האָב בשום אופן נישט געטאָן גוט טרעפן. דאַמאָלסט האָט דער רייט־מענטש מיך גענומען אויף די הענט און מיך אַוועקגעזעצט. און דערביי האָט ער געזאָגט: „דער הער איז ניט שווער — אַ פונט צוויי נישט מער".

פריער האָט ער מיך געהאַלטן פאַרן האַנט, אָבער איך האָב געזען, אַז די ברידער האָט מען ניט געהאַלטן, האָב איך געבעטן, ער זאָל מיך לאָזן פריי. ער האָט געפרעגט: „איר האָט גאָר קיין מורא ניט?" איך האָב זייער מורא געהאַט, אָבער איך האָב געענטפערט, אַז איך האָב ניט קיין מורא. און מער פון אַלץ האָט מיך געשראָקן, וואָס טשערוואָנטשיק האָט געהאַלטן אין איין אונטערבייגן די אויערן. איך האָב געמיינט, אַז ער בייזערט זיך אויף מיר. דער רייט=מענטש האָט געזאָגט: „נו, זעט זשע, פאַלט ניט!" און האָט מיך אָפּגעלאָזט. לכתחילה איז טשערוואָנטשיק געגאַנגען פּאַמעלעך און איך האָב זיך געהאַלטן גלייך. דער זאָטל איז אָבער געווען אַ גליטשיקער און איך האָב מורא געהאַט אַראָפּצורוקן זיך פון אים. דער רייט=מענטש האָט מיך געפרעגט: „נו וואָס, זיצט איר שוין פעסט?" איך האָב געענטפערט: „פעסט!" „נו, איצט גיכער!" און דער רייט=מענטש האָט צוגעקנאַקט מיטן צונג.

טשערוואָנטשיק האָט זיך געלאָזט לויפן מיט אַ דראָבנעם טריט, און מיך האָט גענומען אונטערוואַרפן — אָבער איך האָב נאָך אַלץ געשוויגן און אַלץ באַמיט זיך ניט אַראָפּצוגליטשן זיך אויף אַ זייט. דער רייט=מענטש האָט מיך געלויבט: „אַ בריה אַ בחור, גוט!" און איך בין פון דעם זייער צופרידן געווען.

דערווייל איז צום רייט=מענטש צוגעגאַנגען זיינער אַ חבר און אָנגעהויבן צו ריידן מיט אים, און דער רייט=מענטש האָט אויפגעהערט אויף מיר צו קוקן.

פלוצים האָב איך דערפילט, אַז איך האָב זיך אַ ביסל אַראָפּגערוקט פונעם זאָטל. איך האָב זיך געוואָלט פאַרריכטן, אָבער בשום אופן ניט געקאָנט. איך האָב שוין געוואָלט אַ געשריי טאָן צום רייט=מענטש, ער זאָל מיך אָפּשטעלן, האָב איך זיך אָבער געשעמט און איך האָב געשוויגן. דער רייט=מענטש האָט ניט געקוקט אויף מיר. טשערוואָנטשיק האָט ניט געמינערט זיין לויף, און איך האָב זיך נאָך מער אַראָפּגעשאַרט אויף אַ זייט. איך האָב געקוקט אויפן רייט=מענטש, געמיינט טאָמער וועט ער מיר העלפן; אָבער ער איז געווען פאַרטיפט אינעם שמועס מיט זיין חבר, נישט געקוקט אין מיין זייט און נאָר פון צייט צו צייט אויסגערופן: „אַ בראַווער בחור". איך בין שוין געווען אינגאַנצן אויף אַ זייט, שטאַרק

זיך דערשראָקן און געמיינט, אַז איך בין שוין פֿאַרפֿאַלן. אָבער שרייען האָב איך זיך נאָך אַלץ געשעמט. טשערוואָנטשיק האָט מיך נאָך אַמאָל אַ טרייסל געטאָן, איך האָב זיך אינגאַנצן אַראָפּגערוקט און בין אַראָפּגעפֿאַלן אויף דער ערד. דאַמאָלסט איז טשערוואָנטשיק שטיין געבליבן, דער רייט=מענטש האָט זיך אַרומגעקוקט און דערזען, אַז איך בין ניטאָ אויף טשערוואָנטשיקן, האָט ער אויסגעשריען; „אָט האָסטו גאָר! אַראָפּגעפֿאַלן מיין בחור", און איז צוגעגאַנגען צו מיר. ווען איך האָב אים געזאָגט, אַז איך האָב זיך ניט קיין קלאַפּ געטאָן, האָט ער זיך צעלאַכט און געזאָגט; „דער קינדערשער קערפּער איז אַ ווייכער". מיר אָבער האָט זיך געוואָלט וויינען. איך האָב געבעטן, מען זאָל מיך ווייטער אַוועקזעצן. האָט מען מיך אַוועקגעזעצט, און מער בין איך שוין ניט געפֿאַלן.

אַזוי זיינען מיר געפֿאָרן אויפֿן רייט=אָרט צוויי מאָל אַ וואָך, און איך האָב זיך גיך אויסגעלערנט גוט פֿאָרן און פֿאַר קיין זאַך שוין ניט מורא געהאַט.

בולקע.

ביי מיר איז געווען אַ הינטל—מאָרדאַשקע. מען האָט אים גערופֿן בולקע. ער איז געווען אינגאַנצן אַ שוואַרצער און נאָר די עקן פֿון די פֿאָדערשטע פֿיסלעך זיינען געווען ווייסע. ביי אַלע מאָרדאַשקעס איז דער אונטערשטער קינבאַק לענגער פֿון דעם אייבערשטן און די אונטערשטע ציין זיינען אַרויסגערוקט. אָבער ביי בולקען איז דער אונטערשטער קינבאַק שוין אַזוי ווייט געווען אַרויסגערוקט, אַז מען האָט געקענט אַריינשטעקן אַ פֿינגער צווישן די אונטערשטע און אייבערשטע ציין. אַ פּנים האָט בולקע געהאַט אַ ברייטס, אויגן גרויסע, שוואַרצע און גלאַנצנדיקע; ווייסע ציין און עקציין האָבן שטענדיק געשטאַרטשעט אַרויס. ער איז געווען ענלעך צו אַ נעגר. בולקע איז געווען אַ רואיקער און האָט זיך ניט געביסן, אָבער ער איז געווען זייער אַ שטאַרקער און האָט געקאָנט גוט איינקלאַמערן זיך אין אַ זאַך. פֿלעגט ער זיך נאָר צוכאַפּן צו עפּעס, האָט ער פֿאַרקריצט מיט די ציין און געבליבן הענגען ווי אַ שמאַטע, און מען האָט שוין אים, ווי אַן אמתע קליפּע בשום אופֿן נישט געקאָנט פֿון דער זאַך אָפּרייסן.

איינמאָל האָט מען אים אָנגערייצט אויף אַ בער, האָט ער זיך איינגעבויסן אין דעם בערס אויער און געבליבן הענגען, ווי אַ בלוטצאַפּער. דער בער האָט אים געשלאָגן מיט די לאַפּעס, צוגעדריקט צו זיך, געשליידערט פון זייט צו זייט, אָבער נישט געקאָנט אים אָפּרייסן פון זיך. האָט דער בער זיך אַ וואָרף געטאָן אויפן קאָפּ, כּדי בולקען צעקוועטשן; אָבער בולקע האָט זיך אַזוי לאַנג אויף אים געהאַלטן, ביז מען האָט אים ניט אָפּגעגאָסן מיט קאַלט וואַסער.

איך האָב אים גענומען צו זיך נאָך אַלס קליין הינטל און אַליין אים אויסגעהאָדעוועט. בשעת איך בין געפאָרן אויף קאַווקאַז, האָב איך אים ניט געוואָלט מיטנעמען, איך האָב זיך אַרויסגעגנבעט פון אים און אים געהייסן פאַרשליסן. אויף דער ערשטער סטאַציע האָב איך זיך שוין געקליבן איבערצוזעצן זיך אויף אַנדערע פערד, פּלוצלונג זע איך, ווי אויפן וועג קאַטשעט זיך עפּעס אַ שוואַרצס און גלאַנצנדיקס און באַלד האָב איך דערקענט בולקען מיט זיין מעשענעם האַלזקייט. אָן אָן אָטעם איז ער געפלויגן צו דער סטאַציע. ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צו מיר, אַ לעק געטאָן מיין האַנט און זיך אויסגעצויגן אין שאָטן אונטערן וואָגן. זיין צונג איז געווען אַרויסגעשטעקט אויף אַ האַנט די לענג. ער האָט אים יעדער ווילע אַריינגעשלעפּט צוריק, געשלונגען דאָס שפּייעכץ און באַלד ווייטער אים אַרויסגעשטעקט. ער איז געווען פאַרסאָפּעט, קוים געכאַפּט דעם אָטעם און די זייטן זיינע האָבן אַזש אויפגעשפּרונגען. ער האָט זיך די גאַנצע צייט געדרייט פון איין זייט אויף דער צווייטער און געקלאַפּט דערביי מיטן עק אָן דער ערד.

ערשט שפּעטער האָב איך זיך דערוואוסט, אַז ער האָט נאָך מיין אַוועקפאָר אַרויסגעזעצט אַ שויב, אַרויסגעשפּרונגען דורכן פענסטער, געלאָזט זיך מיטן וועג נאָך מיינע שפּורן, און אַזוי געיאָגט אַ ווערסט 20 אין דער גרעסטער היץ.

בולקע און דער ווילדער חזיר.

איינמאָל אויף קאַווקאַז, בשעת אַ יאַגד אויף ווילדע חזירים, איז בולקע געקומען צו לויפן צוזאַמען מיט מיר אין וואַלד אַריין. ווי נאָר די יאַגד-הינט האָבן זיך אַוועקגעיאָגט, האָט זיך בולקע געלאָזט נאָך זיי און איז פאַרשוואונדן געוואָרן.

די מעשה איז געווען אין חודש נאָוועמבער: דאַמאָלסט זיינען די ווילדע חזירים זייער פעט.

אויף קאַווקאַז אין די וועלדער, ווו עס וואוינען די ווילדע חזירים, וואַקסן אַ סך געשמאַקע פּירות: ווילדע וויינטרויבן, בערעלעך, עפּל, באַרן, אָזשענעס, חזירשע ניסלעך און דאָרן-נאָדלען. ווען די אַלע פּירות ווערן צייטיק און דער פראָסט רירט זיי קוים אָן, עסן זיך די ווילדע חזירים אָן מיט זיי און ווערן פעט.

אין יענער צייט איז דער ווילדער חזיר אַזוי פעט, אַז ער קאָן לאַנג נישט לויפן, בשעת די הינט יאָגן אים נאָך. נאָכדעם, ווי מען טרייבט אים שוין אָפּ אַ שעה צוויי, פאַרקריכט ער אין דער געדיכטעניש פון די ביימער און בלייבט דאָרט שטיין. דאַמאָלסט קומען צו לויפן די יעגערס צו דעם אָרט, ווו ער שטייט, און שיסן אין אים. נאָכן בילן נאָך פון די הינט ווייסט מען שוין, צי דער ווילדער חזיר שטייט, אָדער ער לויפט. אויב ער לויפט, בילן די הינט מיט אַ קוויטש, פונקט ווי מען שלאָגט זיי; און ווען ער בלייבט שטיין, בילן זיי פונקט אַזוי ווי זיי בילן אויף אַ מענטשן, און היילן נאָך בשעת מעשה אונטער.

אין דעם געיעג בין איך לאַנג אַרומגעלאָפן איבערן וואַלד, אָבער מיר האָט זיך ניט געמאַכט, איך זאָל איבערשניידן דעם ווילדן חזיר דעם וועג. צום סוף האָב איך דערהערט אַן אויסגעצויגענעם בילן און היילן פון די יאַגד-הינט, און איך האָב זיך געלאָזט צו יענעם אָרט פון וואַנען עס האָבן זיך געהערט די קולות. איך בין געווען שוין נאָענט פון דעם ווילדן חזיר, און איך האָב געהערט שוין אַ קנאַקעריי צווישן די ביימער. דאָרט האָט זיך, אַפּנים, געפּאָרעט דער ווילדער חזיר מיט די הינט. אָבער נאָכן בילן נאָך איז געווען קלאָר, אַז זיי האָבן אים ניט אָנגעגריפן, אַז זיי האָבן נאָר געפּאַדעט אַרום אים. פּלוצים האָב איך דערהערט עפּעס אַ רעש פון הינטן, און איך האָב דערזען בולקען. ער האָט, אַפּנים, פאַרלאָרן די יאַגד-הינט אין וואַלד, זיך פאַרבלאָנדושעט, איצט דערהערט זייער בילן און פונקט אַזוי, ווי איך, אָן אַן אָטעם געאיילט צו זיי. ער איז געלאָפן איבער אַ לאָנקע צווישן זייער אַ הויכער גראָז, פון דער גראָז האָט זיך אַרויסגעזען נאָר זיין שוואַרצער קאָפּ און זיין פאַרביסענער צונג צווישן די ווייסע ציין. איך האָב אים אַרוף געטאָן,

אָבער ער האָט זיך אַפילו ניט אומגעקוקט, האָט מיך אַריבער־געיאָגט און איז פאַרשוווּנדן געוואָרן צווישן די ביימער. איך האָב זיך געלאָזט נאָך אים. וואָס ווייטער איך בין געגאַנגען, איז דער וואַלד געוואָרן אַלץ געדיכטער און געדיכטער. די צווייגן האָבן אַראָפּגעריסן פון מיר מיין היטל, געשלאָגן מיך איבערן פּנים און די דאָרן־נאָדלען האָבן פאַרטשעפּעט זיך אין מיין בגד. איך בין שוין, דאַכט זיך, געווען זייער נאָענט צו די הינט, אָבער איך האָב נאָך אַלץ גאָרנישט ניט געזען.

פּלוצים האָב איך דערהערט, ווי די הינט האָבן זיך הע־כער צעבילט, עפּעס האָט שטאַרק אָנגעהויבן צו קנאַקן און דער ווילדער חזיר האָט גענומען הויך עטעמען און כראָפּען. דערביי האָב איך באַלד פאַרשטאַנען, אַז איצט האָט אים בולקע גע־פּאַקט און ראַנגלט זיך מיט אים. פון די לעצטע כּוחות האָב איך זיך געלאָזט לויפן איבערן וואַלד אין יענער ריכטונג. אין דער געדיכטסטער געדיכטעניש האָב איך דערזען אַ בונטן יאַגד־הונט. ער האָט געבילט און געהיילט אויף איין אָרט, און ווייטער מיט אַ דריי טריט פון אים האָט עפּעס געשוואַרצט און געפּאָרעט זיך.

ווען איך האָב זיך צוגערוקט נעענטער, האָב איך דערזען דעם ווילדן חזיר און דערהערט בולקעס אַ קוויטש. דער ווילדער חזיר האָט אַ כרוקע געטאָן און זיך אַ לאָז געטאָן צום יאַגד־הונט; אָבער דער יאַגד־הונט האָט אונטערגעבויגן זיין עק און איז אָפּגעשפּרונגען. איך האָב שוין אַרויסגעזען דעם קאָפּ און איין זייט פונעם ווילדן חזיר. האָב איך אָנגעשטעלט מיין ביקס אויף אים, אויסגעשאָסן און געטראָפן אין אים. ער האָט אַ כרו־קע געטאָן און איז אַוועק מיט אַ קנאַקעריי איבערן וואַלד. די הינט האָבן געקוויטשעט, געבילט; און איך האָב זיך גענומען דורכברעכן אַ וועג נאָך זיי. פּלוצים האָב איך כּמעט ביי זיך אונטער די פיס דערזען בולקען. ער איז געלעגן אויף אַ זייט און געקוויטשעט. אונטער אים איז געווען אַ טייך מיט בלוט. איך האָב אַ טראַכט געטאָן: פאַרפאַלן דער הונט; אָבער מיין קאָפּ איז מיר ניט געלעגן דערביי, און איך האָב זיך געריסן ווייטער. באַלד האָב איך דערזען דעם ווילדן חזיר. די הינט האָבן זיך געוואָרפן אויף אים פון הינטן, און ער האָט זיך גע־דרייט אין אַלע זייטן. ווי נאָר ער האָט מיך דערזען, האָט ער

זיך באַלד אַ רוק געטאָן צו מיר... איך האָב אויסגעשאָסן צום צווייטן מאָל, איצט שוין אַזוי נאָענט, אַז אויפֿןווילדן חזיר האָט זיך זיין פּעל אָנגעצונדן. ער האָט זיך צעכראַפּעט, זיך אַ וואַקל געטאָן און מיט דער גאַנצער משא פֿון זיין לייב שווער אַ פֿאַל געטאָן אויף דער ערד.

ווען איך בין צוגעגאַנגען, איז דער ווילדער חזיר געווען שוין טויט, און נאָר דאָ און דאָרט האָט אין אים עפּעס אויפֿגעציטערט און געצאַפּלט. די הינט זיינען געווען שטאַרק צעריסן. איינע האָבן אים געריסן פֿאַרן בויך און פֿאַר די פֿיס, די אַנדערע האָבן געלעקט דאָס בלוט פֿון זיינע ווונדן.

דאָ האָב איך זיך דערמאָנט וועגן בולקען, אַוועק אים זוכן און האָב אים גיך געפֿונען. ער איז געקראָכן אַנטקעגן מיר און האָט געקרעכצט. איך בין צוגעגאַנגען צו אים, זיך אַנידערגעזעצט און האָב באַטראַכט זיין ווונד. דער בויך איז ביי אים געווען צעטרענט און אַ גאַנצער הויפֿן געדערים האָט זיך נאָכגעשלעפּט איבער די טרוקענע בלעטער. באַלד זיינען צוגעקומען מיינע חברים. מיר האָבן צוריק אַריינגעשטופּט די געדערים אין בויך אַריין און האָבן דעם בויך פֿאַרנייט. די גאַנצע צייט וואָס מיר האָבן גענייט און דורכגעשטאָכן די הויט, האָט ער געהאַלטן אין איין לעקן מיינע הענט.

דעם ווילדן חזיר האָט מען צוגעבונדן צום פֿערדס עק, כּדי אַרויספֿירן אים פֿון וואַלד, און בולקען האָט מען אַוועקגעלייגט אויפֿן פֿערד און געבראַכט אים אַהיים. אַ וואָכן זעקס האָט בולקע אָפּגעקרענקט, און שפּעטער איז ער צוריק געזונט געוואָרן.

פֿאַזאַנען.

אויף קאַווקאַז הייסן די ווילדע הינער פֿאַזאַנען. די פֿאַזאַנען זיינען דאָרט פֿאַראַן אין אַזאַ גרויסער צאָל, אַז זיי קאָסטן דאָרט ווערלועלער פֿון דער שטוב=הון. די יעגער כאַפּן די פֿאַזאַנען אַמאָל מיט דער הילף פֿון אַ „קאָבילקע“, אַמאָל לויערנדיק און צמאָל מיט דער הילף פֿון אַ שפּיר=הונט. די יאַגד מיט דער „קאָבילקע“ קומט פֿאָר אויף אַזאַ אופֿן: מען ציט אָן אַ שטיק לייוונט אויף אַ ראַם, אין מיטן פֿון ראַם מאַכט מען אַ ברעטל, און אין לייוונט מאַכט מען אַ לעכל. אָט אָ די ראַם

מיטן לייוונט הייסט „קאַבילקע". מיט דער „קאַבילקע" און מיטן ביקס גייען די יעגער אַרוים באַגינען אין וואַלד. מיט דער „קאַבילקע" פאַרשטעלן זיי זיך, און דורך דאָס לעכעלע קוקן זיי אויף די פאַזאַנען. די פאַזאַנען האָדעווען זיך באַגינען־צייט אויף די לאָנקעס. אַמאָל אַ גאַנצע משפחה — אַ קוואָקע מיט הינדעלעך, אַמאָל אַ האָן מיט אַ הון, אַמאָל עטלעכע הענער צוזאַמען.

די פאַזאַנען זעען ניט דעם מענטשן, און פאַרן לייוונט האָבן זיי ניט מורא, לאָזן זיי אים צו נאָענט צו זיך. דאַמאָלסט שטעלט דער יעגער אַנידער די „קאַבילקע", רוקט אַרוים דורכן לעכל די ביקס און שיסט לויטן אויסוואַל.

בשעת אַ יעגער כאַפּט די פאַזאַנען אויף אַ צווייטן אופן, *ליוערנדיק*, טוט ער אַזוי:

ער קומט מיט אַ הויף־הינטל אין וואַלד אַריין און גייט אים נאָך. ווען דער הונט געפינט אַ פאַזאַן, גיט ער זיך אַ וואָרף צו אים. דער פאַזאַן פליט אַרויף אויף אַ בוים, און דאָס הינטל הייבט אָן אויף אים צו בילן. אויפן געביל קומט אָן דער יעגער און שיסט דעם פאַזאַן, וואָס זיצט אויפן בוים. די יאַגד וואָלט געווען אַ גרינגע, ווען דער פאַזאַן וואָלט זיך געזעצט אויף אַ בוים, וואָס וואַקסט אין אַ פרייען אָרט, און וואָלט אויפן בוים געזעסן אַזוי, מען זאָל אים קאָנען זען. אָבער די פאַזאַנען זעצן זיך תמיד אויף געדיכטע ביימער אין אַ שטאַרק פאַרוואַקסענעם אָרט, און ווי נאָר זיי דערזעען דעם יעגער, באַהאַלטן זיי זיך גלייך צווישן די צווייגן. עס איז שווער צוצוקומען צו דעם בוים, ווו דער פאַזאַן זיצט, און עס איז שווער אים צו דערזען. בשעת דער הונט בילט אויפן פאַזאַן, שרעקט זיך ניט דער פאַזאַן: ער זיצט זיך אויפן צווייגל, בלאָזט זיך און פאַטשט מיט די פליגל. אָבער ווי נאָר ער דערזעט דעם יעגער, ציט ער זיך באַלד אויס אין דער לענג פונעם צווייגל, און נאָר אַ געניטער יעגער קאָן אים באַמערקן. נישט קיין געניטער יעגער מעג שטיין גאָר נאָענט, און ער וועט גאָרנישט ניט זען.

ווען די קאָזאַקן גנבענען זיך אונטער צו די פאַזאַנען, רוקן זיי אָן אויפן פנים די היטל און קוקן ניט אַרויף, מחמת אַ פאַזאַן האָט מורא פאַר אַ מענטש מיט אַ ביקס, אָבער נאָך מער האָט ער מורא פאַר זיינע אויגן.

די יאַגד מיט דער הילף פון אַ שפּיר=הונט קומט פאָר אַזוי: דער יעגער קומט מיט אַ שפּיר=הונט אין וואַלד אַריין און גייט אים נאָך. דער הונט דערשמעקט דעם אָרט, וו די פאַזאַנען האָבן זיך געהאָדעוועט באַגינען, און הייבט אָן הונדערט=צוקלייבן זייערע שפּורן. און וויפיל די פאַזאַנען זאָלן ניט אָנפּלאָנטערן, געפינט שטענדיק אַ גוטער הונט דעם לעצטן שפּור, דעם אַרויסגאַנג פון יענעם אָרט, וו זיי זיינען געוועזן באַגינען=צייט. און וואָס ווייטער דער הונט גייט, אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער שמעקן פאַר אים די שפּורן, ביז ער קומט סוף=כל=סוף אָן צו יענעם אָרט, וו די פאַזאַנען זיצן אויפן גראָז אָדער שפּאַצירן זיך אַרום אין די ביימאָגעדיקע שעהן. קומט ער נאָר אַ ביסל נעענטער, דאַכט זיך אים אויס, אַז ער איז שוין אויפן אָרט, און ער שפּאַנט אַלץ פּאָרזיכטיקער און פּאָרזיכטיקער, כדי ניט איבערצושרעקן דעם פאַזאַן. ווען דער הונט איז שוין גאָר נאָענט, פליט דאַמאָלסט דער פאַזאַן אַרויס, און דער יעגער שיסט אין אים.

מילטאָן און בולקע.

צוליב דער יאַגד אויף פאַזאַנען, האָב איך גענומען צו זיך אַ שפּיר=הונט. דעם הונט האָט מען גערופן מילטאָן. ער איז געווען אַ הויכער, אַ דאַרער, אַ גרויער מיט שפּרענקעלעך, און האָט געהאַט לאַנגע אויערן. ער איז געווען זייער אַ שטאַרקער און אַ קלוגער. מיט בולקען האָט ער געלעבט בשלום און בכלל האָבן די הינט בולקען קיינמאָל ניט געטשעפּעט. בולקע האָט נאָר געדאַרפט ווייזן זיינע ציינער, און די הינט האָבן שוין אונטערגעבויגן די וויידלען און האָבן זיך גענומען דעם וועג. איינמאָל האָב איך זיך געלאָזט מיט מילטאָנען אויף אַ פאַזאַנען=יאַגד. פּלוצלונג איז בולקע געקומען צו לויפן נאָך מיר אין וואַלד אַריין. איך האָב אים געוואָלט דורכטרייבן, אָבער בשום אופן ניט געקאָנט. און גיין אַהיים, כדי אים אָפּצופירן איז געווען ווייט. איך האָב געמיינט, אַז ער וועט מיר ניט שטערן, און געלאָזט זיך גיין ווייטער; אָבער ווי נאָר מילטאָן האָט דערשמעקט אין גראָז אַ פאַזאַן און אָנגעהויבן צו זוכן, האָט זיך בולקע אַ וואָרף געטאָן פאָראויס און גענומען שטעקן די נאָז אין אַלע

זייטן. ער האָט געוואָלט געפינען דעם פאַזאַן פריער פאַר מילטאָנען. עפּעס אַזוינס האָט ער יאָ געהערט און ער איז געשפרונגען אין גראָז און געדרייט זיך אין אַלע זייטן; דער שמעק־חוש איז ביי אים געווען אַ שלעכטער, און ער האָט דעם שפור ניט געקאָנט געפינען אַליין, האָט ער געקוקט אויף מילטאָנען און געלאָפן אַהין, וואוהין מילטאָן איז געגאַנגען. ווי נאָר מילטאָן לאָזט זיך נאָך אַ שפור, פאַרלויפט שוין אים בולקע דעם וועג. איך האָב געפּרובט אָפּרופן בולקען, געשלאָגן אים, אָבער עס האָט מיר גאָרנישט ניט געהאָלפן. יעדער מאָל, וואָס מילטאָן האָט אויפסניי גענומען זוכן, איז ער אים פאַרלאָפן דעם וועג און אים געשטערט. איך האָב שוין געוואָלט גיין אַהיים, געמיינט, אַז סיי ווי וועט פון דער יאַגד גאָר נישט אַרויסקומען, אָבער מילטאָן האָט געפונען אַן עצה ווי צו ראַטעווען די לאַגע. און אָט וואָס ער האָט געטאָן: ווי נאָר בולקע פאַרלויפט אים דעם וועג, וואַרפט מילטאָן אַוועק דעם שפור, פאַרקערעוועט אין אַ זייט און מאַכט אַן אָנשטעל, אַז ער זוכט. גיט זיך בולקע אַ לאָז אין דער ריכטונג, וואָס מילטאָן האָט אים אָנגעוויזן, און מילטאָן דרייט זיך אוים צו מיר, גיט אַ מאַך מיטן עק און לאָזט זיך ווייטער אויפן אמתן שפור. קומט בולקע ווייטער צו לויפן צו מילטאָנען, פאַרלויפט אים דעם וועג, מאַכט מילטאָן ווייטער אַ צען אומזיסטע שפאַן אין דער זייט, נאַרט אָפּ בולקען און פירט מיך ווייטער אויפן ריכטיקן וועג. און אויף אַזאַ אופן האָט מילטאָן די גאַנצע צייט פון דער יאַגד גענאַרט בולקען און נישט געלאָזט אים קאַליע מאַכן די זאַך.

די שילדקרעט.

איינמאָל בין איך אַוועק מיט מילטאָנען אויף אַ יאַגד. לעבן וואַלד האָט ער אָנגעהויבן צו זוכן, אויסציען דעם עק, אויפגעשטעלט די אויערן און גענומען שמעקן. איך האָב צוגעגרייט דעם ביקס און געלאָזט זיך נאָך אים. איך האָב געמיינט, אַז ער זוכט אַ פעלד־הון, אַ פאַזאַן אָדער אַ האָז. אָבער מילטאָן האָט זיך געלאָזט ניט צום וואַלד, נאָר צום פעלד צו. איך בין אים נאָכגעגאַנגען און געקוקט פאָראויס. פּלוצים האָב איך דערזען, וואָס ער האָט געזוכט. פאָראויס איז געלאָפן אַ

קליין שילדקרעט, די גרייס פֿון אַ היטל. זיין נאַקעטער, טונקלגרויער קאָפּ אויפֿן לאַנגן האַלדז איז געווען אויסגעצויגן, ווי אַ פּעסטל; ער האָט ברייט געשאַרט מיט די נאַקעטע לאַפּעס, און די גאַנצע פּלייצע זיינע איז געווען באַדעקט מיט אַ קאָרע.

ווען ער האָט דערזען דעם הונט, האָט ער באַהאַלטן זיינע פֿיס און זיין קאָפּ און האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויפֿן גראָז, אַזוי, אַז עס האָט זיך אָנגעזען נאָר זיין שאָל. מילטאָן האָט אים געכאַפּט אין אָנגעהויבן צו בייסן; אָבער ער האָט אים ניט געקאָנט איינבייסן, ווייל אַ שילדקרעט האָט אויפֿן בויך פּונקט אַזאַ שאָל ווי אויף דער פּלייצע. פֿון פֿאָרנט, פֿון הינטן און ביי די זייטן זיינען פֿאַראַן שפּעלטלעך, דורך וועלכע ער ציט אַריין אינווייניק דעם קאָפּ, די פֿיס און דעם עק.

איך האָב צוגענומען ביי מילטאָנען דעם שילדקרעט און האָב באַטראַכט זיין צעמאָלטע פּלייצע און זיין שאָל. ווען מען האַלט אים אין די הענט און מען קוקט אַריין אין דער שאָל, זעט זיך פֿון אינווייניק, ווי פֿון אַ קעלער אַרויס, עפּעס אַ שוואַרצס און לעבעדיקס. שפּעטער אַ ביסל האָב איך דעם שילדקרעט אַ וואָרף געטאָן אויפֿן גראָז און בין אַוועק ווייטער, אָבער מילטאָן האָט נישט געוואָלט אים איבערלאָזן און ער האָט אים נאָכגעטראָגן אין די ציין. פּלוצים האָט מילטאָן אַ קוויטש געטאָן און אַרויסגעלאָזט אים. דער שילדקרעט האָט ביי מילטאָנען אין מויל אַרויסגעשטעקט די לאַפּע און האָט צעדראַפּעט אים דעם גאַנצן מויל. מילטאָן איז אויף אים שטאַרק אין כּעס געוואָרן, ער האָט זיך צעבילט, נאָך אַמאָל אַ כאַפּ געטאָן דעם שילדקרעט און ווייטער געטראָגן אים. איך האָב געהייסן מילטאָנען ער זאָל אַוועקוואַרפֿן דעם שילדקרעט, אָבער מילטאָן האָט מיך ניט געפֿאָלגט. דאַמאָלסט האָב איך ביי אים צוגענומען דעם שילדקרעט און אַליין אים אַ וואָרף געטאָן, אָבער מילטאָן האָט אים אויך איצט נישט געלאָזט צורו. איילנדיק האָט ער גענומען מיט זיינע לאַפּעס גראָבן אַ גרוב, און ווען ער האָט זי אויסגעגראָבן האָט ער אַהין אַריינגעוואַלגערט דעם שילדקרעט און באַלד צוריק פֿאַרשאָטן די גרוב מיט ערד.

די שילדקרעטן, אַזוי ווי די נאָטערן און פֿרעש, לעבן אויף דער יבשה און אין וואַסער. די קינדער זייערע פּיקן זיך אויס פֿון אייער, די אייער לייגן זיי אויף דער ערד, אָבער זיי וואַ=

רעמען זיי ניט אויס. די אייער פלאַצן אַליין, ווי פיש-רייג — און עס פּיקן זיך אויס פון זיי שילדקרעטן. עס זיינען פאַראַן קליינע שילדקרעטן, נישט גרעסער פון אַ שאָלכנדל, און גרויסע, דריי אַרשין די לענג, וואָס וועגן 20 פּוד. די גרויסע שילדקרעטן וווינען אין די ימים.

איין שילדקרעט לייגט פרילינגס-צייט הונדערטער אייער.

די שאָל פון די שילדקרעטן דינט זיי פאַר ריפּן. ביי מענטשן און ביי אַנדערע חיות גייט יעדער ריפּ באַזונדער, און ביי די שילדקרעטן זיינען די ריפּן צונויפגעוואַקסן אין אַ שאָל. און דער עיקר איז דאָס, וואָס ביי אַלע חיות געפינען זיך די ריפּן אינעווייניק אונטערן פלייש, און ביי אַ שילדקרעט זיינען די ריפּן פון אויבן, און דאָס פלייש געפינט זיך אונטער זיי.

בולקע און דער וואָלף.

ווען איך האָב געדאַרפט אַוועקפאָרן פון קאַווקאַז, האָט נאָך דאַמאָלסט די מלחמה דאָרט געדויערט, און פאָרן ביינאַכט אָן אַ וואַך איז געווען געפערלעך.

איך האָב געוואָלט אַרויספאָרן גאַנץ פרי און צוליב דעם צוועק האָב איך זיך שוין אינגאַנצן ניט געלייגט שלאָפן.

מיינער אַ חבר איז געקומען מיך אַרויסבאַגלייטן, און די גאַנצע נאַכט זיינען מיר געזעסן אין דרויסן לעבן מיין שטיבל.

עס איז געווען אַ נעבלדיקע לבנה-נאַכט, און הגם מען האָט ניט אַרויסגעזען די לבנה, איז דאָך געווען אַזוי ליכטיק, אַז מען האָט געקאָנט אַפילו לייענען.

אין מיטן נאַכט האָבן מיר פּלוצים דערהערט, ווי אויף יענער זייט גאַס קוויטשעט אַ חזירל אין אַ הויף.

עמיץ פון אונז האָט אַ געשריי געטאָן: „אַ וואָלף וואָרגט אַ חזירל!”

איך בין אַריינגעלאָפן צו זיך אין שטיבל, געכאַפּט די אָנגעלאָדענע ביקס און אַרויסגעלאָפן צוריק אויף דער גאַס. אַלע זיינען געשטאַנען ביים טויער פון יענעם הויף, ווו עס האָט געקוויטשעט דאָס חזירל און אַלע האָבן געשריען צו מיר: „אַהער, אַהער!” מילטאָן האָט זיך געלאָזט נאָך מיר, — געמיינט, אַפנים, אַז דאָס גיי איך מיטן ביקס אויף אַ יאַגד; בולקע האָט אויפ-

געשטעלט זיינע קורצע אויערן, גיך וואָרפן זיך פון איין זייט אויף דער צווייטער און פונקט ווי געפרעגט ביי מיר, אין וועמען הייס איך אים אײַנצוּבײַסן זיך... איך בין צוגעלאָפן צום פּליט און האָב דערזען העם וואָלף, וואָס איז געלאָפן פון יענער זייט הויף גלייך אויף מיר. ער איז צוגעלאָפן צום פּליט און איז אַרויפגעשפּרונ־גען אויף אים. איך האָב זיך אַ וואָרף געטאָן אין אַ זייט און באַלד אָנגעשטעלט די ביקס.

נאָר די ביקס האָט געמאַכט „טשיק" און האָט נישט אויס־געשאָסן. דער וואָלף האָט זיך ניט אָפּגעשטעלט און געלאָזט זיך לויפן מיט דער גאַס. מילטאָן און בולקע זיינען אים נאָכגעלאָפן. מילטאָן איז שוין געווען נאָענט פונעם וואָלף, נאָר, אַפּנים, מורא געהאַט צו כאַפּן אים, און בולקע, ווי שטאַרק ער האָט ניט געאַרבעט מיט זיינע קורצע פיסלעך, האָט ער דעם וואָלף דאָך ניט געקאָנט דעריאָגן. מיר זיינען זיי נאָכגעלאָפן, וויפיל מיר האָבן נאָר כוח געהאַט, אָבער סיי דער וואָלף, סיי די הינט זיינען גיך פאַרשוואונדן פון אונזערע אויגן. און ערשט ביים עק דאָרף לעבן גראָבן, האָבן מיר דערהערט אַ געביל, אַ קוויטש, און דורך דעם לבנהדיקן נעבל האָבן מיר דערזען אַ שטויב, דער־זען די הינט, וואָס האָבן זיך געראַנגלט מיטן וואָלף. אָבער ווען מיר זיינען צוגעלאָפן צום גראָבן, איז שוין דער וואָלף ניט געווען, און ביידע הינט זיינען געלאָפן צוריק מיט אויפגעהויבענע ווידלעך און צאָרנדיקע פּנימער. בולקע האָט געהעשעט און גע־שטופּט מיך מיטן קאָפּ, ער האָט, אַפּנים, געוואָלט עפּעס דערציילן, און נישט געקאָנט.

מיר האָבן באַטראַכט די הינט און ביי בולקען אויפן קאָפּ געפונען אַ קליינע וווּנד. ער האָט דעם וואָלף, אַפּנים, דעריאָגט לעבן דעם גראָבן, אָבער נישט באַוויזן צו פאַרהאַלטן אים: דער וואָלף האָט אים אַ ביס געטאָן און איז אַנטלאָפן. קיין גרויסער אומגליק, האָבן מיר דאַמאָלסט געטראַכט, איז דאָס ניט: די וווּנד איז אַ קליינע, זי וועט זיך גיך פאַרהיילן.

זיינען מיר געקומען צוריק צו מיין שטיבל, אָפּגעזעצט זיך און גענומען ריידן וועגן דער געשעעניש. איך האָב זיך גע־ערגערט, וואָס מיין ביקס האָט ניט אויסגעשאָסן, און האָב גע־טראַכט, אַז ווען די ביקס שיסט יאָ אויס, וואָלט דער וואָלף געוויס געבליבן אויפן אָרט. דער חבר מיינער האָט זיך געחידושט,

ווי אַזוי דער וואָלף האָט געקאָנט אַריינקריכן אין אַ הויף. אַן אַלטער קאָזאַק האָט געטענהט, אַז עס איז גאָר קיין חידוש ניט, ווייל ניט קיין וואָלף איז דאָ געווען, נאָר אַ מכשפה, וואָס האָט פאַרכישופט מיין ביקס. אַזוי זיינען מיר געזעסן און האָבן געשמועסט צווישן זיך. פּלוצים האָבן זיך די הינט אַ ריס גע-טאָן פונעם אָרט און מיר האָבן ווייטער דערזען דעם זעלבן וואָלף לעבן אונז. אויך דעם מאָל האָט ער פון אונזער געשריי אַזוי גיך זיך געלאָזט לויפן, אַז די הינט האָבן אים שוין ניט דעריאָגט.

דער אַלטער קאָזאַק איז שוין איצט געווען פעסט ביי זיך, אַז מיר האָבן געהאַט צו טאָן מיט אַ מכשפה.

און איך האָב אַ טראַכט געטאָן, אַז מן-הסתם איז דער וואָלף אַ משוגענער, ווייל איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזען און ניט געהערט, אַז אַ וואָלף זאָל זיך צוריק אומקערן צו מענטשן, נאָך דעם, ווי מען האָט אים דורכגעטריבן.

און איך האָב בולקען, אויף יעדן פאַל, אָנגעשאָטן פּול-ווער אויף דער ווונד און אונטערגעצונדן זי. דער פּולווער האָט אַ פלאַקער געטאָן און אויסגעברענט דעם קראַנקן אָרט.

איך האָב אויסגעברענט די ווונד מיט פּולווער, כדי אויס-צוברענען דעם משוגעת-שפּייעכץ. און דערביי האָב איך גע-טראַכט, אַז אויב דער שפּייעכץ האָט נישט באַוויזן אַריין אין בלוט, איז בולקע אַ געראַטעוועטער, טאָמער אָבער פאַר-קערט, איז זייער שלעכט, ווייל דער שפּייעכץ וועט זיך מיטן בלוט צעגיין איבערן גאַנצן לייב, און דאַמאָלסט איז בולקע פאַרפאַלן.

וואָס האָט זיך געטראָפן מיט בולקען אין פּיאַטיגאָרסק.

פון דעם קאָזאַקישן דאָרף בין איך ניט געפאָרן גלייך קיין רוסלאַנד. איך האָב זיך אָפּגעשטעלט אין פּיאַטיגאָרסק און דאָרט אָפּגעוווינט אַ חדשים צוויי. מילטאָנען האָב איך אַוועקגעשענקט איינעם אַ קאָזאַק, אַ יעגער, און בולקען מיטגענומען מיט זיך אין פּיאַטיגאָרסק.

פּיאַטיגאָרסק*) הייסט אַזוי דערפֿאַר, וואָס ער שטייט אויפֿן באַרג בעש-טאַו. בעש הייסט אויף טאַטעריש פֿינף. טאַו—באַרג. פֿון אונטער דעם באַרג פֿליסט אַ הייסע שוועבל-וואַסער. די וואַסער איז הייס, ממש זאָדיק, און איבערן אָרט, ווו די וואַסער רינט פֿון באַרג, שטייט שטענדיק אַ פּאַרע, ווי אויף אַ סאַמאָוואַר. די גאַנצע סביבה פֿון דער שטאָט זעט זייער פֿריי-לעך אויס. פֿון די בערג פֿליסן הייסע קוואַלן, אונטערן באַרג לויפֿט דאָס טייכל פּאָדקומאָק. אויפֿן באַרג וואַקסן וועלדער, אַרום און אַרום—פֿעלדער, און פֿון דערווייטנס זעען זיך שטענדיק אַרויס די קאַווקאַזער בערג. דער שניי אויף די בערג צעגייט קיינמאָל ניט, און זיי זײַנען שטענדיק ווייס, ווי צוקער. איין גרויסער באַרג, עלבּרוס, זעט זיך אין אַ שיינעם וועטער אַרויס פֿון אַלע זייטן, ווי אַ ווייסער היטל צוקער. אויף די הייסע קוואַלן קומט מען צו פֿאָרן היילן זיך. לעבן די קוואַלן זײַנען גע-מאַכט געוואָרן שטעלכנדלעך און ביידלעך, און אַרום און אַרום זײַנען צעוואָרפֿן גערטנער און דורכגעלייגט שטעגלעך. אין דער פֿרי שפּילט מוזיק, און דער עולם טרינקט וואַסער אָדער באָדט זיך און שפּאַצירט.

די שטאָט אַליין שטייט אויף אַ באַרג, און אונטערן באַרג ליגט די פֿאָרשטאָט. איך האָב געוווינט אין דער פֿאָרשטאָט אין אַ קליין הייזעלע. דאָס הייזל איז געשטאַנען אין אַ הויף, אונטערן פֿענסטער איז געווען אַ גערטנדל, און אין גערטנדל זײַנען געשטאַנען דער בעל-הביתטעס בינשטאָקן — נישט קיין קלעצער, ווי אין רוסלאַנד, נאָר קיילעכדיקע געפֿלאָכטענע קערב. די בינען זײַנען דאָרט אַזוי רואיק, אַז איך האָב געקאָנט מיט בולקען רואיק זיצן אין דער פֿרי צווישן די בינשטאָקן.

בולקע פֿלעגט זיך אַרומשפּאַצירן צווישן די בינשטאָקן, געחידושט זיך אויף די בינען, געשמעקט, צוגעהערט זיך, ווי זיי הודען, אָבער אַזוי פֿאָרזיכטיק אַרומגעגאַנגען לעבן זיי, אַז ער האָט זיי ניט געשטערט, און זיי האָבן אים ניט געשטעפּעט.

איינמאָל אין דער פֿרי בין איך געקומען צוריק פֿון די וואַסערן און זיך געזעצט אין גערטנדל טרינקען קאַווע. בולקע האָט זיך עפּעס געקראַצט אונטער די אויערן און געקלאַפּט דערבײַ מיטן האַלז-קייט. דער רעש האָט געשראָקן די בינען

*) פּיאַטיגאָרסק — פֿינף בערגיקער.

און איך האָב אַראָפּגענומען פון בולקען דעם האַלז-קייט. שפּעטער אַ ביסל האָב איך דערהערט בּאַרג אַראָפּ פון שטאָט עפּעס אַ מאָדנעם שרעקלעכן רעש. הינט האָבן געבילט, געהײלט, געקוויטשעט, מענטשן האָבן געשריען, און דער רעש האָט זיך אַראָפּגעלאָזט בּאַרג אַראָפּ און איז צוגעקומען אַלץ נעענטער און נעענטער צו דער פאַרשטאָט. בולקע האָט זיך אויפגעהערט צו קראַצן, אײַנגעמאָסטעט זײַן ברייטן קאָפּ מיט די ווײַסע ציין צווישן די ווײַסע פאָדערשטע פיסלעך, אויסגעלייגט באַקוועם זײַן צונג, און איז זיך געלאָזן געלעגן לעבן מיר. ווען ער האָט דערהערט דעם רעש, האָט ער פונקט ווי פאַרשטאַנען, וואָס דאָס הייסט, אָנגעשטעלט די אויערן, באַוויזן די ציין, אַ שפּרונג געטאָן און אָנגעהויבן צו בילן. דער רעש האָט זיך דערנענטערט, עס האָט זיך געדאַכט, אַז עס הײלן, קוויטשען און בילן אַלע הינט פון דער גאַנצער שטאָט. איך בין אַרויס צום טויער אַ קוק טאָן און די בעל-הביתטע פון מײַן שטוב איז אויך צוגעגאַנגען. איך האָב זי געפרעגט: „וואָס איז דאָס?“ האָט זי מיר געענטפערט: „דאָס גייען אַרום די אַרעסטאַנטן פון דער תּפיסה און זיי שלאָגן די הינט. עס איז געוואָרן אַ פאַרפלייצונג פון הינט, און די שטאָט-מאַכט האָט געהייסן אויסהרגענען אַלע הינט פון דער שטאָט“.

— וואָס הייסט, וועט מען בולקען אויך הרגענען, אויב מען וועט אים פאַקן?

— ניין, די הינט מיט האַלז-קייטן, הייסט מען ניט טשעפּען.

אין דער זעלבער צײַט, וואָס איך האָב גערעדט, זײַנען די הינטשלעגער שוין צוגעגאַנגען צו אונזער הויף.

פאָראויס זײַנען געגאַנגען זעלנער, אונטן פיר אַרעסטאַנטן אין קייטן. און דאָ האָט זיך בולקע האַסטיק אַ וואָרף געטאָן אויף איינעם פון די אַרעסטאַנטן. איך האָב זיך דערמאָנט, אַז ער האָט ניט אויף זיך דעם האַלז-קייט און האָב אַ געשריי געטאָן: „בולקע, צוריק!“ אויך צו די אַרעסטאַנטן האָב איך געשריען זיי זאָלן ניט טשעפּען בולקען. אָבער ווען דער אַרעסטאַנט האָט דערזען בולקען, האָט ער אים געשיקט אָנגעכאַפּט מיט אַן אײַזערנעם האַטשעק פאַרן פיסל. בולקע האָט זיך אַ לאָז געטאָן אויף צוריק, אָבער דער אַרעסטאַנט האָט אים געשלעפּט צו זיך. די סכּנה איז געווען גרויס, אָבער בולקע

האָט זיך אַ ריס געטאָן, די הויט אויפן פוס האָט זיך דורכגעריסן און, מיט אַן אונטערגעבייגטן ווײדל, מיט אַ רויטער וווּנד אויפן פוס, איז ער האַסטיק אַרײַנגעפלויגן דורך דער פאָרטקע אין שטוב אַרײַן און האָט זיך פאַרשטעקט אונטער מײַן בעט.

גראַטעוועט האָט ער זיך מיט דעם, וואָס זײַן הויט איז דורכגעריסן געוואָרן אויף דורך און דורך אין יענעם אָרט, ווו דער האַטשעק האָט געשטעקט.

דער סוף פון בולקען און מילטאָנען.

דער סוף פון בולקען און מילטאָנען איז געקומען אין אײן און דערזעלבער צײַט. דער אַלטער קאָזאַק האָט ניט געוואוסט ווי צו באַגײן זיך מיט מילטאָנען. אָנשטאָט דעם ער זאָל אים נעמען אויף אַ פויגל-יאַגד, האָט ער אים גענומען פירן אויף ווילדע חזירים. אין דעם זעלבן האַרבסט האָט אים אַ ווילדער חזיר אויפגעטרענט דעם בויך. קײנער האָט נישט געקאָנט אים פאַרנײען, און מילטאָן איז געפגרט. בולקע האָט אויך ניט לאַנג געלעבט נאָך דעם, ווי ער האָט זיך גראַטעוועט פון די הינטשלעגער. אין אַ קורצער צײַט אַרום איז ער געוואָרן זײער אומעטיק, און גענומען לעקן אַלץ, וואָס עס איז אים נאָר געקומען אונטערן צונג; ער האָט מיר געלעקט די הענט, נאָר נישט אַזוי ווי פריער, בשעת ער האָט זיי געצערטלט. ער האָט לאַנג געלעקט און שטאַרק אָנגעקוועטשט מיטן צונג, און שפעטער אָנגעהויבן אַרײַנצוכאַפּן מײַן האַנט אין די צײן אַרײַן. עס האָט אים, אַפנים, געצויגן אַ ביס צו טאָן די האַנט, אָבער ער האָט זיך אײַנגעהאַלטן. איך האָב אים אויפגעהערט צו געבן מײַן האַנט. דאַמאָלסט האָט ער גענומען לעקן און שפעטער בײַסן די שטיוול אָדער די פיסלעך פון דעם טיש. אַזוי האָט געדויערט צוויי טעג, אויפן דריטן טאָג איז ער פאַרפאַלן געוואָרן, און קײנער האָט שוין ניט געזען און ניט געהערט פון זײַם.

עס איז געווען אויסגעשלאָסן מען זאָל אים צוגובענען, אָדער ער זאָל אַוועקגײן אַלײן, און געטראָפן האָט זיך די מעשה אַ וואָכן זעקס נאָך דעם, ווי דער וואָלף האָט אים אַ ביס געטאָן. הײסט דאָס, דער וואָלף איז אין דער אמתן געווען אַ משוגענער. בולקע איז משוגע געוואָרן און איז אַוועק. ער איז קראַנק

געוואָרן אויף דער קרענק, וואָס הייסט אויפן יעגער=לשון „סעטשקאַ" (שטילער הונט=משוגעת). מען זאָגט, אַז דער משוגעת באַשטייט אין דעם, וואָס ביי אַ משוגענער חיה מאַכן זיך אין האַלז קראַמפּן. די משוגענע חיות ווילן טרינקען און קאָנען ניט, מחמת פון וואַסער ווערן די קראַמפּן נאָך שטאַרקער. דעמאָלסט ווערן זיי פון ווייטאָג און דורשט אויסער זיך און זיי הייבן אָן צו בייסן. אויך ביי בולקען האָבן זיך, אַפּנים, אָנגעהויבן די קראַמפּן, בשעת ער האָט פריער געלעקט און שפּעטער געביסן מיין האַנט און דאָס פּיסל פון טיש.

איך בין אויסגעפאָרן די גאַנצע געגנט און געזוכט בולקען, אָבער איך האָב ניט געקאָנט דערגיין, ווו האָט ער זיך אַהינגעטאָן, און ווי אַזוי איז ער געפּגרט. ווען ער וואָלט אַרומגעלאָפן און געביסן זיך, ווי דער שטייגער איז פון משוגענע הינט, וואָלט איך וועגן אים געהערט. ער האָט זיך, ווייזט אויס, פאַרקליבן אין אַ וויסטן אָרט און דאָרט געשטאָרבן אַליין. די יעגער זאָגן, אַז ווען מיט אַ קלוגן הונט מאַכט זיך דער שטילער משוגעת, אַנטלויפט ער אין די פעלדער אָדער וועלדער, און זוכט דאָרט די גראָז, וואָס ער דאַרף, וואַלגערט זיך אויס אין די טויען און היילט זיך אַליין. בולקע, אַפּנים, האָט זיך ניט געקאָנט אויסהיילן. ער האָט זיך ניט אומגעקערט צוריק און איז פאַרלאָרן געגאַנגען.

דער גרויער האָז.

אַ גרויער האָז האָט זיך ווינטער=צייט געלעבט לעבן אַ דאָרף. ווען עס איז געקומען די נאַכט, האָט ער אויפגעשטעלט איין אויער, זיך צוגעהערט, שפּעטער דעם צווייטן אויפגעשטעלט, אַ פיר געטאָן מיט די וואָנסעס, אַ צי געטאָן דעם אָטעם און זיך צוגעזעצט אויף די הינטערשטע פיסלעך. שפּעטער האָט ער אַ שפּרונג געטאָן איבערן טיפן שניי איינמאָל און צווייטמאָל, וויטער זיך געזעצט אויף די הינטערשטע פיסלעך און גענומען אַרומקוקן זיך. אַרום און אַרום איז גאָרנישט ניט געווען צו זען, אַחוץ שניי. דער שניי איז געלעגן כוואַליעס=וויז און געבלינצלט, ווי צוקער. איבערן האָז קאָפּ איז געשטאַנען אַ פראָסטיקער נעבל און דורכן נעבל האָבן אַרויסגעקוקט גרויסע, גרעלע שטערן.

דער האָז האָט גערדאַפּט איבערגיין דעם ברייטן שליאַך, כדי קומען צום באַקאַנטן שייער. און פון ברייטן שליאַך האָט זיך געלאָזט הערן ווי עס ריפּען שליטנס, הירזשען פערד און סקריפּען די שליטנס־געזעצן.

דער האָז האָט זיך אָפּגעשטעלט ביים וועג. לעבן די שליטנס האָבן געשפּאַנט דאָרפסלייט מיט אויפגעשטעלטע קעלנער. זייערע פנימער האָבן זיך קוים אָנגעזען. די בערד, די וואָנסעס, די וויעס זיינען געווען ווייס פון פראָסט. פון די מיילער און נעזער איז געגאַנגען אַ פּאַרע. די פערד זייערע זיינען געווען שווייסיקע, און צום שוויים איז צוגעשטאַנען אַ געפריר. די פערד האָבן זיך געשטופּט אין דעם געשפּאַנעכץ, געטוקט זיך און ווייטער אַרויסגעשוומען פון די שניי־גריבער. די פוערים האָבן דעריאָגט, איבערגעיאָגט די פערד און געשלאָגן זיי מיט די בייטשן. צוויי אַלטע האָבן געשפּאַנט איינער לעבן צווייטן, און איינער האָט דעם צווייטן דערציילט, ווי מען האָט ביי אים צוגעגנבעט אַ פערד.

ווען די פורן זיינען פאַרבייגעפאָרן, איז דער האָז איבערגעשפּרונגען דעם וועג און זיך גרינג געלאָזט צום שייער. אַ הינטל פון די פורן האָט דערזען דעם האָז. ער האָט זיך צעבילט און זיך אַ וואָרף געטאָן נאָך אים. דער האָז האָט גענומען שפּרינגען איבער די בערגלעך שניי צום שייער צו; דעם האָז האָבן די בערגלעך שניי פאַרהאַלטן, אָבער דער הונט איז שוין אויפן צענטן שפּרונג פאַרגרוזניעט געוואָרן אין שניי און האָט זיך אָפּגעשטעלט. דאַמאָלסט האָט זיך דער האָז אויך אָפּגעשטעלט, געזעסן אַ ביסל אויף די הינטערשטע פיסלעך און שטילערהייט זיך ווייטער געלאָזט צום שייער צו. אויפן וועג האָט ער באַגעגנט צוויי האָזן. זיי האָבן גיגעסן פונעם פאַרווייטס און האָבן זיך געשפּילט צווישן זיך. האָט דער האָז אַ ווײַלע זיך געשפּילט מיט די חברים, געגראָבן מיט זיי דעם פראָסטיקן שניי, פאַרזוכט פון דעם ווינטער־קאָרן און איז אַוועק ווייטער. אין דאָרף איז אַלץ געווען שטיל, דאָס ליכט אויסגעלאָשן און אין גאַס האָט זיך נאָר געהערט, ווי עס וויינט אַ קינד אין אַ שטוב און די קלעצער פון די שטוב־ווענט קראַכן פון פראָסט. דער האָז איז געקומען אין שייער און דאָרט געפונען זיינע חברים. ער האָט זיך דאָרט אויפן אויפגעראַמטן פלאַך פונעם

שייער אַ ווײַלע געשפּילט זיך מיט זיי און אַ ביסל האָבער פון דעם אָנגעהויבענעם הויפן געגעסן. שפּעטער האָט ער אַרויפגעקלע־טערט אויפן דאַך, וואָס איז געווען פאַרשאָטן מיט שניי, פון דאָרטן אַראָפּגעשפּרונגען צום אָרט וווּ מען טריקנט דעם קאָרן, און דורכן פּליט אַוועק צוריק צו זײַן גראָבן. אויף מזרח־זייט האָט שוין אָנגעהויבן שאַרײַען אויף טאָג, אַ טייל שטערן האָבן זיך באַהאַלטן, און דער פּראַסטיקער נעבל האָט זיך נאָך גע־דיכטער אויפגעהויבן איבער דער ערד. אין דעם נאָענטן דאָרף זײַנען אויפגעשטאַנען די ווײַבער און זײַנען געגאַנגען נאָך וואַסער, פּויערים האָבן געטראָגן שפּײַז פון די שייערס, קינדער האָבן געשריִען און געוויינט. איבערן שליאַך האָבן זיך איצט נאָך מער פורן געצויגן, און די דאָרפסלײַט האָבן צווישן זיך העכער גערעדט.

דער האָז איז אַריבערגעשפּרונגען דעם וועג, צוגעקומען צו זײַן אַלטער לאָך, אויסגעקליבן אַ העכערן אָרט, צעגראָבן דעם שניי, געלייגט זיך מיטן הינטן אין דער נײַער לאָך, אײַנגעמאָס־טעט זײַנע אויערן אויף דער פּלייצע און איז מיט אָפענע אויגן אַנטשלאָפן געוואָרן.

דער הושענא־בוים.

פּסח־צײַט איז אַ פּויער אַרויס אַ קוק טאָן, צי די ערד איז שוין אָפּגעגאַנגען.

ער איז געקומען אין גאָרטן און מיט אַן אײַזערנעם שטעקן גענומען פּרוּוון די ערד. די ערד איז ווייך געוואָרן. איז דער פּויער אַוועק אין וואַלד, און אין וואַלד האָבן זיך שוין אויף דעם הושענא־בוים אָנגעבלאָזט קנאָספּן. האָט דער פּויער אַ טראַכט געטאָן: „לאָמיר פאַרפלאַנצן די הושענאָס אַרום מײַן גאָרטן; ווען זיי וועלן אויסוואַקסן—וועלן זיי זײַן פאַר מײַן גאָרטן אַ שוץ!" און ער האָט גענומען די האַק, אָנגעהאַקט אַ צענדליק הושענא־צווײַגן, פאַרשפּיצט מיט אַן אײַזן זייערע גראָבע עקן און אַרײַנגעשטעקט זיי אין דער ערד.

האָבן אַלע הושענאָס אַרויסגעלאָזט שפּראָצן —, אַרויף צו מיט בלעטער און אויך אַראָפּ, אונטער דער ערד, האָבן זיי אַרויסגעלאָזט פּונקט אַזוינע שפּראָצן אָנשטאָט וואָרצלען. אײניקע

פֿון זיי האָבן זיך גוט פֿאַרטשעפּעט אין דער ערד און זיך אָנגענומען, אָבער אַנדערע האָבן דאָס געמאַכט אומגעשיקט,—זיינען זיי פֿאַרשטאָרבן געוואָרן און זיינען אומגעפֿאַלן.

צו האַרבסט צו האָט זיך דער פֿויער געפֿרייט מיט זיינע הושענאס: זעקס שטיק האָבן זיך אָנגענומען. אויפֿן צווייטן פֿרילינג האָבן שעפּסן אַרומגעביסן פֿיר הושענאס, און עס זיינען געבליבן נאָר צוויי. אויפֿן דריטן פֿרילינג האָבן די שעפּסן די צוויי הושענאס אויך אַרומגעריסן. איינע פֿון זיי איז פֿאַרלוירן געגאַנגען, און די צווייטע איז דאָס בייגעקומען, גענומען איינוואָרצלען זיך און האָט זיך שטאַרק צעוואַקסן. פֿרילינגס=צייט האָבן די בינען שטאַרק געהודעט אויף דער הושענא. מזנותווייזן פֿלעגן זיך די בינען זעצן אויף דעם בוים, און די דאָרפֿסלייט האָבן שפּעטער פֿון דעם בוים געשאַרט דעם האָניק. די דאָרפֿסלייט האָבן אָפֿט איבערגעביסן און געשלאָפֿן אונטער דער הושענא, און די חברה קליינוואַרג זיינען געקראָכן אויף איר און אָפּגעבראָכן פֿון איר ריטלעך.

דער פֿויער, וואָס האָט די הושענא פֿאַרזעצט, איז שוין לאַנג געשטאָרבן, און זי איז זיך געוואַקסן. דעם פֿויערס עלטערער זון האָט צוויי מאָל אַ־אָפּגעהאַקט פֿון איר די צווייגן און געהייצט מיט זיי, נאָר די הושענא האָט ניט אויפֿגעהערט צו וואַקסן. האַקט מען זי אַרום, מען מאַכט פֿון איר אַ קלעצל, און זי לאָזט צו פֿרילינג צו ווייטער אַרויס צווייגן, וואָס זיינען אַפֿילו דינער, אָבער דערפֿאַר צוויי מאָל גרעסער ווי אַמאָל און זעען אויס ווי אַ פּאַסמע האָר ביי אַ לאָשאַקל.

אויך ביי דעם עלטערן זון האָט זיך זיין בעל=הבתישקייט פֿאַרענדיקט, און דער דאָרף איז וויסט געוואָרן, אָבער די הושענא איז זיך אַלץ געוואַקסן אויפֿן פֿרייען פֿעלד. פֿרעמדע פֿויערים זיינען געקומען צו איר, געהאַקט זי — זי האָט געהאַלטן אין איין וואַקסן. אַ דונער האָט די הושענא געטראָפֿן; זי איז אָפּגעקומען מיט די זייטיקע צווייגן און ווייטער געוואַקסן, ווייטער געבליט. איין פֿויער האָט זי געוואָלט אָפּהאַקן אויף אַ קלאָץ, אָבער געלאָזט אין מיטן: שוין שטאַרק פֿויל איז זי געווען. שפּעטער איז די הושענא געפֿאַלן אויף אַ זייט און האָט זיך נאָר מיט איין זייט געהאַלטן, אָבער אַלץ געוואַקסן, און פֿון

יאָר צו יאָר זיינען געקומען צו פליען בינען אַרומשאַרן פון אירע בלומען דאָס בליעבק.

און איינמאָל אין פריען פרילינג האָבן זיך אונטער דער הושענא צונויפגעקליבן אַ חברה ייִנגלעך היטן פערד. עס איז געוואָרן זיי קאַלט, האָבן זיי געוואָלט מאַכן אַ פייער, און צוליב דעם צונויפגעקליבן טרוקענע צווייגן, שטרוי און פּאַשינע. איינער איז אַרויפגעקראָכן אויף דער הושענא און אָנגעבראָכן צווייגן פון איר. דאָס האָלץ האָבן זיי אַריינגעלייגט אין בוים-חלל און גע-מאַכט פייער. האָט די הושענא גענומען צישען און דער זאַפט אירער זידן, עס איז אַוועק אַ רויך און דאָ און דאָרט האָט זיך באַוויזן אַ פלאַם; איר גאַנצע אינווייניקס איז שוואַרץ גע-וואָרן. די יונגע שפּראָצן האָבן זיך איינגעקאָרטשעט, די קווייטן פאַרוועלקט. די חברה האָבן די פערד אַוועקגעטריבן אַהיים, און די אָפּגעברענטע הושענא איז זיך געבליבן איינע אַליין אין פעלד. איז געקומען צופליגן אַ שוואַרצע קראָ, אַנידערגעזעצט זיך אויף דעם בוים און האָט זיך צעשריען: „נו, וואָס, געפּגרט, אַלטע קאָמשערע? שוין לאַנג צייט געווען".

גאָט ווייסט דעם אמת, אָבער נישט באַלד ווייזט ער אים.

אין דער שטאָט וולאַדימיר האָט זיך געלעבט אַ יונגער בוחר מיטן נאָמען אַקסיענאָוו. ער האָט פאַרמאָגט צוויי קראָמען מיט אַ שטוב.

אַקסיענאָוו איז געווען אַ העלער, געקרייזלטער, אַ שיינער, ווייער אַ פריילעכער, און ער האָט שיין זינגען געקאָנט. אין זיינע יונגע יאָרן האָט אַקסיענאָוו אַ סך געשיכּורט. ווען ער פלעגט זיך אָנטרינקען—האָט ער שטאַרק געווילדעוועט, אָבער פון זינט ער האָט חתונה געהאַט, האָט ער אויפגעהערט צו טרינקען, סיידן גאָר, גאָר זעלטן אַמאָל.

איינמאָל זומער האָט זיך אַקסיענאָוו געלאָזט אויף אַ יריד אין דער שטאָט ניזשני. ווען ער האָט גענומען געזעגענען זיך מיט דער משפחה, האָט זיך זיין ווייב אָנגערופן צו אים:

— איוואַן דמיטריטש, פאָר איצט ניט. איך האָב וועגן דיר אַ שלעכטן חלום געהאַט.

אַקסיענאָוו האָט זיך צעלאַכט און זאָגט:

— דו האָסט, אַפּנים, מורא איך זאָל זיך ניט פאַרהוליען אויפן יריד?

די ווייב האָט געזאָגט:

— איך ווייס אַליין ניט, פאַרוואָס איך האָב מורא, אָבער דער חלום איז ניט געווען קיין גוטער. עס האָט זיך מיר געחלומט, אַז דו קומסט פון שטאָט, נעמסט אַראָפּ דאָס היטל און איך דערזע: דער גאַנצער קאָפּ איז ביי דיר גרוי.

אַקסיענאָוו האָט געלאַכט:

— נו, דאָס איז צו גוטנס. אָט וועסטו זען, איך וועל אַ סך פאַרדינען און וועל דיר טייערע מתנות ברענגען.

ער האָט זיך געזעגנט מיט זיין משפחה און איז אַוועקגעפאָרן.

אין מיטן וועג האָט ער זיך געטראָפן מיט זיינעם אַ באַקאַנטן סוחר, און צוזאַמען מיט אים אָפּגעשטעלט זיך אויף נאַכט אין אַן אַכסניה. זיי האָבן אָפּגעטרונקען טיי און האָבן זיך געלייגט שלאָפן אין צוויי שכנישע צימערן. אַקסיענאָוו האָט ניט ליב געהאַט לאַנג צו שלאָפן; אינמיטן נאַכט האָט ער זיך אויפגעכאַפּט, האָט אויפגעוועקט דעם אָנטרייבער און האָט אים געהייסן שפּאַנען, כדי עס זאָל זיין גרינגער צו פאָרן אין דער קיל. שפּעטער איז ער דורך דער הינטערשטער טיר אַריין צום בעל-הבית פון דער אַכסניה, האָט אים באַצאָלט, וואָס עס איז אים געקומען און איז אַוועקגעפאָרן.

אָפּגעפאָרן אַ ווערסט פערציק, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט אין אַ צווייטער אַכסניה, אָנגעהאָדעוועט די פערד און האָט זיך אָפּגערוט אַ ביסל. צו מיטאָג-צייט איז ער אַרויס אויפן גאַניק, געהייסן שטעלן דעם סאַמאָוואַר, אַרויסגענומען זיין גיטאַרע און אָנגעהויבן צו שפּילן. פּלוצים פאָרן אָן צום הויף דריי פערד מיט גלעקלעך, פון דער כורל שפּרינגט אַרויס אַ מענטש מיט אַ קנעפּל און מיט אים צוויי זעלנער. דער פרעמדער מענטש האָט זיך גלייך אַ לאָז געטאָן צו אַקסיענאָוון און פרעגט אים: „ווער? פון וואַנען?" אַקסיענאָוו האָט אים געענטפערט, און שפּעטער האָט ער אים פאָרגעלייגט: „אפשר וועט איר מיט מיר אַ גלעזל טיי אויסטרינקען?"

אָבער דער מענטש שטייט ניט אָפּ פון אים מיט זיינע

קשיות: „ווי האָט ער גענעבטיקט די פּאַריקע נאַכט? אַליין, צי מיט אַ סוחר? האָט ער אינדערפרי דעם סוחר געזען? פאַרוואָס איז ער אַזוי פרי אַרויסגעפאָרן?" אַקסיענאָוו האָט זיך פאַרחידושט, וואָס מען פרעגט אים אַזוי אויס; האָט ער דערציילט, ווי די מעשה איז געווען, און שפּעטער געפרעגט: „אָבער וואָס פרעגט איר מיך עפּעס אַזוי אויס? איך בין דאָך ניט קיין גנב, אָדער אַ מין גזלן דאָרט. איך פאָר זיך צוליב מיינע געשעפטן, און ניטאָ וואָס מיך אויסצופרעגן".

דאַמאָלסט האָט דער מענטש אַ רוף געטאָן די זעלנער און געזאָגט:

— איך בין — אַ פּאָליציי־מאַן. איך פרעג דיך אויס, ווייל מען האָט דעם סוחר, מיט וועלכן דו האָסט צוזאַמען גענעבטיקט, געפונען אַ דערהרגעטן. דו ווייז נאָר דיינע זאַכן, און איר באַזוכט אים.

זיינען זיי אַריין אין שטוב, גענומען זיינע פּעקלעך, פונאַנדערגעבונדן זיי און אָנגעהויבן צו זוכן. פּלוצים האָט דער פּאָליציי־מאַן אַרויסגענומען פון זאַק אַ מעסערל און האָט זיך צעשריען:

— וועמעס איז דאָס מעסערל?

אַקסיענאָוו האָט צוגעקוקט, ווי מען באַזוכט זיינע זאַכן. פּלוצים זעט ער, ווי מען שלעפּט אַרויס פון זיין זאַק אַ מעסערל, און דאָס מעסערל איז אינגאַנצן אויסגעשמירט אין בלוט. אַקסיענאָוו האָט זיך שטאַרק דערשראָקן.

— און וואָס איז דאָס פאַר אַ בלוט אויפן מעסער?

אַקסיענאָוו האָט געוואָלט ענטפערן, אָבער ער האָט נישט געקאָנט אויסריידן קיין וואָרט.

— איך... איך ווייס ניט... איך... דער מעסער... איך... ניט מיינער.

דאַמאָלסט האָט דער פּאָליציי־מאַן געזאָגט:

— מען האָט דעם סוחר אינדערפרי געפונען אַ דערשטאָכענעם אין בעט. נאָר דו האָסט דאָס געקאָנט טאָן. די שטוב איז געווען פון אינווייניק פאַרשפּאַרט. און קיינער איז אין שטוב חוץ דיר ניט געווען. און אָט איז נאָך דאָס פאַרבלוטיקט מעסערל ביי דיר אין זאַק אויך, און אויסער דעם זאָגט שוין דער פּנים דיינער אויס דעם אמת. דערצייל, ווי אַזוי האָסטו אים

געהרגעט און וויפיל האָסטו ביי אים צוגערויבט געלט?

אַקסיענאָוו האָט זיך געשוואָרן, אַז ער איז גאָט די נשמה שולדיק, אַז ער האָט דעם סוחר, נאָך דעם, ווי ער האָט מיט אים צוזאַמען געטרונקען טיי, שוין מער ניט געזען, אַז ער האָט נאָר ביי זיך זיין אייגן געלט 8.000 ר., און אַז דאָס מעסערל איז ניט זיינס. אָבער זיין קול האָט בשעת מעשה געציטערט, דער פנים איז געווען בלאַס, און ער האָט זיך פון שרעק געטרייסלט, ווי אַן אמתער שולדיקער.

דער פּאָליציי-מאַן האָט צוגערופן די זעלנער, געהייסן בינדן אַקסיענאָוון און אַרויפזעצן אים אויפן וואָגן. ווען מען האָט אים מיט געבונדענע פיס אַרויפגעוואַלגערט אויפן וואָגן, האָט זיך אַקסיענאָוו איבערגעצלמט און האָט זיך צעוויינט. מען האָט ביי אַקסיענאָוון צוגענומען די זאַכן, דאָס געלט, און אים אַליין אַוועקגעשיקט אין אַ תפיסה, וואָס אין דער נאָענטסטער שטאָט. מען האָט געשיקט קיין וולאַדימיר נאָך ידיעות וועגן אַקסיענאָוון. אַלע סוחרים און וולאַדימירער איינוווינער האָבן עדות געזאָגט, אַז אין די יונגע יאָרן האָט אַקסיענאָוו אמת געשיכורט און געהוליעט, אָבער אַ מענטש איז ער שטענדיק געווען אַ לייטישער. דאַמאָלסט האָט מען אים גענומען משפטן. מען האָט אים באַשולדיקט אין דעם, אַז ער האָט געהרגעט דעם ריאַזאַנער סוחר און צוגעגנבעט ביי אים 20.000 רובל געלט.

זיין ווייב האָט זיך ממש דאָס לעבן גענומען, זי האָט גאָרניט געוווסט, וואָס צו טראַכטן. די קינדער זיינען אַלע וויער קליינע געווען, און איינער נאָך ביי דער ברוסט אַפילו. האָט זי זיי אַלע גענומען מיט זיך און אַוועקגעפירט אין יענער שטאָט, וו דער מאַן איז געזעסן אין תפיסה. לכתחילה האָט מען זי ניט געוואָלט צולאָזן צו אים, אָבער זי האָט אַזוי לאַנג געבעטן די מאַכטהאָבער, ביז מען האָט זי געבראַכט צו פירן צום מאַן. און ווען זי האָט אים דערזען אין דעם אַרעסטאַנטסקן הילך, אין קייטן געשמידט, צוזאַמען מיט די גזלנים, איז זי אַ פאַל געטאָן אויף דער ערד און לאַנג נישט געקאָנט קומען צו זיך. שפּעטער האָט זי אויסגעשטעלט אַלע קינדער אַרום זיך, צוגעזעצט זיך צו אים, גענומען דערציילן אים וועגן די שטוב-זאַכן און פונאַנדערפרעגן אים וועגן דעם אומגליק. ער האָט איר אַלץ דערציילט. זי האָט געזאָגט:

— וואָס זשע טוט מען איצט?

ער האָט געענטפערט:

מען דאַרף בעטן דעם קיסר. מען וועט דאָך ניט לאָזן פאַלן אַן אומשולדיקן.

די ווייב האָט געזאָגט, אַז זי האָט שוין דערלאַנגט אַ ביטע צום קיסר, אָבער די ביטע איז צו אים ניט דערגאַנגען. אַקסיענאָוו האָט גאָרנישט געזאָגט און נאָר אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. דאַמאָלסט האָט זיך די ווייב אָנגערופן:

— נישט אומזיסט האָט זיך מיר געחלומט, געדענקסט, אַז דו ביסט גרוי געוואָרן. אַט ביסטו אויף דער וואָר שוין פון צרות גרוי. נישט באַדאַרפסט טאַקע דאַמאָלסט פאָרן.

און זי האָט גענומען גלעטן זיינע האָר און האָט זיך אָנגערופן:

— וואניע, האַרציקער פריינד מיינער, דער ווייב מעגסטו דאָך דעם אמת זאָגן, דו ביסט ניט שולדיק?

אַקסיענאָוו האָט נאָר געזאָגט: „אויך דו האָסט דאָס געקאָנט טראַכטן אויף מיר!" שפּעטער האָט ער זיך פאַרשטעלט דעם פּנים מיט די הענט און זיך צעוויינט. באַלד איז געקומען אַ זעלנער און געזאָגט, אַז די ווייב מיט די קינדער מוזן שוין אַוועקגיין, און אַקסיענאָוו האָט זיך צום לעצטן מאָל געזעגנט מיט זיין משפּחה.

ווען די ווייב איז אַוועק, האָט אַקסיענאָוו גענומען איבערקלייבן אין זכרון אַלע פּרטים פון זייער געשפּרעך. און ווי נאָר ער האָט זיך דערמאָנט, אַז אַפילו זיין אייגן ווייב האָט אים געקאָנט חושד זיין, געקאָנט אים פרעגן, צי ער האָט דעם סוחר געהרגעט, האָט ער צו זיך אַליין געזאָגט: „אַפּנים, אַז גאָט אַליין ווייסט נאָר דעם אמת, ווייטער קיינער ניט, און נאָר ביי אים דאַרף מען בעטן רחמים, און נאָר ער קאָן זיך אויף מיר דערבאַרימען". און פון יענעם מאָל אָן האָט אַקסיענאָוו אויפגעהערט צו דערלאַנגען ביטעס, אויפגעהערט צו האָפן און נאָר מתפּלל געווען.

דער פּסק-דין אויף אַקסיענאָוון איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס מען האָט אים געדאַרפט באַשטראָפן מיט בייטש-שמיץ און פאַרשיקן אויף קאַטאָרגע. און אַזוי האָט מען געטאָן.

מען האָט אים געשמיסן מיט בייטשן און שפּעטער, ווען

די וואנדן פון די שמיץ האָבן זיך פארהיילט, האָט מען אים, צוזאמען מיט אנדערע קאטאָרושאנער, אוועקגעטריבן קיין סיביר.

אין סיביר, אויף דער קאטאָרגע, האָט אקסיענאָוו אָפּגעלעבט 26 יאָר. די האָר פון זיין קאָפּ זיינען געוואָרן ווייס, ווי שניי, און עס איז ביי אים אָפּגעוואקסן א לאנגע, שמאָלע גרויע באָרד. זיין גאנצע פרייליכקייט איז נעלם געוואָרן. ער איז געוואָרן איינגעהויקערט, האָט שטיל ארומגעשפאנט, ווייניק גערעדט, קיינמאָל נישט געלאכט. און זייער אָפט מתפלל געווען פאר גאָט.

אקסיענאָוו האָט זיך אין תפיסה אויסגעלערנט צו נייען שטיוול און אויף די פארדינטע געלט האָט ער זיך געקויפט הייליקע ספרים, און בשעת עס איז געווען ליכטיק אין תפיסה אריינגעקוקט אין זיי. אין די יום-טובים איז ער געגאנגען אין תפיסה-קלויסטער, געזאָגט דאָרט תהלים און געדאוונט ביים עמוד; די שטים איז ביי אים נאָך אלץ געווען א גוטע. די תפיסה-מאכט האָט אקסיענאָוון ליב געהאט פאר זיין שטילקייט. אויך די תפיסה-חברים האָבן זיך צו אים באצויגן מיט גרויס דרך-ארץ און גערופן אים „זיידע" און „הייליקער מענטש". ווען מען האָט געדארפט עפעס פועלן ביי דער תפיסה-מאכט, האָט מען די בקשה שטענדיק געשיקט דורך אקסיענאָוון, און ווען די קאטאָרושאנער פלעגן זיך צעקריגן צווישן זיך, זיינען זיי שטענדיק געקומען צו אקסיענאָוון לאָדן זיך.

פון דער היים האָט קיינער אקסיענאָוון נישט געשריבן קיין בריוו, און ער האָט ניט געוואוסט, צי זיין ווייב און קינדער לעבן נאָך.

איינמאָל האָט מען געבראכט צו פירן אויף דער קאטאָרגע א נייע גרופע מענטשן. פארנאכט האָבן אלע אלטע קאטאָרושאנער ארומגערינגלט די ניי-אָנגעקומענע און גענומען זיך פונאנדערפרעגן ביי זיי, ווער פון וועלכער שטאָט אָדער דאָרף איז, און ווער פאר וועלכע מעשים. אקסיענאָוו האָט זיך אויך צוגעזעצט אויף די ברעטער לעבן די ניי-אָנגעקומענע, און מיט אראָפּגעלאָזטע אויגן געהערט, וואָס יעדערער פון זיי דערציילט.

איינער פון די ניי-אָנגעקומענע איז געווען א הויכער, געזונטער זקן פון א יאָר 60, מיט א גרויער אונטערגעשאָרענער

באָרד. ער האָט דערציילט, פֿאַרוואָס מען האָט אים גענומען. ער האָט געזאָגט:

— אַזוי איז, ברידערלעך, אומזיסט און אומנישט האָט מען מיך אַהער פֿאַרשיקט. איך האָב ביי אַ בעל=עגלה דעם פֿערד פֿון דעם שליטן אָפּגעבונדן, געכאַפּט, שרייט מען: צוגעגנבעט. און איך זאָג: איך האָב נאָר געוואָלט גיכער דערפֿאָרן,— האָב איך דאָס פֿערד אָפּגעלאָזט. און דער בעל=עגלה איז גראָד מיינער אַ פֿריינד. אָרדנונג, זאָג איך. ניין, טענהן זיי, צוגעגנבעט. און דאָס ווייסן זיי ניט, וואָס און ווו צוגעגנבעט. געווען מעשים, אפֿשר האָב איך שוין לאַנג באַדאַרפֿט דאָ זיין, אָבער זיי האָבן מיך נישט געכאַפּט ביי דער האַנט. און איצט האָט מען מיך נישט געזעצלעך אַהער פֿאַרטריבן. אָבער ניין, איר זייט זיך טועה, — אויב שוין יאָ אין סיביר זיין, איז נישט אויף לאַנג אַ גאַסט...

— און פֿון וואַנען ביסטו?—האָט אים איינער געפֿרעגט.

— פֿון דער שטאָט וולאַדימיר בין איך, אַ דאָרטיקער תושב. רופֿן רופֿט מען מיך מאַקאַר, און דעם פֿאָטער מיינעם האָט מען גערופֿן סעמיאָן.

אַקסיענאָוו האָט אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ און האָט געפֿרעגט:

— האָסטו אפֿשר, סעמיאָניטש, אין וולאַדימיר דער שטאָט וועגן די סוחרים אַקסיענאָווער עפּעס געהערט? לעבן זיי?

— פֿאַרוואָס זאָל איך ניט הערן! רייכע סוחרים, נישט געקוקט, וואָס דער פֿאָטער איז אין סיביר. אַזאַ, ווייזט אויס, זינדיקער, ווי מיר. און דו אַליין, זיידע, פֿאַר וועלכע מעשים?

אַקסיענאָוו האָט נישט ליב געהאַט צו ריידן וועגן זיין אומגליק; האָט ער אַ זיפֿץ געטאָן און געזאָגט:

— פֿאַר די זינד מיינע שוין דעם 26 יאָר בין איך דאָ אויף דער קאַטאָרגע.

מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט געפֿרעגט:

— אָבער פֿאַר וועלכע זינד?

אַקסיענאָוו האָט נאָר געזאָגט: „מן=הסתם, ווערט געווען", און מער נישט געוואָלט ריידן; אָבער אַנדערע האָבן דערציילט דעם נייעם, ווי אַזוי אַקסיענאָוו קומט אין סיביר. זיי האָבן דערציילט, אַז עמיץ האָט אויפֿן וועג געהרגעט אַ סוחר, אונטערגע=

וואָ־פֿן אַקסיענאָוון זיין מעסער, און ווי מען האָט אַן אומשולדיקן דערפֿאַר פֿאַרמשפּט.

ווען מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט עס דערהערט, האָט ער אַ קוק געטאָן אויף אַקסיענאָוון, אַ פּאַטש געטאָן מיט די הענט איבער די קני און אויסגעשריען:

— נו, אַ וואונדער! אָט אַ וואונדער! אָבער אַלט ביסטו, ויידע, געוואָרן!

מען האָט אים גענומען אויספרעגן, פֿאַרוואָס האָט ער זיך אַזוי פֿאַרחידושט און פֿון וואַנען קען ער אַקסיענאָוון, אָבער מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט זיי נישט געענטפערט און נאָר געזאָגט:

— חידושים, חברה, ווי אונז איז אויסגעקומען צו טרעפן זיך!

ביי די ווערטער איז אַקסיענאָוון אַרויף אויפֿן זינען, אפשר ווייסט עפּעס דער מענטש וועגן דעם אמתן שולדיקן. האָט ער געזאָגט:

— האָסטו, סעמיאָנאָוו, וועגן דער מעשה געהערט פֿריער, אָדער האָסטו מיך דען פֿריער געזען?

— פֿאַרוואָס זאָל איך עפּעס נישט הערן! אַלץ לאָזט זיך הערן, אָבער די מעשה איז שוין לאַנג געווען: וואָס איך האָב אַפֿילו געהערט, האָב איך שוין אויך פֿאַרגעסן,—האָט מאַקאַר סעמיאָנאָוו געזאָגט.

— אפשר האָסטו געהערט, ווער האָט דעם סוחר גע־הרגעט?—האָט אַקסיענאָוו געפֿרעגט.

מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט זיך צעלאַכט און געזאָגט:

— נו יאָ, יענער האָט, אַפּנים, געהרגעט, ביי וועמען מען האָט דאָס מעסערל אין זאַק געפֿונען. און אויב עמיצער האָט דיר אַפֿילו דעם מעסערל אונטערגעוואָרפֿן, האָט מען אים דאָך נישט געכאַפּט—איז ער קיין גנב נישט. און ווי אַזוי האָט ער גע־קאָנט דיר דאָס מעסערל אַריינרוקן? דער זאַק איז דאָך גע־שטאַנען ביי דיר צוקאָפּנס. און דו האָסט דען עפּעס געהערט?

ווי נאָר אַקסיענאָוו האָט דערהערט די ווערטער, האָט ער אַ טראַכט געטאָן, אַז דער מענטש האָט געהרגעט דעם סוחר, איז ער באַלד אויפֿגעשטאַנען און אַוועק אין אַ זייט. אַ גאַנצע נאַכט האָט אַקסיענאָוו נישט געקאָנט צומאַכן מיט קיין אויג. אַן

אומעט איז אים באַפאַלן און עס האָט זיך אים אָנגעהויבן פאָר־צושטעלן, ווי זיין ווייב באַגלייט אים אַרויס צום לעצטן מאָל אויפן יריד. ער האָט זי געזען ממש, ווי אַ לעבעדיקע, געזען איר פּנים און אויגן, געהערט, ווי זי רעדט און לאַכט צו אים. שפּעטער האָבן זיך אים פאָרגעשטעלט די קינדער, אַזוינע, ווי זיי זיינען דאַמאָלסט געווען — קליינינקע, איינער אין אַ פעלצל, דער צווייטער ביי דער ברוסט. אויך וועגן זיך האָט ער זיך דערמאָנט, ס׳אַראַ מין יונגער, פריילעכער ער איז דאַמאָלסט געווען; דערמאָנט זיך, ווי ער איז זיך געזעסן אויפן גאַניקל פון דער אַכסניה, וווּ מען האָט אים גענומען, געשפּילט זיך אויף דער גיטאַרע און ווי עס איז אים גוט געווען אויפן האַרצן. און ער האָט זיך דערמאָנט דעם פּלאַץ וווּ מען האָט אים געשמיסן, דעם שמייסער, דעם המון אַרום, די קייטן, די קאַטאָרזשאַנער, און זיין גאַנצע 26 יאָריקע תפיסה־לעבן און זיין אַלטקייט, — און אַקסיענאָוו איז אַזאַ אומעט באַפאַלן, כאָטש דאָס לעבן זיך צו נעמען.

„און אַלץ אַ דאַנק דעם גזלן!...״ האָט אַקסיענאָוו געטראַכט.

ער איז פול געוואָרן מיט כעס אויף מאַקאַר סעמיאָנאָוון. אים האָט זיך פאַרוואָלט אומבאַדינגט נוקם צו זיין זיך אין יע־נעם, אַפילו ווען ער זאָל דאַרפן באַצאָלן דערפאַר מיט זיין אייגן לעבן. ער האָט אַ גאַנצע נאַכט תפילות געזאָגט, אָבער זיך ניט געקאָנט באַרואיקן. ביי טאָג איז ער נישט צוגעגאַנגען צו מאַקאַר סעמיאָנאָוון און נישט געקוקט אין זיין זייט.

אַזוי זיינען אַוועק צוויי וואָכן. אַקסיענאָוו האָט דורך די נעכט נישט געקאָנט שלאָפן, און ער האָט נישט געוווּסט, וווּ זיך אַהינצוטאָן פון דעם גרויסן אומעט, וואָס האָט אים באַהערשט.

איינמאָל ביינאַכט האָט ער זיך געלאָזט גיין איבער דער תפיסה און פלוצים דערזען, ווי פון אונטער איין בריט זעט זיך ערד. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אַ קוק צו טאָן. פלוצים איז פון אונטער די ברעטער אַרויסגעשפּרונגען מאַקאַר סעמיאָנאָוו און מיט אַ דערשראָקן פּנים אָנגעקוקט אַקסיענאָוון. אַקסיענאָוו האָט געוואָלט פאַרבייגיין, כדי אים אויסצומיידן, אָבער מאַקאַר האָט אים אָנגעכאַפּט פאַר דער האַנט און האָט אים דערציילט, אַז ער גראָבט אַ דורכגאַנג אונטער די ווענט. בשעת מען טרייבט זיי אויף דער אַרבעט, טראָגט ער אַרויס יעדן טאָג אין די

שטיוול די ערד אויפן גאַס, און שיט זי דאָרט אויס. ער האָט געזאָגט:

— דו שוויג נאַר, אַלטער, וועל איך דיך אויך אַרויס־פירן. און טאָמער זאָגסטו, וועט מען מיך שלאָגן צום טויט, אָבער איך וועל דיר אויך ניט שענקען — דערהרגענען וועל איך דיך.

ווי נאָר אַקסיענאָוו האָט דערזען זיין מערדער, האָט ער זיך פון גרויס כעס אַזש טרייסלען אָנגעהויבן. ער האָט אַרויס־געריסן זיין האַנט פון יענעמס און געזאָגט:

— אַרויסגיין פון דאַנען האָב איך ניט צוליב וואָס און הרגענען מיך איז אויך ניטאָ וואָס — דו האָסט שוין מיך לאַנג געהרגעט. און זאָגן אויף דיר וועל איך אָדער יאָ, אָדער ניין, דאָס איז שוין, ווי גאָט וועט מיר הייסן.

אויפן צווייטן טאָג, ווען מען האָט די קאַטאָרזשאַנער אַרויסגעפירט אויף דער אַרבעט, האָבן די זעלנער באַמערקט די ערד, וואָס מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט אויסגעשאָטן,—האָבן זיי גענומען זוכן אין תּפיסה און געפונען די לאָך. באַלד איז גע־קומען דער אויפזעער פון דער תּפיסה און אָנגעהויבן אַלעמען אויסצופרעגן: „ווער האָט אויסגעגראָבן די לאָך?" אַלע האָבן געלייקנט. די וואָס האָבן אַפילו יאָ געוווסט, האָבן אויך ניט געוואָלט אַרויסגעבן דעם שולדיקן, מחמת זיי האָבן גוט פאַר־שטאַנען, אַז פאַר אַזאַ זאַך וועט מען אים שמייסן ביז צום טויט. דאַמאָלסט האָט זיך דער תּפיסה־אויפזעער געווענדט צו אַקסיענאָוון. ער האָט געוואוסט, אַז אַקסיענאָוו האָט ליב דעם אמת, האָט ער צו אים געזאָגט:

— אַלטער, ביסט אַן איש־אמת, זאָג מיר, ווי דו וואָלסט פאַר גאָט אַליין געזאָגט, ווער האָט דאָס געטאָן?

מאַקאַר סעמיאָנאָוו איז געשטאַנען, ווי ניט אים מיינט מען, געקוקט אויפן אויפזעער און צו אַקסיענאָוון זיך אַפילו ניט אויס־געדרייט. ביי אַקסיענאָוון האָבן זיך די הענט און די ליפן גע־טרייסלט, און ער האָט לאַנג נישט געקאָנט אַרויסברענגען קיין וואָרט פון מויל. ער האָט געטראַכט: „זאָל איך אים ניט אַרויס־געבן? אָבער צי דאַרף איך אים מוחל זיין, בשעת ער האָט מיר מיין גאַנץ לעבן געפּטרט? זאָל ער באַצאָלן פאַר מיינע ליידן. זאָג איך אָבער יאָ אויף אים, וועט מען דאָך אים אין

דער אמתן, ביז צום טויט שמייסן. און טאָמער האָב איך אויס־געטראַכט אַ בלבול אויף אים? און בכלל וועט דען מיר פון דעם גרינגער ווערן?"

דער אויפזועער האָט נאָך אַמאָל געפרעגט:

— נו, וואָס זשע, אַלטער, זאָג דעם אמת: ווער האָט אונטערגעגראָבן?

אַקסיענאָוו האָט אַ קוק געטאָן אויף מאַקאַר סעמיאָנאָוון און געזאָגט:

— איך קאָן ניט „וואַשע בלאַגאָראָדיע". גאָט הייסט מיר ניט, און איך וועל ניט זאָגן. וואָס איר ווילט, טוט מיט מיר — אייער ברירה.

און וויפיל דער אויפזועער האָט ניט געטענהט מיט אים, האָט אים גאָרנישט ניט געהאָלפן. אַזוי טאַקע האָט מען זיך ניט דערוווּסט, ווער עס האָט געגראָבן.

און ביינאַכט, ווי נאָר אַקסיענאָוו איז אַנדרימלט געוואָרן אויף זיין ברעט־געלעגער, האָט ער פּלוצים דערהערט, ווי עמי־צער איז צוגעגאַנגען צו אים און געזעצט זיך ביי אים צופוסנס. האָט ער זיך איינגעקוקט אין דער פינסטערניש און האָט דער־קענט מאַקאַר סעמיאָנאָוון. אַקסיענאָוו האָט געזאָגט:

— וואָס ווילסטו נאָך האָבן פון מיר? וואָס טוסטו דאָ?

אָבער מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט געשוויגן. האָט אַקסיענאָוו זיך אויפגעהויבן און געזאָגט:

— וואָס ווילסטו? גיי אַוועק! אַניט רוף איך דעם זעלנער.

מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט זיך נאָענט אָנגעבויגן צו אַקסיע־נאָוון און שטיל געזאָגט:

— זיי מיר מוחל, איוואַן דמיטריטש!

האָט אַקסיענאָוו געפרעגט:

— וואָס דאַרף איך דיר עפּעס מוחל זיין?

— איך האָב דאָך דעם סוחר געהרגעט און דיר דעם מעסערל אונטערגעוואָרפן. איך האָב דיך אויך געוואָלט הרגע־נען, אָבער פון דרויסן האָט זיך פּלוצים עפּעס אַ רעש דער־הערט; האָב איך אַריינגערוקט דאָס מעסערל צו דיר אין זאַק אַריין און אַליין בין איך אַרויסגעקראָכן דורכן פענסטער.

אַקסיענאָוו האָט געשוויגן און ניט געוווּסט, וואָס צו זאָגן.

פֿלוצים איז מאַקאַר סעמיאָנאָוו אַראָפּגעקראָכן פֿון ברעט, זיך אַ נויג געטאָן ביז צו דער ערד און געזאָגט:

— זיי מיר מוחל, איוואַן דמיטריטש, און גאָטס ווילן זיי מיר מוחל. איך וועל זיך מודה זיין, אַז איך בין דער מערדער, וועט מען דיך אַרויסלאָזן און דו וועסט פֿאָרן אַהיים.

אַקסיענאָוו האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ.

— דיר איז גרינג צו ריידן, אָבער וואָס זאָל איך זאָגן! וווהין וועל איך איצטער גיין?... די ווייב איז געשטאָרבן, די קינדער האָבן מיך פֿאַרגעסן; איך האָב ניט וווהין צו גיין...

אָבער מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט זיך ניט אויסגעגלייכט, ער האָט זיך געשלאָגן מיט דעם קאָפּ אָן דער ערד און גערעדט:

— זיי מיר מוחל, איוואַן דמיטריטש! ווען מען האָט מיך מיטן בייטש געשמיסן איז מיר גרינגער געווען, איידער איצט צו קוקן אויף דיר... און דו האָסט נאָך אויף מיר רחמנות געקראָגן — נישט אַרויסגעגעבן מיך. זיי מיר מוחל, ווי גאָט איז דיר ליב, זיי מיר, דעם פֿאַרשאָלטענעם מערדער, מוחל! — און ער האָט זיך צעוויינט.

און ווי נאָר אַקסיענאָוו האָט דערהערט יענעמס געוויין, האָט ער זיך אַליין אויך צעוויינט און האָט זיך אָנגערופֿן:

— גאָט וועט שוין דיר מוחל זיין; איך בין נאָך, אפֿשר, הונדערט מאָל ערגער פֿון דיר!

און פּלוצים איז אים געוואָרן זייער גרינג אויפֿן האַרצן. ער האָט אויפֿגעהערט צו בענקען אַהיים, און ערגעץ ניט געוואָלט גיין פֿון דער תּפֿיסה, און נאָר געוואַרט אויף זיין לעצטער שעה.

מאַקאַר סעמיאָנאָוו האָט ניט געפֿאָלגט אַקסיענאָוון און האָט זיך מודה געווען. אָבער ווען פֿאַר אַקסיענאָוון איז אַרויס די ערלויבעניש אומצוקערן זיך אַהיים, איז ער שוין געווען אויף יענער וועלט.

דער קאַווקאַזער געפֿאַנגענער.

I

איינער אַ פֿריץ האָט געדינט אויף קאַווקאַז אין מיליטער אַלס אָפֿיציר. גערופֿן האָט מען אים זשילין.

איינמאָל באַקומט ער אַ בריוו פון דער היים. שרייבט צו אים זיין אַלטע מאַמע: „איך בין שוין שטאַרק אַלט, און פאַרן טויט וויל איך נאָך מיט מיין ליבן זון זיך זען. קום צופאָרן געזעגענען זיך מיט מיר, מיך צו קבורה ברענגען און שפּעטער וועסטו זיך פאָרן, אם ירצה השם, צוריק אויף דער דינסט. איך האָב פאַר דיר אַ כּלה אויסגעזוכט: אַ קלוגע, אַ ווילע, מיט נדן. טאָמער וועט זי דיר געפעלן ווערן, וועסטו, אפשר, חתונה האָבן און שוין אײַנגאַנצן בלייבן דאָ".

האָט זיך זשילין מישב געווען. באמת: די אַלטע איז שוין זייער שוואַך; קאָן זיין, עס וועט שוין מער ניט אויסקומען זיך זען מיט איר. דאַרף מען פאָרן, און אויב די כּלה איז אַ ווילע — קאָן מען חתונה האָבן אויך.

איז ער אַוועק צו די העכערע פון זיך, אײַסגעאַרבעט אַן אורלויב, זיך געזעגנט מיט די חברים, געשטעלט פאַר זיינע זעלנער פיר עמער בראַנפן און גענומען זיך גרייטן אין וועג אַריין.

אויף קאַווקאַז איז דאַמאָלסט געווען אַ מלחמה, און סיי בייטאָג, סיי ביינאַכט איז מען אין וועג נישט געווען זיכער מיטן לעבן. ווי נאָר עמיצער פון די רוסישע פלעגט זיך באַווייזן אַ ביסל ווייטער פון דער פעסטונג, האָבן אים די טאָטערן אָדער געהרגעט, אָדער אין די בערג אַוועקגעשלעפּט. דעריבער האָט מען אײַנגעאָרדנט, אַז צוויי מאָל אין אַ וואָך זאָל גיין פון איין פעסטונג אין דער אַנדערער אַ זעלנער=וואַך. פון פאָרנט און פון הינטן זיינען געגאַנגען זעלנער און אין מיטן איז געפאָרן דער עולם.

די מעשה איז געווען זומער. האָבן זיך באַגינען אונטער דער פעסטונג צונויפגעקליבן די פורן, אַרויסגעגאַנגען די זעלנער=באַגלייטער, און מען האָט זיך געלאָזט אין וועג אַריין. זשילין איז געפאָרן רייטנדיק, און זיין וואָגן מיט די זאַכן איז געגאַנגען צווישן די פורן.

פאָרן האָט מען באַדאַרפט אַ ווערסט 25. די פורן זיינען געגאַנגען לאַנגזאַם; דאָס שטעלן זיך אָפּ די זעלנער, דאָס שפּרינגט ביי אַ פור אַן אַקס אַראָפּ, אָדער אַ פערד שטעלט זיך אָפּ — שטייען אַלע, וואַרטן צו.

די זון האָט שוין געהאַלטן אין מיטן הימל און נאָך נידע=

ריקער, אָבער די פורן זיינען ערשט אַ האַלבן וועג דורכגעגאַנגען. אַ שטויב, אַ היץ, די זון האַלט אין איין באַקן, און באַהאַלטן זיך פון איר איז ניטאָ וווּ. אַ נאַקעטע סטעפּ: נישט קיין בוים, נישט קיין בוימל אויפן וועג.

זשילין איז אַרויסגעפאָרן פאָרויס, זיך אָפּגעשטעלט און וואַרט, ביז די פורן וועלן אים דעריאָגן. הערט ער, פון אונטן האָט מען אַ שפּיל געטאָן אויפן פייפל, דאָס הייסט, אַז מען וועט זיך ווייטער אָפּשטעלן.

האָט זיך זשילין אַ טראַכט געטאָן: „טאָמער וואָלט איך גאָר אַליין אַוועקגעפאָרן? אַ פערד האָב איך אַ גוטן, — אויב איך וועל אָנטרעפן אויף די טאָטערן, וועל איך אויך קאָנען פון זיי אַנטלויפן. און אפשר איז ניט כדאי?"

שטייט ער און לייגט זיך איבער. און דאַן פאָרט צו אים צו אַן אַנדער אָפיציר אויף אַ פערד, קאָסטילין האָט ער געהייסן, מיט אַ ביקס אין דער האַנט, און זאָגט:

— קום, זשילין, לאָמיר זיך לאָזן פאָרן אַליין. קיין כוחות ניטאָ, איך בין הונגעריק, און דערצו נאָך די היץ. די העמד איז אויף מיר נאַס, כאָטש נעם, דריי זי אויס.

און קאָסטילין — אַ שווערער דיקער מאַן, איז אינגאַנצן רויט, און דער שוויים ממש ער גיסט זיך פון אים. האָט זשילין אַ טראַכט געטאָן און פרעגט:

— און די ביקס איז אָנגעלאָדן?

— אָנגעלאָדן.

— טאָ קום פאָרן. נאָר איין תנאי — נישט פונאַנדערצופאָרן זיך.

זיינען זיי אַוועקגעפאָרן פאָרויס מיטן וועג. פאָרן זיי איבער דער סטעפּ, שמועסן צווישן זיך און קוקן זיך אַרום אין אַלע זייטן. מען זעט ווייט פאָרויס.

אָבער ווען די סטעפּ האָט זיך געענדיקט, און דער וועג איז אַריין צווישן צוויי בערג אין אַ באַרג־שפּאַלט, האָט זשילין געזאָגט:

— מען דאַרף זיך אויפהייבן אויפן באַרג זען, וואָס עס טוט זיך. דאָ קאָנען זיי אונז באַפאַלן, איידער מיר וועלן זיך אַפילו אַרומקוקן.

און קאָסטילין זאָגט:

— וואָס איז דאָ פאַראַן צו קוקן? לאָמיר פאָרן ווייטער.

אָבער זשילין האָט אים ניט געפאָלגט.

— ניין, — זאָגט ער, — דו וואַרט צו אונטן, איך וועל פאָרט אַ קוק טאָן.

און ער האָט געלאָזט זיין פערד לינקס, באַרג אַרויף. דאָס פערד זשילינס איז געווען אַ יעגערשער (ער האָט באַצאָלט פאַר אים הונדערט רובל, בשעת יענער איז נאָך אַ קליין לאָשאַקל געווען און אַליין אים אויסגעלערנט רייטן), האָט דאָס פערד, ווי אויף פליגלען, אים אַרויפגעטראָגן אויפן שפּיץ באַרג. אַרויפגעשפּרונגען, — זעט ער, גלייך אַנטקעגן אים, מיט עטלעכע קלאַפטער ווייטער, שטייען טאָטערן אויף פערד, אַ מאַן דרייסיק. בליק שנעל האָט ער גענומען פאַרקערעווען, אָבער די טאָטערן האָבן אים דערזען, זיך אַ לאָז געטאָן צו אים, און אין מיטן לויף גענומען אָנשטעלן אויף אים זייערע ביקסן. האָט זשילין אַ יאָג געטאָן זיין פערד פּייל אויסן בויגן אַראָפּ, — פליט און שרייט צו קאָסטילינען:

— נעם אַראָפּ די ביקס! — און אַליין טראַכט ער צום פערד: „האַרציקער, ראַטעווע אַרויס, פאַרטשעפּע זיך ניט מיטן פוס; גליטשסטו זיך אויס, בין איך אַ פאַרפאַלענער. לאָמיר נאָר צוקומען ביז צו דער ביקס, וועל איך זיך שוין זיי ניט געבן אין די הענט אַריין".

אָבער קאָסטילין, ווי נאָר ער האָט דערזען די טאָטערן, האָט אַ טרייב געטאָן זיין פערד, גענומען שמייסן אים מיטן בייטש פון איין זייט און פון דער אַנדערער זייט — אַ לאָז געטאָן זיך צו דער פעסטונג צו, און דורך דעם שטויב זעט מען נאָר אַרויס, ווי דאָס פערד דרייט מיטן וויידל. זעט זשילין — עס האַלט שמאָל. די ביקס איז אַוועקגעפאָרן און מיט איין שווערד וועט ער גאָרניט אויפטאָן.

ער האָט געוועט געלאָזט זיין פערד צו די זעלנער צו — געמיינט אַנטלויפן. זעט ער — זעקס טאָטערן שניידן אים איבער דעם וועג. זיין פערד איז אַ גוטער, אָבער יענע פערד זיינען נאָך בעסערע, און זיי פליען, פאַרלויפן אים דעם וועג. האָט ער גענומען אָפּשטעלן זיין פערד, געוואָלט זיך ווייטער אויף צוריק אויסדרייען, האָט זיך אָבער זיין פערד צעלאָזט — מען קאָן

אים בשום אופן ניט אײַנהאַלטן, פֿליט גלײַך אויף זיי, און דאָ דערנעענטערט זיך שוין צו אים אַ גרויער פֿערד און אויפֿן פֿערד זיצט אַ טאַטער מיט אַ רויטער באָרד. קוויטשעט, שטשירעט מיט די ציין, האַלט די ביקס אויף דער גרייט.

„נו, — טראַכט זיך זשילין, איך קען אײַך, רוחות: נעמט איר מיך אַ לעבעדיקן, וועט איר מיך אין אַ גרוב אַרײַנזעצן, מיט אַ בײַטש שמײַסן, אָבער איך וועל זיך ניט לאָזן קיין לעבעדיקער...“

און זשילין, הגם ניט קיין וווקסיקער, איז געווען זייער אַ געשיקטער. האָט ער אַרויסגעכאַפּט זײַן שווערד, געלאָזט זײַן פֿערד גלײַך אויפֿן רויטן טאַטער און טראַכט בשעת מעשה: אָדער איך וועל אים צעקוועטשן מיטן פֿערד, אָדער אַראָפּהאַקן מיטן שווערד“.

אָבער זשילינס פֿערד איז אויפֿן אָרט ניט אָנגעקומען — אַ קויל פֿון די טאַטערשע ביקסן האָט אים געטראָפֿן. מיט זײַן גאַנצער גרייס איז דאָס פֿערד אַ פֿאַל געטאָן אויף דער ערד און צוגעקוועטשט זשילינען זײַן פֿיס.

זשילין האָט זיך געוואָלט אויפֿהייבן, אָבער אויף אים זײַנען שוין געזעסן צוויי שטינקענדיקע טאַטערן און אים געדרייט די הענט אויף אונטן. ער האָט זיך אַ ריס געטאָן, אַראָפּגעוואָרפֿן פֿון זיך די טאַטערן — אָבער דריי אַנדערע זײַנען אַראָפּגעשפּרונגען פֿון די פֿערד, אַ וואָרף געטאָן זיך צו אים און גענומען אים שלאָגן מיט די קאָלבעס פֿון די ביקסן איבערן קאָפּ. איז אים פֿינסטער געוואָרן אין די אויגן און ער האָט זיך אַ וואַקל געטאָן. און די טאַטערן האָבן אים אונטערגעכאַפּט, אַראָפּגענומען פֿון די זאָטלען די צווייטע פּאָר רימענס, פֿאַרדרייט אים אויף דער פּלייצע די הענט, מיט אַ טאַטערשן קנופּ פֿאַרבונדן און צוועקגעשלעפּט אים צום זאָטל. זײַן היטל האָבן זיי פֿון אים אַראָפּגעשלאָגן, די שטיוול — אַראָפּגעשלעפּט, דאָס געלט און דעם זייגער צוגענומען און דעם בגד צעריסן. האָט זיך זשילין אומגעקוקט אויף זײַן פֿערד. און ער, דער האַרציקער, ווי ער איז געפֿאַלן אויף אַ זייט, אַזוי איז ער געבליבן ליגן. ליגט, שלאָגט מיט די פֿיס — קאָן נישט צו דער ערד דערלאַנגען; אין קאָפּ איז בײַ אים אַ לאָך, און פֿון דער לאָך שפּריצט שוואַרץ בלוט אַרויס — דער שטויב איז אַרום און אַרום נאַס געוואָרן.

אין טאָטער איז צו צום פערד, געוואָלט דעם זאָטל אַראָפּנעמען, — און דאָס פערד וואַרפט זיך; האָט ער אַרויס־גענומען אַ מעסער און איבערגעשניטן אים דעם האַלז. פון דאָרטן האָט עפּעס אַ פייף געטאָן, דאָס פערד האָט אַ צאַפּל געטאָן און דער אָטעם איז פון אים אַרויס. האָבן די טאָטערן באַלד אַראָפּגענומען פון אים דעם זאָטל און דאָס געשפּאַנעכץ.

דער טאָטער מיט דער רויטער באָרד האָט זיך אַוועקגע־זעצט אויפן פערד, אַנדערע האָבן אַרויפגעזעצט צו אים אויפן זאָטל זשילינען, צוגעבונדן אים מיט אַ רימען צום טאָטערס גאַרטל און אַוועקגעפירט אים אין די בערג אַריין.

זיצט זיך זשילין אונטערן טאָטער, שאָקלט זיך, שפּאַרט זיך אָן מיטן פּנים אין דער שטינקענדיקער טאָטערשער פּלייצע, און זעט פאַר זיך נאָר אָט די געזונטע פּלייצע די טאָטערשע, דעם אָדערדיקן האַלז זיינעם און דעם געגאָלטן נאַקן, וואָס לייכט אַ בלויער פון אונטערן היטל אַרויס. דער קאָפּ איז ביי אים צעקלאַפּט, דאָס בלוט אונטער די אויגן פאַרהאַרטעוועט, און ער קאָן זיך ניט אַ קער טאָן, קאָן ניט אָפּווישן דאָס בלוט. די הענט זיינען ביי אים אַזוי אויסגעדרייט, אַז די ביינער ברעכן אים.

לאַנג זיינען זיי געפאָרן פון אַ באַרג אויף אַ באַרג, אַרי־בער אַ טייכל, אַרויסגעפאָרן אויף אַ וועג און געלאָזט זיך פאָרן דורך אַ וועלדל.

זשילין האָט געוואָלט פאַרגעדענקען דעם וועג מיט וועלכן מען פירט אים, אָבער די אויגן זיינען ביי אים מיט בלוט פאַר־שמירט און אַ דריי טאָן קאָן ער זיך ניט.

און דערווייל איז געוואָרן טונקל, זיי זיינען אַריבערגעפאָרן נאָך איין טייכל, און אָנגעהויבן צו קלעטערן אויף אַ שטיי־נערנעם באַרג. עס האָט אַ שמעק געטאָן מיט רויך, און עס האָט זיך דערהערט אַ געביל: זיי זיינען געקומען אין אַאול*). די טאָטערן זיינען אַראָפּגעקראָכן פון די פערד, דאָס טאָטערשע קליינוואַרג איז זיך צונויפגעלאָפן, אַרומגערינגלט זשילינען, גע־נומען קוויטשען, פרייען זיך און ציְלן אין אים מיט שטיינער.

דער טאָטער האָט אָפּגעטריבן די חברה־לייט, אַראָפּגענו־מען זשילינען פון פערד און אַ רוף געטאָן דעם אַרבעטער. איז

*) אַאול — אַ טאָטערש דאָרף.

געקומען אַ נאָגאַיעץ, אַ ביינערדיקער, מיט אַ צעריסענער העמד, און נאַקעטער ברוסט. דער טאַטער האָט אים עפּעס באַפוילן, און דער אַרבעטער האָט געבראַכט צו טראָגן פיס-קלעצלעך: צוויי דעמבענע העלצלעך אויף אײַזערנע רינגען אַרויפגעזעצט, און אין איינעם פון די רינגען אַ שפּעלטל מיט אַ שלאָס אינמיטן.

האָט מען זשילינען צעבונדן די הענט, אָנגעטאָן אים אויף די פיס די קלעצלעך, אַרײַנגעשפּאַרט אין אַ קאַמער אַרײַן, און פאַרשלאָסן די טיר.

זשילין איז אַ פאַל געטאָן אויפן מיסט, אַ ביסל געלעגן, שפּעטער אָנגעטאַפּט אין דער פינסטער אַ ווייכן אָרט, און האָט זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד.

II

כמעט אַ גאַנצע נאַכט איז זשילין ניט געשלאָפן. די נעכט זיינען געווען קורצע. זעט ער — אין שפּעלטל הייבט שוין אָן שאַרייען אויף טאָג. איז ער אויפגעשטאַנען, געמאַכט גרעסער דאָס שפּאַלט און גענומען אַרויסקוקן פון דאָרטן.

דורכן שפּעלטל זעט ער אַ וועג, וואָס גייט באַרג אַראָפּ, רעכטס—אַ טאָטערש שטיבל, צוויי ביימער לעבן איר. ביים שוועל ליגט אַ שוואַרצער הונט, אַ ציג מיט ציגעלעך שפּאַצירן אַרום, דרייען מיט די וויידעלעך.—פון אונטערן באַרג גייט אַ יונגע טאָטערקע אין אַ קאָלירטער ברייטער העמד, אין הויזן און אין שטיוול אָנגעטאָן. דער קאָפּ איז ביי איר מיטן ראָק באַדעקט און אויפן קאָפּ האַלט זי אַ גרויסן בלעכענעם קרוג מיט וואַסער. גייט, מאַכט מיט דער פּלייצע, בייגט זיך איבער און פירט פאַר דער האַנט אַ געגאָלטן טאָטערל אין איין העמדל. די טאָטערקע מיטן קרוג איז אַרײַן אין שטיבל, און פון דאָרטן איז באַלד אַרויס דער נעכטיקער טאָטער מיט דער רויטער באָרד אין אַ זיידענעם ראָק, מיט שיך אויף די באָרוויסע פיס און מיט אַ שוואַרצער הויכער שעפּסענער היטל, אויף אונטן פאַרשאַרט. אַרויס, האָט ער זיך גענומען אויסגלייכן די ביינער און גלעטן זיך אונטער זיין רויט בערדל. אַזוי איז ער געשטאַנען אַ ביסל, שפּעטער עפּעס באַפוילן דעם אַרבעטער און איז זיך ערגעץ אַוועקגעגאַנגען.

באַלד זיינען דורכגעפאָרן צום וואַסער צוויי חברה=לייט אויף פערד און ביי די פערד איז דער שנאָך א נאַסער. שפּעטער האָבן זיך באַוויזן געגאָלטע שקצימלעך, אין איינע העמדלעך נאָר, אָן הויזלעך. זיי האָבן זיך צונויפגעקליבן אין א קופּקע, צוגעגאַנגען צום קאַמער, געכאַפּט א שפּענדל און גענומען שפּאַרן אין שפּעלטל אַריין. זשילין האָט אויף זיי א געשריי געטאָן: האָבן זיך די ווייסע חברהניקעס צעקוויטשעט, זיך געלאָזט לויפן, מען זעט נאָר — די נאַקעטע קניעלעך ווייערע בלאַנקען אין לויף.

זשילינען ווילט זיך טרינקען, אין האַלז איז ביי אים אויבערגעטריקנט, טראַכט ער זיך: וואָלט כאָטש עמיצער געקומען אים געוואָר ווערן. און באַלד הערט ער — מען עפנט די קאַמער, און עס קומט אַריין דער רויטער טאָטער נאָך מיט א צווייטן, און דער צווייטער איז א נידעריקער, א שוואַרצינקער, מיט שוואַרצע ליכטיקע אויגן, מיט רויטע באַקן און מיט א קליין, אונטערגעשאָרן בערדל; זיין פּנים איז א פרייליכער, און ער האַלט אין איין לאַכן. אָנגעטאָן איז דער שוואַרצינקער נאָך בעסער פון דעם רויטן: דער ראָק איז ביי אים א בלוי=זיידענער מיט זילבערנע טאַשמעס אַרומגענייט, די היטל א הויכע, א ווייס שעפּסענע, דער מעסער ביים גאַרטל — א גרויסער, א זילבערנער. שיך טראָגט ער צוויי פּאָר: פון אונטן רויטע, דין=לעדערנע מיט זילבער אַרומגענייט, און פון אויבן א פּאָר גראָבע שיך.

דער רויטער טאָטער איז אַריין, געזאָגט עפּעס, פּונקט ווי אויסגעזידלט זיך, אָנגעשפּאַרט זיך אויף דער טיר און גענומען דרייען מיטן מעסער און וואַרפן אויף זשילינען בייזע וואָלפישע בליקן. און דער שוואַרצינקער — א פלינקער, לעבעדיקער, אינגאַנצן ווי אויף שרייפעלעך — איז גלייך צוגעגאַנגען צו זשילינען, צוגעזעצט זיך צו דער ערד — שמייכלט, פּאַטשט אים איבער דער פּלייצע, מאָלט עפּעס גיך — גיך אויף זיין לשון, ווינקט אונטער מיט די אויגן, קנאַקט צו מיט דער צונג און גיט יעדע ווײַלע צו: „קאַראָש אורוס, קאַראָש אורוס*!“

זשילין האָט גאָרנישט פאַרשטאַנען און זאָגט: „טרינקען, גיט א ביסל וואַסער צום טרינקען“.

*) קאַראָש אורוס (כאַראָש רוסקי) — א ווילער רוס.

לאַכט דער שוואַרצער: „קאָראָש אורוס" און פּלאַפּלט ווייטער.

האָט זשילין באַוויזן מיט די ליפּן און הענט, אַז ער וויל טרינקען.

דער שוואַרצער האָט פאַרשטאַנען, צעלאַכט זיך, אַרויס־געשטעקט דעם קאָפּ און עמעצן אַ רוף געטאָן: „דינאַ"!

איז געקומען צו לויפן אַ מיידעלע — אַ דינינקע, אַ דאַ־ינקע, פון אַ יאָר דרייצן, מיט אַ שיין פּנים, מיט ליכטיקע שוואַרצע אויגן — אינגאַנצן ענלעך אויפן שוואַרצן. זיין טאָכטער, אַפּנים. אָנגעטאָן איז זי אין אַ בלויער לאַנגער העמד אָן אַ פּאַס, מיט ברייטע אַרבל. די ברעגן, ברוסט און אַרבל פון דער העמד זיינען אָפּגעזוימט מיט רויטן. פון אונטער דער העמד זעען זיך אַרויס הויזן און אויף די פיס טראָגט זי צוויי פּאָר שיכעלעך, די אייבערשטע — מיט הויכע אָפּצאַסן; אויפן האַלז העגגען קרעלן, אינגאַנצן פון רוסישע האַלברובלדיקע צונייפגעשטעלט. דער קאָפּ איז ניט פאַרדעקט, אין דעם שוואַרצן צאָפּ איז איינ־געפלאָכטן אַ סטענגע, און אויף דער סטענגע באַמבלען זיך פּאַ־שיידענע בלעכלעך און אַ זילבערנער רובל.

דער פאָטער האָט איר עפּעס באַפוילן, זי איז אַוועקגע־לאָפן און באַלד געקומען צוריק מיט אַ בלעכענעם קרוג אין דער האַנט. זי האָט דערלאַנגט זשילינען דאָס וואַסער, צוגע־זעצט זיך צו דער ערד און האָט זיך איינגעבויגן, די קני העכער פון די אַקסלען אַרויפגעהויבן. זיצט זי, די אויגן ברייט צע־עפנט און קוקט זיך צו צו זשילינען, ווי צו אַ חיה, באַגלייט מיט די אויגן יעדן שלונג זיינעם.

האָט איר זשילין דערלאַנגט צוריק דעם קרוג. און זי גיט דאָס אַ שפּרונג אָפּ פון אים, ווי אַן אמתע ווילדע ציג. האָט זיך אַפילו דער פאָטער אירער צעלאַכט און נאָך אַמאָל זי ער־געץ אַוועקגעשיקט. זי האָט גענומען דעם קרוג, אַוועקגע־לאָפן, באַלד געבראַכט צו טראָגן אויף אַ קיילעכדיקן ברעטל אַ שטיקל טרוקן ברויט און ווייטער זיך געזעצט, אויסגעבויגן זיך, — נעמט פון אים קיין אויג ניט אַראָפּ, קוקט.

די טאַטערן זיינען אַוועק און די טיר ווייטער פאַרשפּאַרט.

און אַ ביסל שפּעטער קומט צו זשילינען דער אַרבעטער און זאָגט:

— אײַדאַ, כאָזיין*), אײַדאַ!

קען אויך קיין רוסיש ניט. אָבער זשילין האָט פאַרשטאַנען, אַז ער הייסט אים ערגעץ גיין.

איז זשילין אַוועק מיט די קלעצלעך, הינקט, קאָן קיין טראָט ניט טאָן — האַלט אין איין דרייען די פיס אין אַ זייט. אַזוי איז ער אַרויס נאָכן אַרבעטער. און אין דרויסן איז אַ טאָטערש דאָרף, אַ הייזער צען און דער קלויסטער וויערער מיט אַ טורעמל פון אויבן. ביי איין שטוב שטייען דריי אָנגעזאָטלטע פערד, און יינגלעך האַלטן זיי צו פאַרן צוים. פון דער שטוב איז אַרויסגעשפרונגען דער שוואַרצינקער טאָטער,—לאַכט, מאַכט מיט דער האַנט, ווייזט אָן זשילינען, ער זאָל צו אים גיין. אָפּגעזאָגט עפעס אויף טאָטעריש און צוריק אין שטוב אַריינגעגאַנגען. זשילין איז אַריין נאָך אים. און אינווייניק איז אַ פיינער צימער מיט שיין אויסגעקאַלכטע ווענט. די פאָדערשטע וואַנט איז מיט טייערע טעפּיכער באַדעקט. פון אויבן הענגען אויף איר ביקסן, פיסטאָלן און שווערדן — אַלע אין זילבער איינגעפאַסט. פון אונטן ליגן צעוואָרפן קאָלירטע קישעלעך. אין דער צווייטער וואַנט איז אַ קליין אויוועלע אַריינגעמאַכט, אין איין הייך מיטן בריק, און דער בריק איז אַן ערדענער אָבער אַ ריינער, ווי זילבער. דער גאַנצער פאָדערשטער ווינקל איז אויסגעבעט מיט וואָילאָק, אויפן וואָילאָק ליגן טעפּיכער, און אויף די טעפּיכער זיינען צעוואָרפן קישעלעך פון פוך. דאָרטן זיצן עטלעכע טאָטערן: דער שוואַרצער, דער רויטער און נאָך דריי געסט. אַלע טראָגן זיי איצט נאָר צו איין פאָר שיך, און אונטער די פלייצעס ליגן ביי זיי אונטערגעלייגט פוכענע קישעלעך. לעבן זיי שטייען אויף אַ קיילעכדיקן ברעטל הירזשענע בלינצעס, אַ טעפּעלע מיט צעלאָזטן פוטער און אַ קריגל מיט טאָטערשן ביר — בוזאַ. די בלינצעס עסן זיי מיט די הענט און די הענט זיינען ביי זיי אויסגעשמירט מיט פוטער.

דער שוואַרצער איז אויפגעשפרונגען און געהייסן אַנידערזעצן זשילינען אין אַ זייט, נישט אויפן טעפּיך, נאָר אויפן הוילן בריק, און אַליין איז ער אַרויפגעקראָכן אויפן טעפּיך און גענומען ווייטער מכבד זיין די געסט מיט בלינצעס און בוזאַ. דער אַרבעטער האָט אַוועקגעזעצט זשילינען אויפן אָנגעוויזענעם אָרט,

*) כאָזיין (כאָזיאַין) — בעל־הבית.

אויסגעטאָן פון זיך זיין אייבערשטע פאַר שיך, אוועקגעשטעלט זיי בײַ דער טיר, דאָרט, וווּ אַלע שיך זיינען געשטאַנען און גע=זעצט זיך אויפן וואָילאָק נעענטער צו די בעלי=הבתים,—קוקט זיך צו, ווי זיי עסן און שלינגט בשעת=מעשה דאָס שפּייעכץ.

ענדלעך האָבן די טאָטערן אָפּגעגעסן. באַלד איז געקומען אַ טאָטערקע — אין אַזאַ העמד און הויזן, ווי בײַ דער מיידע=לע, אָבער מיט אַ פאַרדעקטן קאָפּ. זי האָט צוגענומען דעם פו=טער, די בלינצעס און האָט דערלאַנגט אַ שיסל און אַ קרוג מיט אַ שמאָלן העלזל. די טאָטערן האָבן גענומען וואַשן די הענט, שפּעטער צונויפגעלייגט זיי, אַ בלאָז געטאָן אין אַלע זייטן און אָפּגעבענטשט. נאָכדעם האָבן זיי גענומען ריידן אויף טאָטעריש צווישן זיך, און באַלד האָט זיך איינער פון די געסט אויסגעדרייט צו זשילינען און אָנגערופן זיך צו אים אויף רוסיש:

— דיך, זאָגט ער, האָט גענומען קאַזי=מוהאַמעד, — און אַליין ווייזט ער אָן אויפן רויטן טאָטער, — און אָפּגעגעבן דיך אַבדול=מוראַטן, — און ווייזט אָן אויפן שוואַרצינקן. — איצט איז שוין אַבדול=מוראַט דיין בעל=הבית.

שווייגט זשילין. און אַבדול=מוראַט רעדט עפּעס, ווייזט אָן אויף זשילינען, לאַכט, גיט יעדע ווײַלע צו: „זעלנער אורוס, קאָראַש אורוס". זאָגט ווייטער דער איבערזעצער: „ער הייסט דיר אָנשרייבן אַהיים אַ בריוו, מען זאָל דיך אויסקויפן. ווייל נאָר ווען זיי וועלן צושיקן דאָס געלט, וועט ער דיך אָפּלאָזן".

זשילין האָט אַ טראַכט געטאָן און זאָגט:—

— און אַ סך געלט וויל ער?

די טאָטערן האָבן אַ ביסל גערעדט צווישן זיך; שפּעטער האָט זיך דער איבערזעצער אָנגערופן:

— דריי טויזנט מטבעות.

— ניין,—זאָגט זשילין,—איך קאָן דאָס ניט באַצאָלן.

און אַבדול שפּרינגט אויף, מאַכט מיט די הענט, רעדט עפּעס צו זשילינען — מיינט אַלץ, טאָמער וועט יענער פאַר=שטיין. האָט דער איבערזעצער איבערגעזעצט זיינע רייד: „וויפיל זשע דען גיסטו?" זשילין האָט אַ טראַכט געטאָן און געזאָגט: „500 רובל". דאָ האָבן די טאָטערן הויך צעליאַרעמט און צע=שריען זיך אַלע מיט אַמאָל. און אַבדול שרייט עפּעס אויפן רויטן, שיט אַזוי, אַז עס שפּריצט בײַ אים אַזש פונעם מויל.

און דער רויטער מאַכט נאָר שמאָלע אייגעלעך און קנאַקט מיטן צונג.

ווען עס איז געוואָרן שטיל, האָט דער איבע־זעצער געזאָגט:

— דער בעל־הבית איז ניט מסכים אויף 500 רובל. ער האָט אַליין פאַר דיר 200 רובל באַצאָלט. קאַזי־מוהאַמעד איז אים דעם סכום שולדיק געווען, האָט ער דיך פאַרן חוב גענומען. דריי טויזנט רובל, וויניקער וועט דאָס ניט גיין. און טאָמער שרייבסטו ניט אָן — זעצט מען דיך אַריין אין אַ גרוב, און מען שמייסט דיך מיט אַ בייטש.

„עך, — טראַכט זיך זשילין, — וואָס מער איך וועל פאַר זיי מורא האָבן, אַלץ ערגער וועט מיר זיין".

האָט ער זיך אַ שטעל געטאָן אויף די פיס און געזאָגט:

— און דו זאָג אים, דעם הונט, אַז אויב ער וויל מיך שרעקן, וועל איך אים קיין איין פּרוטה ניט געבן און וועל גאָרנישט נישט שרייבן. איך האָב פאַר אייך, הינט, נישט מורא געהאַט און וועל אויך ווייטער אויך ניט מורא האָבן!

האָט זיי דער איבערזעצער איבערגעגעבן זיינע ווערטער, האָבן זיי ווייטער גענומען מאַלן אַלע מיט אַמאָל.

לאַנג געשאָטן, לסוף איז דער שוואַרצער אויפגעשפּרונגען, און איז צוגעגאַנגען צו זשילינען:

— אורוס, — זאָגט ער, — דזשיגיט, דזשיגיט אורוס!

דזשיגיט הייסט, אויף זייער לשון, „בראַווער". און בשעת מעשה לאַכט ער און רעדט עפּעס צום איבערזעצער. זאָגט דער איבערזעצער:

— טויזנט רובל גיב!

אָבער זשילין טרעט ניט אָפּ פון זיינס: „מער פון 500 רובל גיב איך ניט. און הרגעט איר מיך — וועט איר גאָרנישט נישט באַקומען".

האָבן די טאָטערן זיך דורכגעשמועסט, אַוועקגעשיקט ערגעץ דעם אַרבעטער און גענומען קוקן אויף זשילינען און אויף דער טיר. אין אַ ווײַלע אַרום איז געקומען דער אַרבעטער און געבראַכט צו פירן עפּעס אַ דיקן מענטש, אַ באָרוויסן, אָן אַרומגעריסענעם, אויך מיט קלעצלעך אויף די פיס.

זשילין האָט אַ קוק געטאָן אויף אים און אַזש אַ געשריי געטאָן — ער האָט דערקענט קאָסטילינען. אים אויך, הייסט דאָס,

געכאַפּט. האָט מען אים אָוועקגעזעצט לעבן זשילינען—און זיי האָבן גענומען איינער פאַרן אַנדערן אויסגיסן דאָס האַרץ. און די טאָטערן שווייגן, קוקן זיך צו צו זיי. זשילין האָט דערציילט, ווי די מעשה איז מיט אים געווען; און קאָסטילין האָט דער־ציילט, אַז זיין פערד איז צוגעשטאַנען, די ביקס האָט ניט אויס־געשאָסן און דער שוואַרצער, אַבדול, האָט אים דעריאָגט און געפאַנגען.

געזעצט, פלוצים שפרינגט אויף אַבדול, ווייזט אָן אויף קאָסטילינען און זאָגט עפּעס. האָט דער איבערזעצער איבערגע־זעצט, אַז זיי געהערן איצט צו איין בעל־הבית און ווער פון זיי וועט פריער געבן געלט, דעם וועט מען פריער אַרויסלאָזן.

— אָט, — זאָגט ער צו זשילינען, — דו בייזערסט זיך אַלץ, און דיין חבר איז אַ רואיקער. ער האָט אָנגעשריבן אַהיים, מען זאָל אים פינף טויזנט מטבעות צושיקן. וועט מען אים טאַ־קע געבן גוט עסן, וועט מען אים טאַקע קיין שום שלעכטס ניט טאָן.

און זשילין זאָגט:

— דער חבר מעג טאָן, ווי ער פאַרשטייט: אפשר פאַר־מאָגט ער עס, אָבער איך בין נישט בכּוח. איך,—זאָגט ער,— האָב מיינס געזאָגט און ביי דעם וועט דאָס בלייבן. ווילט איר— הרגעט מיך, קיין גרויס נוץ וועט איר פון דעם סיי ווי ניט האָבן. מער פון 500 רובל גיב איך ניט און אַן עק.

האָבן זיי געשוויגן אַ ביסל. פלוצים איז אַבדול אויפגע־שפּרונגען, אַרויסגעבאַקומען אַ קעסטעלע, און אַרויסגענומען פון דאָרטן אַ הענטל־פען, טינט און פּאַפּיר. רוקט דאָס אַלץ זשי־לינען אין די הענט אַריין, פּאַטשט אים אין דער פּלייצע, ווייזט אָן „שרייב". מסכּים געווען, הייסט דאָס, אויף 500 רובל.

— וואַרט צו אַ ביסל, — זאָגט זשילין צום איבערזע־צער, — זאָג אים, ער זאָל אונז געבן גוט עסן, אָנטועכץ, שיך, אַלץ, ווי עס דאַרף צו זיין, ער זאָל אונז האַלטן צוזאַמען, כּדי עס זאָל אונז זיין הײמלעכער, און די קלעצלעך פון די פיס זאָל ער אַראָפּנעמען. — און בשעת־מעשה קוקט ער אויפן בעל־הבית און לאַכט. לאַכט דער בעל־הבית אויך. אויסגעהערט, האָט ער זיך אָנגערופן:

— אָנטועכץ וועל איך זיי פון דאָס בעסטע געבן: איי־

בערשטעם, שטיוול, כאָטש גלייך אונטער דער חופה צו גיין. עסן וועל איך פאַר זיי געבן, ווי פאַר פירשטן. און אויב זיי ווילן לעבן צוזאַמען, געזונטערהייט. אָבער די קלעצלעך אַראָפּנעמען טאָר מען ניט,—זיי וועלן נאָך אַנטלויפן. אויף נאַכט סיידן, דאָס יאָ—און אַליין איז ער צוגעשפּרונגען, פּאַטשט איבער דער פּלייצע:—דיינער גוטער, מיינער גוטער!

זשילין האָט אָנגעשריבן די בריוו, אָבער אָנגעגעבן אַ פאַלשן אַדרעס, כדי עס זאָל ניט אָנקומען. און אַליין טראַכט ער: „איך וועל אַזוי אויך אַוועקגיין".

האָט מען אַוועקגעפירט זשילינען און קאָסטילינען צוריק אין קאַמער, געבראַכט זיי היי, אַ קרוג וואַסער, צוויי אַלטע מאַנטלען און אָפּגעטראָגענע זעלנערישע שטיוול, וואָס מען האָט זיי פון טויטע זעלנער, אַפּנים, אַראָפּגעשלעפּט. און ווען עס איז געקומען די נאַכט, האָט מען פון זיי אַראָפּגענומען די קלעצלעך און פאַרשפּאַרט זיי אין קאַמער.

III

אַזוי איז ביי זשילינען מיט זיין חבר אַוועק אַ גאַנצער חודש. דער בעל-הבית לאַכט אַלץ: „דיינער, איוואַן, גוטער,—מיינער, אַבדול, גוטער". אָבער קעסט האָט ער זיי געגעבן שלעכטע—נאָר טרוקענעם ברויט פון הירזשענעם מעל, געבאַקט אין פּלעצלעך. און אַמאָל אַפילו רויע טייג אויך.

קאָסטילין האָט נאָך אַמאָל אָנגעשריבן אַהיים, געהאַלטן אין איין וואַרטן אויף די געלט און געלאַנגווייליגט זיך. גאַנצע טעג איז ער געזעסן אין קאַמער, געציילט די טעג, אָדער געשלאָפן. און זשילין ווייסט, אַז זיין בריוו וועט ניט אָנקומען, און קיין אַנדערן האָט ער ניט אָנגעשריבן.

„פון וואַנען,—טראַכט ער,—זאָל די מאַמע נעמען אַזוי פיל געלט פאַר מיר צו באַצאָלן. זי האָט אַזוי אויך מער פון דעם געלעבט, וואָס איך האָב איר צוגעשיקט. כדי זי זאָל צונויפקלייבן 500 רובל, דאַרף זי דאָך פון זיך גאָר אַ תל מאַכן. גאָט וועט העלפן—איך וועל אַזוי אויך אַרויס".

און אַליין קוקט ער אַלץ אויס, טאַפּט אַרום, ווי אַזוי צו אַנטלויפן.

גייט ער אַרום איבערן אַאול, פייפט זיך אונטער, אָדער

גיט זיך אָפּ מיט האַנט=אַרבעט, קלעפּט אוים טאָקן פון לײם און פּלעכט אײם קערבעלעך פון ריטלעך. זשילין איז אויף האַנט=אַרבעט אַ גרויסער בריה געווען.

אײנמאָל האָט ער אויסגעקלעפּט אַ טאָקע, מיט אַ נאָז, מיט הענט, מיט פיס, אָנגעטאָן אויף איר אַ טאָטעריש העמד און אַװעקגעשטעלט זי אויפן דאַך. די טאָטערקעס זײנען גראָד געגאַנגען נאָך װאַסער. דעם בעל=הביתם טאָכטער, דינאַ, האָט דערזען די טאָקע און האָט באַלד צונויפגערופן די איבעריקע טאָטערקעס. האָבן זײ אַװעקגעשטעלט די קרוגן,—קוקן און לאַכן שטאַרק. האָט זשילין אַראָפּגענומען די טאָקע און האָט זי זײ געגעבן.
לאַכן זײ, װאַגן ניט נעמען. האָט ער איבערגעלאָזט די טאָקע, אַלײן אַװעק אין קאַמער און קוקט: װאָס װעט דאָ זײן?
איז צוגעלאָפן דינאַ, אַרומגעקוקט זיך אין אַלע זײטן, געכאַפּט די טאָקע און איז אַװעקגעלאָפן.
אויף מאָרגן זעט ער, איז דינאַ באַגינען אַרוים מיט דער טאָקע אויף דער שװעל, און די טאָקע איז שוין מיט רויטע שמאַטקעס פאַרפּוצט. און דינאַ װיגט זי און זינגט איר צו עפּעס אַ װיג=לידל. נאָר דאָ איז פון שטוב אַרוים אַן אַלטע, צעשריען זיך אויף דינען, אַרויסגעכאַפּט די טאָקע, צעבראָכן איר און ערגעץ אַװעקגעשיקט דינען אויף אַרבעט.
האָט זשילין געמאַכט אַן אַנדער טאָקע, נאָך אַ שענערע און געגעבן זי דינען. ברענגט אײנמאָל דינאַ דעם קרוג, שטעלט אים אַװעק, זעצט זיך, קוקט אויף זשילינען און אַלײן לאַכט זי, װײזט אַן אויפן קרוג.
— װאָס פרײט זי זיך עפּעס אַזױ?—טראַכט זשילין, נעמט דעם קרוג און הײבט אָן צו טרינקען. און אין קרוג איז אָנגעשטאָט װאַסער — מילך. האָט ער אויסגעטרונקען דאָס מילך, „גוט!” זאָגט ער. און דינאַ דערפרײט זיך נאָך שטאַרקער.
— גוט, איװאַן, גוט! — אויפגעשפרונגען, פּאַטשט אין די הענטלעך. באַלד האָט זי אַרויסגעריסן דעם קרוג און איז אַנטלאָפן.

פון יענעם מאָל אָן האָט זי אים געגומען בגנבה יעדן טאָג טראָגן מילך. אַמאָל טרעפט זיך, די טאָטערן פאַרקנעטן אויף ציגן=מילך קעז=קיכלעך און טריקענען זײ אויף די דעכער,

ברענגט זי אים שטילערהייט אַ פּאָר קיכלעך אויך. און ווען דער בעל־הבית האָט געקווילעט אַ שעפּס, האָט זי אים אַפילו אַ שטיק שעפּסן־פליייש געבראַכט צו טראָגן אין אַרבל. גיט אַ וואָרף און לויפט אַוועק.

איינמאָל איז געווען אַ גרויסער שטורם. אַ גאַנצע שעה האָט געגאָסן אַ שלאַקס רעגן, און די וואַסערן פון אַלע טייכ־לעך זיינען געוואָרן אומריין. אין די ערטער, וווּ מען האָט פריער געקאָנט אַריבערגיין צופוס, איז די וואַסער געוואָרן דריי אַרשין די טיף און האָט געבראָזט און געשליידערט שטיינער. פון אַלע זייטן האָבן גערונען וואַסערלעך און אין די בערג אַרום האָט געהילכט. און ווען דער שטורם איז אַדורך, זיינען איבערן גאַנצן דאָרף געפלאָסן ריטשקעלעך. זשילין האָט געבעטן ביים בעל־הבית אַ מעסערל, אויסגעשניטן אַ קאַטשאַלקע, ברעטלעך, אויסגעשניצט אַ ראָד, און צו דעם ראָד פון ביידע עקן האָט ער צוגעמאַכט צוויי טאָקן.

די מיידלעך האָבן אים געבראַכט צו טראָגן שמאַטקעס; האָט ער אויסגעפּוצט די טאָקן: איינע פּאַר אַ מאַן, די צווייטע פּאַר אַ פרוי. שפּעטער האָט ער דאָס שפּילכנדל אַוועקגע־שטעלט אויף אַ וואַסערל: דרייט זיך די ראָד און די טאָקן שפּרינגען.

דער גאַנצער דאָרף האָט זיך דאַמאָלסט פאַרזאַמלט: יינג־לעך, מיידלעך, ווייבער און מענער, און אַלע קנאַקן מיטן צונג:

— אַי, ורוס! אַי, איוואַן!

אַבדול האָט געהאַט אַ צעבראָכענעם רוסישן זייגער. רופט ער איינמאָל זשילינען, ווייזט אים דעם זייגער און קנאַקט מיטן צונג. זאָגט זשילין:

— גיב, איך וועל פאַרריכטן.

זשילין האָט צענומען דעם זייגער מיטן מעסערל, צורעכט געמאַכט און אָפּגעגעבן אים דעם בעל־הבית. און דער זייגער גייט.

דער בעל־הבית האָט זיך שטאַרק דערפרייט, געבראַכט אַן אַלטן בגד זיינעם, אינגאַנצן אַ צעריסענעם און אַוועקגעשענקט אים זשילינען. אַ ברירה האָט זשילין געהאַט — האָט ער גענומען. גוט כאָטש דאָס — וועט זיין מיט וואָס זיך צודעקן ביינאַכט.

פון יענעם מאָל איז אַוועק אַ שם אויף זשילינען, אַז ער איז אַ מייסטער. האָט מען גענומען קומען צו אים פון ווייטע

דערפֿער — ווער עס ברענגט אַ שלאָס פֿון אַ ביקס, ווער אַ פּיסטאָל, ווער אַ זייגער צו פֿאַרריכטן און דער בעל־הבית האָט אים געבראַכט מכשירים: אַפּצווענגלעך, עקבערלעך און אַ זעגעלע. איינמאָל איז אַ טאַטער קראַנק געוואָרן, איז מען געקומען צו זשילינען: „גיי, הייל אויס". און זשילין האָט קיין אַנונג ניט ווי צו היילן. אָבער ער איז געגאַנגען, אַ קוק געטאָן, און טראַכט זיך דערביי: „אפשר וועט ער אַליין געזונט ווערן". און ער איז אַוועק אין קאַמער און צונויפֿגעמישט דאָרט אַ געטראַנק פֿון וואַסער מיט זאַמד. שפּעטער איז ער געקומען צוריק צו די טאַטערן, געזאָגט עפּעס אַ שפּרוך און איינגעגעבן דעם קראַנקן טאַטער דעם געטראַנק. אויף זיין גליק איז דער טאַטער געזונט געוואָרן.

זשילין האָט שוין צו ביסלעך אָנגעהויבן צו פֿאַרשטיין זייער לשון, אייניקע טאַטערן זיינען צו אים צוגעוווינט געוואָרן, רופֿן אים, ווען זיי דאַרפֿן: איוואַן, איוואַן, אָבער אַנדערע קוקן נאָך אַלץ ביין אויף אים, ווי אויף אַ חיה.

דער רויטער טאַטער האָט ניט ליב געהאַט זשילינען. ווי נאָר ער דערזעט אים, ברוגזט ער זיך אָן, קערעוועט זיך אָפּ פֿון אים, אָדער זידלט אים אויס. און נאָך איין אַלטער האָט אים ניט ליב געהאַט. דער אַלטער האָט געוווינט ניט אין אַאול, נאָר אונטערן באַרג. זשילין פֿלעגט אים זען אויפֿן וועג אין מעטשיעט*). ער איז געווען אַ קליין וואָקסיקער, און אויפֿן היטל האָט ער געטראָגן אַרומגעוויקלט אַ האַנטוך. די באָרד און וואָנסעס זיינען ביי אים געווען אונטערגעשוירן און ווייס ווי פּוך, און דער פּנים איינגעשרומפּן און רויט ווי ציגל; די נאָז אויסגעבויגן ווי ביי אַ שפּאַרבער, די אויגן גרויע, בייזע, און פֿון אַלע ציין זיינען ביי אים געבליבן נאָר צוויי עקציינער. שפּאַנט אַרום אין זיין טשאַלמע, שפּאַרט זיך אָן אויף אַ שטעקן און קוקט זיך אום, ווי אַ וואָלף. ווי נאָר ער דערזעט זשילינען, בראָפּעט ער אַזש און קערעוועט זיך אָפּ.

איינמאָל האָט זיך זשילין געלאָזט באַרג אַראָפּ — אַ קוק צו טאָן, וווּ דער אַלטער וווינט. אַראָפּ מיט אַ שטעגל, זעט ער — אַ גאָרטן מיט אַ שטיינערנעם פּאַרקן אַרום; פֿון יענער זייט פּאַרקן וואַקסן ווינשל־ביימער, פֿערשקעס און עס שטייט אַ

*) מעטשיעט — אַ טאַטערשער קלויסטער.

הייזל מיט אַ פּלאַכן דאַך. זשילין איז צוגעגאַנגען נעענטער, זעט ער — עס שטייען בינשטאָקן, געפלאָכטענע פון שטרוי, בינען פליען אַרום, הודען און דער אַלטער שטייט אויף די קניעלעך, פּאָרעט זיך ביי אַ בינשטאָק. זשילין האָט זיך אַ הייב געטאָן העכער, געוואָלט אַ קוק טאָן, אָבער אומגערן אַ קלאַפּ געטאָן מיט די קלעצלעך. דער אַלטער האָט זיך אויסגעדרייט און האָט זיך שטאַרק צעקוויטשעט, באַלד האָט ער אַרויסגעכאַפּט פון אונטערן גאַרטל אַ פּיסטאָל און אויסגעשאָסן אין זשילינען. קוים, וואָס יענער האָט באַוויזן צו באַהאַלטן זיך אונטער אַ שטיין. און באַלד איז דער אַלטער געקומען צום בעל=הבית זיך קלאָגן. דער בעל=הבית האָט אַ רוף געטאָן זשילינען, לאַכט צו אים און פרעגט:

— וואָס ביסטו עפּעס געגאַנגען צום אַלטן?

— איך, זאָגט זשילין, האָב אים קיין שלעכטס ניט געטאָן. איך האָב נאָר געוואָלט אַ קוק טאָן, ווי ער לעבט.

האָט דער בעל=הבית איבערגעגעבן דעם אַלטן זיין ענטפער.

און דער אַלטער בייזערט זיך, צישט, רעדט עפּעס, שטעלט זיינע עקציינער אַרויס, מאַכט מיט די הענט אויף זשילינען.

נישט אַלע ווערטער זיינען פאַר זשילינען געווען קלאָר, אָבער פאַרשטאַנען האָט ער, אַז דער אַלטער רעדט איין דעם בעל=הבית צו הרגענען די רוסישע, און נישט צו האַלטן זיי אין אַאול. און ווען דער אַלטער איז אַוועק, האָט זשילין גענומען פרעגן ביים בעל=הבית אויפן אַלטן, וואָס איז ער פאַר אַ מענטש. זאָגט דער בעל=הבית:

— ער איז אַ גרויסער מענטש! ער איז דער ערשטער דושיגיט געווען, ער האָט אַ סך רוסישע אומגעבראַכט, אַ רייבער געווען. ער האָט געהאַט דריי ווייבער און 8 זין. אַלע האָבן אין איין דאָרף געלעבט. זיינען געקומען די רוסישע, דעם דאָרף חרוב געמאַכט און זיבן זין געהרגעט. איין זון נאָר איז געבליבן, האָט ער זיך איבערגעגעבן צו די רוסישע. איז דער אַלטער אַוועקגעפאָרן פון דער היים און האָט זיך אַליין אויך איבערגעגעבן צו די רוסישע. אָפּגעלעבט ביי זיי דריי חדשים, האָט ער געפונען דאָרטן זיין זון, אים געהרגעט און איז אַנטלאָפן פון דאָרטן. פון יענער צייט אָן האָט ער אויפגעהערט

מלחמה צו האַלטן, אַוועק אין דער שטאָט מעקאַ — פאַר גאָט מתפּלל צו זיין. דערפאַר טראָגט ער טאַקע איצט די טשאַלמע. ווער עס איז געווען אין מעקאַ, דער הייסט כאַדזשי און טראָגט אַ טשאַלמע. ער האָט שטאַרק פיינט אייער עולם. ער הייסט דיך הרגענען: אָבער איך טאָר דיך ניט הרגענען, — איך האָב פאַר דיר באַצאָלט; און אַחוץ דעם, האָב איך דיך, איוואַן, ליב געקראָגן. ווען ניט מיין וואָרט, וואָס איך האָב דיר געגעבן, וואָלט איך דיך איינגאַנצן ניט אַרויסגעלאָזט, ווער רעדט שוין פון הרגענען.

און דערביי לאַכט ער, גיט צו אויף רוסיש: „דיינער, איוואַן, גוטער, — מיינער, אַבדול, גוטער!"

IV

אַזוי איז אַוועק נאָך אַ חודש. ביי טאָג שפּאַצירט זשילין אַרום איבערן אַאול אָדער פאַרנעמט זיך מיט האַנט-אַרבעט, און ווען עס קומט די נאַכט און אין אַאול ווערט שטיל, גראָבט ער אין קאַמער די ערד. די שטיינער האָבן געשטערט צו גראָבן, האָט ער זיי געריבן מיטן זעגעלע, און אויסגעגראָבן אויף אַזאַ אופן אונטערן וואַנט אַ לאָך, פּונקט אויף דורכצוקריכן. „איך זאָל נאָר קאָנען, טראַכט ער זיך, גוט מיטן אָרט זיך באַקאָנען, אין וועלכער זייט איך דאַרף גיין. אָבער קיינער פון די טאַטערן וועט ניט אויסזאָגן".

האָט ער אויסגעקליבן אַ צייט, ווען דער בעל-הבית איז אַוועקגעפאָרן, און איז אַוועק נאָך מיטאָג אויסער דעם אַאול, אויפן באַרג, — און דער בעל-הבית האָט געהייסן דעם קליינעם נאָכגיין נאָך זשילינען, קיין אויג פון אים נישט אַראָפּנעמען. לויפט דער קליינער זשילינען נאָך, און שרייט:

— גיי ניט! דער פאָטער האָט ניט געהייסן. איך וועל באַלד מענטשן רופן!

האָט אים גענומען זשילין איינריידן:

— איך, זאָגט ער, וועל וויט ניט גיין — נאָר אויף יענעם באַרג וויל איך זיך אויפהייבן: איך דאַרף געפינען אַ גראָז — כדי מיט איר אייער עולם צו היילן. קום מיט מיר, איך וועל ניט אַנטלויפן מיט די קלעצלעך. און דיר וועל איך דערפאַר מאָרגן מאַכן אַ פייל און בויגן.

האָט ער איינגערעדט דעם קליינעם און זיי האָבן זיך גע-

לאָזט גיין. ווען מען קוקט אויפן באַרג — דאַכט זיך אויס, אַז עס איז ניט ווייט, אָבער גיין מיט די קלעצלעך איז זייער שווער; געגאַנגען, געגאַנגען, קוים אַרויפגעקלעטערט. האָט זיך זשילין צוגעזעצט, גענומען זיך צוקוקן צום אָרט. צו דרום צו פון זיין קאַמער ליגט אַ טאָל, דאָרט גייט אַרום אַ טשערעדע, און אין דער נידער זעט זיך אָן אַ פרעמדער אַאול. פון דעם אַאול הייבט זיך אויף אַ צווייטער באַרג — נאָך פעלזיקער. אינטער יענעם באַרג — ווייטער אַ באַרג. צווישן די בערג זעט זיך אָן דער וואַלד, ווי אַ בלויער פלעק, און אַהין ווייטער, נאָך בערג — הייבן זיך אויף אַלץ העכער און העכער. און נאָך העכער פון זיי — שטייען בערג, ווייסע, ווי צוקער, אַלע מיט שניי באַדעקט. און איין שנייאיקער באַרג הויכט זיך ווי אַ היטל איבער אַלע איבעריקע. אויף מזרח, מערב — אַלץ די זעלבע בערג; דאָ און דאָרט אין די בערג=שפּאַלטן רויכערן זיך די אַאולן. „נו, טראַכט ער, דאָס זיינען אַלץ זייערע מקומות". האָט ער גענומען קוקן אין דער רוסישער זייט; אונטער די פיס ליגט אַ טייכל, לעבן דעם טייכל דער אַאול זייערער און אַרום און אַרום גערטנדלעך. ביים טייכל זיצן ווייבער, שווענקען וועש, פון דער ווייטנס זעען זיי אויס ווי קליינע טאָקן. פון יענער זייט אַאול, נידעריקער, געפינט זיך אַ קלענערער באַרג, איבער אים נאָך צוויי בערג, און אויף די בערג אַ וואַלד; צווישן די צוויי בערג זעט זיך אַ גלייכער אָרט, און דאָרט ווייט=ווייט קרייזלט זיך עפּעס, פונקט ווי רויך. האָט גענומען זשילין דערמאָנען זיך פון וועלכער זייט פלעגט די זון אויפגיין און אין וועלכער זייט פאַרגיין, בשעת ער האָט געוווינט אין דער פעסטונג. קלערט ער — דאָרט טאַקע, אין יענעם טאָל, ליגט, ווייזט אויס, זיין פעסטונג. אַהין, צווישן אָט די צוויי בערג, דאַרף מען טאַקע אַנטלויפן.

דערווייל האָט די זון אָנגעהויבן צו פאַרגיין. די שנייאיקע בערג זיינען רויט געוואָרן, און די שוואַרצע בערג זיינען נאָך שוואַרצער געוואָרן; פון די טאָלן האָט זיך אויפגעהויבן אַ פאַרע און יענער טאָל וו די פעסטונג זיינע דאַרף זיין, האָט זיך פון דעם זון=אונטערגאַנג ווי אַ פייער אָנגעצונדן. זשילין האָט זיך נאָך שטאַרקער גענומען איינקוקן — עפּעס שווינדלט דאָרט אין דעם טאָל, פונקט ווי אַ רויך גייט פון די קוימענס. און עס דאַכט

זיך אים שוין אוים אויף געוויס, אַז דאָרט ליגט די רוסישע פּעסטונג.

שוין שפּעט געוואָרן. מען הערט—דער מולאַ*) האָט אויסגערופן, מען טרייבט די טשערעדעס—די בהמות מיקען. און דער קליינער רופט אַלץ: „קום", אָבער ושילינען גלוסט זיך ניט אַוועקגיין.

ענדלעך זיינען זיי געקומען אַהיים. „נו,—טראַכט ושילין,— דעם אָרט ווייס איך שוין, איצט דאַרף מען אַנטלויפן". ‏[לויפן האָט ער באַשלאָסן אין דער זעלבער נאַכט. די נעכט זיינען געווען פינסטערע, — סוף חודשדיקע. אָבער אויף זיין אומגליק האָבן זיך פאַרנאַכט אומגעקערט די טאָטערן. כסדר פלעגן זיי קומען צו פאָרן פריילעכע און מיטברענגען מיט זיך אַ סך בהמות. אָבער אויף דעם מאָל זיינען זיי געקומען מיט פּוסטע הענט, און נאָר געבראַכט צו פירן אויף אַ זאָטל ווייערן אַ דערהרגעטן טאָטער, דעם רויטנס אַ ברודער. געקומען זיינען זיי בייזע, צונויפגעקליבען זיך אים מקבר צו זיין. אויך ושילין איז אַרויס אַ קוק טאָן. האָט מען דעם טויטן פאַרהילט אין לייוונט, און אָן אַן אָרון אַרויסגעטראָגן אים אויסער דעם דאָרף און דאָרט אַנידערגעלייגט אויפן גראָז אונטער אַ בוים. באַלד איז געקומען דער מולאַ און מיט אים די זקנים, אַלע האָבן זיי אַרומגעבונדן זייערע היטלען מיט האַנטעכער, אַראָפּגענומען די שיך און געזעצט זיך אויף די פּיאַטעס שורות־וויז אַנטקעגן דעם טויטן.

פון פאָרנט זיצט דער מולאַ, הינטער אים, אין דער עֶרשטער שורה, דריי זקנים אין טשאַלמעס, הינטער זיי—נאָך טאָטערן. מען זיצט מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ און מען שווייגט, לאַנג געשוויגן. לסוף האָט דער מולאַ אויפגעהויבן דעם קאָפּ און געזאָגט:

אַלאַ! (דאָס הייסט גאָט). — געזאָגט דעם וואָרט און ווייטער אַראָפּגעלאָזט די אויגן און ווייטער לאַנג געשוויגן; זיצן אַלע—קיינער רירט זיך ניט.

האָט דער מולאַ אַ צווייטן מאָל אויפגעהויבן דעם קאָפּ.

אַלאַ!—און אַלע האָבן איבערגעחזרט: „אַלאַ!" און ווייטער שטיל געבליבן. דער טויטער ליגט שטום אויפן גראָז, און זיי

---

*) מולאַ — אַ טאָטערשער גלח.

אַלע זיצן ווי טויטע. קיין איינער טוט זיך ניט קיין ריר. און מ׳קען הערט נאָר ווי די בלעטלעך ציטערן אויפֿן בוים פֿון ווינט. שפּעטער האָט דער מולאַ געזאָגט אַ תּפֿילה, אַלע זיינען אויפֿגעשטאַנען, גענומען דעם טויטן אויף די הענט, און געבראַכט אים צו טראָגן צו אַ גרוב. און די גרוב איז ניט קיין פּשוטע, נאָר ווי אַ קעלער ז׳איז זי אונטערגעגראָבן אונטער דער ערד. האָט מען דעם טויטן גענומען אונטער די פּאַכוועס און פֿאַר די פֿיס, איבערגעבויגן אים, פּאַוואָלי אַראָפּגעלאָזט, זיצנדיקערהייט אונטערגערוקט אונטער דער ערד און די הענט אים אויפֿן בויך צונויפֿגעלייגט.

דער אַרבעטער האָט געבראַכט צו שלעפּן גרינעם אָטשערעט. די טאַטערן האָבן אויסגעבעט דעם קבר מיט אָטשערעט, פֿלינק פֿאַרשאָטן אים און אַוועקגעשטעלט אויף אים אַ שטיין. שפּעטער האָבן זיי אויסגעגלייכט אויפֿן קבר די ערד און ווייטער זיך אויסגעזעצט לעבן אים. ווייטער לאַנג געשוויגן.

„אַלאַ, אַלאַ!"—אָפּגעזיפֿצט און אויפֿגעשטאַנען.

דער רויטער האָט געציילט צווישן די זקנים אַ ביסל געלט, שפּעטער גענומען אַ קאַנטשיק, דריי מאָל אַ קלאַפּ געטאָן זיך איבערן שטערן און איז אַוועק אַהיים.

אין דער פֿרי זעט זשילין — דער רויטער פֿירט אַ פֿערד, און נאָך אים גייען דריי טאַטערן. אַרויס פֿון דאָרף, האָט דער רויטער אַראָפּגענומען זיין בגד, פֿאַרקאַטשעט די אַרבל, — (הענטיילעם האָט ער געזונטע), — אַרויסגענומען דעם מעסער און אָנגעשאַרפֿט אים אויף אַ שאַרף=שטיין.—די טאַטערן האָבן פֿאַרריסן דעם פֿערד דעם קאָפּ אַרויף, דער רויטער איז צוגעגאַנגען, איבערגעשניטן דעם פֿערד זיין האַלז, אַנידערגעוואַלגערט אים און גענומען אים שינדן — מיט די פֿויסטן אַרונטערצוטרענען זיין פֿעל. זיינען געקומען ווייבער, מיידלעך, גענומען וואַשן די געדערים און דעם אינגעווייד פֿונעם פֿערד און אַריינגעשלעפּט אים אין שטוב. און דער גאַנצער דאָרף האָט זיך צונויפֿגעקליבן צום רויטן מזכיר נשמה זיין דעם פֿאַרשטאָרבענעם.

דריי טעג האָבן זיי געגעסן פֿערדן=פֿלייש און געטרונקען קוואַ — דעם פֿאַרשטאָרבענעם אויף אַזאַ אופֿן מזכיר נשמה געווען. אַלע טאַטערן זיינען געזעסן אין דער היים. אויפֿן פֿערטן טאָג, מיטאָגס=צייט, האָבן זיי זיך גענומען קלייבן ערגעץ. זיי

האָבן אָנגעזאָטלט די פערד, און אַ מאַן צען, צווישן זיי אויך דער רויטער, האָבן פאַרלאָזט דעם דאָרף. איין אַבדול איז נאָר געבליבן אין דער היים. די מעשה איז געווען אָנהייב חודש און די נעכט זיינען נאָך דאַמאָלסט געווען פינסטערע.

נו,—טראַכט זיך זשילין, — היינט דאַרף מען לויפן, און לייגט פאָר קאָסטילינען. אָבער קאָסטילין האָט זיך דערשראָקן.

—וואָס הייסט לויפן? מיר ווייסן דאָך ניט דעם וועג.

—איך ווייס דעם וועג.

—אָבער מיר וועלן דאָך אין איין נאַכט נישט דערגיין.

—טאָמער ניט—וועלן מיר איבערנעכטיקן אין וואַלד. איך האָב אַפילו פּלעצלעך צוגעגרייט. וואָס וועסטו דאָ זיצן? וועט מען צושיקן געלט— איז גוט. טאָמער אָבער ניט? די טאָטערן זיינען איצט שטאַרק בייז אויף די רוסישע פאַרן הרוג. מען שמועסט אונטער, אַז זיי ווילן אונז הרגענען.

האָט קאָסטילין געטראַכט, געטראַכט.

— נו, קום!

V

איז זשילין אַריינגעקראָכן אין דער לאָך, געמאַכט זי ברייטער, כדי קאָסטילין זאָל אויך קאָנען דורכקריכן; זיצן זיי און וואַרטן, אין אַאול זאָל שטיל ווערן.

און ווי נאָר אין אַאול איז שטיל געוואָרן, איז זשילין אַרונ= טערגעקראָכן אונטערן וואַנט און זאָגט שטיל צו קאָסטילינען: „קריך". האָט קאָסטילין אויך גענומען קריכן, אָבער ער האָט מיטן קלעצל פאַרטשעפּעט אין אַ שטיין און אַ קלאַפּ געטאָן. און דער בעל=הבית האָט אַ היטער—אַ בונטן הונט, אַ ביוזן שבביוזן. געהייסן האָט ער אוליאַשין און זשילין האָט אים נאָך פריער צוגעוווינט צו זיך דורך צוואַרפן אים אַ ביסן. האָט אוליאַשין דערהערט דעם קלאַפּ, זיך צעבילט, אַ לאָז געטאָן זיך פאָרויס, און נאָך אים אַנדערע הינט, אָבער זשילין האָט אַ פייף געטאָן, און אַ וואָרף געטאָן אים אַ שטיקל פּלעצל. אוליאַשין האָט אים דערקענט, גענומען דרייען מיטן עק און אויפגעהערט צו בילן.

דער בעל=הבית האָט דערהערט דעם געביל און האָט זיך צעהייטקעט פון שטוב: „הייט, הייט, אוליאַשין".

און זשילין קיצלט אוליאַשינען אונטער די אויערן. שווייגט דער הונט, שאַרט זיך בײַ זײַנע פֿיס, דרייט מיטן ווײַדל.

זײַנען זיי אַ ווײַלע געזעסן אין אַ פֿאַרשטעקט ווינקל, אַרום איז שטיל, מען הערט נאָר ווי אַ פֿאַרשפּאַרטע שעפּעלע מעקעט און די וואַסער רוישט אַראָפּ איבער די שטיינדעלעך. פֿינסטער, די שטערן שטייען הויך אין הימל. איבערן באַרג האָט זיך גענומען רויטלען דער יונגער מולד, קריכט מיט די הערנדלעך אַרויף. אין די לאָנקעס אַרום ווײַסט זיך דער נעבל, ווי מילך.

האָט זיך זשילין אויפֿגעהויבן, און זאָגט צום חבר: נו, ברודער, אײַדאַ!

האָבן זיי געלאָזט זיך אין וועג; נאָר עטלעכע טריט געמאַכט, הערן זיי — דער מולא האָט זיך צעזונגען אויפֿן דאַך: „אַלאַ בעסמילאַ! אילראַכמאַן!" — דער עולם וועט, הייסט דאָס, באַלד גיין אין קלויסטער אַרײַן, האָבן זיי זיך ווייטער צוגעזעצט, זיך באַהאַלטן אונטער אַ וואַנט, און לאַנג געזעסן, געוואַרט ביז דער עולם וועט אַדורכגיין. שפּעטער איז ווייטער שטיל געוואָרן.

— נו, מיט גאָטס הילף! — זיי האָבן זיך איבערגעצלמט און זיך געלאָזט גיין. זיי זײַנען אַריבער אַ הויף, אַראָפּ צום טײַכל, אַריבער דעם טײַכל און זײַנען אַוועק מיטן טאָל. דער נעבל איז אַ געדיכטער, אָבער ער האַלט זיך אונטן, און אין דער הויך פֿינקלען שטערן. זשילין קוקט זיך אײַן אין די שטערן, וויל טרעפֿן די ריכטונג. דער נעבל פֿרישט אים אָפּ, מאַכט אים גרינג דעם גאַנג, נאָר די שטיוול שטערן אים, ווײַל זיי זײַנען שוין שטאַרק אָפּגעטראָגן. האָט זשילין אויסגעטאָן זײַנע שטיוול, אַוועקגעוואָרפֿן זיי און זיך געלאָזט גיין באָרוועסערהייט. שפּרינגט פֿון אַ שטיינדל אויף אַ שטיינדל און קוקט אויף די שטערן. קאָסטילין אָבער האָט גיך אָנגעהויבן אָפּצושטיין.

— גיי, זאָגט ער, פּאַמעלעך, די פֿאַרשאָלטענע שטיוול האָבן מיר שרעקלעך אָנגעריבן די פֿיס.

— טאָ נעם זשע זיי אַראָפּ, וועט דיר זײַן גרינגער.

קאָסטילין האָט געפּרוווט גיין באָרוועס — איז נאָך ערגער: די שטיינער שנײַדן אים די פֿיס און ער שטייט ווייטער אָפּ. זאָגט צו אים זשילין:

— די צעקלאַפּטע פּיס וועלן זיך בײַ דיר פאַרהײלן, אָבער טאָמער דעריאָגט מען אונז, וועט מען אונז ה״געגנען, איז דאָך ערגער.

קאַסטילין זאָגט גאָר ניט — גייט, האַלט אין איין קרעכצן. לאַנג זיינען זיי אין דער נידער געגאַנגען, פּלוצים האָבן זיי דער־הערט — רעכטס בילן הינט. זשילין האָט זיך אָפּגעשטעלט, אַרומגעקוקט זיך, אַרויפגעקראָכן אויף אַ באַרג און מיט די הענט אַרומגעטאַפּט דעם אָרט.

— עך! זאָגט ער, מיר האָבן זיך טועה געווען — אין דער רעכטער זייט אַוועק. דאָ איז גאָר אַ פרעמדער אַאול, איך האָב אים פון באַרג געזען; מען דאַרף גיין צוריק, באַרג אַרויף. דאָרט דאַרף ערגעץ זיין אַ וואַלד.

און קאַסטילין זאָגט:

— וואַרט צו כאָטש אַ קליין ביסל, לאָז דעם אָטעם כאַפּן: די פּיס זיינען בײַ מיר אינגאַנצן צעבלוטיקט.

— עט, ברודער, זיי וועלן זיך פאַרהײלן; דו שפּרינג נאָר גרינגער, אָט אַזוי!

און זשילין האָט זיך אַ לאָז געטאָן צוריק, לינקס, באַרג אַרויף, צום וואַלד צו.

קאַסטילין שטייט אָפּ, הערט ניט אויף צו אויקען. גיט זשי־לין פון צייט צו צייט אַ שאָקע אויף אים און גייט ווייטער.

זיינען זיי אַרויף אויפן באַרג, ריכטיק — אַ וואַלד. נאָר אַריין אין וואַלד, האָבן זיי באַלד אין די שטעכעלקעס דאָס רעשטל בגד צעריסן. אָנגעטראָפן אויף אַ שטעגל אין וואַלד. גייען זיי.

שטיי! — עס האָט זיך פּלוצים דערהערט אַ קלאַפּ פון קאָפּיטעס איבערן וועג. זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט, גענומען צו־הערן זיך. עפּעס קלאַפּט, ווי אַ פערד און הערט אויף. לאָזן זיי זיך גיין — הערט זיך דער קלאַפּן. שטעלן זיי זיך אָפּ — רייסט זיך דער קלאַפּן אויך אָפּ. איז זשילין צוגעקראָכן, קוקט אויפן שיין איבערן וועג — עפּעס שטייט דאָרט: אַ פערד, ניט קיין פערד, און דער פערד טראָגט אויף זיך עפּעס אויסטער־לישעס, אויף קיין מענטשן נישט ענלעך. הערט ער — עס האָט אַ נים געטאָן. „וואָס איז דאָס פאַר אַ וואונדער!" און זשילין האָט שטילערהייט אַ פייף געטאָן, — און יענץ גיט זיך אַ וואָרף

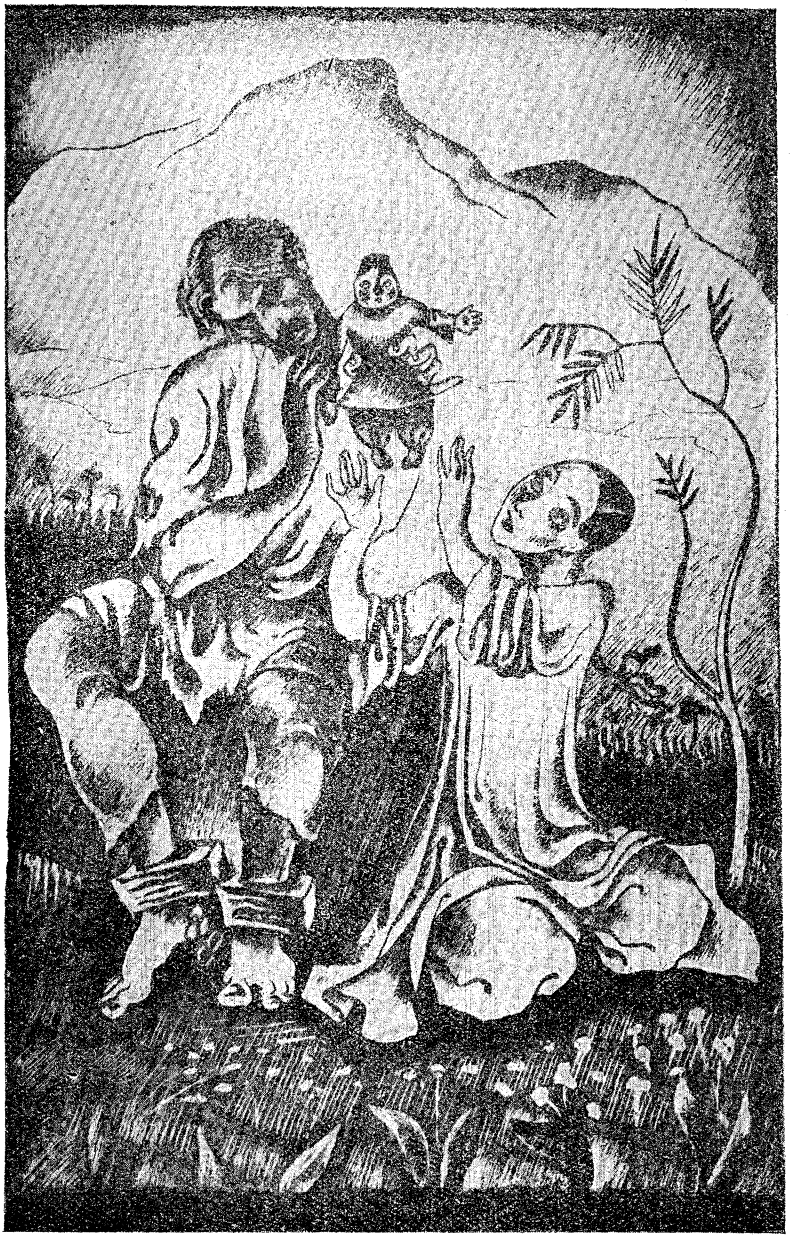

פון וועג אין וואַלד אַרײַן און צעקנאַקט זיך אין וואַלד, פונקט ווי אַ שטורם פליט עס, ברעכט די צווייגן אויפן וועג.

קאָסטילין איז פון שרעק אַנידערגעפאַלן. און זשילין לאַכט און באַרואיקט אים:

עס איז אַ הירש, הערסט, ווי ער ברעכט מיט די הערנער דעם וואַלד. מיר האָבן פאַר אים מורא, און ער האָט פאַר אונז מורא.

זײַנען זיי אַוועק ווײַטער. עס האָבן זיך באַוויזן די מאָרגנשטערנס, שוין באַלד טאָג. אָבער צי גייען זיי גוט אָדער ניין — ווייסן זיי ניט. זשילינען דאַכט זיך אַפילו אויס, אַז מען האָט אים מיטן אײנעם וועג אַהער געפירט און אַז ביז צו די רוסישע וועט נאָך זײַן אַ ווערסט צען, אָבער קיין סימן קיין גוטן האָט ער ניט, און חוץ דעם קאָן מען דען בײַנאַכט עפּעס זען? זײַנען זיי אַרויס אויף אַ לאָנקע. קאָסטילין האָט זיך צוגעזעצט, און זאָגט:

— ווי דו ווילסט זיך, אָבער איך וועל ניט דערגיין; די פיס גייען בײַ מיר ניט.

האָט אים זשילין גענומען אײַנרעדן.

— ניין, — זאָגט ער, — איך וועל ניט דערגיין, איך קאָן ניט.

איז זשילין אין כעס געוואָרן, אַ שפּײַ געטאָן און אויסגעזידלט אים.

— אויב אַזוי, גיי איך אַליין; זײַ מיר געזונט!

דאַמאָלסט איז קאָסטילין אויפגעשפּרונגען און האָט זיך געלאָזט נאָך זשילינען. זיי זײַנען דורכגעגאַנגען אַ ווערסט פיר. דער נעבל אין וואַלד איז געוואָרן נאָך געדיכטער; פינסטער אַרום און אַרום, און די שטערן זעען זיך שוין אויך קוים אָן.

פלוצים הערן זיי — פאָרויס לויפט אַ פערד. מען הערט, ווי ער פּאַטשפּעט זיך מיט די קאָפּיטעס אין די שטיינער. זשילין האָט זיך אויסגעצויגן אויפן בויך, צוגעלייגט זײַן אויער צו דער ערד.

— אַזוי איז דאָס — אַ רײַטער פאָרט אַהער, צו אונז.

זײַנען זיי אַראָפּ פון וועג, און זיך צוגעזעצט צווישן די ביימלעך, שפּעטער איז זשילין צוגעקראָכן צום וועג, זעט ער — אַ טאָטער פאָרט רײַטנדיק, טרײַבט אַ קו און מורמלט

זיך עפּעס אונטער דער נאָז. דער טאָטער איז פאַרבייגעפאָרן, און זשילין האָט זיך צוריקגעקערט צו קאָסטילינען.

— נו, דאַנקען גאָט — אוים געפאָר. איצט שטיי אויפקום.

קאָסטילין האָט געפּרוווט אויפשטיין, אָבער ער איז געפאַלן צוריק.

— איך קאָן ניט, אויף מיין וואָרט איך קאָן ניט. קיין כוחות ניטאָ.

אַ מאַן איז ער אַ שווערער, אַ דיקער, האָט אים אַ שווים באַשלאָגן; און ווען דער קאַלטער נעבל אין וואַלד האָט אים דורכגענומען, איז ער גאָר צעקראָכן געוואָרן. און דערצו זיינען נאָך ביי אים די פיס שטאַרק צעקלאַפּט. האָט אים זשילין געפּרוווט אויפהייבן מיט גוואַלד, אָבער ער האָט זיך צעשריען אויף אַ קול:

— אוי, עס טוט וויי!

איז זשילין אַזש פאַרצאַפּלט געוואָרן.

— וואָס שרייסטו? דער טאָטער איז דאָך נאָענט, ער וועט דערהערן. — און אַליין טראַכט ער זיך: „ער איז אויף דער אמת שטאַרק שוואַך; וואָס זאָל איך מיט אים טאָן? איבערלאָזן אַ חבר טויג אויך ניט".

— נו, זאָגט ער, שטיי אויף, זעץ זיך אַרויף אויף מיר. אויב דו קאָנסט ניט גיין—וועל איך דיך טראָגן.

האָט זשילין אים אַרויפגעזעצט צו זיך אויף דער פּלייצע, אַרומגענומען מיט די הענט זיינע פיס, אַרויס אויפן וועג און זיך געלאָזט גיין.

— אָבער, זאָגט ער, ווי גאָט איז דיר ליב, וואַרג מיר ניט דעם האַלז. האַלט זיך בעסער פאַר די אַקסלען.

זשילינען איז שטאַרק שווער. זיינע פיס זיינען אויך צעבלוטיקט, און ער איז שוין זייער מיד. בייגט ער זיך איין, וואַרפט אונטער קאָסטילינען העכער, מאַכט זיך באַקוועמער און שלעפט אים ווייטער.

אָבער דער טאָטער האָט, אַפנים, דערהערט קאָסטילינס פריערדיקן געשריי. און זשילין הערט — עמיצער פאָרט פון הינטן, רופט עפּעס אוים אויף טאָטעריש. האָט זיך זשילין אַ וואָרף געטאָן צווישן די ביימלעך. דער טאָטער האָט אַרויסגעכאַפּט

זיין ביקס, אויסגעשאָסן,—נישט געטראָפן, צעקוויטשעט זיך אויף טאָטעריש און איז אַוועקגעשפּרונגען מיטן וועג.

— נו, זאָגט זשילין,—מיר זיינען, ברודער, אין דער אַר־בעט! דער הונט וועט באַלד צונויפרופן די טאָטערן. גייען מיר ניט דורך אַ ווערסט דריי — זיינען מיר פאַרפאַלן. און אַליין טראַכט ער זיך: „דער רוח האָט מיך געשלעפּט נעמען מיט זיך אָט דעם קלאָץ. אַליין וואָלט איך זיך שוין אַן עצה געגעבן!"

און קאָסטילין זאָגט:

— גיי אַליין, קוק ניט אויף מיר און ראַטעווע כאָטש דו זיך אַליין אַרויס.

— ניין, עס טויג נימו: איך וועל ניט איבערלאָזן קיין חבר.

און ער האָט ווייטער אַרויפגעוואָלגערט קאָסטילינען צו זיך אויף דער פּלייצע און זיך געלאָזט אין וועג. זיינען זיי דורכגעגאַנגען אַזוי אַ ווערסט. און צום וואַלד איז נאָך אַלץ קיין סוף ניטאָ. דער נעבל צעגייט זיך שוין, און עפּעס אַזוי ווי וואָלקנדלעך האָבן גענומען שווימען — פאַרשטעלן די שטערן. זשילין איז שטאַרק מיד געוואָרן.

און דאָ זיינען זיי צוגעקומען צו אַ קוועלכנדל, מיט שטיי־נער אַרום און אַרום. זשילין האָט זיך אָפּגעשטעלט און האָט אַראָפּגעזעצט פון זיך קאָסטילינען.

לאָמיר, זאָגט ער, זיך אָפּרוען, כאַפּן אַ טרונק, אָפּעסן. מיר האָבן דאָך פּלעצלעך. עס איז שוין, ווייזט אויס, ניט ווייט.

אָבער ווי נאָר ער האָט זיך אָנגעבויגן אַ טרונק צו טאָן האָט ער דערהערט אַ קלאַפּעריי. האָבן זיי זיך אַ וואָרף געטאָן רעכטס, באַרג אַראָפּ און האָבן זיך באַהאַלטן צווישן די ביימלעך.

הערן זיי — טאָטערשע שטימען. די טאָטערן האָבן זיך אָפּגעשטעלט פּונקט אויף יענעם אָרט, וווּ זיי זיינען אַראָפּ פון וועג. די טאָטערן האָבן אַ ביסל גערעדט צווישן זיך און שפּע־טער גענומען פייפן — אָנרייצן אויף זיי הינט. באַלד האָבן זיי דערהערט אַ קנאַקעריי צווישן די ביימלעך און דערזען אַ פרעמדן הונט, וואָס איז געלאָפן גלייך אויף זיי. דער הונט האָט זיך אָפּ־געשטעלט, האַווקעט.

און נאָכן הונט קריכן טאָטערן — אויך פרעמדע. די טאָ־טערן האָבן געכאַפּט זשילינען און קאָסטילינען, האָבן זיי גע־

בונדן, אַרויפגעזעצט זיי צו זיך אויף די פערד און האָבן זיך געלאָזט אין וועג.

דורכגעפאָרן אַ ווערסט צוויי, האָבן זיי באַגעגנט אַבדולן, דעם בעל־הבית נאָך מיט צוויי טאַטערן. אַבדול האָט אי־בערגערעדט מיט די פרעמדע טאַטערן און האָט איבערגעזעצט זשילינען מיט קאָסטילינען צו זיך און צו זיינע טאַטערן אויף די פערד.

אַבדול לאַכט שוין ניט און רעדט צו זיי אַפילו קיין וואָרט ניט אויס.

באַגינען־צייט האָט מען זיי געבראַכט אין אַאול און גע־לאָזט זיי אין דרויסן. חברה־לייט זיינען זיך צונויפגעלאָפן, שלאָגן זשילינען און קאָסטילינען מיט שטיינער, קאַנטשיקעס און קוויטשען דערביי.

די טאַטערן האָבן זיך צונויפגעקליבן אין אַ רעדל, אויך דער אַלטער פון אונטערן באַרג איז געקומען. זיי האָבן גענומען ריידן. הערט זשילין, אַז מען איז זיך מישב, וואָס צו טאָן מיט זיי. איינינקע זאָגן: „מען דאַרף זיי אַוועקשיקן ווייט אין די בערג". דער אַלטער זאָגט: „מען דאַרף זיי הרגענען". אַבדול קריגט זיך מיט זיי, טענהט: „איך האָב באַר זיי באַצאָלט, איך וויל אָפּנע־מען מיין געלט". און דער אַלטער זאָגט: „זיי וועלן דיר ניט באַ־צאָלן. דו וועסט פון זיי נאָר צרות האָבן. און רוסישע צו געבן עסן איז אַ גרויסע עבירה. הרגענען זיי — און אַן עק".

די טאַטערן זיינען זיך צעגאַנגען. דער בעל־הבית איז צו־געגאַנגען צו זשילינען, גענומען צו אים ריידן:

— אויב מען וועט מיר, זאָגט ער, אין אַ משך פון צוויי וואָכן ניט צושיקן פאַר אייך קיין געלט, וועל איך אייך שמייסן צום טויט. און טאָמער פרוווסטו נאָך אַמאָל אַנטלויפן, וועל איך דיך, ווי אַ משוגענעם הונט, דערהרגענען. שרייב אָן אַ בריוו, שרייב גוט!

ער האָט געבראַכט פאַפיר, און זיי האָבן אָנגעשריבן די בריוו. שפּעטער האָט מען אָנגעטאָן אויף זיי די קלעצלעך און מען האָט זיי אַוועקגעפירט אויף יענער זייט מעטשעט. דאָרט איז געווען אַ גרוב פון 5 אַרשין די טיף — האָט מען זיי אין יענער גרוב אַראָפּגעלאָזט.

VI

שוער איז זיי געוואָרן צו לעבן. די קלעצלעך האָט מען פֿון זיי שוין איינגאַנצן ניט אַראָפּגענומען, און מען האָט זיי אויך ניט אַרויסגעלאָזט אויף דער פֿרייער לופֿט. מען האָט פֿאַר זיי, ווי פֿאַר הינט, אַראָפּגעוואָרפֿן רויען טייג און אַראָפּגעלאָזט וואַסער אין אַ קרוג. אין גרוב שטינקט, עס איז דאָרט הייס, נאַס. קאָסטילין איז שוין גאָר קראַנק געוואָרן. די ביינער ברעכן אים און נאָר ער קרעכצט אָדער ער שלאָפֿט. און זשילין האָט שוין אויך אַראָפּגעלאָזט די נאָז: ער זעט — עס איז אַ ביטערע מעשה, און ער ווייסט גאָרניט וואָס הייבט מען אָן צו טאָן.

ער האָט אַפֿילו געפּרוווט אויפֿסניי גראָבן, אָבער איצט איז שוין ניט געווען וווּהין אַרויסצוואַרפֿן די ערד. און דערצו האָט דער בעל-הבית באַלד באַמערקט און געדראָט אים מיט טויט.

זיצט ער איינמאָל אין גרוב אויף די קנאַפּלעך, טראַכט וועגן דער פֿרייער וועלט, און אויפֿן האַרצן איז אים זייער אומעטיק. פּלוצים איז אים אויף די קני אַראָפּגעפֿאַלן אַ פּלעצל, באַלד אַ צווייטער און נאָכדעם האָבן זיך אַ שאָט געטאָן ווײנשל. ער האָט אַ קוק געטאָן אַרויף און דערזען דינען. און דינאַ, ווי נאָר זי האָט געכאַפּט זיין בליק, האָט זיך צעלאַכט און איז אַנטלאָפֿן. און זשילין טראַכט זיך: „אפֿשר וועט מיר דינאַ העלפֿן?"

האָט ער אָפּגערייניקט אין גרוב אַן אָרט, אָנגעשאַרט ליים און גענומען קלעפּן טאָקן. אויסגעקלעפּט מענטשן, פֿערד, הינט און טראַכט זיך: „ווי נאָר דינאַ וועט קומען, וועל איך איר אַלץ אַרויפֿוואַרפֿן".

אָבער דינאַ איז אויפֿן צווייטן טאָג ניט געקומען. און זשילין הערט — פֿערד קלאַפּן מיט די קאָפּיטעס, פֿאָרן פֿאַרביי. און באַלד האָבן זיך לעבן מעטשעט צונויפֿגעקליבן די טאָטערן, קריגן זיך, שרייען, דערמאָנען די רוסישע. עס הערט זיך דעם אַלטנס קול. גוט האָט זשילין ניט פֿאַרשטאַנען אין וואָס עס האַנדלט זיך דאָרט, אָבער ער שטויסט זיך שוין אָן, אַז די רוסישע זיינען נאָענט, די טאָטערן האָבן מורא פֿאַרן אַאול און זיי ווייסן ניט וואָס מיט די געפֿאַנגענע צו טאָן.

האָבן זיי אָפּגערעדט און אַוועק. פּלוצים הערט ער —

עפעס האָט אַ רויש געטאָן אויבן. זעט ער: דינאַ האָט זיך צו־
געזעצט צו דער ערד, די קניעלעך טאַרטשען העכער פון דעם
קאָפּ, אַראָפּגעבויגן זיך, די קרעלן הענגען, שאָקלען זיך איבערן
גרוב און די אייגעלעך בלינצן ווי שטערנדלעך. האָט זי אַרויס־
גענומען פון דעם אַרבל צוויי קעז־קיכעלעך, אַ וואָרף געטאָן
אים. זשילין האָט גענומען און זאָגט:

— פאַרוואָס ביסטו אַזוי לאַנג ניט געווען דאָ? איך האָב
פאַר דיר געמאַכט שפּילכנדלעך. נאַ, אָט האָסטו! — און גע־
נומען איר וואַרפן איינציקווייז.

און זי שאָקלט מיטן קאָפּ, קוקט ניט.

— מען דאַרף ניט! — זאָגט זי. געשוויגן אַ ווײַלע, אַ
ביסל געזעסן און געזאָגט: — איוואַן! מען וויל דיך הרגענען. —
און אַליין ווײַזט זי אָן מיט דער האַנט אויפן האַלז.

— ווער וויל הרגענען?

— דער טאַטע, די אַלטע הייסן אים. און מיר איז אַ
רחמנות אויף דיר.

רופט זיך אָן זשילין:

— און אויב דיר איז אַ רחמנות אויף מיר, טאָ ברענג
מיר אַ לאַנגן שטעקן.

און זי שאָקלט מיטן קאָפּ אויף ניין. האָט ער צונויפגעלייגט
די הענט, בעט זיך רחמים בײַ איר.

— דינאַ, איך בעט דיך, דינעלע, ברענג!

— מען טאָר ניט, — זאָגט זי, — מען וועט דערזען, אַלע
זײַנען אין דער היים. — און איז אַוועק.

זיצט זיך זשילין פאַרנאַכט און טראַכט: „וואָס וועט זײַן?“ —
קוקט אַלץ אַרויף. די שטערן זעט מען שוין, און די לבנה איז
נאָך ניט אַרויס. דער מולאַ האָט אויסגערופן; אַרום איז שטיל
געוואָרן, האָט שוין זשילין גענומען דרעמלען, טראַכט זיך: „די
מיידל וועט מורא האָבן“.

פלוצים טוט זיך אים אַ שאָט אויפן קאָפּ ליים; ער גיט
אַ קוק אַרויף — אַ גרויסער שטעקן שפּאַרט זיך אין יענער
זײַט גרוב. גליטשט זיך, לאָזט זיך אַראָפּ, קריכט אין גרוב
אַרײַן. האָט זיך זשילין דערפרייט, אָנגעכאַפּט דעם שטעקן מיט
דער האַנט, אַראָפּגעלאָזט אים — אַ פעסטער שטעקן! ער האָט
דעם שטעקן אויף דעם בעל־הבית דאַך נאָך פריער געזען.

האָט ער אַ קוק געטאָן אַרויף: די שטערן פינקלען הויך אין הימל, און ביים סאַמער לאַך פון גרוב לויכטן אין דער פינסטער דינעס אויגן ווי ביי אַ קאַץ. האָט זי זיך אָנגעבויגן מיטן פנים אויפן עק גרוב און רופט שטיל.

— איוואַן, איוואַן! — און אַליין מאַכט זי מיט די הענט לעבן איר פנים, „שטילער" הייסט דאָס.

— וואָס? — פרעגט זשילין.

— אַוועקגעפאָרן אַלע, נאָר צוויי זיינען אין דער היים. רופט זיך אָן זשילין:

— נו, קאָסטילין, קום, לאָמיר זיך פרוון צום לעצטן מאָל; איך וועל דיך אונטערזעצן.

אָבער קאָסטילין וויל אפילו ניט הערן.

— ניין, — זאָגט ער, — מיר איז שוין, אַפנים, ניט באַשערט פון דאַנען אַרויסצוגיין. וווהין זאָל איך גיין, אַז איך האָב אפילו קיין כוח ניט אַ דריי צו טאָן זיך?

— נו, טאָ זיי מיר געזונט, האָב קיין פאַריבל נישט — און ער האָט זיך צעקושט מיט קאָסטילינען.

אָנגעכאַפּט זיך פאַרן שטעקן, געהייסן דינען האַלטן און גענומען קריכן. צוויי מאָל זיך אַראָפּגעריסן, — די קלעצלעך האָבן געשטערט. קאָסטילין האָט אים אונטערגעהאַלטן,— איז ער ווי עס איז אַרויפגעקראָכן אַרויף און דינע שלעפּט אים מיט די הענט-לעך פאַרן העמד פון אַלע כוחות, אַליין לאַכט זי.

האָט גענומען זשילין דעם שטעקן און זאָגט:

— טראָג אָפּ אויפן אָרט, דינע, אַניט וועט מען זיך כאַפּן, און דיך אָנשלאָגן. — האָט זי אַוועקגעשלעפּט דעם שטעקן, און זשילין האָט זיך געלאָזט באַרג אַראָפּ. אַראָפּגעקראָכן פון באַרג, גענומען שאַרפן אַ שטיין, געוואָלט אַראָפּהאַקן דעם שלאָס פון די קלעצלעך. און דער שלאָס איז אַ שטאַרקער, און עס איז אויך ניט באַקוועם צו האַקן. הערט ער — עמיצער לויפט באַרג אַראָפּ, שפרינגט גרינג אונטער. טראַכט ער: „מ־סתם ווייטער דינאַ". און דינאַ איז געקומען צו לויפן, גענומען דעם שטיין און זאָגט:

— גיב, איך.

געזעצט זיך אויף די קניעלעך, געוואָלט אַראָפּהאַקן, אָבער די הענט זיינען ביי איר דינינקע, ווי ריטעלעך, און כוח איז אין

זי אויף קיין האָר ניטאָ. האָט זי אַ וואָרף געטאָן דעם שטיין און זיך צעוויינט. זשילין האָט זיך ווייטער גענומען פאַרן שלאָס, און דינאַ זיצט לעבן אים אויף דער ערד, האַלט אים צו פאַרן אַקסל. זשילין האָט זיך אַרומגעקוקט, זעט ער — לינקס אונטערן באַרג האָט זיך אָנגעצונדן אַ רויטער פלאַם, דער מולד גייט אַרויס. „נו, — טראַכט ער, — ביז דער מולד וועט אויפגיין, דאַרף איך דעם טאָל דורכגיין, ביז צום וואַלד קומען". איז ער אויפגעשטאַנען, אַוועקגעוואָרפן דעם שטיין. זאָל זיין מיט דעם קלעצל, מען מוז שוין גיין.

— זיי געזונט, — זאָגט ער, — דינעלע. אייביק וועל איך דיך געדענקען.

און דינאַ האָט זיך אָנגעכאַפּט אָן אים, שאַרט איבער אים מיט די הענט, זוכט וווהין די פלעצלעך אַריינצושטעקן. האָט ער גענומען די פלעצלעך.

— אַ דאַנק, — זאָגט ער, — ביזט אַ חכמה, ווער וועט דיר אָן מיר טאָקן מאַכן? — און ער האָט זי אַ גלעט געטאָן איבערן קאָפּ.

דינאַ האָט זיך צעוויינט, פאַרשטעלט דעם פּנים מיט די הענט און געלאָזט זיך לויפן באַרג אַרויף, שפּרינגט ווי אַ ציגעלע. מען הערט אין דער פינסטערניש ווי די מטבעות פון צאָפּ קלאַפּערן איבער דער פּלייצע.

זשילין האָט זיך איבערגעצלמט, גענומען אין האַנט דעם שלאָס פונעם קלעצל, כדי ער זאָל ניט קלאַפּן און זיך געלאָזט אין וועג אַריין. די פיס שלעפּט ער נאָך און הערט ניט אויף צו קוקן אויפן הימל, אַהין, פון וואַנען דער מולד דאַרף אַרויסשווימען. דעם וועג האָט ער דערקענט: ביזן וואַלד איז נאָך אַ ווערסט אַכט גאַנג — ער זאָל נאָר קאָנען אָנקומען אַהין ביז דער מולד וועט זיך באַווייזן! ער איז אַריבער דעם טייכל, אַוועק איבערן טאָל, — גייט און קוקט זיך אַלץ צו: צי זעט מען ניט דעם מולד. און דער הימל איז אַ סך העלער געוואָרן, און אויף איין זייט טאָל ווערט שוין אויך אַלץ ליכטיקער און ליכטיקער; דער שאָטן קריכט באַרג אַראָפּ, קומט צו אַלץ נענטער צו אים.

גייט זשילין, האַלט זיך אין שאָטן, איילט, אָבער דער מולד איילט זיך נאָך שטאַרקער. אָט זיינען שוין די שפּיץ ביי=

מער, וואָס פון דער רעכטער זייט, אויף באַלויכטן געוואָרן, און באַלד איז דער מולד אינגאַנצן אַרויסגעקראָכן פון אונטער די בערג. ווייס און ליכטיק אַרום און אַרום, פונקט ווי בייטאָג, — יעדער בלעטל אויפן בוים זעט זיך אָן באַזונדער. שטיל און העל אין די בערג; אַלץ איז ווי אויסגעשטאָרבן און עס הערט זיך נאָר, ווי אונטן פליסט און מורמלט אַ טייכל.

אָבער זשילין איז שוין געווען נאָענט פון וואַלד. צוגעאײַלט זיך און אַרײַן אין וואַלד בשלום: קיינעם ניט באַגעגנט. אין וואַלד האָט ער אויסגעקליבן אַ מער פינסטערן ערטל און זיך געזעצט אָפּרוען.

אָפּגערוט אַ ביסל, אויפגעגעסן אַ פּלעצל. האָט זשילין געפונען אַ שטיין און ווייטער געפּרוווט אַראָפּהאַקן די קלעצלעך. ער האָט זיך די הענט צעקלאַפּט, אָבער די קלעצלעך ניט אַראָפּגעהאַקט. ענדלעך איז ער אויפגעשטאַנען און ווייטער געלאָזט זיך אין וועג, אינגאַנצן איין ווערסט דורכגעגאַנגען, איז ער שוין ווייטער געבליבן אָן כּוחות — די פיס ברעכן אים אַ שרעק. ער גייט דורך אַ טריט צען און שטעלט זיך אָפּ.

„אַ ברירה האָב איך, איך מוז דאָך גיין, — טראַכט ער זיך, — טאָמער זעץ איך זיך אַוועק, שטיי איך שוין צוריק ניט אויף. און ביז דער פעסטונג וועל איך היינט סיי ווי ניט דערגיין, וועט שוין אויסקומען דעם טאָג איבערוואַרטן ערגעץ אין וואַלד און ערשט אויף דער צווייטער נאַכט זיך לאָזן ווייטער".

אַ גאַנצע נאַכט איז ער געגאַנגען. נאָר צוויי רייטנדיקע טאָטערן האָט ער אויפן וועג באַגעגנט, אָבער זיי האָט זשילין פון דערווייטנס דערהערט און באַצייטנס באַהאַלטן זיך אונטער אַ בוים.

און דער מולד האָט שוין גענומען בלייך ווערן, עס איז אויסגעפאַלן דער טוי, שוין באַלד טאָג, און זשילין איז נאָך ביזן סוף וואַלד נישט דערגאַנגען. נו, — טראַכט ער זיך, — איך וועל נאָך אַ שפּאַן דרייסיק מאַכן, פאַרקערעווען טיפער אין וואַלד אַרײַן און וועל זיך שוין זעצן. דורכגעגאַנגען אַ טריט דרייסיק, זעט ער פּלוצים, — דער וואַלד ענדיקט זיך; ווי אויף אַ דלאָניע ליגט פאַר אים אָפן די סטעפּ, די פעסטונג, און לינקס, נאָענט צום באַרג, ברענען פייערן, לעשן זיך, אַ רויך

קרייזלט זיך — מענטשן זיצן אַרום שייטערס, אין דעם שיין פון די שייטערס בלאַנקען זייערע ביקסן.

האָט זיך זשילין גוט צוגעקוקט און דערקענט די רוסישע קאָזאַקן און זעלנער.

זשילין האָט זיך שטאַרק דערפרייט, מיט די לעצטע כוחות זיך אָנגענומען, און זיך אַ לאָז געטאָן צום באַרג. און בשעת מעשה טראַכט ער: „גאָט זאָל נאָר אויסהיטן דאָ אין פרייען פעלד אַ רייטנדיקן טאָטער צו באַגעגענען. עס איז אַפילו נאָענט צו די קאָזאַקן, אָבער איך וועל זיך ניט קאָנען ראַטעווען".

נאָר אַ טראַכט געטאָן — זעט ער: פון אַ בערגל לינקס איילן צו אים דריי טאָטערן אויף פערד, און עס טיילט אים אָפּ פון זיי אַ מהלך פון אַ דעסיאַטין צוויי — ניט מער. האָט זיך דאָס האַרץ ביי אים אַזש אָפּגעריסן, און ער האָט אָנגעהויבן צו מאַכן מיט די הענט, שרייט, גוואַלדעוועט צו די קאָזאַקן:

— ברידער, ראַטעוועט!... ברידער!...

יענע האָבן דערהערט. און באַלד זיינען פון צווישן זיי אַרויסגעשפּרונגען עטלעכע רייטער און אַ לאָז געטאָן זיך איבער־שניידן די טאָטערן דעם וועג.

די קאָזאַקן זיינען ווייט, און די טאָטערן נאָענט. אָבער זשילין האָט זיך שוין מיט זיין לעצט ביסל כּוח אָנגענומען, אונ־טערגעכאַפּט די קלעצלעך, לויפט, ווייסט ניט אויף וואָסער וועלט ער איז, צלמט זיך און שרייט:

— ברידער! ברידער! ברידערלעך!...

די קאָזאַקן זיינען געווען אַ מאַן פופצן.

האָבן זיך די טאָטערן דערשראָקן, — נישט דערפאַרנדיק געקומען אָפּשטיין, און זשילין איז צוגעלאָפן צו די קאָזאַקן.

די קאָזאַקן האָבן אים אַרומגערינגלט, פרעגן אים אויס: ווער איז ער, וואָס פאַר אַ מענטש, פון וואַנען? און זשילין איז ווי ניט ביי זיך אין די הענט, וויינט, הערט ניט אויף צו שרייען:

— ברידער, ברידערלעך!...

באַלד זיינען צוגעקומען די זעלנער אויך, אַרומגערינגלט זשילינען — דער גיט אים ברויט, יענער קאַשע און דער בראָנפן; איינער דעקט אים איין, אַ צווייטער צעברעכט די קלעצלעך.

די אָפּיצירן האָבן אים דערקענט און באַלד אַוועקגעפירט אים אין פעסטונג אַריין. די זעלנער זיינע האָבן זיך שטאַרק דערפרייט און אַלע חברים זיינען זיך צונויפגעקומען צו אים.

זשילין האָט זיי דערציילט, וואָס מיט אים איז פאַרלאָפן און ביים סוף צוגעגעבן:

— אַזוי בין איך דאָס אַהיים געפאָרן, חתונה געהאַט! ניין, עס איז מיר, ווייזט אויס, ניט באַשערט געווען.

און ער איז געבליבן דינען אויף קאַווקאַז.

קאָסטילינען אָבער האָט מען ערשט אין אַ חודש אַרום אויסגעקויפט פאַר פינף טויזנט מטבעות. קוים אַ לעבעדיקן געבראַכט.

יערמאַק.

אין די צייטן פון דעם רוסישן קיסר איוואַן וואַסיליעוויטש דעם גרויזאַמען האָבן געלעבט זייער רייכע סוחרים מיטן נאָמען סטראָגאַנאָווער. געוווינט האָבן זיי אין דער שטאָט פּיערם אויף דעם טייך קאַמאַ. איינמאָל באַקומען זיי אַ ידיעה, אַז אין דער געגנט פון דעם טייך קאַמאַ, געפינט זיך אַ גוט שטיקל נחלה אויף אַ שטח פון אַ 140 ווערסט: די ערד איז דאָרט פון קדמונים ניט געאַקערט, און וועלדער זיינען דאָרט שוואַרצע, פון קדמונים אָן ניט געהאַקטע. די וועלדער זיינען פול מיט חיות און די אָזיערעס ביים טייך פול מיט פיש; קיינער וווינט ניט אויף יענער ערד, און נאָר טאָטערן באַטרעטן זי.

האָבן די סטראָגאַנאָווער אָנגעשריבן צום קיסר אַ בריוו: „גיב אונז אָפּ דאָס שטיקל ערד, וועלן מיר זי מיט שטעט און שטעטלעך פאַרבויען, מענטשן צונויפרופן, באַזעצן זיי דאָרט און די טאָטערן וועלן שוין ניט האָבן קיין צוטריט אַהין".

דער קיסר האָט באַוויליקט און געשענקט זיי די ערד. די סטראָגאַנאָווער האָבן געשיקט זייערע שלוחים צונויפרופן מענטשן. זיינען צו זיי געקומען אַ סך הפקר-לייט. און יעדערן, ווער עס איז נאָר געקומען, האָבן די סטראָגאַנאָווער איינגעטיילט ערד, וואַלד, בהמות און קיין שום שטייערן ביי אים ניט געמאָנט: „נאַ דיר ערד, לעב זיך, ווי דו ווילסט, איין תנאי נאָר — אין אַן עת-צרה מוזטו צוזאַמען מיט אַלעמען אַנטקעגן די טאָטערן אַרויס-

נײן". אויף אַזאַ אופֿן איז די ערד באַזעצט געוואָרן דורכן רוסישן פֿאָלק.

זיינען אַריבער אַ יאָר צוואַנציק. די סוחרים סטראָגאַנאָווער זיינען נאָך רייכער געוואָרן, די ערד פֿון 140 ווערסט האָט זיי שוין ניט באַפֿרידיקט, און זיי האָבן געוואָלט האָבן נאָך ערד. אויף אַ ווערסט 100 פֿון זיי זיינען געווען די הויכע אוראַלבערג און פֿון יענער זייט בערג, האָבן זיי געהערט, ליגט גוט ערד, וואָס צו איר איז אין סוף, און וואָס איבער איר געוועלטיקט דער סיבירער פֿירשטל קוטשום. קוטשום איז אין די פֿריערדיקע צייטן געווען אונטערטעניק דעם רוסישן קיסר, אָבער שפּעטער האָט ער גענומען ווידערשפּעניגן אים און איצט האָט ער געדראָט הרוב צו מאַכן די סטראָגאַנאָווער שטעט און שטעטלעך.

און די סטראָגאַנאָווער האָבן נאָכאַמאָל אָנגעשריבן צום קיסר: „די ערד, וואָס דו האָסט אונז געגעבן, האָבן מיר געמאַכט דיר אונטערטעניק. איצט בונטעוועט קעגן דיר דער גנבישער קיסרל קוטשום. ער וויל די ערד זיך צונעמען און אונז צונישט מאַכן. הייס אונז צו פֿאַרנעמען די ערד פֿון יענער זייט אוראַלער בערג. מיר וועלן באַזיגן קוטשומען און אויף זיין גאַנצער ערד וועלן מיר אַריינפֿירן דיין מאַכט". דער קיסר האָט באַוויליקט און אָפּגעשריבן צוריק: „אויב איר האָט כּוח, נעמט צו ביי קוטשומען די ערד, אָבער פֿון רוסלאַנד זאָלט איר קיין סך מענטשן ניט צונעמען".

באַקומען דעם קיסרס ענטפֿער, האָבן די סטראָגאַנאָווער געשיקט זייערע שלוחים צונויפֿרופֿן מענטשן. און דער עיקר האָבן זיי געמיינט די קאָזאַקן פֿון וואָלגאַ און דאָן. אין יענער צייט האָבן אין דער געגנט פֿון וואָלגאַ און דאָן אַרומגעוואַנדערט אַ סך קאָזאַקן. אַ מחנה פֿון 200, 300 אָדער 600 מאַן קלייבט זיך צונויף, וויילט זיך אויס אַן אַטאַמאַן און לאָזט זיך אויף פֿלאַכע שיפֿלעך איבער דאָן און וואָלגאַ. אויפֿן וועג כאַפּן די קאָזאַקן איבער גרויסע שיפֿן, באַרויבן זיי, און אויף ווינטער באַזעצן זיי זיך אויפֿן ברעג.

די סטראָגאַנאָווער שלוחים זיינען געקומען אין דער געגנט פֿון וואָלגאַ און גענומען אויספֿרעגן וועלכע קאָזאַקן האָבן דאָ אַ שם. ענטפֿערט מען זיי: „קאָזאַקן זיינען דאָ אַ סך. זיי לאָזן שוין

קיינעם ניט לעבן. פֿאַראַן מישקאַ טשערקאַשענין, פֿאַראַן סאַריאַזמאַן... אָבער ניטאָ קיין בייזערער פֿון יערמאַק טימאָפֿעיטשן, דעם אַטאַמאַן. יענער האָט ביי זיך 1.000 מענטשן. פֿאַר אים ציטערט דער המון און די סוחרים. אַפֿילו דעם קיסרס חיל וואַגט ניט צוטרעטן צו אים".

זיינען די סטראָגאַנאָווער שלוחים אַוועק צו יערמאַקן, דעם אַטאַמאַן, און גענומען אים איינריידן ער זאָל צושטיין צו די סטראָגאַנאָווער. יערמאַק האָט אויסגעהערט זייערע רייד און צוגעזאָגט קומען מיט זיין גאַנצן עולם סוף זומער.

און סוף זומער איז דער אַטאַמאַן יערמאַק טימאָפֿעיטש געקומען צו די סטראָגאַנאָווער מיט זיינע 600 קאָזאַקן. די סטראָגאַנאָווער האָבן אים באַלד געשיקט אויף די נאָענטע טאָטערן. די קאָזאַקן האָבן די טאָטערן צעטריבן און ווען זיי האָבן שוין מער ניט געהאַט וואָס צו טאָן, האָבן זיי גענומען אַרומוואַנדערן איבער דער געגנט און אָפּגעבן זיך מיט רויבעריי.

האָט סטראָגאַנאָוו געשיקט רופֿן יערמאַקן, און האָט אַזוי צו אים געזאָגט: „אויב איר טראַכט אויך אויף ווייטער אַזוי צו לצעווען, קאָן איך אייך מער ביי זיך ניט האַלטן". און יערמאַק ענטפֿערט אים: „איך אַליין בין אויך ניט צופֿרידן, אָבער איך קאָן מיט מיין עולם זיך קיין עצה ניט געבן — זיי זיינען שטאַרק צעלאָזט געוואָרן פֿון אַרומגיין ליידיק—מוזט אונז געבן עפּעס אַן אַרבעט". זאָגט סטראָגאַנאָוו: „גייט אַריבער די אוראַלער בערג, האַלט מלחמה מיט קוטשומען, פֿאַרנעמט זיין ערד—וועט איר האָבן אַרבעט, און דערצו וועט נאָך דער קיסר אייך באַשענקען אויך" און ער האָט באַוויזן יערמאַקן דעם קיסרס בריוו. יערמאַק האָט זיך דערפֿרייט, צונויפֿגערופֿן זיינע קאָזאַקן און געזאָגט צו זיי:

— איר רויבט און רויבט און פֿאַרשעמט מיר מיין פּנים פֿאַרן בעל=הבית. ער האָט געזאָגט, אַז טאָמער הערט איר ניט אויף, טרייבט ער אייך דורך. וווהין זשע וועט איר גיין? ביי וואָלגאַ שטייט איצט דעם קיסרס חיל. מיר וועלן אַלע אַריינפֿאַלן אין זייערע הענט. און זיי וועלן זיך אין אונז נוקם זיין פֿאַר אונזערע פֿריערדיקע מעשים. אויב אייך איז לאַנגווייליק, האָב איך פֿאַר אייך אַ גוט שטיקל אַרבעט.

און ער האָט זיי באַוויזן דעם קיסרס בריוו צו סטראָגאַנאָוון, וועגן דער ערלויבעניש צו גיין אויף יענער זייט אוראַלער

בערג, כדי דאָרט די ערד איינצונעמען. די קאָזאַקן האָבן זיך מישב געווען און מסכּים געווען, און יערמאַק איז באַלד אַוועק צו סטראָגאַנאָוון און גענומען ריידן מיט אים וועגן דעם וועג.

זיי האָבן אַרומגערעדט אַלע פּרטים — וויפיל שיפלעך, ברויט, בהמות, ביקסן, פּולווער און שרויט, וויפיל איבערזעצערס—געפאַנגענע טאָטערן, וויפיל דייטשן—געווער־מייסטערס די קאָזאַקן דאַרפן האָבן מיט זיך אין וועג.

סטראָגאַנאָוו טראַכט זיך: „די מעשה וועט מיר קאָסטן טייער, אָבער איך האָב קיין ברירה ניט. טאָמער בלייבן זיי איבער דאָ, וועלן זיי פון מיר מאַכן אַ תּל". און ער האָט אויף אַלץ מסכּים געווען, אַלץ צוגעגרייט און אויסגעריכט אין וועג אַריין יערמאַקן מיט די קאָזאַקן.

דעם ערשטן סעפּטעמבער האָבן די קאָזאַקן, מיט יערמאַקן בראש, זיך געלאָזט אַרויף מיטן טייך טשוסאַ. זיי זיינען אַרויסגעפאָרן אויף 32 פלאַכע שיפלעך, אין יעדן שיפל צו צוואַנציק מענטשן. נאָך פיר טעג רודערן זיינען זיי צוגעקומען צו דעם זילבערנעם טייך, פון דאָרטן קאָן מען שוין ווייטער ניט פאָרן. האָבן זיי פונאַנדערגעפרעגט די איבערזעצערס און זיך דערוווסט ביי זיי, אַז מען מוז דאָ אַריבער די בערג, דורכגיין אַ ווערסט צוויי הונדערט מיט דער יבשה, און ערשט דאָרט וועלן זיך ווייטער אָנהייבן טייכן. די קאָזאַקן האָבן זיך אָפּגעשטעלט, אויסגעלאָדן די גאַנצע משא, די שיפלעך געלאָזט שטיין, געמאַכט וואָגנס, אָנגעלאָדן אויף זיי אַלע זאַכן און געלאָזט זיך מיט דער יבשה — איבער די בערג. די מקומות זיינען אָרום און אָרום וואַלדיקע און קיין מענטשן זעט מען ניט. צען טעג האָבן זיי געשפּאַנט און ענדלעך אָנגעקומען צו דעם טייך זשעראָוונייאַ. זיי האָבן זיך ווייטער אָפּגעשטעלט און גענומען מאַכן שיפלעך. געמאַכט און געלאָזט זיך אַראָפּ מיטן טייך. אין אַ טאָג פינף אַרום זיינען זיי אָנגעקומען אויף נאָך ברייטערע ערטער: לאָנקעס, טייכן פול מיט פיש, וועלדער מיט אַ סך חיות, און די חיות שרעקן זיך ניט פאַרן מענטשן. נאָך אין אַ טאָג אַרום זיינען זיי אַרויס אין דעם טייך טורע. און דאָ, ביים טורע, האָבן זיי שוין אָנגעהויבן צו טרעפן מענטשן און אויך שטעט טאָטערשע.

האָט יערמאַק געשיקט זיינע קאָזאַקן אין איין קליינע שטאָט אַ קוק צו טאָן, וואָס שטעלט מיר זיך די שטאָט פאָר, און צי

איז זי גוט באַוואָרנט. זיינען אַוועק צוואַנציק קאָזאַקן, אַלע איינ־ וווינער איבערגעשראָקן, איינגענומען די שטאָט און דעם גאַנצן פּי צוגענומען. אַ טייל טאָטערן האָבן זיי אויסגעהרגעט און אַ טייל האָבן זיי געבראַכט צו פירן לעבעדיקערהייט.

און יערמאַק האָט גענומען דורך די איבערזעצערס אויס־ פרעגן די טאָטערן: וואָס זיינען זיי פאַר אַ מענטשן און אונטער וועמענס מאַכט זיינען זיי אונטערגעוואָרפן? זאָגן די טאָטערן, אַז זיי זיינען פון דער סיבירער קיניגרייך, און דער קיניג זייערער הייסט קוטשום.

יערמאַק האָט אָפּגעלאָזט די טאָטערן און נאָר דריי פון זיי, די מער קליגערע, האָט ער גענומען מיט זיך, כּדי זיי זאָלן אים ווייזן דעם וועג.

שווימען זיי ווייטער. און וואָס ווייטער זיי שווימען, ווערט דער טייך אַלץ גרעסער; און די ערטער זיינען, וואָס ווייטער אַלץ בעסערע.

אויך מענטשן האָבן זיי אָנגעהויבן מער צו טרעפן. אָבער אַלץ נישט קיין שטאַרקער עולם. די קאָזאַקן האָבן אַלע קליינע שטעט, וואָס זיינען נאָר געשטאַנען ביים ברעג, זייער גרינג איינגענומען.

אין איין קליינער שטאָט האָבן זיי פאַרכאַפּט אַ סך טאָטערן און צווישן זיי אויך איינעם אַ בכבודיקן אַלטן טאָטער. האָט מען גענומען פרעגן דעם טאָטער, ווער ער איז. ענטפערט ער: „איך בין מאַוזיק, אַ קנעכט פון דעם קיניג קוטשום, און פון אים בין איך אַוועקגעשטעלט געוואָרן בראש פון דער שטאָט".

האָט יערמאַק גענומען אויספרעגן מאַוזיקן וועגן זיין קיניג: ווו געפינט זיך די שטאָט זיינע סיביר? צי האָט קוטשום אַ סך חיל, און צי פאַרמאָגט ער גרויס עשירות? מאַוזיק האָט אַלץ דערציילט. ער האָט געזאָגט: „קוטשום איז דער גרעסטער קיסר אויף דער וועלט. די שטאָט זיינע — סיביר — איז די גרעסטע שטאָט אויף דער וועלט. און אין דער שטאָט, זאָגט ער, זיינען אַזוי פיל מענטשן און בהמות פאַראַן, וויפיל שטערן אין הימל. און וויפיל חיל קוטשום דער קיסר האָט, איז גאָרנישט צום אי־ בערציילן: אים וועלן אַלע קיסרים אינאיינעם ניט גובר זיין".

און יערמאַק זאָגט: „מיר, די רוסישע, זיינען אַהער געקומען דיין קיסר גובר צו זיין, זיין שטאָט איינעמען און דעם רוסישן

קיסרס מאַכט דאָ אַיינצופירן. חיל האָבן מיר אַ סך. מיר זיינען נאָר די פאָדערשטע טייל, און אונטן שווימען אויף שיפלעך אָן אַ שיעור קאָזאַקן — גאָרנישט צום איבערציילן. אַלע האָבן זיי ביקסן, און די ביקסן אונזערע לעכערן דורך אַ בוים אויף דורך און דורך, נישט ווי אַיירע פייל און בויגן. אַט גיב אַ קוק".

יערמאַק האָט אויסגעשאָסן אין אַ בוים, דער בוים האָט זיך צעשפּאָלטן, און די קאָזאַקן האָבן גענומען שיסן פון אַלע זייטן. פון גרויס שרעק איז טאַוזיק אַ פאַל געטאָן אויף די קני. זאָגט צו אים יערמאַק: „איצט גיי צו דיין קיניג קוטשום און דערצייל אים אַלץ, וואָס דו האָסט געזען. זאָג אים, ער זאָל זיך אונטערגעבן. טאָמער ניט, ברענגען מיר אים אום". און מיט די ווערטער האָט ער אָפּגעלאָזט טאַוזיקן.

און די קאָזאַקן האָבן זיך געלאָזט ווייטער צו סיביר צו. אַריבער דעם טייך טאָבאָל, צוגעקומען צום טייך באַבאַסאַן, זעען זיי — אויפן ברעג שטייט אַ קליינע שטאָט, פון אַלע זייטן מיט באַוואָפנטע טאָטערן אַרומגערינגלט.

די קאָזאַקן האָבן געשיקט די איבערזעצערס צו די טאָטערן, און יענע זיינען געקומען צוריק מיט אַן ענטפער: „דאָרט שטייט קוטשומס חיל, בראש מיט מאַמעטקול, קוטשומס איידעם אַליין. ער האָט געהייסן אייך איבערגעבן, איר זאָלט זיך שוין נעמען דעם וועג, אַניט מאַכט ער צו אייך אַלעמען אַ סוף".

יערמאַק האָט גאָרנישט געענטפערט, צונויפגעקליבן די קאָזאַקן, אַרויס אויפן ברעג און גענומען שיסן. ווי נאָר די טאָטערן האָבן דערהערט די שיסעריי, האָבן זיי באַלד געמאַכט פליטה. די קאָזאַקן האָבן זיך געלאָזט נאָכיאָגן זיי, און אַ טייל טאָטערן אויסגעהרגעט, אַ טייל געפאַנגען. מאַמעטקול אַליין האָט זיך קוים אַרויסגעדרייט פון זייערע הענט.

די קאָזאַקן זיינען אַוועק ווייטער און זיינען אַרויס אין דעם ברייטן, פלינקן טייך אירטיש. אויף דעם טייך זיינען זיי געשווומען אַ טאָג און צוגעקומען צו אַ שיינער שטאָט. און באַלד האָט זיך אויף זיי אַ שאָט געטאָן אַ האָגל פון פיילן, און דריי קאָזאַקן זיינען פאַרווונדעט געוואָרן. האָט יערמאַק געשיקט אַהין די איבערזעצערס מיט אַ באַפעל, אַז די שטאָט זאָל זיך תיכף אונטערגעבן, אַניט מאַכט מען צו איר אַ סוף. די איבערזעצערס זיינען אַוועק און געקומען מיט אַן ענטפער: „דאָ וווינט קוטשומס

קנעכט אַטיק-מורזאַ-קאַטשאַראַ. ער האָט בײַ זיך אַ סך חיל, און וויל זיך ניט אונטערגעבן".

האָט יערמאַק צונויפֿגעקליבן די קאָזאַקן און זאָגט צו זיי:

„הערט זיך אײַן, חברה, טאָמער נעמען מיר ניט די שטאָט, זײַנען מיר פֿאַרפֿאַלענע, די טאָטערן וועלן שוין דאַמאָלסט זײַן אויפֿן פֿערד. וואָס גיכער מיר וועלן אויף זיי אַ פּחד אָנוואַרפֿן, אַלץ געזינטער איז פֿאַר אונז. גייט אַרויס אַלע, גיט זיך אַ לאָז אַלע מיט איין מאָל". האָבן אים די קאָזאַקן געפֿאָלגט. און טאָטערן זײַנען דאָרט געווען אָן אַ שיעור, אַלע היציקע, ממש אַ ברען.

די קאָזאַקן האָבן זיך אַ לאָז געטאָן אויף די טאָטערן און יענע האָבן זיך געכאַפּט צו די בויגנס און פֿאַרשאָטן זיי מיט פֿײַלן. אַ סך קאָזאַקן זײַנען דערהרגעט געוואָרן און אַ סך פֿאַרוואונדעט געוואָרן.

זײַנען די קאָזאַקן שטאַרק בייז געוואָרן, דורכגעריסן זיך צו די טאָטערן, און ווער עס איז זיי נאָר אונטער דער האַנט געקומען — אַלעמען אויסגעהרגעט.

די שטאָט האָט אַ סך האָב און גוטס פֿאַרמאָגט: בהמות, טעפּיכן, פּוטער, און האָניק אָן אַ שיעור. האָבן די קאָזאַקן מקבר געווען די טויטע, דעם האָב און גוטס צוגענומען און געלאָזט זיך ווײַטער. אָפּגעשווומען אַ ביסל, זעען זיי — אויפֿן ברעג שטייט אויסגעשטעלט חיל אָן אַ שיעור און אָן אַ ברעג. דער גאַנצער חיל איז אַרומגעגראָבן מיט אַ שוץ-גראָבן און דער שוץ-גראָבן איז פֿאַרוואַלגערט מיט ביימער. די קאָזאַקן האָבן זיך אָפּגעשטעלט און שטאַרק פֿאַרטראַכט זיך. און יערמאַק האָט צונויפֿגערופֿן אַ ראַט: „נו, חברה, וואָס טוט מען איצט?"

די קאָזאַקן האָבן מורא. אייניקע זאָגן: מען דאַרף שווימען פֿאַרבײַ; אַנדערע זאָגן: מען דאַרף צוריק גיין.

און זיי האָבן אַראָפּגעלאָזט די נעזער, גענומען יערמאַקן שילטן. טענהן: „צוליב וואָס האָסטו אונז אַהער פֿאַרפֿירט? וויפֿיל אונזעריקע האָט מען שוין אויסגעהרגעט, וויפֿיל פֿאַרוווּנדעט, מיר וועלן דאָ אַלע אומקומען", און זיי האָבן גענומען וויינען.

זאָגט יערמאַק צו זײַן רעכטער האַנט, צו איוואַן קאָלצאָ:

„נו, און דו וואַניע, בײַ וואָס האַלטסטו?" ענטפֿערט אים קאָל-

צאָ: „בײַ וואָס האַלט איך? איך האַלט, אַז אויב ניט היינט, וועט מען אונז מאָרגן ה״גענען; און אויב נישט מאָרגן, וועלן מיר שטאַרבן אויפֿן אויוון זיצנדיק. איך מיין — מען דאַרף זיך אַרויסזעצן אויפֿן ברעג, און ווי אַ פּייער זיך אַ לאָז טאָן אויף די טאָטערן. און ווייטער איז — ווי גאָט וועט הייסן".

רופֿט זיך אָן יערמאַק: „אַזוי, אַזוי, ביזט אַ בראַווער חברה=מאַן, וואַניע! אַזוי דאַרף טאַקע זיין. היי, איר חברה! נישט קיין קאָזאַקן, ווייבער זייט איר, נאָר אויף פּיש צו כאַפּן און טאָטערשע ווייבער צו שרעקן זייט איר אַפּנים געבוירן געוואָרן. זעט איר דען ניט אַליין? פֿאַרקערעווען מיר אויף צוריק — וועט מען אונז אויסהרגענען; שווימען מיר פֿאַרביי — וועט מען אונז אויסהרגענען; בלייבן מיר שטיין דאָ — וועט מען אונז אויסהרגענען. וווהין זשע זאָלן מיר זיך אַהין טאָן? שטרענגט מען זיך איינמאָל אָן — ווערט שפּעטער גרינגער. אַזוי איז דאָס, חברה=לייט. מיין פֿאָטער האָט אַמאָל געהאַט אַ געזונטן פֿערד. פֿאָרט מען מיט אים באַרג אַראָפּ, — פֿאָרט ער גוט, אויף אַ גלייכן אָרט פֿירט ער אויך גוט. טאָמער אָבער קומט אוים צו גיין באַרג=אַרויף, עקשנט ער זיך איין, קערעוועט אויף צוריק, מיינט זיך גרינגער מאַכן. וואָס זשע מיינט איר האָט געטאָן מיין פֿאָטער? ער האָט גענומען אַ שטעקן און האָט אים מיטן שטעקן שיין מכבד געווען. דאָס פֿערד האָט גענומען דרייען זיך, קלאַפּן מיט די פֿיס און דעם גאַנצן וואָגן צעבראָכן. האָט מיין פֿאָטער אויסגעשפּאַנט אים פֿון וואָגן און אָפּגעשונדן פֿון אים די הויט. אָבער ווען ער פֿירט גוט, וואָלט ער דאָך פֿון קיין שום צרות ניט געוווסט. אַזוי איז מיט אונז אויך, חברה. איין עצה נאָר געבליבן — וואַרפֿן זיך אויף די טאָטערן".

האָבן זיך די קאָזאַקן צעלאַכט און געזאָגט: „ביזט, אַפּנים, טימאָפֿעיטש, קליגער פֿון אונז; ניטאָ וואָס בײַ אונז, בײַ די נאַראָנים, צו פֿרעגן עצות. פֿיר אונז, ווי אַזוי דו פֿאַרשטייסט. צוויי מאָל שטאַרבט מען ניט, און איין טויט איז אַלעמען באַשערט". רופֿט זיך אָן יערמאַק: „הערט זיך אײַן, חברה, וואָס מיר האָבן איצט צו טאָן. זיי האָבן נאָך אונז אַלעמען ניט געזען, טאָ לאָמיר זיך צעטיילן אויף דריי חלקים. איין טייל וועט גיין גלייך, און די צוויי אַנדערע וועלן זיך מיט הינטער=וועגן לאָזן אויף לינקס און אויף רעכטס. די טאָטערן וועלן דערזען די

מיטלסטע טייל, וועלן זיי מיינען, אַז מער איז ניטאָ און וועלן אַרויסשפּרינגען אויף אונז. דאַמאָלסט וועלן פֿון ביידע זייטן אָנגרייפֿן די לינקע און רעכטע טיילן. אַזוי איז דאָס, חברה. מען מוז אָט די טאָטערן גובר זיין, און נאָכדעם איז שוין ניטאָ וואָס מורא צו האָבן, — דאַמאָלסט זיינען מיר שוין אַליין פּאַר זיך קיסרים".

אַזוי האָבן זיי טאַקע געטאָן. און ווען די מיטלסטע טייל מיט יערמאַקן בראש האָט זיך אַ לאָז געטאָן צו די טאָטערן, איז צווישן יענע געוואָרן אַ קוויטשעריי און זיי זיינען אַלע אַרויסגעשפּרונגען אַנטקעגן די קאָזאַקן. און דאָ אַקוראַט גיט פֿון דער רעכטער זייט אַ קלאַפּ איוואַן קאָלצאָ און פֿון דער לינקער מעמשעריאַק דער אַטאַמאַן. האָבן זיך די טאָטערן שטאַרק דערשראָקן און זיך געלאָזט לויפֿן. אָבער די קאָזאַקן האָבן זיי דעריאָגט און אַלעמען אויסגעהרגעט. איצט איז שוין ניט געווען קיינער, ווער עס זאָל וואַגן זיך קעגנשטעלן יערמאַקן. אויף אַזאַ אופֿן איז יערמאַק אַריין אין דער שטאָט סיביר און דאָרט זיך, ווי אַן אמתער קיסר, באַזעצט.

פֿאַרשיידענע קיסרימלעך זיינען געקומען צו יערמאַקן אָפּגעבן אים כּבוד, אַ סך טאָטערן האָבן זיך באַזעצט אין סיביר. און קוטשום מיט זיין איידעם האָבן מורא געהאַט צוטרעטן צו יערמאַקן, האָבן זיי געפּאַדעט אַרום און אַלץ געזוכט מיטלען ווי אַזוי פֿון אים פּטור צו ווערן.

פֿרילינגס-צייט, בשעת די וואַסערן האָבן זיך צעגאָסן, זיינען געקומען צו לויפֿן טאָטערן צו יערמאַקן און אָנגעזאָגט אים: „מאַמעטקול גייט ווייטער אויף דיר, ער האָט אַ סך חיל צונויפֿגעקליבן, אויף דעם טייך וואַגאַי שטייט ער".

האָט זיך יערמאַק מיט זיינע קאָזאַקן געלאָזט איבער טייכן און טייכלעך, איבער בלאָטעס, וועלדער, אונטערגעגנבעט זיך, אַ וואָרף געטאָן זיך אויף מאַמעטקולן, אַ סך טאָטערן אויסגעהרגעט, און מאַמעטקולן אַליין אַ לעבעדיקן געכאַפּט און געבראַכט אים צו פֿירן קיין סיביר. איצט איז שוין איבערגעבליבן אַ קליינע צאָל פֿון די נישט פֿרידלעכע טאָטערן.

און צו די רעשטלעך פֿון זיי האָט יערמאַק זומער-צייט געמאַכט אַ סוף, און דערביי האָט ער אין דער געגנט פֿון די טייכן אירטיש און אָבי אַזוי פֿיל ערד איינגענומען, אַז אַפֿילו אין

צוויי חדשים צייט וואָלט מען אויך ניט געקאָנט דעם פאַרכאַפּטן שטח דורכשפּרייזן פון עק ביז עק.

ווען יערמאַק האָט שוין איינגענומען די גאַנצע ערד, האָט ער געשיקט אַ שליח צו די סטראָגאַנאָווער מיט אַ בריוו: „איך, שרייבט ער, האָב איינגענומען קוטשומס שטאָט, מאַמעטקולן געפאַנגען, און אַלע היגע מענטשן מיר אונטערטעניק געמאַכט. אָבער אין די קאָזאַקישע רייען איז אַ סך שיטערער געוואָרן. שיקט אונז צו נאָך מענטשן, כּדי עס זאָל אונז זיין היימלעכער. און עשירות איז דאָ פאַראַן אָן אַ שיעור און אָן אַ ברעג".

און דערביי האָט ער צוגעלייגט טייערע מתנות — פאַרשיידענעם פוטער: פוקסענעס, סויבלענעס און מאַרדערנעס.

צוויי יאָר זיינען אַדורך, יערמאַק האָט געהאַלטן סיביר אין זיינע הענט, אָבער קיין שום הילף איז אים פון רוסלאַנד נישט אָנגעקומען, און פאַר דער צייט איז ביי יערמאַקן נאָך ווייניקער רוסישע מענטשן געבליבן.

און איינמאָל שיקט צו דער טאַטער קאַראַטשאַ צו יערמאַקן אַ שליח: „מיר האָבן זיך דיר אונטערגעגעבן, און די נאָגייצעס באַליידיקן אונז, — שיק אונז צו הילף דיינע חברה-לייט, וועלן מיר די נאָגייצעס גובר זיין. האָב נישט קיין מורא, מיר וועלן דיינע לייט קיין שום שלעכטס ניט טאָן, און דעם גיבן מיר דיר אַ שבועה".

האָט יערמאַק זיי געגלויבט און געשיקט פערציק קאָזאַקן מיט איוואַן קאָלצאָ בראש. אָבער ווען די קאָזאַקן זיינען געקומען אויפן אָרט, האָבן זיך די טאָטערן אויף זיי אַרויפגעוואָרפן און אויסגעהרגעט זיי אַלע ביז איינעם. זיינען שוין געבליבן גאָר ווייניק קאָזאַקן.

און אַ צווייטן מאָל האָבן בוכאַרער סוחרים געשיקט אַ ידיעה צו יערמאַקן, אַז זיי האָבן זיך אויסגעקליבן גיין אין דער שטאָט סיביר ברענגען סחורות, אָבער אין וועג שטייט קוטשום מיט זיין חיל און לאָזט זיי ניט דורך.

האָט יערמאַק גענומען מיט זיך פופציק מענטשן און אַוועק אָפּריינִיקן דעם וועג פאַר די בוכאַרער, זיינען זיי געקומען צום טייך אירטיש, אָבער קיין שום בוכאַרער דאָרט ניט געטראָפן. דערווייל איז געוואָרן נאַכט, און די נאַכט איז גראָד געווען אַ פינסטערע און רעגנדיקע, האָבן זיי באַשלאָסן אָפּשטעלן זיך דאָ

איבערנעכטיקן און האָבן זיך אַלע געלייגט שלאָפן. פּלוצים זיי־
נען פון אַלע זייטן אַרויסגעשפּרונגען טאַטערן, אַרומגערינגלט די
שלאָפנדיקע און גענומען זיי טויטן. יערמאַק איז אויפגעשפּרונגען,
געפּרוווט אַנטקעגנשטעלן זיך זיי, אָבער באַלד דורך אַ מעסער
פאַרוווּנדעט געוואָרן אין האַנט און געלאָזט זיך לויפן צום טייך.
און ווען די טאַטערן האָבן אים גענומען שטאַרק נאָכיאָגן, איז
ער אַריינגעשפּרונגען אין טייך און מער האָט שוין קיינער פון
אים ניט געהערט און ניט געזען. מען האָט אַפילו זיין קערפּער
ניט געפונען, און די פּרטים פון זיין טויט זיינען געבליבן פאַר
אַלעמען אַ סוד.

ערשט אויפן צווייטן יאָר איז אָנגעקומען דער רוסישער
חיל, און די טאַטערן האָבן זיך איינגעשטילט.

די יאַגד.

די מעשה איז געווען בשעת אַ יאַגד אויף בערן. מיין חבר
האָט אויסגעשאָסן אין אַ בער. ער האָט־אים פאַרוווּנדעט, אָבער
געטראָפן אין אַ ווייך אָרט. איז נאָר געבליבן אַ ביסל בלוט
אויפן שניי, און דער בער איז אַוועק.

מיר זיינען זיך צונויפגעקומען אין וואַלד און גענומען מישב זיין
זיך וואָס טוט מען ווייטער: גיין זוכן דעם בער, אָדער וואַרטן
אַ טאָג, צוויי ביז דער בער וועט זיך אַנידערלייגן.

מיר האָבן געפרעגט ביי די מבינים, ביי די פּויערים, צי
קאָן מען איצט פּאַקן דעם בער אָדער ניין? אַן אַלטער פּויער
האָט געזאָגט: „מען קאָן ניט, מען דאַרף לאָזן דעם בער זיך באַ־
רויקן. ערשט אין אַ טאָג פינף אַרום וועט מען אים קאָנען
פּאַקן, אָבער איצט איז ניט כדאי גיין נאָך אים, מען וועט אים
נאָר דערשרעקן און מער גאָרניט".

און דער יונגער פּויער האָט זיך געקריגט מיטן אַלטן און
געטענהט, אַז דעם בער קאָן מען יאָ פּאַקן: „אין אַזאַ שניי, זאָגט
ער, וועט דער בער ווייט ניט אַוועקגיין, — דער בער איז אַ
פעטער, ער וועט זיך נאָך היינט אַוועקלייגן, און טאָמער לייגט
ער זיך ניט, קאָן מען אים דאָך אויף די האָלץ־גליטשערס
דעריאָגן".

מיין חבר האָט געהאַלטן מיטן אַלטן, אַז מען דאַרף צו־
וואַרטן.

האָב איך זיך אָנגערופן: „וואָס דאַרפן מיר זיך שפּאָרן? איר טוט ווי איר פאַרשטייט, און מיר מיט דעמיאַנען וועלן זיך לאָזן נאָכן בער. וועלן מיר אים פאַקן — איז גוט, טאָמער אָבער ניט — וואָס־זשע ווערן מיר אָן? סיי ווי האָבן מיר דאָך היינט ניט וואָס צו טאָן, און דערצו איז נאָך זייער פרי".

און אַזוי איז געבליבן.

די חברים האָבן זיך אַריינגעזעצט אין די שליטנס און האָבן זיך געלאָזט אין דאָרף אַריין, און איך מיט דעמיאַנען האָבן גענומען פאַר אונז ברויט און זיינען געבליבן אין וואַלד.

ווען יענע זיינען אָפּגעפאָרן, האָב איך מיט דעמיאַנען גוט באַטראַכט אונזערע ביקסן, פאַרקאַטשעט די פוטערס ביז איבערן גאַרטל און אַוועק נאָכן שפור.

דער וועטער איז געווען אַ שיינער: פראָסטיק און שטיל, אָבער גיין אויף די האָלץ־גליטשערס איז געווען זייער שווער. דער שניי אין וואַלד איז געווען אַ טיפער, אַ ווייכער און נישט קיין איינגעפרעסטער, און אחוץ דעם איז ערשט נעכטן אַרויס־געפאַלן אַ פרישׁ שנייעלע, אַזוי, אַז די האָלץ־גליטשערס פלעגן יעדע ווילע פאַרהרוניעט ווערן אין שניי.

דער בערן־שפור האָט זיך געלאָזט זען פון וויטן. ערטער־ווייז איז דער שניי געווען שטאַרק צעוואָרפן, אין די ערטער איז דער בער, אפנים, ביזן איבערן בויך אַריינגעפאַלן אין אַ שניי־גרוב. לכתחילה האָט דער בער געשפּריזט איבערן גרויסן וואַלד און שפּעטער האָט ער פאַרקערעוועט אין דעם יעגלע־וועלדל.

„מען דאַרף, — האָט זיך דעמיאַן אָפּגעשטעלט, — לאָזן איצט צורו דעם שפור. דער בער וועט זיך, מן־הסתם, דאָ אַנידערלייגן. מען זעט אויפן שניי, אַז ער האָט זיך שוין אָנגע־הויבן צוועצן. לאָמיר אַרומקרייזן דעם אָרט. אָבער מען דאַרף גיין שטילער, ניט שרייען, ניט הוסטן, אַניט וועלן מיר אים אי־בערשרעקן".

האָבן מיר זיך געלאָזט אויף לינקס פונעם שפור. דורכגע־גאַנגען אַ טריט פינפהונדערט, זעען מיר — דער בערן־שפור איז ווייטער דאָ. זיינען מיר אים אַזוי לאַנג נאָכגעגאַנגען, ביז ער האָט אונז אַרויסגעפירט אויף אַ וועג. און אויפן וועג האָבן זיך אָנגעזען סימנים פון דעם בערס לאַפּעס, וואָס זיינען געווען

אָפּגעחתמעט אויפֿן שניי מיט אַלע זייערע פֿינגער. ערטערווייז האָבן זיך אָנגעזען טריט פֿון אַ פּאָר פֿויערשע מעשטעס. דער וועג האָט, אַפּנים, געפֿירט אין דאָרף אַריין.

זייַנען מיר אַוועק מיטן וועג. און דעמיאַן זאָגט: „איצט איז ניטאָ וואָס צו קוקן אויפֿן וועג: דער שניי וועט שוין באַווייזן אין וועלכער זייט ער וועט אַוועקגיין. ערגעץ מוז ער פֿאַרקערעווען, ער וועט דאָך ניט גיין אין דאָרף".

דורכגעגאַנגען לערך אַ ווערסט, זעען מיר — דער שפּור איז אַראָפּ פֿונעם וועג. האָבן מיר זיך גוט צוגעקוקט — אָט אַ וווּנדער! דער שפּור איז דערזועלבער. אָבער ער גייט ניט פֿונעם וועג אין וואַלד אַריין, נאָר פֿונעם וואַלד אויפֿן וועג: מיט די פֿינגער צום וועג צו. זאָג איך: „עס איז אַן אַנדער בער". אָבער דעמיאַן האָט זיך נאָך בעסער צוגעקוקט, אַ טראַכט געטאָן. „ניין, זאָגט ער, — עס איז דער זעלבער בער. ער האָט אונז געוואָלט אָפּנאַרן און איז מיטן הינטן אַראָפּ פֿונעם וועג". און ווען מיר זייַנען נאָך אַ ביסל נאָכגעגאַנגען דעם שפּור, האָבן מיר דערזען, אַז דעמיאַן האָט רעכט. דער בער האָט, אַפּנים, אַ טריט צען אָפּגעשפּאַנט מיטן הינטן, געקומען צו אַ סאָסנע, אויסגעדרייט זיך און אַוועק גלייך. דעמיאַן האָט זיך אָפּגעשטעלט בייַ דער סאָסנע און זאָגט: „איצט וועלן מיר אים, מן-הסתם, פּאַקן. ער מוז זיך לייגן אין דער בלאָטע, קיין אַנדער אָרט האָט ער ניט. לאָמיר זיך לאָזן אַרום און אַרום".

גייען מיר איבערן געדיכטן יעגלע-וואַלד. איך האָב שוין אָנגעהויבן אַ ביסל מיד צו ווערן, און עס איז מיר געוואָרן נאָך שווערער צו גיין. דאָס פֿאַרטשעפּע איך זיך פֿאַר אַ קאַדיקקוסט, דאָס קריכט מיר צווישן די פֿיס אַריין אַ נאָדל-ביימל, די האָלץ-גליטשערס גליטשן זיך בייַ מיר פֿון די פֿיס אַראָפּ, אָדער איך שלאָג זיך גאָר אָן אויף אַ קאָרטשע צי אויף אַ קלאָץ, וואָס אונטערן שניי. איך בין אמת פֿאַרמאַטערט געוואָרן, אַראָפּגענומען פֿון זיך דעם פּוטער, און דער שווייס גיסט זיך אַזש פֿון מיר. אָבער דעמיאַן שווימט זיך, ווי אויף אַ שיפֿל, און עס דאַכט זיך אויס, אַז זייַנע האָלץ-גליטשערס גייען אַליין פֿון זיך: ניט זיי פֿאַרטשעפּען זיך, ניט זיי גליטשן זיך אַראָפּ. דערצו האָט ער נאָך מייַן פּוטער אויך אַריבערגעוואָרפֿן זיך איבערן אַקסל, פּאָרט און האַלט מיך אין איין אונטערטרייבן.

האָבן מיר געמאַכט אַ קרייז פֿון אַ ווערסט דריי, אַרום און אַרום דער בלאָטע. איך האָב שוין אָנגעהויבן אָפּצושטיין — די האַלץ־גליטשערס קריכן אין אַ זייט, די פֿיס פּלאָנטערן זיך. און דעמיאַן גייט פֿאָרויס. פֿלוצים האָט ער זיך אָפּגעשטעלט, מאַכט מיט דער האַנט. בין איך צו אים צוגעגאַנגען און ער בייגט זיך איין און פֿליסטערט: „זעסט, אַ כאָראָקע שרייט אויפֿן בוים. אַ פֿויגל דערשמעקט אים פֿון דער ווייטן. מיר גייען גוט".

נאָך אַ ווערסט דורכגעגאַנגען, האָבן מיר ווייטער אָנגע־טראָפֿן אויפֿן אַלטן שפּור. הייסט דאָס, מיר האָבן דעם בער אַרומגעקרייזט, און ער געפֿינט זיך אין דער מיט פֿון אונזער קרייז. זיינען מיר געבליבן שטיין. איך האָב אַראָפּגענומען מיין היטל, צעשפּיליעט זיך, — היים איז מיר, ווי אין אַ באָד און איך בין אינגאַנצן נאַס, ווי אַ מויז. אויך דעמיאַן איז שוין רויט געוואָרן און ווישט זיך דעם פּנים מיטן אַרבל. „נו, זאָגט ער, מיר האָבן מיט אייך, פֿריץ, אַ פֿיין שטיקל אַרבעט אָפּגעטאָן. איצט קומט שוין אונז אַ ווײַלע אָפּצורוען".

און דורכן וועלדל זעט זיך דער הימל אַרויס, וואָס איז פֿון דער פֿאַרגייענדיקער זון געוואָרן רויט. מיר האָבן זיך גע־זעצט אויף די האַלץ־גליטשערס אָפּרוען און האָבן אַרויסגענומען פֿון זאַק ברויט און זאַלץ. פֿריער האָב איך געגעסן אַ ביסל שניי און שפּעטער פֿאַרביסן מיט ברויט. און מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אַז אַזאַ געשמאַקן ברויט האָב איך קיינמאָל אין מיין לעבן ניט געגעסן. מיר זיינען געזעסן אַ ביסל, און דער־ווייל האָט שוין אָנגעהויבן טונקל צו ווערן. „ווייט נאָך צום דאָרף?" — האָב איך געפֿרעגט דעמיאַנען. „יאָ, אַ ווערסט צוועלף וועט נאָך זיין. מיר קאָנען אָנקומען אַהין ביינאַכט. אָבער איצט דאַרף מען אָפּרוען. טו נאָר אָן דעם פּוטער, פֿריץ. קאָנסט זיך נאָך גרינג פֿאַרקילן".

אַ ביסל שפּעטער האָט דעמיאַן אָפּגעבראָכן אַ פּאָר יעגלע־צווייגן, אָפּגעטרייסלט פֿון זיי דעם שניי, אויסגעבעט אַ בעט און מיר האָבן זיך געלייגט איינער לעבן צווייטן, מיט די הענט אונ־טער די קעפּ. ווי אַזוי איך בין אַנטשלאָפֿן געוואָרן, געדענק איך אַליין ניט, נאָר אין אַ שעה צוויי אַרום האָב איך זיך אויפֿגע־כאַפּט פֿון עפּעס אַ קלאַפּ.

איך בין אַזוי שטאַרק געשלאָפֿן, אַז איך האָב פֿאַרגעסן,

ווו איך געפין זיך. קוק איך זיך אַרום אין אַלע זייטן — וואָס איז דאָס פאַר אַ ווונדער, ווו בין איך דאָס אויף דער וועלט? עפעס אַ ווייסן פאַלאַץ זע איך מיט גרויסע ווייסע זיילן און אַרום און פינקלען פליטערלעך. איך האָב אַ קוק געטאָן אַרויף — און דאָרט זעען זיך אָן ווייסע געמעלן, צווישן די געמעלן אַ פעך שוואַרצער רוים מיט פאַרשיידנפאַרביקע, ברענדיקע פייערן. ערשט ווען איך האָב זיך גוט צוגעקוקט, האָב איך זיך דערמאָנט, אַז מיר געפינען זיך אין וואַלד. די ביימער, וואָס זיינען געווען מיט שניי און געפריר באַשאָטן, האָבן אויסגעזען ווי ווייסע פאַלאַץ-זיילן און די שטערן אין הימל, ווי פינקלדיקע פייע־ן.

ביינאַכט איז אויסגעפאַלן אַ געפריר: מיט אַ געפריר זיינען באַדעקט געוואָרן די צווייגן, מיין פעלץ, אַ געפריר האָט באַשאָטן דעמיאַנען און אַ געפריר האָט ניט אויפגעהערט צו שיטן פון אויבן.

איך האָב אויפגעוועקט דעמיאַנען, מיר האָבן זיך געשטעלט אויף די האָלץ-גליטשערס און מיר האָבן זיך געלאָזט אין וועג. אין וואַלד איז שטיל; מען הערט נאָר, ווי די האָלץ-גליטשערס סקריפען איבערן שניי; ווו ניט ווו טוט אַ קראַך אַ בוים פון פראָסט, און איבערן גאַנצן וואַלד צעטראָגט זיך אַ קנאַק. איינמאָל נאָר האָט זיך לעבן אונז דערהערט אַ רעש פון אַ לעבעדיקער באַשעפעניש, וואָס איז שנעל אַוועקגעלאָפן פון אונז. איך האָב שוין געמיינט, אַז דער בער איז נאָענט. אָבער ווען מיר זיינען צוגעקומען צום אָרט, פון וואַנען דער רעש האָט זיך דערהערט — האָבן מיר דערקענט שפורן פון האָזן. און די אַספעס, וואָס אַרום און אַרום, זיינען אויך אַרומגעביסן. די האָזן, הייסט דאָס, האָבן זיך דאָ געהאָדעוועט.

אַרויס אויפן וועג האָבן מיר צוגעבונדן די האָלץ-גליטשערס הינטער זיך. צו גיין איז געוואָרן אַ סך גרינגער. די האָלץ-גליטשערס שאָקלען זיך איבערן אויסגעטראָטענעם וועג, קלאַפן, דאָס שנייעלע אונטער די שטיוול סקריפעט, אַ קאַלטער געפריר קלעפט זיך צו צום פנים, ווי פעך. און די שטערן, פונקט ווי זיי לויפן אַנטקעגן אונז איבער דער לענג פון די צווייגן, אָט גיבן זיי אַ שיין, אָט פאַרלעשן זיי זיך, און עס דאַכט זיך אויס, אַז דער גאַנצער הימל גייט כאָדאָראָם.

ווען מיר זיינען געקומען אין דאָרף, האָבן מיר געטראָפן מיין חבר שלאָפן. איך האָב אים אויפגעוועקט און דערציילט, וואָס מיר האָבן דורכגעמאַכט. שפּעטער האָב איך געהייסן דעם בעל־הבית צונויפרופן פּויערים אויף צו טרייבן דעם בער, אָפּ־געגעסן אָונט־ברויט און זיך געלייגט שלאָפן.

איך בין געווען אַזוי מיד, אַז ווען דער חבר מיינער וועקט מיך ניט אויף, וואָלט איך געוויס אָפּגעשלאָפן ביז מיטאָג. ווען איך בין אויפגעשפּרונגען, האָב איך דערזען, אַז מיין חבר איז שוין אינגאַנצן גרייט. ער האָט זיך געפּאָרעש ביים ביקס.

— און ווו איז דעמיאַן? — ער איז אין וואַלד. ער איז שוין דאָרט איינמאָל געווען, געקומען צו לויפן צוריק און איצט צום צווייטן מאָל אַוועק מיט די פּויערים. איך האָב זיך אײַנגע־וואַשן, אָנגעטאָן זיך, און האָב אָנגעלאָדן די ביקס. באַלד זיי־נען מיר אויף שליטנס אַוועקגעפאָרן אין וואַלד.

צום וואַלד איז געווען אַ דריי ווערסט וועג. און ווען מיר זיינען צוגעפאָרן, האָבן מיר דערזען אין דער נידער קרייזלט זיך אַ רויך און אַרום דעם פייער זיצט אַ גרויסער עולם: פּויערים און פּויערטעס מיט דובינעס אין די הענט.

זיינען מיר אַראָפּ פון די שליטנס, צוגעגאַנגען צום עולם. די פּויערים זיצן זיך, באַקן קאַרטאָפל, און ווערטלען זיך.

דעמיאַן איז אויך צווישן זיי. דער עולם האָט זיך אויפ־געהויבן און דעמיאַן איז אַוועק מיט זיי, כדי אָנצוווייזן זיי זייע־רע ערטער אַרום אונזער נעכטיקן קרייז. די פּויערים און די פּויערטעס, אַ מאַן דרייסיק, האָבן זיך, ווי אַ שנירל, אַריינגע־שניטן אין דער טיף פון וואַלד. מען זעט זיי נאָר אָן ביזן גאַרטל. און איך מיטן חבר האָבן זיך געלאָזט נאָכגיין דעם שפּור.

דאָס שטעגל איז אויסגעטראָטן, אָבער עס איז פּאָרט שווער צו גיין. דערפאַר דראָט ניט קיין געפאַר צו פאַלן—פון ביידע זייטן שטייען הויכע קופּעס שניי, ווי צוויי ווענט.

מיט אַ האַלב ווערסט ווייטער איז אונז אַנטקעגן געקומען דעמיאַן. לויפט אויף די האָלץ־גליטשערס, מאַכט מיט דער האַנט, רופט אונז צו זיך. ער האָט אונז געוויזן, ווו מיר זאָלן זיך שטעלן. איך האָב זיך אַוועקגעשטעלט און גענומען זיך אַרומקוקן אין אַלע זייטן.

לינקס פון מיר שטייען הויכע יעגלע=ביימער; מען זעט דורך זיי ווייט אַרויס. פון יענער זייט ביימער שוואַרצט זיך אַ פויער=געשטאַלט. אַנטקעגן מיר איז אַ געדיכטער יונגער יעגלע=וועלדל, די הייך פון אַ מענטשן, די צווייגן, וואָס הענגען אַראָפּ פון די ביימלעך, זיינען צונויפגעקלעפּט פון שניי. גלייך צו מיר פירט אַ שטעגל, אויך איינגאַנצן אַ פאַרשנייטער. רעכטס—געדיכטער יעגלע=וועלדל, וואָס ענדיקט זיך מיט אַ לאַנקע, און אויף דער לאָנקע, זע איך, שטייט דעמיאַן, וויזט אָן מיין חבר זיין אָרט.

איך האָב באַטראַכט מיינע ביקסן, אָנגעשטעלט זיי און אָנגעהויבן צו איבערלייגן זיך, ווי אַזוי איך זאָל זיך שטעלן. הינטער מיר, אויף אַ מהלך פון אַ טריט דריי, שטייט אַ גרויס'ע סאָסנע. אפשר איז גלייך שטעלן זיך לעבן דער סאָסנע און די ביקסן צושפּאַרן צו איר? און איך האָב זיך געלאָזן צו דער סאָסנע, העכער די קני אַריינגעקראָכן אין שניי, אויסגעטראָטן אַרום דער סאָסנע דעם שניי אויף אַ שטח פון אַן אַרשין אָנדערהאַלבן, און האָב זיך דאָרט איינגעאָרדנט. איין ביקס האָב איך גענומען אין די הענט, און די צווייטע, אויך אַן אָנגעשטעלטע, האָב איך צוגעשפּאַרט צום בוים. שפּעטער האָב איך אַרויסגענומען פון זיין שייד און צוריק אַהין אַריינגעלייגט דעם שטעקמעסער, כדי איך זאָל זיין זיכער, אין פאַל פון נויט, אַז ער נעמט זיך גרינג אַרויס.

באַלד האָט זיך דערהערט דעמיאַנס געשריי: „ער איז אַוועק, אַוועק אַ גאַנג! ער איז אַוועק!" און באַלד נאָך אים האָבן זיך געלאָזט הערן אויך די פויערים אַרום און אַרום: „אַוועק! או=או=או!" האָבן געשריען די פויערים מיט כלערליי קולות. „אַי! אַ=י=ך!" האָבן אונטערגעהאָלפן די ווייבער מיט זייערע דינע קולכנדלעך.

דער בער האָט זיך געפונען אין קרייז, און דעמיאַן האָט אים געטריבן. אַרום און אַרום האָבן געשריען די איבעריקע בערנטרייבער, און נאָר איך מיט מיין חבר זיינען געשטאַנען שטיל, נישט גערירט זיך פון אָרט — געוואַרט אויפן בער. שטיי איך אַזוי מיט אָנגעשטעלטע אויג און אויער. און דאָס האַרץ קלאַפּט ביי מיר הילכיק און שטאַרק. איך האַלט פעסט די ביקס און כאַפּ אַוש אַ ציטער פון אויפרעגונג. אָט=אָט, טראַכט

איך, שפּרינגט ער אַרויס, איך וועל זיך אָנצילעווען, אויס־שיסן — און ער וועט תּיכּף אַ פֿאַל טאָן... פּלוצים הער איך אַ פֿאַל אין שניי אַריין, אָבער ווייט פֿון מיר. גיב איך אַ קוק אין הויכן יעגלע־וועלדל: און דאָרט מיט אַ טריט 50 ווייטער פֿון מיר שטייט עפּעס אונטער די ביימער, גרויס און שוואַרץ. איך האָב אָנגעשטעלט די ביקס און וואַרט. אפשר וועט ער צולויפֿן נעענטער, טראַכט איך. איך זע—ער האָט אַ ריר געטאָן מיט די אויערן, אויסגעדרייט זיך און איז אַוועק צוריק. און דאָ האָב איך אים דערזען אין זיין גאַנצער גרייס — שוין: יינמאָל אַ חיה! און איך האָב כאַפּ־לאַפּ אַ שטעל אַרויס געטאָן מיין ביקס — כלאַפּ! איך הער די קויל האָט אַ קנאַק געטאָן אין אַ בוים, און דורכן רויך דערזע איך, ווי דער בער לאָזט זיך נאָך שנעלער לויפֿן און ווערט פֿאַרשווונדן אין וואַלד. נו, טראַכט איך, פֿאַרשפּילט, איצט וועט ער שוין מער ניט צוקומען אַהער, אים וועט שוין מיין חבר שיסן, אָדער ער וועט אַריינפֿאַלן צו די פּויערים אין די הענט, יעדנפֿאַלס וועט שוין ניט מיר אויס־קומען אים הרגענען. שטיי איך, די ביקס ווייטער אָנגעלאָדן און הער זיך צו. די פּויערים שרייען פֿון אַלע זייטן. אָבער פֿון דער רעכטער זייט, ניט ווייט פֿונעם חבר, הער איך — עפּעס אַ פּויערטע שרייט ניט מיט איר קול: „אָט איז ער! אָט איז ער! אַהער! אַהער! אוי־אוי! אַיי, אַיי, אַיי!"

דער בער שטייט איר, אַפּנים, פֿאַר די אויגן. וואַרט איך שוין אינגאַנצן ניט אויפֿן בער און קוק רעכטס אויפֿן חבר. פּלוצים באַווייזט זיך אויפֿן שטעגל דעמיאַן, אָן די האַלק־גלימשערס, מיט איין שטעקעלע אין האַנט. ער איז צוגעלאָפֿן צו מיין חבר, צוגעזעצט זיך לעבן אים און מיטן שטעקעלע אים אויף עפּעס אָנגעוויזן. און מיין חבר האָט אַ הייב געטאָן די ביקס און גענומען צילן זיך אין יענער זייט, וואָס דעמיאַן ווייזט אים אָן. כלאַפּ! — אויסגעשאָסן. נו, טראַכט איך, געהרגעט דעם בער. אָבער איך זע, אַז דער חבר בלייבט שטיין אויפֿן אָרט.

אַפּנים, ניט געטראָפֿן. איצט איז שוין דער בער אַוועק נאָך ווייטער, און צו מיר וועט ער שוין ניט אַרויסשפּרינגען. וואָס איז? איך הער פּלוצים — עמיצער פֿליט, ווי אַ ווייכער, כאָפּעט און גאָר נאָענט שיט זיך שניי. גיב איך אַ קוק — און ער קאָטשעט זיך בליץ שנעל איבערן שטעגל, וואָס צווישן די

געדיכטע יעגלע-ביימער און מען זעט, אַז פון גרויס שרעק ווייסט ער ניט אויף וואָסער וועלט ער איז. אָט איז ער שוין אַ טריט פינף פון מיר, איך זע אים אינגאַנצן, — אַ שוואַרצע ברוסט, אַ ריזיק גרויסער קאָפ מיט אַ געלן פלעק אינמיטן. דעם שטערן אָנגעשטעלט, פליט ער גלייך אויף מיר און שיט דעם שניי אין אַלע זייטן. איך זע, אַז ער באַמערקט מיך ניט, אַז פון גרויס שרעק פליט ער אויף גאָטס באַראָט, וווהין די אויגן טראָגן אים. אָבער דער וועג מיט וועלכן ער לויפט, שפאַרט זיך אָן אין דער סאָסנע, ביי וועלכער איך שטיי. האָב איך אַ הייב געטאָן די ביקס, אויסגעשאָסן, אָבער ניט געטראָפן. די קויל האָט זיך פאַרבייגעטראָגן. און ער איז שוין גאָר נאָענט, פליט, זעט מיך נאָך אַלץ ניט. האָב איך ווייטער אײַנגעבויגן די ביקס, דאָס מאָל כמעט זיך אָנגעשפאַרט מיט איר אין דעם בערס קאָפ—כלאָפ! געטראָפן, אָבער ניט אויף טויט.

דער בער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפ, צוגעדריקט די אויערן און זיך אַ לאָז געטאָן אויף מיר. איך האָב זיך אַ כאַפ געטאָן צו דער צווייטער ביקס, אָבער ער איז שוין אַרויפגעפלויגן אויף מיר, אַ וואַלגער געטאָן מיך אין שניי אַריין און איז איבערגעשפרונגען איבער מיר. נו, טראַכט איך, גוט וואָס ער האָט מיך אָפגעלאָזט. איך האָב געפרווט זיך אויפהייבן, אָבער איך פיל, אַז עפעס דריקט מיך צו דער ערד, לאָזט מיר ניט קיין ריר טאָן זיך. ער האָט זיך, פריער, אַפנים, אין מיטן לויף ניט געקאָנט אײַנהאַלטן, איז ער אַריבערגעשפרונגען איבער מיר, אָבער איצט האָט ער זיך אויסגעדרייט און פון הינטן אַרויפגעוואַלגערט זיך אויף מיר מיט זיין ברוסט. הער איך — אַ שווערע משא ליגט אויף מיר, אין פנים שלאָגט מיר אַ וואַרעמקייט, און איך הער — ער שלעפט צו זיך אין מויל אַריין מיין פנים. מיין נאָז איז שוין ביי אים אין מויל און איך פיל אַ היץ און אַ ריח פון בלוט. ער האָט מיט זיינע לאַפעס זיך אַריינגעקוועטשט אין מיינע פלייצעס, און איך קאָן זיך קיין ריר ניט טאָן. איך באַמי זיך אַלץ אַרויסרייסן פון זיין מויל דעם פנים, וויל פאַרהיטן די אויגן און נאָז. און ער וויל דווקא אָנכאַפן פאַר די אויגן און נאָז. מיט זיינע ציין און אייבערשטן קינבאַק האָט ער אָנגעגריפן מיין שטערן אונטער די האָר, מיטן אונטערשטן קינבאַק אָנגעכאַפט פאַר די באַקן אונטער די אויגן

און האָט גענומען קוועטשן. עס שניידט מיר אין קאָפּ, ווי מיט מעסער. איך שלאָג זיך, וויל זיך אַרויסרייסן, און ער איילט, גריזשעט ווי אַ הונט — כראָמקעט און כראָמקעט. איך דריי זיך אַרויס, און ער גרייפּט אָן ווייטער. נו, טראַכט איך, אַ סוף. פּלוצים איז מיר גרינגער געוואָרן. איך זע, ניטאָ אים שוין. ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פון מיר און איז אַוועקגעלאָפן.

ווען דער חבר מיינער מיט 'דעמיאַנען האָבן דערזען, אַז דער בער האָט מיך אַ שליידער געטאָן און גריזשעט מיך, האָבן זיי זיך אַ לאָז געטאָן צו מיר. אָבער דער חבר האָט פון גרויס איילעניש געמאַכט אַ פעלער. אָנשטאָט דעם ער זאָל לויפן איבערן אויסגעטראָטענעם שטעגל, האָט ער זיך געלאָזט גלייך איבערן שניי און איז באַלד געפאַלן. ער האָט אָנגעהויבן אַרויסצוקלעטערן פון שניי, און דער בער האָט מיך דערווייל געגריזשעט. און דעמיאַן, ווי אַזוי ער איז געשטאַנען, אָן אַ ביקס, מיט איין ריטל אין האַנט, האָט זיך געלאָזט איבערן שטעגל מיט אַ געשריי: „ער עסט דעם פריץ, ער עסט דעם פריץ". אַליין לויפט ער און האַלט אין איין שרייען אויפן בער: „אַך, דולער דו! וואָס ער טוט דאָס! לאָז אָפּ, לאָז אָפּ!"

האָט אים דער בער געפאָלגט, אָפּגעלאָזט מיך און איז אַוועקגעלאָפן. ווען איך האָב זיך אויפגעהויבן, האָב איך אונטער זיך דערזען אַ גאַנצן טייך בלוט, פונקט ווי מען וואָלט אַ שעפּס געשחטן.

איבער מיינע אויגן זיינען געהאַנגען פאַסן פלייש פון מיין שטערן. אָבער אויף דער הייסער מינוט האָב איך קיין ווייטאָג ניט געפילט.

באַלד איז געקומען צו לויפן מיין חבר און דער גאַנצער עולם האָט זיך צונויפגעקליבן. זיי האָבן באַטראַכט מיינע וווּנדן און צוגעלייגט צו זיי שניי. אָבער איך האָב ניט געטראַכט וועגן מיינע וווּנדן און אַלץ געפרעגט: „ווו איז דער בער? אין וועלכער זייט איז ער אַוועק?" פּלוצים הערן מיר אַ געשריי: „אָט איז ער, אָט איז ער!" און טאַקע — דער בער לויפט ווייטער צו אונז. מיר האָבן זיך ווייטער געכאַפּט צו די ביקסן, אָבער קיינער האָט נאָך ניט באַוויזן אויסצושיסן און דער בער איז שוין ניט געבליבן. ער איז געווען שטאַרק צערייצט, אים האָט זיך געוואָלט נאָך אַ ביסל מיך גריזשען, אָבער ער האָט זיך

דערשראָקן פֿאַרן עולם, אין די שפּורן האָבן מיר דערזען, אַז פֿון קאָפּ גייט בײַ אים בלוט. דער עולם האָט זיך שוין געוואָלט זיך לאָזן נאָך אים, אָבער דער קאָפּ האָט מיר שטאַרק אָנגעהויבן צו ווי טאָן, און מיר זײַנען אַוועקגעפֿאָרן אין שטאָט צו אַ דאָקטאָר.

דער דאָקטאָר האָט פֿאַרנייט מײַנע ווונדן מיט זייד, און זיי האָבן זיך אָנגעהויבן צו פֿאַרהיילן.

אין אַ חודש אַרום האָבן מיר זיך ווײַטער געלאָזט אויפֿן בער. אָבער ניט מיר איז אויסגעקומען אים צו שיסן. דער בער איז ניט אַרויס פֿון זײַן באַהעלטעניש, געקרייזט אַרום און אַרום און האָט געברילט מיט אַ שרעקלעכן קול. דעמאָלט האָט אים געהרגעט. פֿון מײַן אַמאָליקן שאָס איז בײַ דעם בער געווען אי־בערגעבראָכן דער אונטער־שטער קינבאַק און אויסגעשלאָגן אַ צאָן.

דער בער איז געווען זייער אַ גרויסער און די פֿעל זײַנע שוואַרץ און וווּנדערבאַר שיין.

איך האָב די פֿעל אָנגעשטאָפּט, און איצט ליגט זי בײַ מיר אין צימער. די ווונדן אויף מײַן שטערן האָבן זיך פֿאַרהיילט און די סימנים פֿון זיי זעען זיך קוים קוים אָן.

מעשיות פֿון פֿיזיק.

מאַגנעט.

I.

פֿאַרצייטנס איז געווען אַ פּאַסטוך מיטן נאָמען מאַגנעס. איינמאָל איז בײַ מאַגנעסן פֿאַרפֿאַלן געוואָרן אַ שעפּעלע. איז ער אַוועק זוכן עס אין די בערג. קומט ער צו גיין אין איין אָרט, און דאָרט זיינען נאָר נאַקעטע שטיינער פֿאַראַן. האָט ער זיך געלאָזט גיין איבער די שטיינער. פּלוצים האָט ער דערפֿילט, אַז די שטיוול זיינע ווערן צוגעקלעפּט צו די שטיינער. ער האָט אַ פּרווו געטאָן מיט דער האַנט — די שטיינער זיינען טרוקענע, און צו דער האַנט קלעפּן זיי זיך ניט צו. האָט ער זיך געלאָזט ווייטער גיין — קלעפּן זיך די שטיוול ווייטער צו. האָט ער זיך אַוועקגעזעצט, אויסגעטאָן די שטיוול, גענומען איין שטיוול אין דער האַנט און אָנגעהויבן אָנצורירן מיט אים די שטיינער.

ריירט ער אָן מיט דער פֿעל אָדער מיטן זויל, קלעפּט זיך דער שטיוול ניט צו, טאָמער אָבער רירט ער זיי אָן מיט די טשוועקעס, ווערט דער שטיוול תּיכּף צוגעקלעפּט.

און בײַ מאַגנעסן איז געווען אַ שטעקל מיט אַן אײַזערנעם עק. ער האָט געפּרווט אָנרירן דעם שטיין מיט דער הילצערנער זייט פֿונעם שטעקל—קלעפּט ער זיך ניט צו; קוים אָבער האָט ער אָנגערירט מיט דער אײַזערנער זייט — האָט זיך דער שטעקן אַזוי צוגעקלעפּט, אַז מען האָט אים קוים אָפּגעריסן.

מאַגנעס האָט באַטראַכט דעם שטיין, זעט ער, אַז דער

שטיין איז ענלעך צו אײַזן, האָט ער גענומען מיט זיך אַהיים שטיקלעך פון דעם שטיין. פון יענער צײַט אָן האָט מען זיך באַקאַנט מיט דעם שטיין און מען האָט אים אַ נאָמען געגעבן מאַגנעט.

.II

מאַגנעט געפינט זיך אין דער ערד צוזאַמען מיט אײַזן־אַרץ. דער אײַזן פון יענעם אַרץ, וואָס האָט אין זיך מאַגנעט, איז פון דעם בעסטן מין. אויסערלעך איז מאַגנעט ענלעך אויף אײַזן.

ווען מען לייגט אַוועק אַ שטיק אײַזן אויף מאַגנעט, הייבט אויך דער אײַזן אָן צוציען צו זיך אַנדער אײַזן. און ווען מען לייגט אַנידער אַ שטאָלענע נאָדל אויף אַ מאַגנעט און מען האַלט זי אַזוי אַ לענגערע צײַט, ווערט די נאָדל אַ מאַגנעט, און הייבט אָן צוציען צו זיך אײַזן. בשעת מען פּרוּווט צונויפפירן די עקן פון צוויי מאַגנעטן, זעט מען, אַז איין פּאָר עקן שטויסן זיך אָפּ, און די צווייטע פּאָר קלעפּן זיך איינער צו דעם אַנדערן צו.

און בשעת מען צעהאַקט אַ מאַגנעט־שטעקעלע אויף צווייען, זעט מען, אַז ביידע העלפטן קלעפּן זיך פון איין זײַט צו, און פון דער אַנדערער — שטויסן זיי זיך אָפּ. צעהאַקט מען נאָך אַמאָל, — קומט אויס דאָס אייגענע; פּרוּווט מען האַקן נאָך אַמאָל און נאָך אַמאָל, וויפיל מען וויל נאָר, חזרט זיך איבער אַלץ די זעלבע מעשה: די עקן פון איין און דער זעלבער זײַט שטויסן זיך אָפּ, און די עקן פון פאַרשיידענע זײַטן קלעפּן זיך צו, פּונקט ווי פון איין זײַט שפּאַרט דער מאַגנעט אַרויס פון זיך, און פון דער אַנדערער ציט ער אין זיך אַרײַן. און וויפיל מען זאָל אים ניט ברעכן, וועט ער אַלץ פון איין עק אַרויס־שפּאַרן פון זיך, און פון דעם אַנדערן — אַרײַנציען אין זיך. פּונקט די זעלבע מעשה, ווי מיט אַ יאָדלע־צאַפּן — ווי אַזוי מען זאָל אים ניט צעברעכן, וועט פון איין עק בלײַבן אַ נאָפּל, און פון דעם אַנדערן — אַ שאָלכנדל. פון וועלכן עק מען זאָל ניט נעמען — וועלן אַ שאָלכנדל מיט אַ נאָפּל זיך שטענדיק צונויפגיין, און אַ נאָפּל מיט אַ נאָפּל, אָדער אַ שאָלכנדל מיט אַ שאָלכנדל וועלן זיך קיינמאָל ניט צונויפגיין.

.III

ווען מען מאַגנעטיזירט אָן אַ נאָדל (מען האַלט זי אַ לענ־גערע צייט צוזאַמען מיט אַ מאַגנעט) און מען זעצט זי אַרויף מיט דער מיט אויף אַ שטיפטל, אַזוי, אַז זי זאָל זיך אויפן שטיפטל קענען פריי באַוועגן, זעט מען, אַז וויפיל מען זאָל מיט דער מאַגנעט־נאָדל ניט קערעווען, איז ווי נאָר מען לאָזט זי אָפּ, דרייט זי זיך מיט איין עק אוים צו דרום צו, און מיטן אַנדערן— צו צפון צו.

אין די צייטן, ווען מען איז נאָך ניט געווען באַקאַנט מיט מאַגנעט, פלעגט מען זיך ניט לאָזן ווייט אין ים אַריין. ווען מען פלעגט אַרוים ווייט אין ים, דאָרט, וו די ערד זעט זיך שוין ניט אָן, האָט מען נאָר לויט דער זון און שטערן געוווּסט וווהין צו שווימען. און טאָמער איז דער וועטער געווען אַ שלעכטער און קיין זון אָדער שטערן איז ניט געווען צו זען, האָט מען שוין דאַמאָלסט אַליין ניט געוווּסט, וווהין צו שווימען. און דערווינט פלעגט טראָגן די שיף, שטוסן זי אויף שטיינער און צע־קלאַפּן זי.

און ביז וואַנען מען האָט זיך ניט באַקאַנט מיטן מאַגנעט, פלעגט מען זיך טאַקע נישט אַוועקלאָזן ווייט פונעם ברעג. און ווען מען האָט זיך מיטן מאַגנעט באַקאַנט, האָט מען געמאַכט אַ מאַגנעט־נאָדל אויף אַ שטיפּטל אַזוי, אַז די נאָדל זאָל זיך פריי באַוועגן. אַדאַנק דער נאָדל האָט מען שוין געקאָנט וויסן וווהין און אין וועלכער ריכטונג מען שווימט. מיט דער מאַגנעט־נאָדל האָט מען זיך שוין געקאָנט לאָזן ווייטער פון די ברעגן, און פון יענער צייט האָט מען אַ סך נייע ימים אַנטדעקט.

אויף די שיפן איז שטענדיק דאָ אַ מאַגנעט־נאָדל (אַ קאָמ־פּאַס) און אַ מאָס־שטריק מיט קנופּן, וואָס געפינט זיך אויפן עק שיף. די שטריק איז צוגעפעסטיקט אויף אַזאַ אופן, אַז זי צע־וויקלט זיך און זי ווייזט אָן די שטרעקע, וואָס די שיף איז אָפּגעפאָרן.

איצט, ווען מען שווימט אויף אַ שיף, ווייס מען שוין שטענדיק גענוי דעם מהלך פון ברעג און די ריכטונג.

פייכטקייט.

I

פאַרוואָס מאַכט אַמאָל אַ שפּין אַ געדיכטן שפּינוועבס און אַליין זיצט ער אין דער מיט פונעם נעסט, און אַמאָל גייט ער אַרוים פונעם נעסט און הייבט אָן שפּינען אַ נייעם שפּינוועבס?

אַ שפּין מאַכט זיין שפּינוועבס לויטן וועטער, וואָס איז אין יענעם מאָמענט און לויט דעם וועטער וואָס עס וועט שפּעטער זיין. ווען מען קוקט אויף אַ שפּינוועבס, קאָן מען וויסן, וואָס פאַר אַ וועטער עס וועט זיין. אויב דער שפּין זיצט פאַרשטעקט אין דער מיט פונעם שפּינוועבס, און גייט פון דאָרטן ניט אַרוים, איז אַ סימן, אַז עס וועט רעגענען. טאָמער גייט ער אַרוים פונעם נעסט, און מאַכט נייע שפּינוועבסן, איז אַ סימן, אַז עס וועט זיין אַ גוטער וועטער.

ווי אַזוי קאָן אַ שפּין וויסן פאַרוים, וואָס פאַר אַ וועטער עס וועט זיין?

די חושים פון אַ שפּין זיינען אַזוי פילבאַר, אַז בשעת אין דער לופטן הייבט זיך ערשט אָן זאַמלען אַ פייכטקייט, וואָס מיר פילן זי אַפילו נאָך ניט, און וואָס פאַר אונז איז דער וועטער נאָך שיין, — איז פאַרן שפּין אַלץ איינס, ווי עס זאָל גיין אַ רעגן.

אַ נאַקעטער מענטש וועט באַלד דערפילן אַ פייכטקייט, בשעת אַן אָנגעטאָנענער וועט זי אַפילו ניט באַמערקן, פונקט אַזוי גייט שוין פאַר אַ שפּין אַ רעגן, בשעת פאַר אונז קלייבט ער זיך ערשט גיין.

II

פאַרוואָס ווערן טירן ווינטער־צייט פונאַנדערגעשפּרייט און זיי מאַכן זיך ניט צו, און זומער טריקענען זיי איין און מאַכן זיך יאָ צו?

דערפאַר, וואָס הערבסט־צייט און ווינטער־צייט ווערט דאָס האָלץ אָנגעזאַפּט מיט וואַסער, ווי אַ גאָמקע, און דאָס וואַסער צעשפּאַרט אים, און זומער וועבט זיך דאָס וואַסער אוים, און דאָס האָלץ ציט זיך צונויף.

פאַרוואָס ווערט אַ שוואַכער בוים—אָפּטע—מער פונאַנ־דערגעשפּרייט, און אַ דעמב—ווינציקער?

דערפאַר, ווייל אין אַ פעסטן בוים—אין אַ דעמב—איז ווינציקער פאַראַן פוסט אָרט, און דאָס וואַסער האָט ניט וווהין צו אַריין, און אין אַ שוואַכן בוים—אין אַן אָפּטע—איז פאַראַן מער פוסט אָרט, און דאָס וואַסער האָט וווהין צו אַריין. אין אַ פוילן בוים איז פאַראַן נאָך מער פוסט אָרט, און דערפאַר שפּרייט זיך אַ פוילער בוים מער פון אַלץ פונאַנדער און זעצט זיך מער אַראָפּ.

די קלעצער פאַר בינען מאַכט מען פון דעם שוואַכסטן און פוילסטן בוים: די בעסטע בינשטאָקן זיינען פון אַ פוילן הושענא־בוים. פאַרוואָס טוט מען אַזוי? — ווייל דורך אַ פוילן קלאָץ גייט דורך די לופט און פאַר די בינען איז אין אַזאַ קלאָץ בעסער די לופט.

פאַרוואָס קרימט זיך אויס די פלאַך פון ברעטער?

ווייל זיי טריקענען זיך ניט גלייכמעסיק אויס. ווען מען שטעלט צו אַ פייכטע ברעט מיט איין זייט צו אַן אויוון, גייט פון דאָרטן דאָס וואַסער אַרויס, דאָס האָלץ קוועטשט זיך פון יענער זייט צונויף און גיט אַ שלעפּ נאָך זיך די צווייטע זייט; אָבער די פייכטע זייט קאָן זיך ניט צונויפקוועטשן: דערפאַר וואָס זי האָט אין זיך וואַסער — דאַמאָלסט בייגט זיך די גאַנצע ברעט אויס.

כדי פאַרלאָגעס זאָלן ניט זיין קרום, שניידט מען אָן טרוקענע ברעטער און די שטיקער קאָכט מען אויס אין אַן אָקראָפּ. ווען דאָס גאַנצע וואַסער וידט אויס, קלעפּט מען די ברעטער צונויף, און זיי קנייטשן זיך שוין ניט (פאַרקעט).

די פאַרשיידענע פאַרבינדונג פון טיילעכלעך.

פאַרוואָס שניידט מען אויס ברעטער פאַר אַ וואָגן און אַקסן פאַר אַ ראָד פון אַ בערעזע, און ניט פון אַ דעמב?

די ברעטער און די אַקסן דאַרפן זיין פעסטע, און דעמב איז דאָך ניט טייערער פון בערעזע.

ווייל אַ דעמב שפּאַלט זיך אין דער לענג, און אַ בערעזע שפּאַלט זיך ניט און ווערט נאָר צעבּרעקלט.

אַ דעמב איז פעסטער צוזאַמענגעבונדן, ווי אַ בערעזע,

אָבער ער איז צוזאַמענגעבונדן אויף אַזאַ אופן, אַז ער צענעמט
זיך אין דער לענג, און אַ בערעזע צענעמט זיך ניט.

פאַרוואָס מאַכט מען רעדער און אַ שליטנגעשטעל פון
דעמב און פון אולמע, און ניט פון בערעזע אָדער לינדנבוים?

ווייל דעמב און אולמע, איז גענוג אויסגעפּאַרען אין באָד,
אַז זיי זאָלן זיך בייגן און זיך ניט ברעכן דערביי, בשעת בע=
רעזע און לינדנבוים צעברעקלען זיך אין אַלע זייטן.

דאָס אַלץ קומט פאָר, ווייל די טיילעכלעך פון אַ דעמב
און פון אַ בערעזע זיינען פאַרשידן צונויפגעבונדן צווישן זיך.

קריסטאַלן.

ווען מען שיט זאַלץ אין וואַסער, און דאָס וואַסער מישט
מען דערביי, הייבט זיך אָן די זאַלץ פונאַנדערצולאָזן און
ווערט אַזוי צעגאַנגען, אַז מען זעט זי שוין ניט אָן. אָבער אויב
מען שיט צו נאָך און נאָך זאַלץ, הערט סוף כל סוף די זאַלץ
אויף פונאַנדערצולאָזן זיך און וויפיל מען זאָל ניט מישן, בלייבט
איבער אין דעם וואַסער ווייסער פּראָשעק. דאָס וואַסער האָט
זיך שוין אָנגעזעטיקט מיט זאַלץ, און קאָן שוין מער קיין זאַלץ
ניט אַריינגעמען אין זיך. ווען מען וואַרימט אָבער דאָס וואַסער
אָן, נעמט עס אין זיך אַריין נאָך זאַלץ; יענע טייל זאַלץ, וואָס
האָט זיך אין דעם קאַלטן וואַסער ניט פונאַנדערגעלאָזט, וועט
זיך פונאַנדערלאָזן אין הייס וואַסער. נאָר אויב מען וועט אָנ=
שיטן נאָך זאַלץ, וועט שוין דאַמאָלסט אַפילו דאָס הייסע וואַסער
ניט אַריינעמען אין זיך מער קיין זאַלץ. און אויב מען וועט
דאָס וואַסער נאָך מער אָנוואַרימען, וועט עס זיך אויסדעמפן
און די זאַלץ וועט זיך נאָך אין אַ גרעסערער מאָס אַראָפּזעצן.
ביי וואַסער איז פאַראַן אַ באַשטימטע מאָס פאַר יעדער
זאַך, וואָס עס צעלאָזט אין זיך און מער פון דער מאָס קאָן
עס ניט צעלאָזן. יעדע זאַך צעלאָזט זיך מער אין הייס וואַסער
אײדער אין קאַלטן, אָבער ווען הייס וואַסער זעטיקט זיך אָן,
הערט עס אויך אויף צעלאָזן אין זיך. די זאַך בלייבט אַליין פאַר
זיך און דאָס וואַסער דעמפט זיך אויס.

זעטיק אָן וואַסער מיט אַ סאַלפּעטער=פּראָשעק, שפּעטער
שיט צו נאָך אַ ביסל סאַלפּעטער, וואַרעם עס אָן און לאָז עס ניט
אויסגעמישטערהייט אָפּקילן זיך, וועסטו זען, אַז דער סאַלפּעטער

וועט זיך ניט אָפּזעצן אויפֿן דעק, ווי אַ פּראָשעק, נאָר ער וועט זיך אויסלייגן אין קליינע זעקסוועגטלדיקע ווייַלן, און אַזוי, ווייל לעבן ווייל, וועט ער זיך אָפּזעצן אויפֿן דעק און אויף די ווייטן. און אויב דו וועסט אָנזעטיקן וואַסער מיט סאַלפּעטער־פּראָשעק און דעם געמיש אַוועקשטעלן אין אַ וואַרעם אָרט, וועט זיך דאָס וואַסער אויסדעמפּן, און דער איבעריקער סאַלפּעטער וועט זיך אויך אויסלייגן אין קליינע זעקסוועגטלדיקע ווייַלן.

זעטיק אָן וואַסער מיט פּשוטער זאַלץ, וואַרעם דאָס וואַסער אָן און לאָז עס זיך אויסדעמפּן, וועט זיך די איבעריקע זאַלץ אָפּזעצן, ניט ווי אַ פּראָשעק, נאָר אין פֿאָרם פֿון קוביקעס. זעטיק אָן וואַסער מיט סאַלפּעטער און זאַלץ צוזאַמען, וועט זיך די איבעריקע סאַלפּעטער און די איבעריקע זאַלץ ניט צונויפֿמישן, נאָר זיך אויסלייגן יעדערער אויף זיין שטייגער: דער סאַלפּעטער — אין ווייַלן, און די זאַלץ — אין קוביקעס.

ווען מען זעטיקט אָן וואַסער מיט קאַלך, אָדער מיט וואַסער ניט איז זאַלץ, אָדער מיט נאָך עפּעס, איז נאָכדעם ווי דאָס וואַסער דעמפּט זיך אויס, לייגט זיך יעדע זאַך אויס אויף איר שטייגער: איין זאַך אין דרייוועגטלדיקע ווייַלעכלעך, די אַנדערע אין אַכטוועגטלדיקע, איינע — ציגלווייז, איינע — אין שטערנדלעך, מיט איין וואָרט, יעדע זאַך אויף איר שטייגער. אָט די פֿאַרשיידענע פֿיגורן טרעפֿן זיך ביי אַלע האַרטע קערפּער. אַמאָל זיינען די פֿיגורן די גרויס, ווי אַ האַנט; מען געפֿינט אין דער ערד אַזעלכע שטיינער. אַמאָל זיינען די פֿיגורן אַזוי קליין, אַז מיט קיין פּשוט אויג קאָן מען זיי ניט זען, אָבער יעדער קערפּער האָט זיך זיינע פֿיגורן.

זעטיק אָן וואַסער מיט סאַלפּעטער, און ווען עס וועלן זיך אָנהייבן בילדן פֿיגורן, פּרוב אָפּבריכן מיט אַ נאָדל איין עק פֿון אַ פֿיגור. באַלד וועלן צום אָפּגעבראָכענעם אָרט צושטיין נייע שטיקלעך סאַלפּעטער און זיי וועלן פֿאַרגלעטן דעם אָפּגעבראָכענעם עק אויף אַזאַ אופֿן, אַז עס וועט זיך ווייטער בילדן אַ זעקסוועגטלדיק ווייַלעכל. דאָס זעלבע קומט פֿאָר אויך מיט זאַלץ און מיט יעדער אַנדערער זאַך. אַלע קליינע טיילעכלעך דרייען זיך אַליין אויס און שטעלן זיך צו מיט דער געהעריקער זייט.

בשעת איין ווערט פֿאַרפֿראָרן, קומט פֿאָר די זעלבע מעשה.

עס פליט אַ שנייעלע — מען זעט ניט אָן קיין שום פיגור; אָבער קוים זעצט זיך דאָס שנייעלע אָפּ אויף עפּעס אַ טונקעלער און קאַלטער זאַך, אויף געוואַנט, אויף פוטער, — קאָן מען באַמערקן אַ פיגור: מען דערזעט אַ שטערנדל אָדער אַ זעקסווינקלדיק ברעטל. דער דאַמף שטייט ווינטער=צייט צו צו די פענסטער אין אַ פאָרם פון אַ שטערנדל.

וואָס אַזוינס איז אײַז? — דאָס איז אַ קאַלט, פעסט וואַסער. ווען פון אַ פליסיקן וואַסער ווערט פעסט וואַסער, לייגט זיך דאָס וואַסער אויס אין פיגורן און עס גייט אַרויס פון דעם די וואַרעמקייט. דאָס אייגענע קומט פאָר מיט סאַלפעטער: בשעת פון פליסיקן סאַלפעטער בילדן זיך פעסטע פיגורן, גייט פון אים אַרויס די וואַרעמקייט. דאָס אייגענע איז מיט זאַלץ, דאָס אייגענע מיט צעשמעלצטן גוס=אײַזן, בשעת פון אַ פליסיקן ווערט ער אַ פעסטער. בשעת אַ קערפער גייט איבער פון אַ פליסיקן צושטאַנד אין אַ פעסטן, לאָזט ער פון זיך דערבײַ אַרויס די וואַרעמקייט, און לייגט זיך אויס אין פיגורן. און בשעת אַ קערפער גייט איבער פון אַ פעסטן צושטאַנד אין אַ פליסיקן, נעמט ער אַריין אין זיך וואַרעמקייט, די קעלט גייט פון אים דערבײַ אַרויס, און די פיגורן ווערן צעלאָזט.

נעם צעשמאָלצענעם אײַזן און לאָז אים זיך אָפּקילן; נעם הייסן טייג און לאָז אים זיך אָפּקילן; נעם געלאָשענעם קאַלך און לאָז אים זיך אָפּקילן — וועט זיין וואַרעם. נעם אײַז און צעלאָז אים — וועט ווערן קאַלט. נעם סאַלפעטער, זאַלץ אָדער אַן אַנדער קערפער, וואָס קאָן צעלאָזט ווערן אין וואַסער, און צעלאָז אים — וועט ווערן קאַלט. כדי מען זאָל מאַכן געפרוירן פאַרפרוירנס, שיט מען אַריין אין דעם וואַסער זאַלץ.

שעדלעכע לופט.

איינמאָל אין אַ חגא איז דער עולם פון דעם דאָרף ניקאָלסק אַוועק אין קלויסטער. אויפן פריצישן הויף זיינען איבערגעבליבן די קי=אויפזעערין, דער סטאַראָסטע און דער פערדיונג. די קי=אויפזעערין איז געגאַנגען צום ברונים נאָך וואַסער, דער ברונים איז געווען אויפן הויף. זי האָט אַרויסגעשלעפט דעם קיבל, אָבער אַרויסגעלאָזט פון די הענט. דער קיבל האָט

זיך אויסגעגליטשט, זיך אָנגעשלאָגן אין דעם ווענטל פונעם
ברונים און האָט אָפּגעריסן די שטריק, די פרוי האָט זיך צו־
ריקגעקערט אין שטוב אַריין און האָט געזאָגט צום סטאַראָסטע:

אַלעקסאַנדר! קריך נאָר אַראָפּ, מיין טייערער, אין ברו־
נים — איך האָב אַרויסגעלאָזט דעם קיבל פון די הענט
אַלעקסאַנדר האָט געזאָגט:

— דו האָסט אַרויסגעלאָזט, טאָ קריך זשע נאָך אים.

מילא, זאָגט די פרוי, זי וועט שוין אַליין אַראָפּקריכן.
זאָל ער זי נאָר אַראָפּלאָזן אַהין.

און דער סטאַראָסטע טרייבט שפּאַס מיט איר און זאָגט
צו איר:

— נו, קום — דו ביזט איצט אויפן ניכטערן האַרצן,
וועל איך דיר איינהאַלטן; נאָכן מיטאָג וואָלט שוין געווען שווער
איינצוהאַלטן.

דער סטאַראָסטע האָט צוגעבונדן אַ שטעקן צום שטריק,
די פרוי האָט זיך געזעצט רייטנדיק אויפן שטעקן, זיך אָנגענו־
מען פאַרן שטריק און גענומען אַראָפּקריכן אין ברונים, און דער
סטאַראָסטע האָט מיט דער הילף פונעם ראָד זי אַהין אַראָפּ־
געלאָזט. דער ברונים האָט געהאַלטן זעקס אַרשין די טיף,
אָבער וואַסער איז אים געווען נאָר אויף איין אַרשין. דער סטאַ־
ראָסטע האָט פּאַמעלעך געדרייט די ראָד און יעדע ווײַלע
געפרעגט: „נאָך, צי שוין?" די פרוי האָט פון דאָרטן געשריען:
„נאָך אַ ביסל!"

פּלוצים האָט דער סטאַראָסטע דערפילט, אַז די
שטריק איז געוואָרן גרינג; ער האָט אַ רוף געטאָן די פרוי,
אָבער זי האָט אים ניט געענטפערט. דער סטאַראָסטע האָט
אַריינגעקוקט אין ברונים און האָט דערזען, אַז די פרוי ליגט
מיטן קאָפּ אין וואַסער און מיט די פיס אַרויף. דער סטאַראָ־
סטע האָט גענומען שרייען און רופן מענטשן; אָבער קיינער איז
ניט געווען. געקומען איז נאָר דער פערד־יונג. דער סטאַראָסטע
האָט אים געהייסן האַלטן די ראָד, אַליין האָט ער אַרויסגע־
שלעפּט די שטריק, זיך אַרויפגעזעצט אויפן שטעקן און גענומען
אַראָפּקריכן אין ברונים.

ווי נאָר דער פערד־יונג האָט אַראָפּגעלאָזט דעם סטאַראָ־
סטע ביז צו דעם וואַסער, איז מיטן סטאַראָסטע פאַרגעקומען

די זעלבע מעשה. ער האָט אַרויסגעלאָזט פֿון די הענט די שטריק און איז אַ פֿאַל געטאָן אַראָפּ מיטן קאָפּ גלייך אויף דער פֿרוי. דער פֿערד־יונג האָט גענומען שרייען, שפּעטער האָט ער זיך געלאָזט לויפֿן צום קלויסטער רופֿן מענטשן. די תּפֿילה האָט זיך שוין געווען געענדיקט, און דער עולם איז שוין געגאַנגען צוריק. אַלע מענער און פֿרויען האָבן זיך געלאָזט צום ברונים. אַלע האָבן זיך צונויפֿגעקוועטשט לעבן ברונים, יעדערער שרייט זיך זיינס, אָבער קיינער ווייס ניט, וואָס צו טאָן. דער יונגער טעסלער איוואַן האָט זיך דורכגעשטופּט צווישן דעם עולם צום ברונים, געכאַפּט די שטריק, זיך אַרויפֿגעזעצט אויפֿן שטעקן און געהייסן מען זאָל אים אַראָפּלאָזן. אָבער פֿריער האָט ער זיך צוגעבונדן צום שטריק מיט זיין גאַרטל. צווייען האָבן אים אַראָפּגעלאָזט, און אַלע איבעריקע האָבן געקוקט אין ברונים, וואָס וועט זיין מיט איוואַנען, און ווי נאָר ער איז צוגעקומען צו דעם וואַסער, האָט ער אַרויסגעלאָזט פֿון די הענט די שטריק. ער וואָלט געוויס געווען פֿאַלן מיטן קאָפּ אַראָפּ, ווען דער גאַרטל וואָלט אים ניט צוגעהאַלטן. אַלע האָבן זיך צעשריען: „שלעפּ אים צוריק!" און מען האָט איוואַנען צוריק אַרויסגעשלעפּט.

ער איז געהאַנגען אויפֿן גאַרטל, ווי אַ טויטער, זיין קאָפּ איז אַראָפּגעהאַנגען און האָט זיך אָפּגעשלאָגן אין די ווענטלעך פֿונעם ברונים. זיין פּנים איז געווען ברוין און בלוי. מען האָט אים אַרויסגענומען, אַראָפּגענומען פֿונעם שטריק און אַוועקגעלייגט אויף דער ערד. מען האָט שוין געמיינט, אַז ער איז טויט, אָבער ער האָט שווער אַן אָטעם געטאָן, גענומען ניסן און איז געקומען צו זיך.

דאַמאָלסט האָט מען נאָך אַמאָל געוואָלט קריכן אין ברונים, אָבער אַן אַלטער פּויער האָט געזאָגט, אַז מען טאָר אַהין ניט קריכן, ווייל די לופֿט אין ברונים איז אַ שלעכטע און אַז די שלעכטע לופֿט הרגעט מענטשן. דאַמאָלסט האָבן די פּויערים געבראַכט צו טראָגן האָקנשטאַנגען און גענומען אַרויסשלעפּן דעם סטאַראָסטע און די פֿרוי. די מוטער און די ווייב פֿון דעם סטאַראָסטע האָבן געיאָמערט ביים ברונים, אַנדערע האָבן זיי איינגענומען, און די פּויערים האָבן געשטופּט אין ברונים די האָקנשטאַנגען און האָבן באַמיט זיך אַרויסצושלעפּן די טויטע.

צוויי מאָל האָבן זיי צוגעשלעפּט דעם כּמאַראָסטע פּאַר זיינע בגדים ביזן העלפט פונעם ברונים; אָבער ער איז געווען אַ שווערער, די בגדים זיינע האָבן זיך דורכגעריסן, און ער איז געפאַלן אַראָפּ. לסוף האָט מען אים פאַרטשעפּעט מיט צוויי האָקנשטאַנגען און מען האָט אַרויסגעשלעפּט אים, און דערנאָך די פרוי. זיי זיינען ביידע געווען טויט און מען האָט זיי שוין ניט אָפּגעמינטערט.

שפּעטער ווען מען האָט גענומען באַטראַכטן דעם ברונים, איז מען טאַקע דערגאַנגען, אַז אונטן אין דעם ברונים איז געווען אַ שלעכטע לופט.

שלעכטע לופט קאָן אַמאָל זיין אַזוי שווער, אַז ניט קיין מענטש און ניט קיין שום חיה קאָנען ניט לעבן אין איר.

מען האָט אַראָפּגעלאָזט אין דעם ברונים אַ קאַץ, און ווי נאָר זי איז צוגעקומען צום אָרט, וווּ די לופט איז געווען אַ שלעכטע, איז זי באַלד געשטאָרבן. און ניט נאָר קיין חיה קאָן דאָרט ניט לעבן — אַ ליכט קאָן דאָרט אויך ניט ברענען. מען האָט אַראָפּגעלאָזט אַ ליכט, און ווי נאָר די ליכט איז צוגעקומען צו יענעם אָרט, איז זי באַלד פאַרלאָשן געוואָרן.

פאַראַן אונטער דער ערד ערטער, וווּ די שלעכטע לופט קלייבט זיך צונויף, און יעדער ווער עס טרעפט אָן אויף אַזאַ אָרט, שטאַרבט באַלד. דעריבער מאַכט מען אין די שאַכטגריבער לאָמפּן, און איידער אַ מענטש לאָזט זיך אַראָפּ אַהין, שיקט מען פריער אַהין דעם לאָמפּ. אויב דער לאָמפּ ווערט פאַרלאָשן, טאָר דער מענטש אויך אַהין ניט גיין. דאַמאָלסט לאָזט מען אַהין אַריין אַזוי פיל ריינע לופט, אַז דער פייער זאָל קאָנען ברענען.

לעבן דער שטאָט נעאַפּאָל איז פאַראַן אַ הייל. די שלעכטע לופט האַלט זיך דאָרט אויף אונטן אויף אַן אַרשין די הייך, און העכער—איז די לופט אַ גוטע. דער מענטש קאָן אַרומגיין איבער דער הייל און עס וועט אים גאָרניט ניט שאַטן; אָבער זאָל פּרוּוון אַהין אַריינגיין אַ הונט, וועט ער באַלד דערשטיקט ווערן.

פון וואַנען נעמט זיך די שלעכטע לופט?—זי נעמט זיך פון דער זעלבער גוטער לופט, וואָס מיר אָטעמען מיט איר. זאָלן זיך צונויפקלייבן אַ סך מענטשן אין איין אָרט און די טירן און

די פענסטער זאָלן דערביי זיין פאַרמאַכט, וועט ווערן פונקט אַזאַ לופט, ווי אין ברונים, און די מענטשן וועלן אויסשטאַרבן.

מיט הונדערט יאָר צוריק האָבן די אינדיאַנער אויף אַ מלחמה געפאַנגען 146 ענגלענדער און פאַרשפאַרט זיי אין אַן אונטערערדישער הייל, וווּהין קיין לופט האָט ניט געקאָנט צוקומען.

נאָכדעם ווי די געפאַנגענע ענגלענדער זיינען דאָרט אָפּגעווען עטלעכע שעה, האָט זיי אָנגעהויבן צו פאַרפעלן אָטעם, און צום סוף נאַכט זיינען פון זיי 123 געשטאָרבן, און די איבעריקע זיינען פון דאָרטן אַרויס קוים לעבעדיקע. לכתחילה איז די לופט אין דער הייל געווען אַ גוטע, אָבער ווען די געפאַנגענע האָבן אויסגעעטעמט די גאַנצע גוטע לופט, און קיין פרישע לופט איז ניט צוגעקומען, — איז געוואָרן אַ שלעכטע לופט, אַזאַ ווי אין ברונים, און זיי זיינען געשטאָרבן. פאַרוואָס ווערט אַ שלעכטע לופט פון אַ גוטער, ווען עס קלייבן זיך צונויף אַ סך מענטשן? ווייל מענטשן עטעמען איין די גוטע לופט, און עטעמען אויס די שלעכטע.

ווי מען מאַכט לופט=באַלאָנען.

ווען מען נעמט אַן אָנגעבלאָזענעם פענכער, מען טונקט אים איין אין וואַסער און מען לאָזט אים דאַמאָלסט אָפּ, שפּרינגט ער אַרויף אויף דער אייבערפלאַך פון דעם וואַסער און הייבט אָן אַרומצושווימען. בשעת מען זידט אויף אַ טאָפּ וואַסער, ווערט דאָס וואַסער אויפן דעק איבערן פייער, גאַזאַרטיק. און ווען עס קלייבט זיך צונויף אַ ביסל וואַסער=גאַז, שפּרינגט ער אַרויס, ווי אַ בלעזל, אַרויף. פּייער שפּרינגט אַרויף איין בלעזל, שפּעטער דער אַנדערער, און ווען דאָס גאַנצע וואַסער וואַרעמט זיך אָן, שפּרינגען שוין אַרויף די בלעזלעך אָן אַן אויפהער; דאָס וואַסער זידט דאַמאָלסט.

די בלעזלעך, וואָס זיינען אָנגעבלאָזן מיט וואַסער=גאַז, שפּרינגען אַרויף, ווייל זיי זיינען גרינגער פון דעם וואַסער. פּונקט אַזוי שפּרינגט אַרויף הויך אין דער לופט אַ פענכער, וואָס איז אָנגעבלאָזן מיט וואַסער=שטאָף, אָדער מיט הייסער לופט, ווייל הייסע לופט איז גרינגער פון אַלע גאַזן.

די לופט=באַלאָנען מאַכט מען פון וואַסער=שטאָף און פון הייסער לופט. די לופט=באַלאָנען פון וואַסער=שטאָף מאַכט מען אויף אַזאַ אופן: מען נעמט אַ גרויסן פענכער, מען בינדט אים צו מיט שטריק צו דרענגער און מען פילט אים אָן מיט וואַסער=שטאָף. ווי נאָר מען בינדט אָפּ די שטריק, גיט דער פענכער אַ פלי אַרויף און פליט אַזוי לאַנג ביז ער שפּרינגט ניט אַרויס פון דער לופט, וואָס איז שווערער פון וואַסער=שטאָף. און ווען ער שפּרינגט אַריין אין דער גרינגער לופט, הייבט ער אָן אַרומשווימען איבער דער לופט, ווי אַ פענכער איבער דעם וואַסער. די לופט=באַלאָנען פון הייסער לופט מאַכט מען אַזוי: מען מאַכט אַ גרויסן פוסטן באַלאָן מיטן העלזל אַראָפּ, ווי אַן איבערגעקערטער קרוג, אין העלזל פעסטיקט מען צו אַ שטיקל בוימוויל, דעם בוימוויל נעצט מען איין אין ספּירט און מען צינדט עס אָן. פון דעם פייער וואַרעמט זיך אָן די לופט אין באַלאָן און זי ווערט גרינגער פון דער קאַלטער לופט. דאַמאָלסט גייט דער באַלאָן אַרויף, ווי אַ פענכער גייט פון דעם וואַסער אַרויף. און דער באַלאָן פליט אַרויף אַזוי לאַנג, ביז ער גייט ניט אַריבער אין אַ לופט, וואָס איז גרינגער פון דער הייסער לופט אין באַלאָן.

מיט במעט הונדערט יאָר צוריק האָבן צוויי פראַנצויזן — די ברידער מאָנגאָלפיער — צוגעטראַכט די לופט=באַלאָנען און זיי האָבן געמאַכט אַ באַלאָן פון לייוונט מיט פּאַפּיר, און האָבן אַריינגעלאָזט אַהין הייסע לופט: דער באַלאָן איז אַוועקגעפלויגן. דאַמאָלסט האָבן זיי געמאַכט אַ גרעסערן באַלאָן, צוגעבונדן צו אים פון אונטן אַ שעפּס, אַ האָן און אַ קאַטשקע און האָבן אים אַזוי אָפּגעלאָזט. דער באַלאָן האָט זיך אויפגעהויבן און האָט זיך בשלום אַראָפּגעלאָזט. שפּעטער האָט מען שוין צוגעמאַכט צום באַלאָן אַ שיפעלע, און אין שיפעלע האָט זיך אַריינגעזעצט אַ מענטש. דער באַלאָן איז אַרויפגעפלויגן אַזוי הויך, אַז מען האָט שוין אים ניט אָנגעזען; ער איז זיך געפלויגן אַ ביסל און שפּעטער האָט ער זיך בשלום אַראָפּגעלאָזט. שפּעטער האָט מען צוגעטראַכט אָנצופילן די באַלאָנען מיט לופט=שטאָף און מען האָט גענומען פליען נאָך העכער און גיכער.

כדי מען זאָל קאָנען פליען מיט אַ לופט=באַלאָן, בינדט מען צו פון אונטן אַ שיפעלע, און אין דעם שיפעלע זעצן זיך

אַריין צוויי, דריי און אַפֿילו אַכט מענטשן. זיי נעמען אויך מיט זיך מיט עסן און טרינקען.

כּדי אַראָפּצולאָזן זיך און אויפֿצוהייבן זיך, ווען מען וויל, ווערט אין לופֿט=באַלאָן געמאַכט אַ קלאַפּע. די קלאַפּע קאָן יעדערער, וואָס פֿליט, אַ ציִ טאָן פֿאַר אַ שטריקל און עפֿענען זי אָדער פֿאַרמאַכן. ווען דער באַלאָן הייבט זיך אויף צו הויך און דער, וואָס פֿליט, וויל אים אַראָפּלאָזן, עפֿנט ער אויף די קלאַפּע — דער גאַז גייט אַרויס, דער לופֿט=באַלאָן קנייטשט זיך איין און הייבט זיך אָן אַראָפּצולאָזן. אַחוץ דעם, געפֿינען זיך שטענדיק אויפֿן לופֿט=באַלאָן זעק מיט זאַמד. עס איז גענוג אַראָפּצוּוואַרפֿן אַ זאַק, אַז דער לופֿט=באַלאָן זאָל ווערן גרינגער, און ער זאָל זיך אויפֿהויבן העכער. אויב עמיצער, בשעתן פֿליען, הייבט זיך אָן אַראָפּצולאָזן און דערזעט, אַז אונטן איז ניט גלאַט — אַ טייך אָדער אַ וואַלד, שיט ער אַרויס דעם זאַמד פֿון די זעק, דער לופֿט=באַלאָן ווערט גרינגער און הייבט זיך אויפֿסניי אויף.

גאַלוואַניזם.

אַמאָל האָט געלעבט אַן איטאַליענישער געלערנטער מיטן נאָמען גאַלוואַני. ער האָט געהאַט אַן עלעקטרישע מאַשין, און ער פֿלעגט ווייזן פֿאַר זיינע תּלמידים, וואָס אַזוינס איז עלעקטריע. ער האָט גענומען אויף אַ שטיקל זייד אַ ביסל שמירעכץ, שטאַרק אָנגעריבן מיט דעם אַ שטיקל גלאָז און שפּעטער צוגעטראָגן צום גלאָז אַ מעשענע קייקעלע, וואָס איז געווען פֿאַרפֿעסטיקט אויך אויף גלאָז. פֿון גלאָז איז איבערגעשפּרונגען אַ פֿונק אין דעם מעשענעם קייקעלע. ער האָט זיינע תּלמידים געגעבן צו פֿאַרשטיין, אַז פֿונקט אַזאַ פֿונק לאָזט אַרויס פֿון זיך אויך טרוואַקס און בערנשטיין. ער האָט זיי באַוויזן, אַז פֿעדערלעך און פּאַפּירלעך ווערן אַמאָל צוגעצויגן און אַמאָל אָפּגעשטויסן דורך עלעקטריע, און האָט זיי ערקלערט פֿאַרוואָס דאָס קומט אַזוי פֿאָר. ער האָט געמאַכט פֿאַרשיידענע פּרוּוון מיט עלעקטריע און אַלע פּרוּוון באַוויזן פֿאַר זיינע תּלמידים.

איינמאָל איז ביי אים קראַנק געוואָרן זיין ווייב. ער האָט גערופֿן דעם דאָקטאָר און געפֿרעגט ביי אים מיט וואָס זאָל ער

זי הײלן. דער דאָקטאָר האָט געהײסן אָפּקאָכן פֿאַר איר אַ יויך פֿון פֿרעש. גאַלוואַני האָט געהײסן כאַפּן פֿרעש צום עסן. מען האָט זײ געכאַפּט פֿון זײנעטוועגן, געטויט זײ און אַנידערגעלײגט זײ צו אים אויפֿן טיש.

די קעכערין איז ניט באַלד געקומען נאָך די פֿרעש. גאַלוואַני האָט דאַמאָלסט געוויזן פֿאַר די תּלמידים די עלעקטרישע מאַשין און האָט געלאָזט פֿון איר פֿונקען.

פּלוצים האָט ער דערזען, אַז די טויטע פֿרעש דריגען מיט די פֿיס אויפֿן טיש: ער האָט זיך גענומען צוקוקן און האָט באַמערקט, אַז יעדן מאָל, וואָס ער לאָזט אַרויס אַ פֿונק פֿון דער עלעקטרישער מאַשין, גיבן די פֿרעש אַ דריגע מיט די פֿיס. גאַלוואַני האָט געכאַפּט נאָך פֿרעש און גענומען אויספּרוּוון זײ. און יעדן מאָל איז אויסגעקומען, אַז ווען ער לאָזט אַ פֿונק, הײבן די טויטע פֿרעש אָן צו רירן מיט די פֿיס, ווי לעבעדיקע.

האָט דאַמאָלסט גאַלוואַני אַ טראַכט געטאָן, אַז אפֿשר רירן די טויטע פֿ־עש מיט די פֿיס טאַקע דערפֿאַר, וואָס עס גײט דורך אין זײ עלעקטריע. און גאַלוואַני האָט געוווּסט, אַז עלעקטריע איז פֿאַראַן אויך אין דער לופֿט, אַז אין טריוואַקס, אין בערנשטײן און אין גלאָז לאָזט זיך די עלעקטריע מער באַמערקן, אָבער זי געפֿינט זיך אויך אין דער לופֿט, און אַז אַ שטורעם און אַ בליץ נעמען זיך פֿון דער לופֿט־עלעקטריע.

האָט ער טאַקע גענומען אויספּרוּוון צי די טויטע פֿרעש וועלן ניט וואָרפֿן מיט די פֿיס אויך פֿון דער לופֿט־עלעקטריע. צוליב דעם צוועק האָט ער גענומען פֿרעש, אָפּגעשונדן פֿון זײ די הויט, אָפּגעשניטן די קעפּ און די פֿאָדערשטע פֿיסלעך און האָט זײ צוגעהאַנגען מיט דער הילף פֿון מעשענע האַטשיקעס צום דאַך, אונטער דער אײַזערנער רינע. ער האָט געטראַכט, אַז ווען עס וועט ווערן אַ שטורעם און אין דער לופֿט וועט זײן אַ סך עלעקטריע, וועט דורך דעם מעשענעם דראָט די עלעקטריע אַרײַן אין די פֿרעש און זײ וועלן זיך אָנהײבן רירן.

אָבער אַ שטורעם האָט זיך איבערגעחזרט עטלעכע מאָל, און די פֿרעש האָבן זיך ניט גערירט. גאַלוואַני האָט זײ שוין גענומען אַראָפּנעמען, אָבער בשעת מעשה האָט ער אָנגערירט מיט אַ פֿיסל פֿון אַ פֿראָש צו דער רינע — און דער פֿוס האָט אַ דריגע געטאָן. גאַלוואַני האָט אַראָפּגענומען די פֿרעש און

גענומען אויספרוּוון זיי אַזוי: ער האָט צוגעבונדן צום מעשענעם האַטשיק אַן אייזערנעם דראָט און מיטן דראָט אָנגערירט די פיסל פונעם פראָש — דאָס פיסל האָט געדריגעט.

דאַמאָלסט האָט גאַלוואַני טאַקע באַשלאָסן, אַז אַלע חיות לעבן נאָר דערפאַר, וואָס זיי האָבן אין זיך עלעקטריע, די עלעקטריע שפרינגט איבער פון מוח אין פלייש אַריין, און דעריבער באַוועגן זיך די חיות. קיינער האָט עס נאָך דאַמאָלסט די זאַך ניט אויסגעפרוּווט, ווי עס באַדאַרף צו זיין, און אַלע האָבן געגלייבט גאַלוואַני אויפן וואָרט. אָבער אין דער זעלבער צייט האָט אַן אַנדער געלערנטער, וואָלטאַ, גענומען פרוּוון אויף זיין שטייגער, און ער האָט באַוויזן אַלעמען, אַז גאַלוואַני האָט זיך טועה געווען. ער האָט געפרוּווט אָנרירן די פרעש ניט אויף אַזאַ אופן, ווי גאַלוואַני האָט עס געטאָן, — ניט מיט קיין מעשענעם האַטשיק און אייזערנעם דראָט, נאָר אָדער מיט אַ מעשענעם דראָט און מעשענעם האַטשיק, אָדער מיט אַן אייזערנעם דראָט און אייזערנעם האַטשיק, — און די פרעש האָבן זיך ניט גערירט. די פרעש האָבן זיך גערירט נאָר דאַמאָלסט, ווען וואָלטאַ האָט זיי אָנגערירט מיט אַן אייזערנעם דראָט, וואָס איז געווען פאַראייניקט מיט אַ מעשענעם דראָט.

איז וואָלטען איינגעפאַלן, אַז די עלעקטריע געפינט זיך ניט אין דעם טויטן פראָש, נאָר אין דעם אייזן און מעש. ער האָט גענומען פרוּוון, און ווירקלעך: ווי נאָר מען האָט צונויפגעפירט אייזן און מעש, איז געוואָרן עלעקטריע, און פון דער עלעקטריע האָבן שוין געדריגעט מיט די פיס די טויטע פרעש. האָט וואָלטאַ טאַקע גענומען פרוּוון — ווי אַזוי אַרויסברענגען עלעקטריע אויף אַ נייעם אופן, ניט אַזוי ווי מען האָט פריער אַרויסגעבראַכט... פריער האָט מען די עלעקטריע אַרויסגעבראַכט דורך דעם, וואָס מען האָט אָנגעריבן גלאָז אָדער טריוואַקס, און וואָלטאַ האָט די עלעקטריע אַרויסגעבראַכט דורך דעם, וואָס ער האָט צונויפגעפירט אייזן מיט מעש צוזאַמען. ער האָט געפרוּווט צונויפפירן אייזן אין מעש און אַנדערע מעטאַלן און דורך דער באַהעפטונג פון די מעטאַלן — זילבער, פלאַטין, צינק, צין און אייזן — האָט ער אַרויסגעבראַכט עלעקטרישע פונקען.

נאָך וואָלטען האָט מען גענומען פאַרשטאַרקן די עלעקטריע

דורך דעם, וואָס מען האָט צווישן די מעטאַלן אָנגעגאָסן פאַר־שיידענע פליסיקייטן—וואַסער און וויערס. פון די פליסיקייטן איז די עלעקטריע געוואָרן נאָך שטאַרקער, אַזוי, אַז מען האָט שוין ניט געדאַרפט, ווי פריער, רייבן, כּדי אַרויסצוברענגען עלעקטריע. עס איז שוין גענוג געווען אַריינצולייגן אין איין כּלי שטיקלעך פון פאַרשיידענע מעטאַלן און אָנגיסן אַהין די פליסי־קייט — כּדי אין דער כּלי זאָל זיין עלעקטריע און עס זאָל אַרויס אַ פונק פון דעם דראָט.

ווען מען האָט זיך דערוווּסט וועגן דעם נייעם אופן צו באַקומען עלעקטריע, האָט מען גענומען אויסנוצן די עלעקטריע אין לעבן. מען האָט אָנגעהויבן אָפּגילדן און זילבערן מיט עלעק־טריע, מען האָט צוגעטראַכט די עלעקטרישע באַלייכטונג און מיט דער הילף פון עלעקטריע האָט מען אָנגעהויבן איבערצו־געבן צייכנס פון איין אָרט אויפן צווייטן, אויף אַ וויטן מהלך.

צוליב דעם דאַרף מען אַריינלייגן אין גלעזעלעך שטיקלעך פון פאַרשיידענע מעטאַלן און אָנגיסן אַהין פליסיקייטן. אין די גלעזעלעך זאַמלט זיך אָן עלעקטריע. די עלעקטריע פירט מען איבער דורך אַ דראָט אין וואָס פאַר אַן אָרט מען וויל, און פון יענעם אָרט פירט מען דעם דראָט אַריין אין דער ערד. די עלעקטריע לויפט אין דער ערד צוריק צו די גלעזעלעך און הייבט זיך אויף צו זיי דורך אַן אַנדער דראָט.

אַזוי דרייט זיך די עלעקטריע אָן אַן אויפהער, ווי אין אַ רינג — דורך דעם דראָט אין דער ערד און צוריק דורך דער ערד, און ווייטער דורכן דראָט, און ווייטער דורך דער ערד. די עלעקטריע קאָן גיין אין איין זייט און אין דער אַנדערער, וווהין מען וויל זי לאָזן: זי קאָן גיין פריער דורך דעם דראָט און אומקערן זיך דורך דער ערד, אָדער פריער גיין דורך דער ערד און אומקערן זיך דורכן דראָט. אין דער הייך איבערן דראָט — אין יענעם אָרט וווהין מען שיקט די צייכנס — איז צוגעמאַכט אַ מאַגנעטישער ווייזער. דער ווייזער גיט זיך אַ קער אין איין זייט, ווען מען לאָזט די עלעקטריע אַהין דורך דעם דראָט און צוריק דורך דער ערד, און ער גיט זיך אַ קער אין דער צווייטער זייט, ווען מען לאָזט די עלעקטריע אַהין דורך דער ערד און צו־ריק דורכן דראָט. דער ווייזער ווייזט אָן אויף פריער באַ־

שטימטע צייכנס און לויט די צייכנס פאַרשטענדיקן זיך די טע־לעגראַף־אַנשטאַלטן.

זון־וואַרעמקייט.

גיי אַרויס ווינטער אין אַ שטילן פראָסטיקן טאָג אין פעלד אָדער אין וואַלד, גיב אַ קוק אַרום זיך און הער זיך צו: אַרום און אַרום איז שניי, די טייכן זיינען פאַרפרוירן, די טרוקענע גרעזלעך טאָרטשען פון אונטערן שניי, די ביימער שטייען נאַקעט, קיין זאַך רירט זיך ניט.

גיב אַ קוק זומער: די טייכן לויפן, רוישן; אין יעדער בלאָטקעלע שרייען די פרעש, פלעסקען זיך; די פייגל פליען אַרום, צוויטשערן, זינגען; די פליגן, די מוקן דרייען זיך, זשו־זשען; די ביימער, גרעזער וואַקסן, וויגן זיך.

פריר איין אַן אייזערנעם טאָפּ מיט וואַסער, — וועט ער פאַרשטיינערט ווערן. שטעל אַנידער דעם פאַרפרוירענעם טאָפּ אויפן פייער: דער אייז וועט נעמען פּלאַצן, צעגיין, רירן זיך; דאָס וואַסער וועט אָנהייבן וויגן זיך, בלעזלען זיך; שפּעטער, ווען עס וועט אָנהייבן צו זידן, וועט עס זיך צעהודען און נעמען דרייען זיך. דאָס אייגענע ווערט אויף דער וועלט פון וואַרעמקייט. ניטאָ קיין וואַרעמקייט — איז אַלץ טויט; פאַראַן וואַרעמקייט — באַוועגט זיך אַלץ און לעבט. ווייניק וואַרעמקייט — ווייניק באַ־וועגונג, מער וואַרעמקייט—מער באַוועגונג, אַ סך וואַרעמקייט— אַ סך באַוועגונג, זייער אַ סך וואַרעמקייט — זייער אַ סך באַ־וועגונג.

פון וואַנען נעמט זיך די וואַרעמקייט אויף דער וועלט?— די וואַרעמקייט נעמט זיך פון דער זון.

די זון גייט אַרום ווינטער נידעריק, מיט אַ זייט, שפּאַרט ניט אָן מיט די שטראַלן אין דער ערד — און קיין זאַך רירט זיך ניט. הייבט נאָר אָן די זון צו גיין העכער איבער די קעפּ, הייבט זי נאָר אָן צו שיינען גלייך אויף דער ערד — וואַרעמט זיך אַלץ אויף דער וועלט אָן און אַלץ הייבט זיך אָן צו רירן.

דער שניי הייבט אָן אַראָפּצוועצן זיך, דער אייז אויף די טייכן לאָזט, עס גיט זיך אַ גאָס דאָס וואַסער פון די בערג. פון דעם וואַסער הייבן זיך אויף אין די וואָלקנס פאַרעם — עס

גייט אַ רעגן. ווער האָט עס אַלץ געמאַכט? — די זון. די ווימען גייען אָפּ, לאָזן אַרויס שפּראָצן, די שפּראָצן פּאַ־טשעפּען זיך פאַר דער ערד; פון די אַלטע וואָרצלען גייען אַרויס נייע שפּראָצן, הייבן אָן צו וואַקסן ביימער און גרעזער. ווער האָט עס געטאָן? — די זון.

עס שטייען אויף בערן, מוילוואָרפן; עס כאַפּן זיך אויף פליגן, בינען, עס ווייזן זיך מוקן; עס קומען אויף דער וואָרעם אַרויס פיש פון די אייעלעך. ווער האָט אַלץ געטאָן?—די זון.

די לופט וואַרעמט זיך אָן אויף איין אָרט — הייבט זי זיך אויף, און איר אָרט פאַרנעמט אַ קעלטערע לופט — ווערט אַ ווינט. ווער האָט עס געטאָן? — די זון.

עס הייבן זיך אויף די וואָלקנס, הייבן אָן צונויפגיין און פונאַנדערגיין זיך — עס גיט אַ בליץ. ווער האָט געמאַכט דעם פייער? — די זון.

עס וואַקסן אויס גרעזער, פירות, ביימער; די חיות זעטיקן זיך אָן, די מענטשן עסן זיך אָן און קלייבן אָן שפּייז און הייצמאַטעריאַל; די מענטשן בויען זיך אויס הייזער, בויען אויס באַנען, שטעט. ווער האָט עס אַלץ צוגעגרייט? — די זון.

אַ מענטש האָט זיך אויסגעבויט אַ שטוב. פון וואָס האָט ער זי געמאַכט? — פון קלעצער. די קלעצער זיינען אויסגעהאַקט געוואָרן פון ביימער. די ביימער האָט אויסגעכאָוועט די זון.

אַ אויוון הייצט מען מיט האָלץ. ווער האָט אויסגעכאָוועט דאָס האָלץ? — די זון.

אַ מענטש עסט ברויט, קאַרטאָפל. ווער האָט עס אויסגעכאָוועט? — די זון.

אַ מענטש עסט פלייש. ווער האָט אויסגעהאָדעוועט די חיות, עופות? — די גרעזער. און די גרעזער האָט אויסגעכאָוועט די זון.

אַ מענטש בויט אַ שטיינערנע שטוב פון ציגל און קאַלך. די ציגל און קאַלך ברענט מען מיט דער הילף פון האָלץ. און האָלץ האָט צוגעגרייט די זון.

די זון האָט צוגעגרייט אַלץ, וואָס מענטשן דאַרפן, און אַלץ פון וואָס מענטשן האָבן אַ נוץ, האָט אין זיך אַ סך זונוואַרעמקייט. אַלע דאַרפן האָבן ברויט, ווייל די זון האָט עס

אויסגעבאָוועט, און עס האָט אין זיך אַ סך זון=וואַרעמקייט. ברויט וואַרעמט דעם, וואָס עסט אים.

דערפֿאַר דאַרף מען האָבן האָלץ און קלעצער, ווייל זיי האָבן אין זיך אַ סך וואַרעמקייט. ווער עס קויפֿט האָלץ אויף ווינטער, דער קויפֿט אײַן זון=וואַרעמקייט, און ווינטער צינדט ער אָן דאָס האָלץ און לאָזט אַריין די זון=וואַרעמקייט צו זיך אין צימער אַריין.

און ווען עס איז דאָ וואַרעמקייט, איז אויך דאָ באַוועגונג. יעדער מין באַוועגונג קומט אַרויס פֿון וואַרעמקייט: אָדער גלייך פֿון דער זון=וואַרעמקייט, אָדער פֿון יענער וואַרעמקייט, וואָס די זון האָט צוגעגרייט אין קוילן, אין האָלץ, אין ברויט און אין גראָז.

פֿערד, אָקסן פֿירן, מענטשן אַרבעטן, ווער באַוועגט זיי? — די וואַרעמקייט. און פֿון וואַנען האָבן זיי גענומען די וואַרעמקייט? — פֿון שפּייז. און שפּייז ווערט פֿאַרגרייט דורך דער זון.

וואַסער=מילן און ווינט=מילן דרייען זיך און מאָלן. ווער באַוועגט זיי? — דער ווינט און דאָס וואַסער. און ווער טרייבט דעם ווינט? — די וואַרעמקייט. און דאָס וואַסער ווער טרייבט? — אויך די וואַרעמקייט. זי האָט אויפֿגעהויבן די וואַסער=דאַמפֿן אַרויף, אָן דעם וואָלט דאָס וואַסער ניט געפֿאַלן אַראָפּ. די מאַשין אַרבעט, זי באַוועגט זיך אַדאַנק דעם דאַמף. און דעם דאַמף ווער מאַכט? — האָלץ. און אין האָלץ געפֿינט זיך זון=וואַ=רעמקייט.

פֿון וואַרעמקייט ווערט באַוועגונג — און פֿון באַוועגונג — וואַרעמקייט. און סײַ וואַרעמקייט, סײַ באַוועגונג נעמט זיך פֿון זון.

מעשיות פון זאאלאגיע.

■■■■

די סאָווע און דער האָז.

עס איז געוואָרן פינסטער. די סאָוועס האָבן גענומען אַרומפליען איבערן וואַלד — זוכן פאַר זיך אַ ביסן.

אַ גרויסער גרויער האָז איז אַרויסגעשפרונגען אויף דער לאָנקע און גענומען זיך אַרומפוצן. די אַלטע סאָווע האָט אַ קוק געטאָן אויפן גרויען האָז און האָט זיך געזעצט אויף אַ צווייג; און די יונגע סאָווע זאָגט: „פאַרוואָס זשע כאַפּסטו ניט דעם האָז?" די אַלטע ענטפערט: „ניט פאַר אונזערע כוחות, — דער האָז איז צו גרויס: דו וועסט זיך אײַנקלאַמערן אין אים, און ער וועט דיך אַוועקשלעפּן אין דער געדיכטעניש". און די יונגע סאָווע זאָגט: „און איך וועל זיך מיט איין לאַפּע אײַנקלאַמערן, און מיט דער צווייטער וואָס גיכער זיך אָנכאַפּן פאַר אַ בוים".

און די יונגע סאָווע האָט זיך געלאָזט נאָכן האָז, זיך אײַנגעקלאַמערט מיט דער לאַפּע אין זיין פּלייצע אַזוי, אַז אַלע נעגל זיינען אַהין אַריין, און די צווייטע לאַפּע האָט זי צוגעגרייט, כדי אָנצוכאַפּן זיך פאַר אַ בוים. און ווי נאָר דער האָז האָט גענומען שלעפּן די סאָווע, האָט זי זיך אָנגעכאַפּט מיט דער צווייטער לאַפּע פאַרן בוים און טראַכט זיך דערביי: „ער וועט זיך ניט אויסדרייען". דער האָז האָט זיך אַ לאָז געטאָן און האָט צעריסן די סאָווע. איין לאַפּע איז געבליבן אויפן בוים, די צווייטע אויף דער פּלייצע ביי דעם האָז. איבער אַ יאָר האָט אַ יעגער געהרגעט דעם האָז און האָט זיך זייער געחידושט, וואָס ביי אים אויף דער פּלייצע זיינען פאַרוואַקסענע סאָווישע נעגל.

ווי אַזוי וועלף לערנען זייערע קינדער.

איך בין געגאַנגען אין וועג און איך האָב דערהערט פון הינטן אַ געשריי. געשריען האָט עס אַ יינגל אַ פּאַסטוך. ער איז געלאָפן מיטן פעלד און געוויזן אויף עמיצן מיטן פינגער.

איך האָב אַ קוק געטאָן און איך האָב דערזען — צוויי וועלף לויפן איבערן פעלד: איינער אַן עלטערער, דער צווייטער אַ יונגער. דער יונגער האָט געטראָגן אויף דער פּלייצע אַ גע־קוילעטע לעמעלע, און מיט די ציין געהאַלטן עס פאַרן פוס. דער עלטערער וואָלף איז געלאָפן פון הינטן.

ווען איך האָב דערזען די וועלף, האָב איך צוזאַמען מיט די פּאַסטובער זיך געלאָזט לויפן נאָך זיי, און מיר האָבן אָנגע־הויבן צו שרייען. אויף אונזער געשריי זיינען געקומען צו לויפן די דאָרפס־לייט מיט זייערע הינט.

ווי נאָר דער אַלטער וואָלף האָט דערזען די הינט און דעם עולם, איז ער צוגעלאָפן צום יונגן, האָט אַרויסגעכאַפּט ביי אים דאָס לעמעלע, אַריבערגעוואָרפן זיך איבער דער פּליי־צע און ביידע וועלף האָבן זיך געלאָזט לויפן ווייטער און זיי זיינען פאַרשוואונדן.

דאַמאָלסט האָט דער יינגל אָנגעהויבן צו דערציילן, ווי די מעשה איז געווען; פון אַראָפּהאַנג איז אַרויסגעשפּרונגען אַ גרוי־סער וואָלף, האָט געכאַפּט דאָס לעמעלע, געקוילעט אים און אוועקגעטראָגן.

אַנטקעגן אים איז אַרויסגעלאָפן אַ קליין וועלפל און ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צום לעמעלע. דער אַלטער האָט אָפּגעגעבן דאָס לעמעלע דעם יונגן וואָלף אויף צו טראָגן, און אַליין האָט ער זיך געלאָזט לויפן לעבן אים.

נאָר ווען עס איז געקומען די צרה, האָט דער אַלטער איבערגעריסן דעם לערנען און האָט אַליין גענומען דאָס לעמעלע.

האָזן.

האָזן האָדעווען זיך ביינאַכט מיט דער קאָרע פוןביימער; פעלד־האָזן האָדעווען זיך מיט ווינטער־קאָרן און מיט גראָז, און די שייער־האָזן — מיט קאָרן־קערנער אין די שייערן. דורך

דער נאַכט מאַכן די האָזן אויפֿן שניי טיפֿע, בולטע שפּורן. אויף האָזן זיינען בעלנים סיי מענטשן, סיי הינט, סיי וועלף, סיי פוקסן, סיי ראָבן, סיי אָדלערס. ווען דער האָז וואָלט געשטעלט פּשוטע און גלייכע טריט, וואָלט מען זיין שפּור באַלד געפונען אינדערפרי און מען וואָלט אים געכאַפּט, אָבער גאָט האָט דעם האָז געגעבן פּחדנות, און זיין פּחדנות ראַטעוועט אים.

ביינאַכט שפּרייזט דער האָז איבער פעלדער און וועלדער אָן שום מורא און לייגט דורך גלייכע שפּורן; אָבער ווי נאָר עס קומט דער פרימאָרגן, ווען זיינע שונאים כאַפּן זיך אויף און דער האָז דערהערט, ווי הינט בילן, שליטנס סקריפּען, פּויערים ריידן און אַ וואָלף קראַכט אין וואַלד, הייבט ער אָן פון גרויס שרעק זיך וואַרפן פון איין זייט אויף דער אַנדערער. גיט ער אַ שפּרונג פאָ־ויס, דערשרעקט זיך פאַר עפּעס און לאָזט זיך לויפן צוריק איבער זיין פריערדיקן שפּור. דערהערט ער נאָך עפּעס אַ רעש און מיט גרויס אימפּעט גיט ער אַ שפּרונג אין אַ זייט און לויפט אַוועק פון זיין שפּור. עפּעס גיט ווייטער אַ קלאַפּ,—דרייט זיך דער האָז ווייטער אוים און לויפט ווייטער אַוועק אין אַ זייט. ערשט ווען עס ווערט שוין אינגאַנצן ליכטיק, לייגט זיך דער האָז אַוועק.

אינדערפרי הייבן אָן די יעגער באַטראַכטן די שפּורן פון דעם האָז, אָבער זיי פאַרפּלאָנטערן זיך אין די צווייערליי שפּורן און אין די ווייטע שפּרונגען און זיי חידושן זיך אויף די איינפאַלן פון די האָזן. אָבער עס האָט דאָ גאָרנישט צו טאָן מיט קיין שום איינפאַלן. דער האָז האָט נאָר פּשוט פאַר אַלץ מורא.

דער שמעק־חוש.

דער מענטש זעט מיט די אויגן, הערט מיט די אויערן, שמעקט מיטן נאָז, פּרובט מיט דער צונג און טאַפּט מיט די פינגער. ביי איין מענטשן זעען די אויגן בעסער, און ביי אַ צווייטן ערגער. איינער הערט פון דערווייטן, דער צווייטער איז טויב. ביי איינעם איז דער שמעק־חוש שטאַרקער, און ער פילט, ווי עס שמעקט פון דערווייטן, און דער צווייטער מעג שמעקן אַ פויל איי און ער וועט גאָרנישט ניט פילן. איינער קאָן דורכן

טאַפּן דערקענען יעדע זאַך, און דער צווייטער וועט מיטן טאַפּן גאָרנישט ניט דערגיין, ער וועט ניט אונטערשיידן קיין האָלץ פֿון פּאַפּיר. איינער וועט נאָר נעמען אין מויל אַריין און ער וועט שוין וויסן, וואָס עס איז זיס, און דער צווייטער וועט אַפֿילו נאָכן דערשלינגען אויך ניט וויסן, וואָס עס איז ביטער און וואָס זיס.

אַזוי זיינען אויך ביי פֿאַרשיידענע חיות די חושים ניט גלייך. אָבער ביי אַלע חיות איז דער שמעק=חוש שטאַרקער, ווי ביי אַ מענטשן.

אַ מענטש, בשעת ער וויל זיך באַקאָנען מיט אַ זאַך, באַטראַכט ער זי, הערט זיך צו, ווי די זאַך רוישט, אַמאָל גיט ער זי אַ שמעק אָדער ער פֿאַרזוכט זי; אָבער פֿריער פֿון אַלץ וועט אַ מענטש, כּדי צו באַקאָנען זיך מיט אַ זאַך, זי באַטאַפּן.

און פֿאַר חיות, כּמעט פֿאַר אַלע, איז נייטיקער פֿאַר אַלץ אַ שמעק צו טאָן יעדע זאַך. אַ פֿערד, אַ וואָלף, אַ הונט, אַ קו, אָדער אַ בער וועלן ניט דערקענען קיין שום זאַך, ביז וואַנען זיי וועלן זי ניט קיין שמעק טאָן.

בשעת אַ פֿערד האָט פֿאַר עפּעס מורא, פֿאָ־שקעט ער — רייניקט זיך דורך די נאָז, כּדי בעסער צו דערפֿילן דעם ריח, און ער האָט אַזוי לאַנג מורא, ביז וואַנען ער שמעקט ניט אַרום די זאַך.

אַ הונט לויפֿט אָפֿט נאָך נאָך זיין בעל=הביתס שפּור, אָבער ווען ער דערזעט דעם בעל=הבית — דערשרעקט ער זיך, דערקענט אים ניט, הייבט אָן צו בילן און בילט אַזוי לאַנג, ביז ער שמעקט ניט אַרום דעם בעל=הבית און דערוויסט זיך ניט, אַז דאָס, וואָס האָט אַזוי דערשראָקן זיין אויג, איז דער בעל=הבית אַליין.

אָקסן קאָנען צוזען ווי מען שעכט אָקסן, הערן ווי זיי רעווען אין שעכט=הויז, און זיי זאָלן ניט פֿאַרשטיין, וואָס עס טוט זיך. אָבער עס איז גענוג, אַז אַ קו אָדער אַן אָקס זאָל אָנטרעפֿן אויף אַן אָרט מיט אָקסן=בלוט און אַ שמעק טאָן דאָס בלוט, כּדי ער זאָל פֿאַרשטיין דעם אמת. דאַמאָלסט הייבט ער אָן צו רעווען, שלאָגן מיט די פֿיס און מען קאָן אים שוין בשום אופֿן ניט אָפּטרייבן פֿון אָרט.

ביי איין אַלטיטשקן איז קראַנק געוואָרן זיין פֿרוי; ער איז אַוועק אַליין מעלקן די קו. די קו האָט אַ פֿאָרשקע געטאָן, זיך

דערוווסט, אז דאָס איז ניט איר בעל-הביתטע, און זי האָט ניט געגעבן קיין מילך. די בעל-הביתטע האָט געהייסן דעם מאַן אָנצוטאָן איר פעלצל און איר שאַל — די קו האָט גע-געבן מילך; אָבער דער אַלטער האָט זיך צעבראַסטעט, די קו האָט אַ שמעק געטאָן און ווייטער אויפגעהערט צו געבן מילך.

בשעת יאַג-הינט לויפן נאָך אַ שפור פון אַ חיה, לויפן זיי קיינמאָל ניט גלייך איבערן שפור, נאָר פון אַ זייט, מיט אַ טריט 20 ווייטער פון דעם שפור. ניט קיין געניטער יעגער פרוווט אַמאָל אַרויפפירן דעם הונט אויפן שפור פון דער חיה און שטופט דעם הונט מיטן נאָז גלייך אויפן שפור, אָבער דער הונט שפרינגט שטענדיק אָפּ אין אַ זייט. פאַרן הונט שמעקט דער שפור אַזוי שטאַרק, אַז ער קאָן זיך ניט פונאַנדערקלייבן און ווייסט ניט צי די חיה איז געלאָפן פאָרויס אָדער צוריק. ער לויפט אָפּ אין אַ זייט און ערשט דאַמאָלסט דערשמעקט ער פון וועלכער זייט קומט דער ריח, און לאָזט זיך לויפן נאָך דער חיה. ער טוט דאָס זעלבע, וואָס מיר, בשעת מען שרייט צו אונז אין אויער אַריין: מיר גייען אָפּ און ערשט דאַמאָלסט פון דערווייטן קלייבן מיר זיך פונאַנדער, וואָס מען רעדט. אָדער ווען די זאַך, וואָס מיר באַטראַכטן געפינט זיך צו נאָענט פון אונז, — רוקן מיר זיך אָפּ און דאַמאָלסט זעען מיר זי גוט.

הינט דערקענען איינער דעם אַנדערן און גיבן זיך איינער דעם אַנדערן צייכנס לויטן ריח.

נאָך אַנטוויקלטער איז דער שמעק-חוש ביי אינזעקטן. אַ בין פליט גלייך אויף יענער בלום, וואָס זי באַדאַרף; אַ וואָרעם קריכט צו זיין בלאַט; אַ וואַנץ, אַ פליי, אַ מוק דערפילן דעם מענטשן אויף הונדערט טויזנט וואַנצישע טריט.

די טיילעכלעך, וואָס טיילן זיך אָפּ פון יעדער מאַטעריע און טרעפן צו אונז אין נאָז אַריין, זיינען זייער קליין, הײַנט ווי קליין דאַרפן זיין יענע טיילעכלעך, וואָס דער שמעק-חוש פון אינזעקטן נעמט זיי אויף.

טאַפּ-חוש און זע-חוש (ראיה).

פלעכט צונויף דעם וויַז-פינגער מיטן מיטלסטן פינגער און מיט די צונויפגעלאָכטענע פינגער ריר יעדע ווײַלע אָן אַ

קליין קייקעלע, אַזוי אַז עס זאָל זיך קייקלען צווישן די צוויי פינגער, און אַליין פאַרמאַך די אויגן. וועט זיך דיר אויסווייזן, אַז עס זיינען דאָ צוויי קייקעלעך, עפן אויף די אויגן, — וועסטו זען, אַז עס איז פאַראַן נאָר איין קייקעלע. די פינגער האָבן דיך אַריינגעבראַכט אין אַ טעות, און די אויגן האָבן דעם טעות באַוויזיקט.

גיב אַ קוק (בעסער פון דער זייט) אויף אַ גוטן ריינעם שפיגל: וועט זיך דיר אויסדאַכטן, אַז דאָס איז—אַ פענסטער אָדער אַ טיר, און אַז דאָרט פון יענער זייט, איז עפּעס פאַראַן. גיב אַ טאַפּ מיטן פינגער, — וועסטו דערזען, אַז דאָס איז — אַ שפיגל. די אויגן האָבן דיך אַריינגעבראַכט אין אַ טעות, די פינגער האָבן דעם טעות באַוויטיקט.

זיידנשפינער.

ביי מיר אין גאָרטן זיינען געוועזן מולבער=ביימער (זייד=ביימער). מיין ווידע האָט זיי נאָך פאַרזעצט. הערבסט=צייט האָט מען מיר געגעבן אַ זאַלאַטניק זאָמען פון אַ זיידנשפינער און מען האָט מיך צוגערעדט אויסצוהאָדעווען זיידנשפינער און מאַכן זייד. די זאָמען זיינען טונקל=גרויע און אַזוינע קליינינקע, אַז אין מיין זאָלאָטניק האָב איך אָנגעציילט 5835 שטיק. זיי זיינען קלענער פון דער קלענסטער שפילקע-קעפּל. זיי זיינען אינגאַנצן טויטע; נאָר ווען מען צעקוועטשט זיי, גיבן זיי אַ קנאַק.

די זאָמען האָבן זיך געוואַלגערט ביי מיר אויפן טיש, און איך האָב שוין געהאַט פאַרגעסן וועגן זיי.

אָבער איינמאָל פרילינגס=צייט בין איך אַוועק אין גאָרטן און איך האָב באַמערקט, אַז דער קנאָספּ אויפן מולבער=בוים האָט אָנגעהויבן פונאַנדערצולאָזן זיך, און אויף דער זוניקער זייט איז שוין געווען אַ בלאַט. איך האָב זיך דערמאָנט וועגן די זאָמען פון די וערעם, בין געקומען אַהיים, האָב פונאַנדער=געוואָרפן די זאָמען און גענומען זיי באַטראַכטן. די גרעסטע טייל פון די קערנדלעך זיינען שוין ניט געווען קיין טונקל=גרויע, ווי פריער, אייניקע זיינען געוואָרן העל=גרויע. אַנדערע נאָך העלער מיט אַן אָפּגלאַנץ פון מילך.

אויפן צווייטן פרימאָרגן האָב איך אַ קוק געטאָן אויף די

אייע־לעך און האָב דערזען, אַז פון אַ טייל אייעלעך זיינען שוין ארויס די ווערעמלעך, און די איבעריקע אייעלעך זיינען אָנגע־שוואָלן און אָנגעגאָסן געוואָרן. זיי האָבן אַפּנים, דערפילט אין זייער שאָלעכץ, אַז זייער עסן איז שוין צייטיק געוואָרן.

די ווערעמלעך זיינען געווען שוואַרצע, האָריקע, און אַזעלכע קליינינקע, קוים צו דערזען. איך האָב גענומען קוקן אויף זיי דורך אַ שפּאַקטיוו און איך האָב באַמערקט, אַז אינעם אייעלע ליגן די ווערעם צונויפגעדרייט אין אַ רינגעלע און ווי נאָר זיי גייען אַרויס, גלייכן זיי זיך אויס. איך בין אַוועק איז גאָרטן נאָך מוילבער־בלעטער, אַוועקגעלייגט זיי צו זיך אויפן טיש און אָנגעהויבן צוגרייטן פאַר די ווערעם אַן אָרט, אַזוי ווי מען האָט מיך געלערנט.

איך האָב נאָך געהאַלטן ביים גרייטן דעם פּאַפּיר און די ווערעם האָבן שוין דערפילט זייער שפּייז און זיינען צוגעקראָכן צו מיר. איך האָב אָפּגעדרוקט דעם בלאַט און גענומען מיט אים רייצן די ווערעם, און זיי האָבן ווי הינט נאָך אַ שטיקל פלייש, געפּויזעט איבערן גאַנצן פּונעם טיש, דורך בלייערס, דורך דער שערל און דורך פּאַפּיר. דאַמאָלסט האָב איך אָנגעשניטן פּאַפּיר און דורכגעשטאָכן עס מיט אַ מעסערל. אויפן פּאַפּיר האָב איך אַוועקגעלייגט די בלעטער און דאָס אַלץ (דעם פּאַפּיר מיט די בלעטער) געלייגט אויף די ווערעם. די ווערעמלעך זיינען אַדורכגעקראָכן דורך די לעכעלעך, האָבן אַלע אַרויפ־געקלעטערט אויפן בלאַט, און זיך צוגעכאַפּט באַלד צום עסן.

און ווען די איבעריקע ווערעם האָבן זיך אויסגעפּיקט, האָב איך אויף זיי אויך אַרויפגעלייגט דעם פּאַפּיר מיט די בלעטער, און אויך זיי זיינען דורכגעקראָכן דורך די לעכעלעך און האָבן באַלד גענומען עסן. אויף יעדן בויגן פּאַפּיר האָבן זיך אַלע ווערעמלעך צונויפגעקליבן אין איין אָרט און אָנגעהויבן אַרומצובייסן די בלעטער פון די עקן. שפּעטער, ווען זיי האָבן שוין אַלץ אויפגעגעסן, זיינען זיי געקראָכן אויפן פּאַפּיר און האָבן געזוכט פרישן שפּייז. דאַמאָלסט האָב איך אַרויפגעלייגט אויף זיי נייע בויגנס געלעכערטע פּאַפּיר מיט מוילבער־בלעטער, און זיי זיינען אַריבערגעקראָכן אויפן פרישן שפּייז.

זיי זיינען געלעגן ביי מיר אויף דער פּאָליצע, און ווען קיין בלעטער זיינען ניט געווען, האָבן זיי געפּויזעט איבער דער

פּאַליצע און צוגעפּויזעט צום סאַמע ברעג. אָבער אַראָפּגעפּאַלן זיינען זיי ניט, ניט געקוקט, וואָס זיי זיינען בלינדע. ווי נאָר דער וואָרעם קריכט צו צום אַראָפּהאַנג, לאָזט ער פריער אַרויס פון מויל אַ שפּינוועבס, קלעפּט זיך צו אויף דעם צום ברעג, לאָזט זיך אַראָפּ, הענגט אַ ביסל, קוקט זיך אַרום, און אויב ער וויל זיך אַראָפּלאָזן, — לאָזט ער זיך אַראָפּ, און אויב ער וויל זיך אומקערן צוריק, ציט ער זיך אַרויף אויפן שפּינוועבס.

גאַנצענע טעג האָבן די ווערעמלעך נאָר איין אַרבעט גע=האַט — צו עסן. און מען האָט זיי באַדאַרפט אַלץ מער און מער בלעטער דערלאַנגען. ווען מען ברענגט זיי אַ פרישן בלאַט, און זיי קלייבן זיך אַרויף אויפן בלאַט, ווערט אַזאַ רעש, פּונקט ווי עס פאַלט אַ רעגן אויף בלעטער. דאָס הייבן זיי אָן עסן אַ פרישן בלאַט.

אויף אַזאַ אופן האָבן די עלטערע ווערעמלעך דורכגעלעבט פינף טעג. זיי זיינען שוין זייער אויסגעוואַקסן און גענומען עסן צען מאָל אַזוי פיל, ווי פריער. אויפן פינפטן טאָג, האָב איך געוווסט, דאַרפן זיי איינשלאָפן, און איך האָב אַלץ געוואַרט אויף דעם. צום אָוונט צו אויפן פינפטן טאָג, איז איין עלטע=רער וואָרעם, ווירקלעך, צוגעקלעפּט געוואָרן צום פּאַפּיר און ער האָט אויפגעהערט צו עסן און צו רירן זיך.

אויפן צווייטן מעת=לעת האָב איך לאַנג געהיט אים, איך האָב געוווסט, אַז די ווערעם בייטן עטלעכע מאָל די הויט, ווייל זיי וואַקסן אויס, עס ווערט זיי ענג די פריערדיקע פעל און זיי נעמען אַרויף אויף זיך אַ נייע פעל.

מיר האָבן זיך געביטן מיט מיין חבר ביי דער וואַך. אין אָוונט האָט מיין חבר זיך צעשריען: „ער האָט זיך אָנגעהויבן אויסצוטאָן, גייט גיכער!" איך בין געקומען און איך האָב דער=זען, אַז דער וואָרעם האָט זיך צוגעקלעפּט מיט דער אַלטער פעל צום פּאַפּיר, ער האָט דורכגעריסן לעבן מויל אַ לאָך, האָט אַרויסגערוקט דעם קאָפּ, און גענומען אָנשטרענגען זיך, זיך דרייען אין אַלע זייטן — כדי אַרויסצורייסן זיך, אָבער די אַלטע העמד האָט אים ניט געלאָזט. לאַנג האָב איך געקוקט אויף אים, ווי ער האָט זיך געמאַטערט און ניט געקאָנט אַרויס=קריכן, און מיר האָט זיך פאַרוואָלט העלפן אים. איך האָב קוים=קוים אַ טאָרקע געטאָן מיטן נאָגל, אָבער איך האָב באַלד

דערזען, אַז איך האָב געטאָן אַ נאַרישקייט. אונטערן נאָגל בײַ מיר איז געוואָרן נאַס, און דער וואָרעם האָט זיך אויפגעהערט באַוועגן. איך האָב געמיינט, אַז בײַ מיר אונטערן נאָגל איז ווערעם־בלוט, אָבער שפּעטער האָב איך זיך דערוווסט, אַז אַ וואָרעם האָט אונטער דער הויט אַ פּליסיקן זאַפט — כּדי זײַן העמדל זאָל מיט דער שמירעכץ גרינגער אַראָפּ. מיטן נאָגל האָב איך, אַפּנים, געפּטרט זײַן נײַ העמדל, ווײַל דער וואָרעם איז אַפּילו אַרויסגעקראָכן, אָבער ער איז באַלד געשטאָרבן.

די איבעריקע האָב איך שוין ניט געטשעפּעט, און זיי זײַנען אַלע אַרויסגעקראָכן פון זייערע העמדלעך; נאָר אייניקע זײַנען אומגעקומען, און הגם זיי האָבן זיך לאַנג געמאַטערט, זײַנען כּמעט אַלע אַרויסגעקראָכן פון דער אַלטער העמד.

ווען די ווערעם האָבן איבערגעביטן די הויט, האָבן זיי אָנגעהויבן שטאַרקער צו עסן, און עס איז אַוועקגעגאַנגען אויף זיי נאָך מער בלעטער. אין 4 טעג אַרום זײַנען זיי ווייטער אַנט־שלאָפן געוואָרן און ווייטער אָנגעהויבן אַרויסצוקריכן פון דער פעל. זיי האָבן נאָך מער בלעטער אויפגעגעסן, און זיי זײַנען שוין געווען אויף אַן אַכטל ווערשאָק די גרייס. אין זעקס טעג אַרום זײַנען זיי ווייטער אַנטשלאָפן געוואָרן און ווייטער אַרויס אין אַ נײַער פעל און זײַנען געוואָרן זייער גרויס און דיק, און מיר האָבן קוים באַוויזן אָנצוגרייטן פאַר זיי בלעטער.

אויפן ניינטן טאָג האָבן די עלטערע ווערעם אינגאַנצן אויפגעהערט צו עסן און גענומען קריכן אַרויף איבער די פּאָ־ליצעס און איבער די ווענט. איך האָב זיי צונויפגעקליבן און איך האָב זיי געגעבן פרישע בלעטער, אָבער זיי האָבן זיך אָפּגעקע־רעוועט פון די בלעטער און זײַנען פון זיי אַוועקגעקראָכן. דאַ־מאָלסט האָב איך זיך דערמאָנט, אַז ווען די ווערעם זײַנען גרייט צו פאַרוואַנדלען זיך אין לעלעכלעך, הערן זיי אינגאַנצן אויף צו עסן און קריכן אַרויף.

איך האָב זיי געלאָזט צורו און גענומען זיך צוקוקן, וואָס וועלן זיי טאָן. די עלטערע זײַנען אַרויפגעקראָכן אויף דער סטעליע, זײַנען זיך פונאַנדערגעגאַנגען און יעדערער האָט באַזונ־דער גענומען פּויזען און בשעת מעשה דורכציען אַ שפּינוועבס־פעדעמל אין אַלע זײַטן. איך האָב אַכטונג געגעבן אויף איינעם. ער איז פאַרקראָכן אין אַ ווינקל, דורכגעצויגן אַ פעדעמלעך

זעקס אין אַלע זייטן אויף אַ ווערשאָק פון זיך, זיך אַרויפגעהאַנגען אויף זיי, איבערגעבויגן זיך אויף האַלב אין אַ פאָרם פון אַ פאָדקעווע, אָנגעהויבן צו דרייען מיטן קאָפ און אַרויסצולאָזן אַ ייִדענעם שפּינוועבס, אויף אַזאַ אופן, אַז דער שפּינוועבס האָט זיך געוויקלט אַרום אים. צו אָוונט צו איז ער שוין געווען אַרומגערינגלט מיטן שפּינוועבס, ווי מיט אַ נעבל, אַזוי אַז מען האָט אים קוים אָנגעזען; און אויף מאָרגן האָט מען אים שוין אינגאַנצן ניט אַרויסגעזען פון צווישן דעם שפּינוועבס,— ער האָט זיך אינגאַנצן אַרומגעוועבט מיט זייד און האָט נאָך געהאַלטן אין איין וועבן.

אין דריי טעג אַרום האָט ער אויפגעהערט צו וועבן און האָט זיך אויפגעהערט צו באַוועגן.

שפּעטער האָב איך זיך דערוווסט, וויפיל שפּינוועבס אין דער לענג לאָזט ער אַרויס אין משך פון די דריי טעג: ווען מען צעוויקלט זיין גאַנצן שפּינוועבס, קומט אויס אַמאָל מער ווי אויף אַ ווערסט, און זעלטן ווייניקער. און אויב מען זאָל איבערציילן וויפיל מאָל דער וואָרעם דאַרף אַ דריי טאָן מיטן קאָפ אין משך פון די דריי טעג, כדי אַרויסצולאָזן דעם שפּינוועבס, וועט אויסקומען, אַז ער וועט זיך אין משך פון די דריי טעג אויסדרייען אַרום זיך 300.000 מאָל. דאָס הייסט, אַז אָן אַן אויפהער, טוט ער זיך יעדע רגע אַ דריי. דערפאַר אָבער נאָך דער אַרבעט, ווען מיר האָבן אַראָפגענומען עטלעכע לעלעכלעך און האָבן זיי צעבראָכן, האָבן מיר געפונען אין די לעלעכלעך אינגאַנצן אויסגעטריקנטע ווערעמלעך, ווייסע, ווי וואַקס.

איך האָב געוווסט, אַז פון די לעלעכלעך מיט די ווייסע חלבנע מתים אינווייניק דאַרפן אַרויס פלאַטערלעך, אָבער בשעת איך האָב געקוקט אויף זיי, האָב איך זיך עס ניט געקאָנט פאָרשטעלן. אָבער אויפן צוואַנציקסטן טאָג האָב איך דאָך אָנגעהויבן צוקוקן זיך צו די ווערעמלעך, וואָס איך האָב געלאָזט ביי זיך.

אויפן צוואַנציקסטן טאָג, האָב איך געוווסט, דאַרף פאָרקומען אַן ענדערונג. מען האָט גאָרניט ניט געזען, און איך האָב שוין געטראַכט, אַז עפּעס איז ניט גלאַט, אָבער פּלוצים האָב איך באַמערקט, אַז ביי איין לעלעכל איז דער עק שוואַרץ און נאַס געוואָרן. איך האָב שוין אַ טראַכט געטאָן, אַז אפשר איז דאָס

לעלעכל קאַליע געוואָרן, און מען דאַרף אים אַרויסוואַרפן. אָבער שפּעטער האָב איך אַ טראַכט געטאָן: אפשר הייבט זיך אַזוי אָן? און האָב גענומען קוקן, וואָס עס וועט דאָ זיין, און טאַקע, פון דעם נאַסן אָרט האָט זיך עפּעס אָנגעהויבן צו רירן. איך האָב לאַנג ניט געקאָנט פאַרשטיין, וואָס איז דאָס. אָבער שפּעטער האָט זיך באַוויזן עפּעס ענלעכס אויף אַ קעפּל מיט וואָנצעלעך. די וואָנצעלעך האָבן זיך באַוועגט. שפּעטער האָב איך באַמערקט, אַז דורכן לעכל האָט זיך דורכגעשטופּט איין פּיסל, שפּעטער אַ צווייטס, און די פּיסלעך האָבן זיך געקלאַמערט און געדראַפּעט זיך פון דעם לעלעכל אַרויס. אַלץ מער און מער האָט זיך עפּעס געריסן פון דאָרטן, און איך האָב דערזען אַ נאַסן פּלאַטערל. ווען עס זיינען אַרויס אַלע זעקס פּיסלעך, איז אויך דער אונטן אַרויסגעשפּרונגען, דאָס פּלאַ־טערל איז אַרויסגעקראָכן און האָט זיך באַלד צוגעזעצט. ווען דאָס פּלאַטערל האָט זיך אויסגעטריקנט, איז עס געוואָרן ווייס, עס האָט צענומען די פליגל, אַ ביסל אַ פלי געטאָן, זיך אַ דריי געטאָן און האָט זיך צוגעזעצט אויפן פענסטער.

אין צוויי טעג אַרום האָט דאָס פּלאַטערל געלייגט אייער אויפן פענסטער־ברעטל און האָט זיי צוגעקלעפּט צום פענסטער. די אייעלעך זיינען געווען געלע. 25 פּלאַטערלעך האָבן געלייגט אייער. און איך האָב אָנגעקליבן 5000 אייעלעך.

אויפן צווייטן יאָר האָב איך אויסגעהאָדעוועט נאָך מער ווערעם און האָב פון זיי געהאַט נאָך מער זייד.

מעשיות פון באָטאַניק.

עפּל-ביימער.

איך האָב פאַרזעצט צוויי הונדערט יונגע עפּל=ביימער, און דריי יאָר נאָכאַנאַנד, פרילינג און הערבסט, האָב איך זיי אַרומגעגראָבן און אויף ווינטער אַרומגעוויקלט מיט שטרוי, כדי זיי צו באַוואָרענען פון האָזן. אויפן פערטן יאָר, ווען דער שניי איז צעגאַנגען, בין איך אַרויס אַ קוק טאָן אויף זיי. זיי זיינען דיקער געוואָרן פאַרן ווינטער, און די קאָרע זייערע איז געוואָרן אַ גלאַנצנדיקע און אָנגעגאָסענע; אַלע צווייגלעך זיינען געווען גאַנץ, און אויף אַלע עקן און אָפּבויגן זיינען געזעסן בלומען=קנאָספּן, קיילעכדיקע, ווי אַרבעסלעך. וואו ניט וואו האָבן שוין די קנאָספּן געפּלאַצט און עס האָבן זיך אַרויסגעזען העל=רויטע עקן פון בלומען=בלעטער. איך האָב געוווּסט, אַז פון אַלע קנאָספּן וועלן ווערן בלומען און פירות, און איך האָב זיך געפרייט מיט מיינע עפּל=ביימער. אָבער ווען איך האָב צעוויקלט מיין ערשטן עפּל=בוים, האָב איך דערזען, אַז אונטן, פּונקט לעבן דער ערד, איז די קאָרע פונעם עפּל=בוים אַרומגעגרידשעט אַרום און אַרום ביזן האָלץ=קערפּער — ווי אַ ווייסער רינג. געטאָן האָבן עס די מייז. איך האָב צעוויקלט דעם צווייטן בוים — אויף אים איז אויך געווען דאָס זעלבע. פון צוויי הונדערט ביימער איז קיין איינער ניט געבליבן גאַנץ. איך האָב פאַרשמירט די אָפּגעגרידשעטע ערטער מיט פעך און חלב: נאָר ווען די עפּל=ביימער האָבן זיך צעבליט, זיינען די בלומען זייערע באַלד אַראָפּגעפאַלן. עס האָבן זיך באַוויזן קליינינקע בלעטע=

לעך, וואָס זיינען פאַרוועלקט און פאַרטריקנט געוואָרן, די קאָרע האָט זיך צונויפגעקאָרטשעט און שוואַרץ געוואָרן. פון צוויי הונ־דערט ביימער איז געבליבן נאָר ניין. אויף די ניין ביימער איז די קאָרע ניט געווען אַרומגעגעסן אַרום און אַרום, און אין דעם ווייסן רינג איז געבליבן אַ פּאַסיקל קאָרע. אויף די פּאַסיקלעך אין יענעם אָרט, וווּ די קאָרע איז זיך צונויפגעגאַנגען, זיינען געוואָרן אָנוווקסן, די עפּל־ביימער האָבן אַ ביסל געקרענקט, אָבער דאָך האָבן זיי זיך אַרויסגעדרייט. די איבעריקע זיינען אַלע אומגעקומען. נידעריקער פון די אָפּגעגריזשעטע ערטער זיינען אַרויס שפּראָצונגען, אָבער אַלע ווילדע.

די קאָרע ביי די ביימער — איז דאָס זעלבע וואָס די אָדערן ביי אַ מענטשן: אַזוי ווי ביי אַ מענטשן גייט דאָס בלוט דורך די אָדערן, אַזוי גייט דער זאַפט איבערן בוים און הייבט זיך אויף אין די צווייגן, בלעטער און געבלים דורך דער קאָרע. מען קאָן ביי אַ בוים אויסהוילן דעם גאַנצן האָלץ־קערפּער, ווי עס טרעפט זיך ביי אַלטע הושענא־ביימער, אָבער ווען נאָר די קאָרע בלייבט גאַנץ, דאַמאָלסט לעבט דער בוים. אָבער אויב די קאָרע ווערט געפּטרט, איז שוין דער גאַנצער בוים פאַר־פאַלן. ווען מען שניידט אויף ביי אַ מענטשן די אָדערן — שטאַרבט ער, ווייל, ערשטנס, רינט פון אים אַרויס דאָס בלוט, און צווייטנס, האָט שוין ניט דאָס בלוט קיין וועג פאַר זיך איבערן קערפּער.

אַזוי ווערט אַ בירקן־בוים פאַרטריקנט, ווען חברה־לייט דלובען אין אים אויס אַ לעכל, כּדי צו טרינקען דעם זאַפט, און דער גאַנצער זאַפט רינט דערביי אויס.

אַזוי זיינען אויך די עפּל־ביימער אומגעקומען, ווייל די מייז האָבן אַרומגעגעסן די קאָרע אַרום און אַרום, און דער זאַפט האָט ניט געהאַט קיין וועג פון די וואָרצלען אין די צווייגן, אין די בלעטער און אין דעם געבלים.

דער אַלטער הימל־בוים.

אין משך פון פינף יאָר איז אונזער גאָרטן געווען פאַר־לאָזט; איך האָב געדונגען אַרבעטער מיט העק און גראָב־אייזנס און אַליין גענומען אַרבעטן מיט זיי אין גאָרטן. מיר

האָבן אויסגעהאַקט און אויסגעשניטן דעםווידערוווקס און ווילד=
פֿרעט, און אויך די ניט נויטיקע קוסטעס און ביימע". מער
פֿון אַלע ביימער האָבן זיך צעוואַקסן און האָבן געשטערט די
איבעריקע ביימער דער הימל=בוים און פֿויל=בוים (טרויבנ=
קאַרשנבוים). דער הימל=בוים גייט פֿון די וואָרצלען, מען קאָן
אים ניט אויסגראָבן, ביז מען וועט אין דער ערד ניט אויסהאַקן
די וואָרצלען. אויף יענער זייט טייכל איז געשטאַנען אַ ריזיק
גרויסער הימל=בוים. אַרום אים איז געווען אַ לאָנקע; זי איז
געווען אינגאַנצן פֿאַרוואַקסן מיט שפּראָצונגען פֿון הימל=בוים.
איך האָב געהייסן זיי אויסהאַקן: מיר האָט זיך געוואָלט, אַז דער
אָרט זאָל אויסזען פֿרייִלעכער, און דער עיקר האָב איך געוואָלט
גרינגער צו מאַכן דעם אַלטן הימל=בוים, ווייל איך האָב גע=
מיינט, אַז די אַלע יונגע ביימער גייען אַרויס פֿון אים און ציען
אַרויס פֿון אים דעם זאַפֿט. בשעת מיר האָבן אויסגעהאַקט די
יונגע הימל=ביימלעך, איז מיר צייטנווייז אַ שאָד געווען צו קוקן,
ווי מען צעהאַקט אונטער דער ערד די זאַפֿטיקע וואָרצלען, ווי
שפּעטער שלעפּן מיר אין פֿירן און קאָנען ניט אַרויסרייסן אַן
אונטערגעהאַקטן הימל=ביימל. ער האָט זיך געהאַלטן מיט אַלע
כּוחות און ניט געוואָלט שטאַרבן. איך האָב אַ טראַכט געטאָן:
די ביימלעך דאַרפֿן, אַפֿנים, לעבן, אויב זיי האַלטן זיך אַזוי
שטאַרק פֿאַרן לעבן. אָבער מען האָט געדאַרפֿט האַקן, און איך
האָב געהאַקט. ערשט שפּעטער, ווען עס איז שוין געווען פֿאַר=
פֿאַלן, האָב איך זיך דערוווסט, אַז מען האָט אינגאַנצן ניט גע=
דאַרפֿט זיי אויסראָטן.

איך האָב געמיינט, אַז די שפּראָצונגען ציען דעם זאַפֿט
פֿון דעם אַלטן הימל=בוים, און געווען איז פּונקט פֿאַרקערט:
ווען איך האָב זיי געהאַקט, האָט שוין דער אַלטער הימל=בוים
געהאַלטן ביים שטאַרבן. ווען די בלעטער האָבן זיך צעלאָזט,
האָב איך דערזען (דער בוים האָט זיך פֿונאַנדערגעטיילט אויף
צוויי צווייגן), אַז איין טייל איז אינגאַנצן געווען אַ הוילער; און
אין דעם זעלבן זומער איז ער פֿאַרטריקנט געוואָרן. דער בוים
האָט שוין געהאַלטן ביים שטאַרבן, ער האָט עס געוווסט, און
האָט איבערגעגעבן זיין לעבן די שפּראָצונגען.

דערפֿאַר האָבן זיי זיך אַזוי גיך צעוואַקסן, און איך האָב אים
געוואָלט גרינגער מאַכן און האָב אויסגעהאַקט אַלע זיינע קינדער.

דער פויל=בוים (טרויבנקאַרשנבוים).

איין פויל=בוים איז אויסגעוואַקסן אויפן שטעגל פון די ניסן=ביימער און האָט פאַרשטעלט די ניסן=קוסטעס. לאַנג האָב איך זיך איבערגעלייגט — האַקן צי ניט האַקן דעם פויל=בוים: מיר איז געווען אַ שאָד. דער פויל=בוים איז געווען ניט עפּעס דאָרט אַ קוסט, נאָר אַ גאַנצער בוים, אַ ווערשקעס דריי אין דער ברייט און אַ קלאַפטער 4 אין דער הייך, ער איז געווען אינגאַנצן אַ צעצווייגטער, אַ געגרייזלטער, און אינגאַנצן אַ באַשאָטענער מיט אַ גרעלן, ווייסן, שמעקעדיקן געבלים. דער ריח זיינער האָט זיך געטראָגן פון דער ווייטן. איך בין שוין געווען גרייט אים לאָזן צורו, אָבער איינער פון די אַרבעטער (איך האָב אים פריער געהייסן באַזייטיקן אַלע פויל=ביימער) האָט אָן מיר אָנגעהויבן אים האַקן. ווען איך בין צוגעקומען, האָט ער זיך שוין אַריינגעהאַקט אין אים אויף אַן אָנדערטהאַלבן ווערשקעס, און דער זאַפט האָט אַזש געיושעט אונטערן האַק, ווען ער האָט אָנגעטראָפן אין דעם פריערדיקן קאַרבן. „וואָס קען מען טאָן, אַזוי, ווייזט אויס, באַשערט", האָב איך אַ טראַכט געטאָן, אַליין גענומען די האַק און אָנגעהויבן צו האַקן צוזאַמען מיטן פויער.

יעדע אַרבעט איז פריילעך צו טאָן: פריילעך איז אויך צו האַקן. עס איז פריילעך פון דער זייט טיף אַריינצוזעצן די האַק און שפּעטער גלייך אונטערהאַקן דעם אָנגעהויבענעם אָרט, און אַלץ ווייטער און ווייטער אַריינרייסן זיך אין בוים.

איך האָב אינגאַנצן פאַרגעסן וועגן דעם פויל=בוים און נאָר געוואָלט וואָס גיכער אומוואַלגערן אים. ווען איך האָב זיך פאַרמאַטערט, האָב איך אַנידערגעלייגט די האַק, זיך אָנגעשפּאַרט מיטן פויער אין בוים און געפּרוווט אים איינוואַלגערן. מיר האָבן אים אַ שאָקל געטאָן: דער בוים האָט געגעבן אַ צאַפּל מיט אַלע בלעטער, האָט אונז באַשפּריצט מיט טוי און באַשאָטן מיט ווייסע שמעקעדיקע קרוין=בלעטלעך.

און דאָ האָט פּלוצים עפּעס אויסגעשריען, און אַ קראַך געטאָן אינווייניק אין בוים; מיר האָבן זיך אַ נעם געטאָן צו אים, און אינווייניק האָט עפּעס זיך פונקט ווי צעוויינט, צעקנאַקט זיך, און דער בוים האָט געגעבן אַ פאַל. ער האָט זיך צעריסן ביים קאַרבן און האָט זיך וואַקלענדיק אַ לייג געטאָן מיט די צווייגן

און בלומען אויף דער גראָז. די צווייגן און בלומען האָבן אַ ציטער געטאָן נאָכן פֿאַל און זיינען געבליבן שטיל.

„עך, אַ זעלטענע זאַך געווען!—האָט דער פֿויער געזאָגט—אַ שאָד!" אויך מיר איז אַזאַ שאָד געווען, אַז איך בין וואָס גיכער אַוועק צו די אַנדערע אַרבעטער.

ווי אַזוי ביימער גייען.

איינמאָל האָבן מיר גערייניקט אויף אַ בערגל לעבן טייכל אַ פֿאַרוואַקסן שטעגל. מיר האָבן אויסגעהאַקט דעם ווילדן רויזןקוסט, דעם הושענא=בוים, הימל=בוים און שפּעטער זיינען מיר צוגעקומען צום פֿויל=בוים, ער איז געוואַקסן פּונקט אויפֿן וועג און איז געווען דיק און זייער אַלט, פֿון אַ יאָר צען געווים. און מיט פֿינף יאָר צוריק, האָב איך געוווסט, איז דער גאָרטן גערייניקט געוואָרן. איך האָב בשום אופן ניט געקאָנט פֿאַרשטיין, ווי אַזוי האָט געקאָנט דאָ אויסוואַקסן אַזאַ אַלטער פֿויל=בוים. מיר האָבן אים אַראָפּגעהאַקט און זיך געלאָזט ווייטער, און ווייטער, אין אַ געדיכטן אָרט, איז געוואַקסן אַ צווייטער פֿויל=בוים, נאָך אַ דיקערער פֿון דעם ערשטן. איך האָב באַטראַכט זיין וואָרצל, און איך האָב דערזען, אַז ער וואַקסט אונטער אַן אַלטן לינדן=בוים. דער לינדן=בוים האָט מיט די צווייגן פֿאַרשטעלט אים די שיין, און דער פֿויל=בוים האָט זיך אויסגעצויגן גלייך אויף דער ערד אויף אַן אַרשין פֿינף, און ווען ער איז אַרויס אויף דער ליכטיקער שיין, האָט ער אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ און גענומען בליען. איך האָב אים אונטערגעהאַקט ביים וואָרצל און האָב זיך געחידושט, וואָס דער וואָרצל איז אַזוי פֿויל אין דער צייט, ווען ער אַליין איז זייער פֿריש. ווען איך האָב אים אונטערגעהאַקט, האָבן מיר צוזאַמען מיט די פֿויערים גענומען אים שלעפּן; אָבער וויפֿיל מיר האָבן אים ניט געשלעפּט, האָבן מיר אים ניט געקאָנט רירן פֿון אָרט. ער איז פּונקט ווי צוגעקלעפּט געוואָרן. איך האָב געזאָגט: „גיב אַ קוק, אפשר האָט ער זיך ערגעץ פֿאַרטשעפּעט". דער אַרבעטער איז אַרונטערגעקראָכן אונטערן בוים און האָט זיך צעשריען: „ער האָט נאָך אַ צווייטן וואָרצל, אָט דאָ אויפֿן וועג!" איך בין צוגעקומען און איך האָב דערזען, אַז ער האָט געזאָגט אַן אמת.

כּדי דער לינדן=בּוים זאָל אים ניט פאַרשטעלן, איז דער פויל=בּוים אַריבּער פון אונטערן לינדן=בּוים אויפן שטעגל, אויף אַן אַרשין דריי פון דעם פריערדיקן וואָרצל. יענער וואָרצל, וואָס איך האָב אונטערגעהאַקט, איז געווען אַ פוילער און טרו=קענער און דער נייער איז געווען אַ פרישער. דער פויל=בּוים האָט, אַפנים, דערפילט, אַז לאַנג לעבּן אונטער דעם לינדן=בּוים וועט ער ניט, האָט ער זיך אויסגעצויגן, זיך פאַרטשעפּעט מיט אַ צווייגל פאַר דער ערד, געמאַכט פון צווייגל אַ נייעם וואָרצל, און דעם אַלטן וואָרצל האָט ער פאַרלאָזט. ערשט דאַמאָלסט האָב איך פאַרשטאַנען, אויף וואָס פאַר אַן אופן איז אויפן שטעגל אויסגעוואַקסן דער ערשטער פויל=בּוים. ער האָט, אַפנים, אויך געטאָן דאָס זעלבּע, אָבּער באַוויזן אינגאַנצן אָפּצוואַרפן דעם אַלטן וואָרצל, אַזוי אַז איך האָב אים אַפילו ניט געקאָנט געפינען.